

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 28 Φεβρουαρίου 2021 • Έτος 120 • Αρ. φύλλου 650

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ξεκινάει η σύνταξη της ενδιάμεσης αναφοράς

Στις αρχές του επόμενου μήνα αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί η σύνταξη του ενδιάμεσου πορίσματος της Ερευνητικής Επιτροπής για τις κατ'εξαιρεση πολιτογραφίες αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματιών, που θα παραδοθεί στον γενικό εισαγγελέα της Δημοκρατίας Γιώργο Σαββίδη. Το ζητούμενο είναι αν στο πόρισμα θα σημειώνονται με οποιονδήποτε τρόπο πολιτικές ευθύνες. Με βάση τις πρώτες εκτιμήσεις έχουν εντοπιστεί διοικητικές και πειθαρχικές ευθύνες. Σελ. 8

Μονόδρομος το πιστοποιητικό εμβολιασμού

Ο Πίτερ Πιότ, ειδικός σύμβουλος της προέδρου της Κομισιόν, μιλάει στην «Κ» για την επόμενη μέρα της πανδημίας

Την άποψη πως το πιστοποιητικό εμβολιασμού θα είναι μονόδρομος για τους ταξιδιώτες εκφράζει σε αποκλειστική συνέντευξη του στην «Κ» ο ειδικός σύμβουλος της προέδρου της Κομισιόν Ούρσουλα Φον ντερ Λάιεν, Πίτερ Πιότ. Όπως σημειώνει, η κατάσταση θα είναι καλύτερη το καλοκαίρι αλλά δεν θα έχουμε επιστρέψει ακόμη στην κανονικότητα. Υποστηρίζει, μάλιστα, πως οι κοινωνίες θα μάθουν να ζουν με τον Covid, όπως ζουν σήμερα με τη γρίπη. «Με μαζικούς εμβολιασμούς», όπως σημειώνει, «θα είμαστε ως επί το πλείστον ασφαλείς, όμως θα υπάρχουν περιοδικές εξάρσεις λόγω νέων μεταλλάξεων ή επειδή

Στο μέλλον θα είναι απαραίτητα για τα διεθνή ταξίδια.

δεν θα εμβολιαστεί όλος ο πληθυσμός». Μέχρι το τέλος του χρόνου μπορούμε, σύμφωνα με ένα σενάριο, να έχουμε δεύτερη γενιά εμβολίων που να είναι πλήρως αποτελεσματικά απέναντι στις μεταλλάξεις, ενώ καθυποσχάξει πως το δεύτερο τρίμηνο του 2021 θα έχουμε πολύ περισσότερα εμβόλια στη διάθεσή μας. Ο κα-

θηγητής Πίτερ Πιότ εξαιρεί τους χειρισμούς της Κύπρου καθώς, όπως λέει, εφάρμοσε μερικές από τις καλύτερες και πιο αποτελεσματικές στρατηγικές ελέγχων και ικνηλάτησης (testing and tracing). Σημειώνει τι πήγε λάθος στον χειρισμό της πανδημίας και ποια μαθήματα πήρε η Ε.Ε. Σελ. 4

Παίρνει φωτιά το ελληνικό #MeToo

Πριν καλά-καλά συμπληρωθεί ένας μήνας από την ημέρα που η ολυμπιονίκης Σοφία Μπεκατώρου αποκάλυψε ότι κακοποιήθηκε σεξουαλικά πριν από χρόνια από παράγοντα της Ομοσπονδίας Ιστιοπλοΐας και η Εισαγγελία έχει γίνει αποδέκτης σειράς καταγγελιών, που έχουν οδηγήσει ήδη στη φυλακή τον Δημήτρη Ληγάδη κι έναν ακόμη άνδρα από τη Σάμο με την κατηγορία του βιασμού. Το επόμενο διάστημα αναμένεται να πέσει φως και σε άλλες υποθέσεις στον χώρο του θεάτρου. Πολλά θύματα, γυναίκες και άνδρες, πλέον μιλούν. Άμεση προτεραιότητα έχει δοθεί σε υπόθεση καταγγελίας βιασμού, που στρέφεται κατά προσώπου που έχει λάβει μέρος σε πολλές ελληνικές τηλεοπτικές σειρές. Σελ. 21

ΗΠΑ

Ζητούν κίνητρα για Τουρκία από την Ευρώπη

«Κίνητρα» προς την Τουρκία, περιλαμβανομένων και της προώθησης της ενταξιακής της πορείας, ζήτησε ο νέος ΥΠΕΞ των ΗΠΑ, Άντονι Μπλίνκεν, από την Ε.Ε., στο πλαίσιο τηλεδιάσκεψης με τους υπουργούς Εξωτερικών των «27». Ο Νίκος Χριστοδουλίδης σημείωσε πως μια ανταποδοτική κίνηση εκ μέρους της Τουρκίας θα έπρεπε να είναι η λύση του Κυπριακού. Σελ. 6

ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΟΣ

Από την τηλεόραση στο πλκτρολόγιο

Τη δεκαετία του '80, ο προεκλογικός διεξαγόταν στους δρόμους, από τη δεκαετία του '90 και μετά, ο προεκλογικός μεταφέρθηκε κυρίως στη μικρή οθόνη. Σήμερα ο προεκλογικός περιορίζεται στο πλκτρολόγιο, τα χειροκροτήματα μετατρέπονται σε like, ενώ οι χειραψίες σε αιτήματα φίλιας και follow. Σελ. 18

✓ Δέκα χρόνια μετά, το γκάτζι δεν έλυσε το Κυπριακό. Αίγυπτος και Ισραήλ προχωρούν μαζί, ενώ η Τουρκία караδοκεί. Σελ. 7

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Τέρμα στον φόβο

Οι καταγγελίες για σεξουαλικά παρενόχληση αρχίζουν και στην Κύπρο να πληθαίνουν. Παγιωμένες στρεβλές αντιλήψεις και έλλειψη επαρκούς παιδείας, καθώς και η καθυστέρηση στην απονομή δικαιοσύνης, ο φόβος για κοινωνικό στιγματισμό και επαγγελματικό αποκλεισμό είναι μερικά από τους παράγοντες που αφήνουν το φαινόμενο να υφάρη στους εργασιακούς χώρους και να αφήνει στο τέλος της ημέρας βαθιά τραυματισμένα τα θύματα και αλόβητους τους θύτες, και όπου θύματα βλέπε κυρίως γυναίκες. Ο Κώδικας Πρακτικής για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης και της παρενόχλησης στη Δημόσια Υπηρεσία έχει καταστεί δεσμευτικός. Μια πρώτη σπουδαία κίνηση είναι η εισαγωγή του μαθήματος σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στα σχολεία. Ας κτίσουμε εκ βάθρων μια υγιή κοινωνία.

REMEDOL FC Παρακεταμόλη. Αναλγητική & Αντιφλεγμονώδης Δράση. Ανακουφίζει από τον Πόνο & τον Πυρετό! www.remedica.eu

ΧΡΙΣΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

Το μαζί τα φάγαμε ξεπλένει τους ενόχους

Τα πλείστα στελέχη στο ΑΚΕΛ προερχόμαστε από τον λαό και αυτόν υπηρετούμε, βάσει αυστηρού κώδικα, λέει στη συνέντευξη του στην «Κ» ο Χρίστος Χριστοφίδης, απαντώντας για την εμπλοκή ΑΚΕΛικών στελεχών σε θέματα διαπλοκής. Σελ. 10

ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Γυναίκες εργαζόμενες μένουν απροστάτευτες

Ο Κώδικας Πρακτικής για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης έχει καταστεί δεσμευτικός σε όλη τη δημόσια υπηρεσία. Σύμφωνα με τη Λειτουργό της ΠΑΣΥΔΥ Στάλω Μικαήλ, η υιοθέτησή του είναι ένα πολύ θετικό βήμα. Σελ. 15

ΕΛΛΑΔΑ

Σταδιακή επιστροφή στην κανονικότητα

Ο στόχος της ελληνικής κυβέρνησης είναι να μην ξανακλείσει η οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας και να αρχίσει να επιστρέφει στην κανονικότητα. Τα βήματα που μελετούνται είναι πολύ προσεκτικά ώστε να μην υπάρξει πισωγύρισμα. Σελ. 19

Αναβάθμιση σχέσεων με ΗΠΑ

Κλειδί οι βιομηχανικές βάσεις

Σε εξέλιξη βρίσκεται ένα μεγάλο παιχνίδι, που συνδυάζει τις περιφερειακές διπλωματικές κινήσεις, την προσπάθεια της Αθήνας να ενισχύσει το πλοστόσιό της και τη συζήτηση για δημιουργία βιομηχανικών υποδομών. Παράλληλα με τις αυξημένες ασκήσεις, Αθήνα και Ουάσιγκτον βρίσκονται σε προχωρημένες συζητήσεις για την ανανέωση της Συμφωνίας Αμοιβαίας Αμυντικής Συνεργασίας-MDCA Αθήνας - Ουάσιγκτον. Σελ. 20

Νέα Mall, ανακαινίσεις και επεκτάσεις έρχονται το 2021

Η πανδημία καθυστέρησε την ολοκλήρωση των έργων

Σε εξέλιξη βρίσκονται οι εργασίες για τη δημιουργία, την ανακαίνιση και την επέκταση εμπορικών κέντρων. Οι εργασίες είχαν καθυστερήσει λόγω της πανδημίας. Οι εργασίες για την ανακαίνιση του Mall of Engomi προχωρούν κανονικά και αναμένεται να είναι έτοιμο τέλη Απριλίου του 2021. Το Neo Plaza που θα λειτουργούσε τον Νοέμβριο του 2020, αναμένεται να επαναλει-

τουρηήσει τον Ιούνιο. Το νέο χρονοδιάγραμμα για το Metropolis Mall στη Λάρνακα είναι ο Μάιος του 2021. Σύντομα αναμένεται και η έναρξη των εργασιών για επέκταση του MY Mall Limassol. Η επαναδραστηριοποίηση των Mall αποτελεί ένδειξη ότι η αγορά αρχίζει να βρίσκει τον κανονικό της ρυθμό μετά το κτύπημα που δέχθηκε από την πανδημία. Οικονομική, σελ. 5

Κυρώσεις από Ε.Ε. σε τέσσερις Ρώσους

Τυπικό προϊόν συμβιβασμού

Τηρώντας λεπτές ισορροπίες μεταξύ Γερμανίας, Πολωνίας και χωρών της Βαλτικής, οι 27 υπουργοί Εξωτερικών της Ε.Ε. συμφώνησαν αυτήν την εβδομάδα να επιβάλουν μάλλον συμβολικές κυρώσεις εναντίον της Ρωσίας, στοχεύοντας μάλιστα σε τέσσερις Ρώσους αξιωματούχους. Επιβλήθηκαν ταξιδιωτικές απαγορεύσεις και «πάγωμα» περιουσιακών στοιχείων ως απάντηση των Βρυξελλών στη φυλάκιση του Αλεξέι Ναβάλνι. Σελ. 20

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΖΩΗ»

ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Δώρος Λοΐζου ο ελεύθερος

Πέρασαν 77 χρόνια από τη γέννηση του Δώρου και 47 από τη δολοφονία του και ακόμα φωνάζουμε για ελευθερία, για ψωμί και γράφει η ποιήτρια Κλεοπάτρα Μαρκίδου στο πρόσφατο βιβλίο της Δώρος Λοΐζου. Ζωή, σελ. 3

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΒΙΑ

Το ζήτημα δεν ήταν ψηλά στην ατζέντα

Η ιστορικός Τζοάνα Μπερκ μιλάει στην «Κ» για το νέο της βιβλίο, που εξετάζει το ζήτημα της σεξουαλικής βίας. «Όταν υπάρχουν ανισότητες σε θέματα εξουσίας, τότε αυξάνεται ο αριθμός των κακοποιήσεων και, όπως γνωρίζετε, υπάρχουν μεγάλες ανισότητες μεταξύ ανδρών και γυναικών». Ζωή, σελ. 1

ΕΚΘΕΣΗ

Φεστιβάλ τέχνης Trento Art Festival

Ο εικαστικός Βασίλης Βασιλειάδης μιλάει στην «Κ» για τη συμμετοχή του στο διαδικτυακό φεστιβάλ Trento Art Festival. Ο χρόνος και ο χώρος είναι δύο έννοιες όπου πολλοί καλλιτέχνες επιλέγουν να ερμηνεύουν μέσα από τα έργα τους. Ζωή, σελ. 5

ZENITH THE FUTURE SINCE 1865. DEFY INVENTOR. Vassos Eliades Accessories Ltd. Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

μπλε Πρόγραμμα επιβράβευσης καρτών. Κατέβατε το Mple Rewards app τώρα! ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Το 'χεις να κερδίζεις.

**Χωρίς βαθμούς. Χωρίς πλαστική κάρτα.
Με το νέο πρόγραμμα πιστότητας Lidl Plus!**

- Μοναδικές προσφορές
- Περισσότερη εξοικονόμηση
- Ξύνεις Κερδίζεις

↓ Κατέβασε το app
και κάνε εγγραφή

ΑΠΟΚΤΗΤΕ ΤΟ ΣΤΟ
Google Play

Λήψη στο
App Store

Plus

Περισσότερες πληροφορίες lidlplus.com.cy

Αγώνας δρόμου για να προλάβουν τις μεταλλάξεις

Ικανοποίηση για την πορεία των εμβολιασμών στην Κύπρο

Του ΓΙΑΝΝΟΥ ΛΥΤΡΑ

Η υλοποίηση του πλάνου αποκλιμάκωσης είναι συνδεδεμένη και με τις μεταλλάξεις του ιού στην Κύπρο. Από τις εξετάσεις στα 83 από 280 θετικά στον ιό Sars-CoV-2 δείγματα τα οποία εστάλησαν στο ECDC, προκύπτει ο εντοπισμός της βρετανικής μετάλλαξης σε 28 από αυτά. Σε τοπικό επίπεδο, ο δρ Λεόντιος Κωστήρις, σε συνεργασία με το NIPD, διεξήγαγε έρευνα σε 780 θετικά δείγματα εντοπίζοντας 37 μεταλλάξεις του νέου κορωνοϊού στην Κύπρο, με τη μία να θεωρείται τοπική και τις άλλες να έχουν εισαχθεί από διάφορες χώρες. Αυτό καθιστά την επιτάχυνση της υλοποίησης του προγράμματος εμβολιασμού επιτακτική ανάγκη, καθώς οι επιστήμονες προειδοποιούν ότι η καθυστέρηση της μείωσης των κρουσμάτων επιτρέπει στον νέο κορωνοϊό να μεταλλάσσεται. Στην εξέλιξη μπάινει και η ανησυχία των πολιτών, μικρή μερίδα των οποίων ακυρώνει ραντεβού για εμβολιασμό, υπό τον φόβο που προκαλεί η παραπληροφόρηση.

Ακυρώνουν ραντεβού

Ενδοιασμοί αναφέρονται από πολίτες σε σχέση με τα εμβόλια και τις παρενέργειές τους, καθώς δεκάδες ήταν, μέχρι σήμερα, οι ακυρώσεις ραντεβού στα κέντρα εμβολιασμού.

Ακυρώσεις ραντεβού για το σκεύασμα της AstraZeneca καταγράφονται στα εμβολιαστικά κέντρα. Ηλικιωμένοι εξέφρασαν την ανησυχία τους στο προσωπικό, ενώ ανέφεραν ότι οι προσωπικοί τους γιατροί τους συμβούλευσαν να μη λάβουν το συγκεκριμένο εμβόλιο.

Σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες της «Κ», το φαινόμενο παρατηρείται σχεδόν καθημερινά, καθώς προκύπτουν περίπου 30 με 40 τέτοια περιστατικά, τα οποία αφορούν το εμβόλιο της AstraZeneca. Ωστόσο, θεωρείται μικρός ο αριθμός των ακυρώσεων, σε σύγκριση με τα μέχρι 1000 ραντεβού που διευθετούνται και εξυπηρετούνται καθημερινά.

Οι αρμόδιοι αποδίδουν το πρόβλημα αυτό στην παραπληροφόρηση που υπάρχει, καθώς και στις ανακοινώσεις και στη δημόσια συζήτηση που έγινε τις προηγούμενες μέρες. Οι ίδιες πηγές αναφέρουν στην «Κ» ότι ηλικιωμένοι που προσήλθαν σε εμβολιαστικό κέντρο

την περασμένη βδομάδα, εξέφρασαν τις επιφυλάξεις τους για το εμβόλιο της AstraZeneca, εξαιτίας ανακοινώσεων και αναφορών σε σχέση με την αποτελεσματικότητά του στα άτομα άνω των 65 ετών. Μάλιστα, σύμφωνα με τις ίδιες πηγές, ηλικιωμένοι που μετέβησαν σε κέντρο εμβολιασμού ανέφεραν στο προσωπικό ότι τους είχαν συμβουλεύσει οι προσωπικοί γιατροί τους να μην λάβουν το εμβόλιο, με επιχείρημα ότι δεν υπάρχουν αρκετά δεδομένα σε σχέση με την αποτελεσματικότητά του σε άτομα άνω των 65 ετών.

Προχωρά το πλάνο

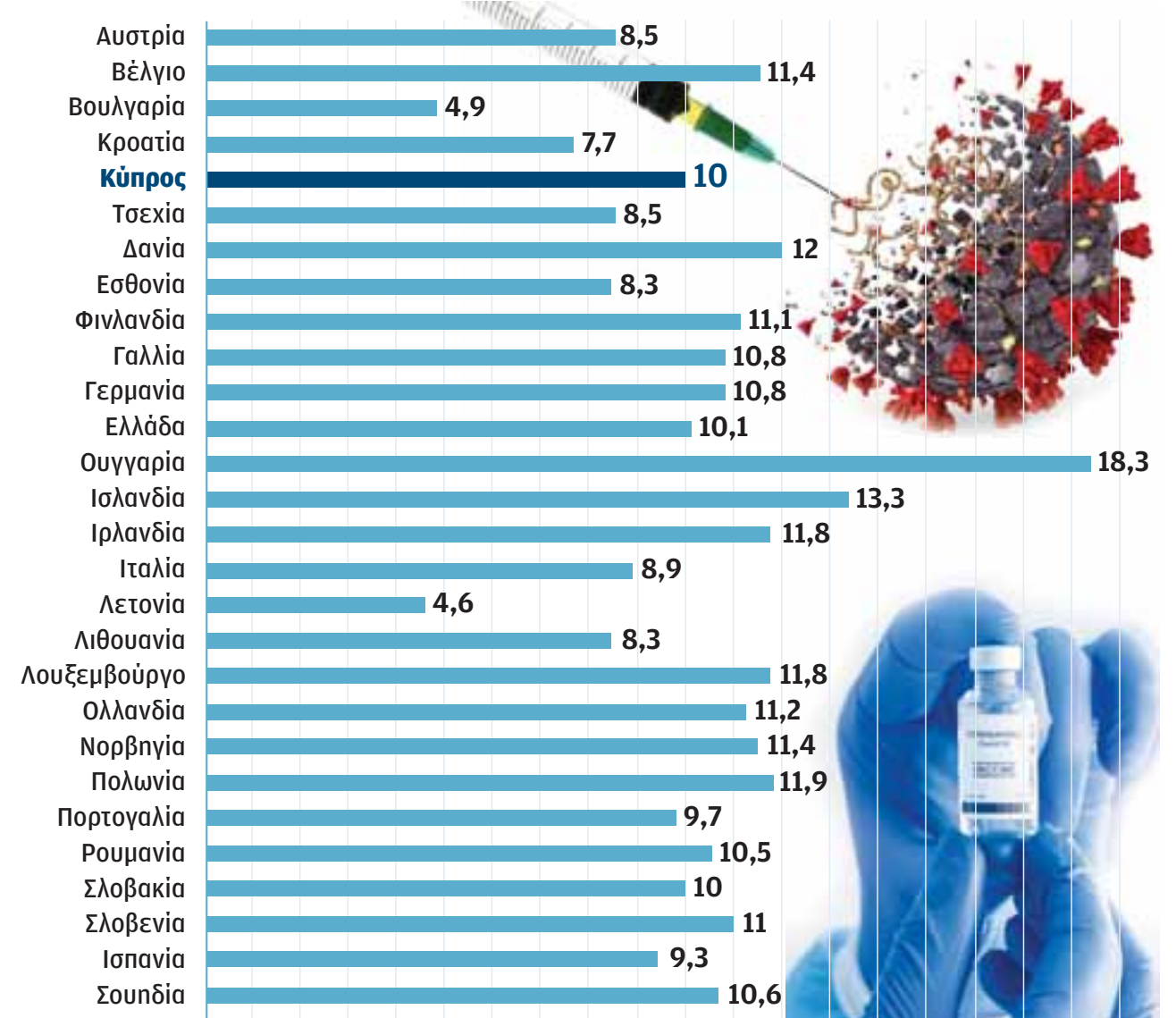
Στο Υπουργείο Υγείας είναι γνωστό ότι υπάρχουν ακυρώσεις ραντεβού, ωστόσο, τονίζεται, το πλάνο εμβολιασμού εξελίσσεται ομαλά και η Κύπρος επιταχύνει, επεκτείνοντας την εμβολιαστική κάλυψη των πολιτών και στις ευπαθείς ομάδες, παράλληλα με τον εμβολιασμό ανά ηλικία. Μέχρι τις 23 Φεβρουαρίου διενεργήθηκαν συνολικά 64.562 εμβολιασμοί, εκ των οποίων οι 44.239 αφορούν άτομα που έλαβαν την πρώτη δόση του εμβολίου και οι 20.323 άτομα που ολοκλήρωσαν τον εμβολιασμό τους.

Οι 37 μεταλλάξεις

Στην Κύπρο το εργαστήριο του δρος Λεόντιου Κωστήρις, σε συ-

Αριθμός δόσεων εμβολίων που έχουν διανεμηθεί στα κράτη μέλη της Ε.Ε.

(ανά 100 κατοίκους, μέχρι τις 25/02/2021)

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

νεργασία με το NIPD, εντόπισε 37 διαφορετικές γενεαλογίες του ιού. Αυτό καταδεικνύει ότι οι πολίτες στην Κύπρο μολύνονται με πολλά διαφορετικά είδη ιών, τα οποία εισήχθησαν από διαφορετικές περιοχές της γης, σε διαφορετικές χρονικές περιόδους.

Επίσης, αν στο μέλλον οι ιοί μεταλλαχθούν και δημιουργήσουν μια μεγάλη ποικιλομορφία αντιγονική, η οποία θα διαφοροποιεί την ευαι-

σθησία στα εμβόλια, η Κύπρος θα είναι ένα προβληματικό μέρος, διαχρονικά.

Από τον περασμένο Σεπτέμβριο, στην Κύπρο κυριαρχεί ένα στέλεχος, το «258», το οποίο συγγενεύει με τη βρετανική μετάλλαξη. Αυτό, δείχνει, εκ πρώτης όψεως, ότι συνέβαλε στην αυξημένη μεταδοτικότητα που παρατηρήθηκε στην Κύπρο, καθώς τον Δεκέμβριο προκάλεσε το 90% των λοιμώξεων. Μάλιστα,

εικάζεται ότι το συγκεκριμένο στέλεχος συνέβαλε στο να παραμείνει ο αριθμός των λοιμώξεων πάνω από τις 100 καθημερινά, παρά την αισθητή μείωση που επιτεύχθηκε με τη λήψη των αυστηρών μέτρων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η πιο πρόσφατη εθνική αναφορά για την πανδημία, καταδεικνύει ότι το 70% των περιστατικών των τελευταίων δεκαεσσάρων ημερών αφορά τη Λεμεσό.

CYON

CYPRUS ON ΚΙΝΟΥΜΕ ΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Εξελισσόμαστε και πρωτοπορούμε στην προσπάθεια για ψηφιακή μετεξέλιξη της χώρας.

ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ

BoC Wallet
Apple Pay
Garmin Pay
Fitbit Pay
QuickPay

ΨΗΦΙΑΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Internet Banking
Mobile Banking App
Ηλεκτρονική Υπογραφή
eLoans
e-Notice
e-Fixed Deposit

bankofcyprus.com.cy/cyon
800 00 800

Τράπεζα Κύπρου

ΝΙΚΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
Πρόεδρος της Δημοκρατίας

- Με την τακτική αυτή από παρόχους έγινε κατάργηση του προγράμματος.
- Ουδείς πολιτικός ή κόμμα ζήτησε την κατάργησή του (ΚΕΠ).
- Προκαλώ οποιονδήποτε να πει ποιος ευνόησε.
- Προκαλώ τον οποιονδήποτε να βγει και να πει να το έπραξα (παρέμβαση).
- Εχω δώσει όρκο και προκαλώ τον οποιονδήποτε να πει αν παρενέβηκα.
- Σταδιακά έπρεπε να γίνουμε περισσότερο αυστηροί.
- Έδωσα απαντήσεις με ειλικρίνεια.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ
Τέως υπουργός Εσωτερικών

- Ουδέποτε ήμουν θιασώτης, παρά το οικονομικό όφελος.
- Δεν υπήρχε αξιόπιστος μηχανισμός διεξαγωγής ελέγχου δέουσας επιμέλειας.
- Είχε ήδη δημιουργηθεί μια μεγάλη «βιομηχανία» συμφερόντων και άντλησης επενδυτών.
- Δημιουργήθηκε διεθνώς η αντίληψη ότι η Κύπρος «πουλά διαβατήρια».
- Με ενόχλησαν ένας πρώην ευρωβουλευτής, ένας πρώην βουλευτής.
- Εγιναν λάθη, υπήρχαν εγγενείς αδυναμίες.
- Θα έπρεπε να το τερματίσουμε πιο γρήγορα το πρόγραμμα ή να το αλλάξουμε.

ΝΙΚΟΣ ΝΟΥΡΗΣ
Υπουργός Εσωτερικών

- Καμιά απολύτως (παρέμβαση) κ. πρόεδρε.
- Οποιος θεωρεί ότι δεν έγιναν λάθη, νομίζω είναι εκτός πραγματικότητας.
- Καταβλήθηκε προσπάθεια για να μπορέσουμε ακριβώς να έχουμε ένα αξιόπιστο πρόγραμμα.
- Θεσπίσαμε μια νομοθεσία, η οποία θεράπευσε ένα άλλο πρόβλημα που υπήρχε στο παρελθόν.
- Η Κομισιόν κατέθεσε κατάθεση την ανησυχία της αναφορικά με το ΚΕΠ.

ΧΑΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
Τέως υπουργός Οικονομικών

- Για μένα ουδέποτε ηγέρθηκε θέμα σύγκρουσης συμφερόντων.
- Εγιναν λάθη που μας εξέθεσαν.
- Η θέση μου (για το ΚΕΠ) ήταν να καταργηθεί.
- Ως μέλος του Υπουργικού Συμβουλίου έχω μερίδιο ευθύνης.
- Ενήμερωση (ο Κ. Πετρίδης) και τον ΠτΔ ότι οι διαδικασίες στο Υπουργείο Εσωτερικών έχουν αδυναμίες.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΧΑΣΙΚΟΣ
Πρώην υπουργός Εσωτερικών

- Για τον γενικό ελεγκτή είμαστε όλοι κλέφτες εκτός από εκείνον, έλεος.
- Λάθη έγιναν, αλλά εκείνο που δεν δεχομαι εγώ είναι ότι δεν έγιναν λαμογιές.
- Αυτό που έμεινε είναι τα χρυσά διαβατήρια, δια εμάστε κλέφτες, έλεος...
- Φτάσαμε στο σημείο να θεωρείται ο αρχιεπίσκοπος της Κύπρου ατζέντης.
- Η Βουλή ουδέποτε, μα ουδέποτε, έκαμε οποιονδήποτε παρατήρηση.
- Δεν είμαι η περίπτωση που εδέχομουν παρεμβάσεις.
- Δεν χρηματίστηκε ο υπουργός ή ο λειτουργός ή ο διευθυντής.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Β΄
Αρχιεπίσκοπος Κύπρου

- Όταν ήταν ο Βενιαμίν δεν μου καλούσε χατήρι.
- Εγώ ενδιαφέρθηκα μόνο για έναν σύγγρα επενδυτή.
- Δεν ήξερα για τον Λάου. Εγώ ξέρω μόνο τον Χαρούμπαλο.
- Ελεγα του ΠτΔ να κατάρξουμε την οικονομία και τα οπλικά συστήματα.
- Τον γνώρισα (τον Λάου) σε ένα τραπέζι στην Αρχιεπισκοπή.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΣΤΑΥΡΑΚΗΣ
Πρώην υπουργός Οικονομικών

- Θυμάμαι μια περίπτωση που απορρίφθηκε και υπήρξε παρέμβαση από ιδιώτες.
- Εχουμε και εμείς μερίδιο ευθύνης, γιατί δεν έγινε η τροποποίηση του νόμου.
- Επί θετικής μου ήταν λίγες οι πολιτογραφήσεις. Δεν υπήρχαν αντιδράσεις.
- Ηταν για ανήλικα τέκνα. Αυτή νομίζω ότι ήταν η μόνη αλλαγή που έγινε επί θετικής μου.
- Εφόσον πήγαμε με θετική εισήγηση ΥΠΕΣ στο Υπουργικό δεν θεωρώ να υπήρχε ένσταση.

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΣΑΡΡΗΣ
Πρώην υπουργός Οικονομικών

- Τα αρνητικά είναι περισσότερα από τα θετικά.
- Όσο περνάει τα χρόνια αλλάζει ριζικά ο χαρακτήρας του προγράμματος.
- Είχε αρνητικές επιπτώσεις για την Κύπρο.
- Το ενδιαφέρον αυτών που έφερναν τους επενδυτές δεν ήταν να ελέγξουν αλλά το οικονομικό όφελος.
- Δεν ήλθαν περιπτώσεις πολιτογραφήσεων, όταν ήμουν εγώ ΥΠΟΙΚ.

Δρομολογεί διώξεις η Ερευνητική

Κλείνει η πρώτη φάση των ερευνών και ξεκίνησε η σύνταξη της ενδιάμεσης αναφοράς που θα δοθεί στον γενικό εισαγγελέα

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Σε διαδικασία σύνταξης του ενδιάμεσου πορίσματος, βρίσκεται η Ερευνητική Επιτροπή για τις κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών και επιχειρηματικών. Μια διαδικασία που αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί αρχές του επόμενου μήνα, με την παράδοση του ενδιάμεσου πορίσματος στον γενικό εισαγγελέα της Δημοκρατίας Γιώργο Σαββίδη. Λαμβάνοντας υπόψη το μαρτυρικό υλικό που έχει συλλεχθεί, τους έξι μήνες λειτουργίας της Ερευνητικής Επιτροπής, είναι πασιφανές πως το ενδιάμεσο πόρισμα θα αποτελέσει ένα ισχυρό εργαλείο στα χέρια του γενικού εισαγγελέα, προκειμένου να προχωρήσει στο επόμενο βήμα που είναι ο καταλογισμός ευθυνών. Λαμβάνοντας υπόψη πως η πλειοψηφία των προσώπων που πέρασαν από το «Φιλοξενία» είναι πολιτικά πρόσωπα, το ζητούμενο είναι αν στο πόρισμα θα σημειώνονται με οποιονδήποτε τρόπο πολιτικές ευθύνες. Το άλλο ζήτημα με ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι ο ενδεχόμενος εντοπισμός ποινικών ευθυνών που θα ανοίξει τον δρόμο για καταχώρηση υποθέσεων των Δικαιοσύνης. Με βάση τις πρώτες εκτιμήσεις που εκφράζονται και προκύπτουν από τις καταθέσεις που έχουν ληφθεί, τα τέσσερα μέλη της Επιτροπής φαίνεται να έχουν εντοπίσει περιπτώσεις όπου διαπράχθηκαν ποινικά αδικήματα κατά το χρονικό διάστημα λειτουργίας του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος (ΚΕΠ). Επίσης, έχουν εντοπιστεί διοικητικές και πειθαρχικές ευθύνες, προσώπων που διαχειρίστηκαν το ΚΕΠ. Όλες αυτές οι περιπτώσεις θα προωθηθούν ενώπιον του γενικού εισαγγελέα μέχρι και τα μέσα Μαρτίου.

Τα ευρήματα

Πολύ πριν η Ερευνητική Επιτροπή ολοκληρώσει το έργο της, περί τα τέλη Μαΐου αρχές Ιουνίου, ο γενικός εισαγγελέας πιστεύεται πως θα έχει προχωρήσει με καταχωρήσεις υποθέσεων ενώπιον Δικαστηρίων, εάν και εφόσον ο ίδιος κρίνει ότι τα στοιχεία του ενδιάμεσου πορίσματος

Κακή διαχείριση του προγράμματος πολιτογραφήσεων, ιδιώτες πάροχοι εκμεταλλεύθηκαν το πρόγραμμα, όχι κατά παράνομο τρόπο, υπερβολικές αμοιβές και προμήθειες, είναι μερικά από τα ευρήματα των ερευνών.

το δικαιολογούν. Όλες οι απόψεις που εκφράζονται από πρόσωπα που παρακολουθούν στενά το έργο της Ερευνητικής Επιτροπής, συγκλίνουν σε τέσσερα σημεία: Πρώτον έχει αποκαλυφθεί από τη μέχρι σήμερα πορεία των ερευνών πως το ΚΕΠ έτυχε κακής διαχείρισης, απ' όλους τους εμπλεκόμενους. Δεύτερον, το πλαίσιο λειτουργίας του ΚΕΠ επέτρεψε σε ιδιώτες την εκμετάλλευση του προγράμματος, όχι όμως κατά παράνομο τρόπο. Τρίτον, έχει διαφανεί πως το ΚΕΠ και η διαχείρισή του, προκάλεσε αφενός υπερβολικές αμοιβές στους ιδιώτες παρόχους υπηρεσιών σε αιτούντες επενδυτές και επιχειρηματίες και αφετέρου υπερβολικές προμήθειες από τα ακίνητα. Τέταρτον, κάκιση εκμετάλλευση του ΚΕΠ από ντιβέλοπερς, στους οποίους δόθηκε η δυνατότητα του υπερκέρδους. Από την εικόνα που φαίνεται να έχουν τα μέλη της Επιτροπής, το μεγαλύτερο κομμάτι των ποινικών ευθυνών που έχουν εντοπισθεί αφορούν ιδιώτες που διαχειρίστηκαν το ΚΕΠ. Ωστόσο, αυτό το οποίο αφήνεται να διαφανεί είναι πως εάν και εφόσον η αξιολόγηση των καταθέσεων το επιτρέπει, σε αυτή την περίπτωση ποινικές ευθύνες θα υποδειχθούν και για πολιτικά πρόσωπα.

Πολιτικές ευθύνες

Λαμβάνοντας υπόψη τους όρους εντολής, η Ερευνητική Επιτροπή μπορεί να καταλογίσει «ευθύνες σε οποιονδήποτε εμπλεκόμενο, οι οποίες προκύπτουν από πράξεις ή παραλείψεις του κατά την άσκηση των

Η επανέναρξη των εργασιών της Ερευνητικής Επιτροπής, μετά την παράδοση του ενδιάμεσου πορίσματος, θα γίνει με τα πρόσωπα, τα οποία εμφανίζονται στο βίντεο του αραβικού δικτύου Al Jazeera.

καθηκόντων του, και που δικαιολογούν την πιθανή έναρξη της διαδικασίας εξέτασης αποστέρσης της κυπριακής υπηκοότητας με βάση την ισχύουσα νομοθεσία». Στο διοριστήριο του γενικού εισαγγελέα δεν γίνεται ευθεία αναφορά σε αναζήτηση πολιτικών ευθυνών, ωστόσο, όπως πληροφορείται η «Κ», στο ενδιάμεσο πόρισμα με κάποιο τρόπο η Επιτροπή θα σημειώνει ευθύνες που θα παραπέμπουν σε πολιτικά πρόσωπα. Στο ενδιάμεσο πόρισμα θεωρείται βέβαιο ότι θα υπάρχει εκτενής αναφορά στη διαχείριση του προγράμματος σε πολιτικό επίπεδο, με τις ελλείψεις που έχουν εντοπισθεί κατά την πρώτη περίοδο του ΚΕΠ αλλά και για το διάστημα μετά το 2013. Όπως λέγεται, από τις αναφορές που θα γίνονται θα εξάγεται το συμπέρασμα ύπαρξης πολιτικών ευθυνών.

Τα συμπεράσματα

Αναμφίβολα η κατάθεση του προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Αναστασιάδη, από πλευράς δημόσιου ενδιαφέροντος, ξεχώρισε των υπολοίπων αν και κάποιες προκάλεσαν ιδιαίτερη αίσθηση. Εκτός από την παρουσίαση του ΚΕΠ από το 2013 μέχρι και την κατάργησή του, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας

παραδέχθηκε κενά και ελλείψεις, υπεραμύνθηκε των πολιτικών επιλογών της κυβέρνησής του, ενώ απαντήσεις έδωσε για τα περί εμπλοκής συγγενικών του προσώπων, αλλά και για κάποιες περιπτώσεις πολιτογραφήσεων όπως του Σαουδάραβα. Απέρριψε τα όσα λέγονται περί προνομιακής μεταχείρισης των δικηγόρου γραφείου που φέρει το όνομά του, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις κάλεσε οποιονδήποτε γνωρίζει κάτι το διαφορετικό, να βγει και να το πει δημόσια. Την ίδια στάση τήρησε και για τα περί φυγάδευσης στις Σεϋχέλλες από τον ίδιο 300 εκατ. ευρώ, παραδέχθηκε τη φιλική σχέση με τον Σαουδάραβα επιχειρηματία, υποστηρίζοντας πως το κυπριακό δημόσιο από τη σχέση αυτή εξοικονόμησε 990 χιλιάδες ευρώ. Μετά τον πρόεδρο της Δημοκρατίας η κατάθεση που προκάλεσε την μεγαλύτερη αίσθηση ήταν αυτή του νυν υπουργού Οικονομικών Κωνσταντίνου Πετρίδη. Ο μάρτυρας με βάση τα πρακτικά που δόθηκαν στη δημοσιότητα, έδωσε μια πλήρη εικόνα του ΚΕΠ μετά το 2015 που ήταν στο ΥΠΕΣ. Το ΚΕΠ, όπως είπε, ήταν προβληματικό και ο ίδιος υποστήριζε την κατάργησή του. Ο Χάρης Γεωργιάδης ανέλαβε το μερίδιο της ευθύνης που του αναλογεί,

όπως είπε, από τη συμμετοχή του στην κυβέρνηση. Στα σημαντικά του πρώτου κύκλου ερευνών και τα όσα κατατέθηκαν από πολιτικά πρόσωπα ή υπηρεσιακούς πριν το 2013. Σε επίπεδο υπουργών, οι καταθέσεις των Ελένης Μαύρου, Νεοκλή Συλικιώτη, Χαρίλαου Σταυράκη και Μιχάλη Σαρρή, ανέδειξαν τον διαφορετικό χαρακτήρα του τότε ΚΕΠ με αυτό μετά το 2013. Την ίδια ώρα φάνηκαν τα κενά που υπήρχαν κυρίως λόγω της απουσίας κανονισμών, ένα ζήτημα που ήταν περισσότερο εμφανές στις καταθέσεις υπηρεσιακών, όπως των Λάζαρου Σαββίδη και Ανδρέα Ασιώτη που χρημάτισαν γενικοί διευθυντές στο ΥΠΕΣ. Εν αντιθέσει με τον Μιχάλη Σαρρή, ο Χαρίλαος Σταυράκης παραδέχθηκε πως παρά το μειωμένο ενδιαφέρον για το ΚΕΠ, την περίοδο που ο ίδιος ήταν στο ΥΠΟΙΚ, και τότε υπήρχαν πολιτικές ευθύνες, ενώ στο ερώτημα εάν γινόντουσαν παρεκκλίσεις απάντησε καταφατικά, αποδίδοντας τις παρακαλίσεις σε λόγους δημόσιου συμφέροντος. Ο Σωκράτης Χάσικος ήταν ιδιαίτερα αιχμηρός με το ρόλο του γενικού ελεγκτή της Δημοκρατίας Οδυσσέα Μιχαηλίδη, απορρίπτοντας τα περί οικονομικού οφέλους πολιτικών προσώπων ή υπηρεσιακών από το ΚΕΠ.

Εναρξη β΄ φάσης ερευνών με το βίντεο Al Jazeera

Ο πρώτος κύκλος του έργου της Ερευνητικής θα ολοκληρωθεί με μία εκτός προγράμματος κατάθεση, αυτή του γενικού διευθυντή της Βουλής, την ερχόμενη εβδομάδα. Με τους υπολογισμούς που γίνονται το ενδιάμεσο πόρισμα θα είναι έτοιμο μέχρι τα μέσα Μαρτίου. Αμέσως μετά, λένε πηγές κοντά στην Ερευνητική Επιτροπή, θα ξεκινήσει ο νέος κύκλος καταθέσεων που εμφανίζονται στο βίντεο του Al Jazeera, Δημήτρη Συλλούρη, Χριστάκη Τζιοβάνη και Αντρέα Πιτάτζη. Τα πρόσωπα που αναμένεται να κληθούν να καταθέσουν, συμπεριλαμβάνονται στην κατηγορία εκείνη των ιδιωτών για τα οποία υπάρχουν πληροφορίες για αλόγιστη διαχείριση του ΚΕΠ. Επίσης, από τους φακέλους που έχουν ξεσκακισθεί από το προσωπικό που υποστηρίζει το έργο της Ερευνητικής, έχουν εντοπισθεί και άλλα πρόσωπα, κυρίως λογιστές και δικηγόροι, οι οποίοι θα λάβουν πρόσκληση για κατάθεση. Όπως πιστεύεται, από τον νέο κύκλο καταθέσεων θα προκύψουν περισσότερα στοιχεία που, ενδεχομένως, σε κάποιες περιπτώσεις να δείξουν και διάπραξη ποινικών αδικημάτων. Η Ερευνητική Επιτροπή διορίστηκε από τον γενικό εισαγγελέα στις 7/9/2020, μετά από απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Το έργο της ξεκίνησε στις 9/9/2020. Μέχρι σήμερα από την Ερευνητική έχουν περάσει 22 πρόσωπα κυρίως πολιτικοί, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, πρώην και νυν υπουργοί, αλλά και υπηρεσιακοί από τα υπουργεία Οικονομικών και Εσωτερικών.

45 ΧΡΟΝΙΑ

Φροντίδα για τον Άνθρωπο και την Υγεία

Παροχή ποιοτικής και οικονομικά προσιτής φαρμακευτικής αγωγής σε όλους τους ανθρώπους του πλανήτη, με γνώμονα την αειφόρο ανάπτυξη

Ένα déjà vu από το 2016 για τους μεγάλους

Πώς το ΑΚΕΛ φαίνεται να χάνει την ευκαιρία να βγει μπροστά ενώ ο Δημοκρατικός Συναγερμός διατηρεί την πρωτιά φθαρμένος

της ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Μέχρι και τον περασμένο Ιούνιο, οι δημοσκοπήσεις έδειχναν πως τα μικρά κόμματα βρίσκονταν σε ελεύθερη πτώση, ενώ κάποια από τα υφιστάμενα κοινοβουλευτικά κόμματα έμεναν εκτός Βουλής. Έδειχναν παράλληλα πως τα

δύο μεγάλα κόμματα έπαιρναν μετά από καιρό τα πάνω τους και ενισχύονταν σε θέμα ποσοτών, θμιζόντας το ισχυρό δίπολο αλλοτινών εποχών. Έξι μήνες αργότερα και λίγο πριν από την κρίσιμη μάχη του Μάη, όλα δείχνουν πως η κατάσταση πραγμάτων οδηγεί σε μία επανάληψη του 2016. Βάσει, λοιπόν, και

της δημοσκοπήσης που διενήργησε για λογαριασμό της «Κ» η Symmetron Market Research την περασμένη εβδομάδα, η Βουλή δεν αποκλείεται να μετατραπεί ακόμη και σε οκτακομματική, την ίδια στιγμή που τόσο ο ΔΗΣΥ όσο και το ΑΚΕΛ δείχνουν να πλύνονται και να έχουν διαρροές προς άλλα μι-

κρότερα κόμματα. Τα σκάνδαλα της διαφθοράς, η αίσθηση πως το υφιστάμενο πολιτικό σύστημα πάει χέρι-χέρι με τη διαπλοκή, οδήγησε στους δρόμους πολίτες και στη διαμαρτυρία για την υφιστάμενη κατάσταση. Αυτή την ψήφο διαμαρτυρίας επιδιώκουν να κερδίσουν κυρίως τα μικρότερα κόμματα, όπως

το Κίνημα Οικολόγων που βάσει της δημοσκοπήσης μετατρέπεται σε τέταρτο κόμμα και οι Ανεξάρτητοι της Άννας Θεολόγου. Βεβαίως και τα δύο κόμματα έχουν μεν μία δύσκολη δημοσκοπική εικόνα, ωστόσο, έχουν αποθέματα τα οποία μπορεί μέχρι και την κάλπη να αντλήσουν.

Ο ΔΗΣΥ από το 2013-2017 είχε δημιουργήσει ένα πολιτικό κεφάλαιο κυρίως λόγω της οικονομίας, το οποίο από τότε χρησιμοποιεί χωρίς να κεφαλαιοποιεί και τείνει να εξαντληθεί.

Οι εσωκομματικές διαδικασίες για το ψηφοδέλτιο κατέδειξαν πως στον σκληρό πυρήνα υπάρχουν τριβές, άλλα κίνητρα και κινήσεις τιμωρητικές με ορίζοντα το εκλογικό συνέδριο.

Το πολιτικό απόθεμα άρχισε να εξαντλείται στον ΔΗΣΥ

Έστω και αν υποστηρίζουν στον ΔΗΣΥ ότι η πολιτική τους επιβραβεύεται με την πρωτιά στις δημοσκοπήσεις, αντιλαμβάνονται πως η αντίστροφη μέτρηση έχει αρχίσει. Από το 2013 μέχρι το 2017, άλλωστε, το κόμμα και η κυβέρνηση είχαν ένα πολιτικό κεφάλαιο, κυρίως λόγω των χειρισμών στην οικονομία, το οποίο καταλάουσαν εδώ και τρία χρόνια. Κανείς πλέον δεν θέλει να μάθει για το τι έκαναν κάποτε για να σωθεί η οικονομία αλλά τι σκοπεύουν να κάνουν από δω και πέρα.

Υπάρχει κατ' ακρίβεια μία απουσία οράματος για τη νέα Κύπρο και αυτό το συζητούν στελέχη στα πγαδάκια. Το 2016, για παράδειγμα, το κυβερνών κόμμα προέτρεπε τους πολίτες να μην πάμε πίσω, με το επιχείρημα του success story, της εξέδου από το μνημόνιο, των μεταρρυθμίσεων που βρίσκονταν ένα βήμα πριν από την υλοποίηση, ακόμα και με το όραμα επίλυσης του Κυπριακού.

Πέντε χρόνια αργότερα, έχουν αναποφρακτα να χειριστούν αποκλειστικά την κυβερνητική φθορά. Η δημοσκοπήση της «Κ» την περασμένη Κυριακή αποτυπώνει με τον καλύτερο τρόπο, την απουσία ελπίδας στη συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων, είτε αυτό αφορά την οικονομία είτε αυτό αφορά το Κυπριακό. Όταν, λοιπόν, υπάρχει απουσία οράματος για την επόμενη μέρα, τι μπορείς να «πουλήσεις» προεκλογικά ως αφήγημα; Το success story της οικονομίας, έχει εν πολλοίς αποδομηθεί, με τα όσα έχουν βγει στο προσκήνιο για τον Συνεργατισμό, το πόρισμα Αρέστη που έκαιγε την κυβέρνηση αλλά και την εντύπωση που δίδεται μέρα με τη μέρα – είτε δικαίως είτε αδικώς – πως έγινε κατάχρηση του προγράμματος πολιτογραφίσεων για γρήγορο πλουτισμό. Υπάρχει, άλλωστε, και στην κοινωνία, ο αναβρασμός για το πού πάει η οικονομία, με δεδομένη την πανδημία και το άγνωστο του μέχρι πότε θα κρατήσει. Η κυβέρνηση βεβαίως έχει πάρει τα εφόδια για τους χειρισμούς της κατά την περίοδο του πρώτου κύματος. Αυτό που ανησυχεί, όμως, είναι το ενδεχόμενο ενός τρίτου κύματος.

Όχι μόνο γιατί θα αυξηθεί τις αντιδράσεις όλων αυτών των επαγγελματιών κύκλων που θέλουν να δουλέψουν και δεν μπορούν αλλά και για το γεγονός ότι η κυβέρνηση δεν θα έχει απόθεμα για άλλα επιδόματα.

Ιδιαίτερα αν ένα τρίτο κύμα προκύψει στην καρδιά του προεκλογικού, θα προκαλέσει ακόμη περισσότερους τριγμούς και όλη η δυσαρρέσκεια ενδεχομένως να αποτυπωθεί σε ψήφο τιμωρίας απέναντι στο κυβερνών κόμμα. Βεβαίως δεν είναι μόνο αυτό.

Οι Υπουργοί...

Το 2016, ο ΔΗΣΥ, πέραν του ότι χρησιμοποιούσε τους κυβερνητικούς χειρισμούς ως άσο στο μαγικό του προεκλογικό, είχε βγάλει στην πρώτη γραμμή τα μέλη της κυβέρνησης που αποτελούσαν «κράχτες» για έλευση ψήφων. Ο Χάρης Γε-

Το 2016, ο ΔΗΣΥ έβγαζε στην πρώτη γραμμή τους υπουργούς του που αποτελούσαν ατού για το κόμμα, σήμερα κάτι τέτοιο είναι πολύ δύσκολο.

ωργιάδης τότε, για παράδειγμα, απολάμβανε τις δάφνες από το αφήγημα του success story και του χαρακτήρισμού του «τσάρου της οικονομίας». Ήταν συνεπώς το κατάλληλο άτομο για να μιλήσει με τα όσα έχουν βγει στο προσκήνιο για τον Συνεργατισμό, το πόρισμα Αρέστη που έκαιγε την κυβέρνηση αλλά και την εντύπωση που δίδεται μέρα με τη μέρα – είτε δικαίως είτε αδικώς – πως έγινε κατάχρηση του προγράμματος πολιτογραφίσεων για γρήγορο πλουτισμό. Υπάρχει, άλλωστε, και στην κοινωνία, ο αναβρασμός για το πού πάει η οικονομία, με δεδομένη την πανδημία και το άγνωστο του μέχρι πότε θα κρατήσει. Η κυβέρνηση βεβαίως έχει πάρει τα εφόδια για τους χειρισμούς της κατά την περίοδο του πρώτου κύματος. Αυτό που ανησυχεί, όμως, είναι το ενδεχόμενο ενός τρίτου κύματος.

σχυση της θέσης της Κύπρου στο εξωτερικό μέσω τριμερών και άλλων συνεργασιών.

Σήμερα, η προβολή των υπουργών ως το κύριο χαρτί για την προσέλκυση ψηφοφόρων φαντάζει ιδιαίτερα δύσκολη. Αν εξαιρεθούν κάποια μέλη του Υπουργικού οι περισσότεροι δεν έχουν κερδίσει την εκτίμηση των πολιτών ακόμα. Ο Ιωάννης Κασουλίδης και ο Γιώργος Παμπορίδης, οι οποίοι είχαν θετικό πρόσημο για τη δουλειά τους, έχουν αποχωρήσει οικειοθελώς από το κυβερνητικό σχήμα με τον δεύτερο να επικρίνει συχνά τους κυβερνητικούς χειρισμούς, αλλά και την πολιτική που ακολουθεί ο ΔΗΣΥ. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης, ο οποίος ήταν για αρκετό καιρό ο δημοφιλέστερος υπουργός, πλέον είναι επικεντρωμένος στο Κυπριακό και όχι στον προεκλογικό για μία σειρά λόγων, ο Χάρης Γεωργιάδης που αποτελούσε το πούλην του Νίκου Αναστασιάδη και του ΔΗΣΥ το 2016, έχει παραιτηθεί από το υπουργείο Οικονομικών εν τω μέσω των έντονων επικρίσεων για τον Συνεργατισμό και τρέχει την προεκλογική του, ενώ ο Κωνσταντίνος Πετρίδης, ο οποίος έχει ξεκαθαρίσει πως κλείνει τον πολιτικό του κύκλο μετά το υπουργείο Οικονομικών, έχει να διαχειριστεί τη σχετική φθορά του από το Πρόγραμμα Πολιτογραφίσεων.

Ο Γιώργος Λακκοτρύπης, από την άλλη, παραιτήθηκε μέσω επικρίσεων για τους χειρισμούς του στο ενεργειακό και το υπουργείο Ενέργειας αυτή τη στιγμή δεν μπορεί να συνεχίσει το αφήγημα των ενεργειακών κοιτασμάτων. Υπάρχει συνεπώς φθορά προσώπων που ήταν στην πρώτη γραμμή του προεκλογικού το 2016, απομάκρυνση άλλων και κυρίως απουσία αφηγήματος, το οποίο πρέπει να διαχειριστεί ο ΔΗΣΥ.

Επί του παρόντος φαίνεται να προωθείται από το κόμμα ο υπουργός Εσωτερικών Νίκος Νουρής ως το πρόσωπο που καλύπτει το μεγαλύτερο ακροατήριο του κόμματος – το συντριπτικό – με τα στεγαστικά επιδόματα. Το αν θα ακολουθήσουν κι άλλοι βέβαια την παροχολογία, θα διαφανεί το επόμενο διάστημα.

Όσο όμως και αν ο ΔΗΣΥ έχει να διαχειριστεί την κυβερνητική φθορά, το μεγάλο ερώτημα είναι για ποιο λόγο το ΑΚΕΛ μέχρι τώρα δεν έχει καταφέρει να κεφαλαιοποιήσει όλη αυτή την κακή εικόνα της κυβέρνησης. Για παράδειγμα, όταν το 2011, τα ποσοστά του Δημήτρη Χριστόφια άρχισαν να πέφτουν με ιλιγγιώδη ταχύτητα, τόσο ο ΔΗΣΥ αλλά κυρίως ο Νίκος Αναστασιάδης ενισχύονταν, δημιουργώντας την αίσθηση πως αυτοί αποτελούν την εναλλακτική για αλλαγή. Αυτή η αίσθηση της εναλλακτικότητας διακυβέρνησης δεν φαίνεται να ισχύει στη σημερινή κατάσταση όσον αφορά το ΑΚΕΛ. Το κόμμα της Αριστεράς, όχι μόνο δεν ενίσχυσε βάσει δημοσκοπήσεων την εκλογική του επιρροή ακόμα, αλλά φαίνεται να έχει σημαντικές διαρροές. Το 25% που έλαβε το κόμμα την περασμένη πενταετία, ήταν το σημείο της μεγάλης καμπίς, που άνοιξε μάλιστα και δημόσια ζητήματα αναγέννησης στην ηγετική πυραμίδα. Σήμερα τα στελέχη φαίνεται να συμβιβάζονται με το ίδιο ποσοστό. Και δεν είναι βέβαια πως δεν υπάρχει μία τάση αριστερής ιδεολογικής προσέγγισης εντός της κυπριακής κοινωνίας. Φάνηκε από τις δύο πορείες του Φεβρουαρίου που είχαν έντονο ταξικό αλλά και αριστεροκεντρικό χαρακτήρα. Και λέμε αριστερή προσέγγιση, γιατί έθιγαν ζητήματα που αφορούν τη λύση του Κυπριακού, το περιβάλλον, την αναβάθμιση της παιδείας, την πάταξη του αυταρχισμού και του ρατσισμού, αλλά και μία πιο ανθρωποκεντρική προσέγγιση σε ζητήματα. Αυτά τα θέματα θα μπορούσε να τα οικειοποιηθεί ή να τα προσεγγίσει το ΑΚΕΛ. Αποτελούν, ωστόσο, την εξωκοινοβουλευτική Αριστερά, η οποία μεγαλώνει στην κοινωνία αλλά δεν συμπαρατάσσεται πλήρως με το ΑΚΕΛ. Υπάρχει βεβαίως και η κόντρα με τη «Θύρα 9», η οποία να μην έχει πιο ριζοσπαστική προσέγγιση, ωστόσο, βρίσκεται σε ευθεία ρήξη με το κόμμα.

Δεν κατάφερε προφανώς να πείσει το κόμμα, πως μπορεί να έχει εναλλακτική πρόταση για να κυβερνήσει. Κάτι που μπορούσε να δικαιολογηθεί πέντε χρόνια προηγουμένως, όχι όμως και σήμερα.

Για παράδειγμα, όταν το κύριο αντικείμενο συζήτησης είναι η οικονομία, η ακρίβεια και η ανεργία – βάσει δημοσκοπήσεων – το ΑΚΕΛ θα έπρεπε ήδη να καλύψει το κενό του σε ό,τι αφορά την οικονομική πολιτική, ιδιαίτερα όταν η απουσία εναλλακτικής οικονομικής πολιτικής έκανε το κόμμα να χάσει την εξουσία σε δύο συνεχείς εκλογικές μάχες, το 2013 και το 2018. Δεν έχει πείσει, λοιπόν, πως πήρε το μάθημά του από τη διακυβέρνηση Χριστόφια και πως πλέον έχει ξεκαθαρο οικονομικό πλάνο. Πέραν τούτου, όμως, το κόμμα έχει πλήξει αναπόφευκτα και η σκανδαλολογία. Όχι μόνο με την επαναφορά του ζητήματος της Δρομολαζιάς, αλλά κυρίως εξαιτίας της εμπλοκής Τζιοβάννη στο πρόγραμμα πολιτογραφίσεων. Αυτό έδωσε την ευκαιρία στους κυβερνώντες να τους καταγγέλλουν ως μέρος της διαπλοκής. Η αμχανία

Το ΑΚΕΛ δεν έχει καταφέρει να φέρει κοντά μεγάλη μερίδα πολιτών που ανήκει στην Αριστερά και φάνηκε να έχει σημαντικό έρεισμα από τις δύο πορείες του Φεβρουαρίου.

αυτή διαφαίνεται και από το γεγονός ότι το κόμμα έχει καθυστερήσει κατά πολύ να μπει στον προεκλογικό τριβές. Έχασαν πολύτιμο χρόνο στο να ασχολούνται με ποια στελέχη κάνουν παραγοντισμό, ποιοι υπερπροβάλλονται, αντί να παρουσιάσουν μία κοινή επικοινωνιακή στρατηγική που αφενός θα ενισχύσει τους υποψηφίους και αφετέρου θα πάρει το κόμμα ενισχυμένο τις εκλογές. Παρουσιάζονται, όμως, και ζητήματα εσωστρέφειας στον σκληρό πυρήνα του κόμματος. Δεν πέρασε καθόλου απαρατήρητο το

Η δεύτερη ανάγνωση

Το πιο σημαντικό, ωστόσο, είναι πως εντός του κόμματος υπάρχουν ανοικτά ζητήματα που προκαλούν τριβές. Έχασαν πολύτιμο χρόνο στο να ασχολούνται με ποια στελέχη κάνουν παραγοντισμό, ποιοι υπερπροβάλλονται, αντί να παρουσιάσουν μία κοινή επικοινωνιακή στρατηγική που αφενός θα ενισχύσει τους υποψηφίους και αφετέρου θα πάρει το κόμμα ενισχυμένο τις εκλογές. Παρουσιάζονται, όμως, και ζητήματα εσωστρέφειας στον σκληρό πυρήνα του κόμματος. Δεν πέρασε καθόλου απαρατήρητο το

γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της επαρχιακής επιτροπής, η οποία θα προχωρούσε στην κατάταξη των στελεχών, στελέχη της πρώτης γραμμής, όπως ο Στέφανος Στεφάνου, ο Χρίστος Χριστοφίδης, ο Αρίστος Δαμιανού ακόμα και η Ειρήνη Χαραλαμπίδου που μπορεί να ανήκει στις Νέες Δυνάμεις, αλλά είναι οι αν η κατάσταση διορθώθηκε από το διευρυμένο ακροατήριο του ΑΚΕΛ στην επαρχιακή διάσκεψη, όλο αυτό κατέδειξε προσπάθεια τιμωρητικής ψήφου και ιδιοτελή κίνητρα με στόχο το εκλογικό συνέδριο του καλοκαιριού. Αν, λοιπόν, αυτοί που συνθέτουν τον σκληρό πυρήνα σε ένα κόμμα, όπως το ΑΚΕΛ, δεν είναι σε θέση να αντιληφθούν, έστω και τη σημειολογία του να βγαίνουν πρώτοι σε σειρά κατάταξης, ζητήματα είναι τι θα βγει προς τα έξω στη συνέχεια. Δεν περνά, βεβαίως, απαρατήρητο πως μία επαρχία όπως η Λάρνακα βρίσκεται ήδη σε εσωστρέφεια μετά την ξαφνική αποχώρηση της Μόνικας Μελέκκη από το ψηφοδέλτιο για προσωπικούς λόγους και την αντικατάστασή της από τον γιο του οργανωτικού γραμματέα του ΑΚΕΛ Χρίστο Αλέκου, Αλέξη Αλέκου. Ήδη υπάρχει η ψιθυρολογία στην επαρχία Λάρνακας πως ο οργανωτικός γραμματέας δούλεψε στο παρασκήνιο για την προώθηση της υποψηφιότητας του γιου του και αναμένεται να υπάρξουν συζητήσεις – ίσως και καταγγελίες γραπτές την επομένη των εκλογών.

Όλο αυτό σίγουρα δεν είναι υγιές για ένα κόμμα που θα έπρεπε αυτή τη στιγμή να προετοιμάζεται για την πρωτιά. Πόσο μάλλον να είναι απορροφημένο σε δευτερεύοντα ζητήματα του ποιος προώθησε τον εαυτό του περισσότερο και ποιος αποτελεί κίνδυνο να ανέλθει σε υψηλότερα δώματα και αξιώματα την επομένη της κάλπης.

Συγχωροχάρτι των ενόχων το μαζί τα φάγαμε

Τα πλείστα στελέχη στο ΑΚΕΛ προερχόμαστε από τον λαό και αυτόν υπηρετούμε λέει στην «Κ» ο Χρίστος Χριστοφίδης

Συνέντευξη στη
ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

«Το «μαζί τα φάγαμε» είναι ο τρόπος να δοθεί συγχωροχάρτι σε όσους ευθύνονται. Ο καθένας από εμάς έχει μια προσωπική ιστορία και προσωπική παρουσία. Και επειδή η Κύπρος είναι μικρός τόπος, οι πολίτες ξέρουν και το πώς ζούμε και αν είμαστε πλούσιοι και αν είμαστε τίμιοι», λέει στη συνέντευξη του στην «Κ» το μέλος του Πολιτικού Γραφείου του ΑΚΕΛ Χρίστος Χριστοφίδης κληθείς να απαντήσει για ποιο λόγο επιρρίπτουν την ευθύνη στην κυβέρνηση, αφού επικρατεί η προσέγγιση πως όλα τα κόμματα έχουν βάλει χέρι στο βάζο με το μέλι. Παραδέχεται πως, βάσει της δημοσκοπήσης της «Κ», διαφαίνονται αδυναμίες του ΑΚΕΛ, ωστόσο, σημειώνει πως η δημοσκοπήση καταδεικνύει την προοπτική να δημιουργηθεί ένας μεγάλος προοδευτικός πόλος για την Αλλαγή. Προβλέπει πως στο εκλογικό συνέδριο του καλοκαιριού αναμένεται σημαντική ανανέωση εντός του κόμματος και σημειώνει πως η προσέγγιση κυβερνήσεων-ΔΗΣΥ να παρουσιάζουν τη «καλαρή» ομοσπονδία ως ένα νέο μοντέλο λύσης, απομακρύνει την επανένταξη των διαπραγματεύσεων από εκεί που έμειναν και δίνει την ευκαιρία στην Τουρκία να προτάξει και η ίδια ένα νέο μοντέλο «λύσης», τα δύο κράτη.

«Το τελευταίο διάστημα υπάρχει η προσέγγιση πως πολιτικά και διαφθορά πάνε χέρι-χέρι και πως όλα τα κόμματα έχουν βάλει χέρι στο βάζο με το μέλι. Είναι συνεπώς ορθό να επιρρίπτεται όλη την ευθύνη στην κυβέρνηση για τα κακώς έχοντα;

«Είναι αλήθεια ότι φαινόμενα διαπλοκής και διαφθοράς υπήρξαν και στο παρελθόν και έχουν κατά καιρούς εμπλακεί πρόσωπα από όλους τους πολιτικούς χώρους. Σήμερα όμως υπάρχουν δύο μεγάλες διαφορές. Η πρώτη μεγάλη διαφορά σήμερα είναι το μέγεθος της διαφθοράς. Η Κύπρος τα τελευταία χρόνια κατρακυλά σε όλους τους διεθνείς δείκτες για τη διαφθορά.

Η πατρίδα μας ρεζιλεύεται διεθνώς. Η δεύτερη μεγάλη διαφορά είναι ότι τα σημερινά φαινόμενα διαπλοκής και διαφθοράς εμπλέκουν την ίδια την «κεφαλή» του κράτους. Τον πρόεδρο, το Υπουργικό Συμβούλιο, το κυβερνών κόμμα. Δείτε το μέγα σκάνδαλο με τα «κρυσά» διαβατήρια: Εκατοντάδες αιτήσεις προήλθαν ή σχετίζονταν με μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου ή στελέχη του ΔΗΣΥ. Υπέβαλλαν τις αιτήσεις και τις ενέκριναν οι ίδιοι. Είχαν την ευθύνη για κάθε διαβατήριο που χορηγήθηκε. Εάν ο πρόεδρος και το Υπουργικό του Συμβούλιο έκαναν τίμια και σωστά τη δουλειά τους δεν θα φτάναμε σε αυτό το κατόντημα. Δεν συμφωνώ ότι διαφθορά και πολιτικά πάνε χέρι - χέρι. Το

“

Στόχος μας η συμπίεση και συνεργασία με κινήματα, πολίτες από την Αριστερά και τον ευρύτερο προοδευτικό χώρο. Δεν είναι ανάγκη να συμφωνούμε σε όλα. Αυτά που μας ενώνουν είναι πολύ περισσότερα από αυτά που μας χωρίζουν.

«μαζί τα φάγαμε» είναι ο τρόπος να δοθεί συγχωροχάρτι σε όσους ευθύνονται. Ο καθένας από εμάς έχει μια προσωπική ιστορία και προσωπική παρουσία. Και επειδή η Κύπρος είναι μικρός τόπος, οι πολίτες ξέρουν και το πώς ζούμε και αν είμαστε πλούσιοι και αν είμαστε τίμιοι.

«Το ΑΚΕΛ ανέκαθεν μιλούσε για το ηθικό πλεονέκτημα της Αριστεράς, ωστόσο, αυτό τίθεται εν αμφιβόλω το τελευταίο διάστημα, με πολλούς να θεωρούν πως το κόμμα έχει εμπλοκή σε θέματα διαφθοράς...

«Τέτοια φαινόμενα, όπως έχω ήδη πει, έχουν υπάρξει κατά καιρούς με εμπλοκή προσώπων από όλες τις πολιτικές παρατάξεις. Σε αυτά τα ζητήματα δεν υπάρχει συλλογική ευθύνη. Εάν σε ένα σύνολο ανθρώπων κάποιος πράξει κάτι απαράδεκτο δεν σημαίνει ότι αυτόματα η ευθύνη μετακυλιέται σε όλους. Αυτά τα ξεκαθάρισε η ανθρωπότητα από την εποχή που οι ναζιστές ισχυρίζονταν ότι όλοι οι Εβραίοι είναι ένοχοι μόνο και μόνο επειδή είναι Εβραίοι. Είναι γνωστή η στάση του ΑΚΕΛ, όταν συζητούνταν στη Βουλή τα κριτήρια για τα «κρυσά» διαβατήρια, τι είπαμε και τι ψηφίσαμε. Τα πλείστα στελέχη του ΑΚΕΛ προέρχονται από τον λαό και υπηρετούν τον λαό στη βάση ενός αυστηρού κώδικα (για παράδειγμα δεν μπορούν στελέχη από τον μηχανισμό του Κόμματος να διατηρούν οι ίδιοι ή η/ο σύντροφοί τους επιχειρήσεις). Προσπαθούμε στην πράξη να υλοποιούμε μια βασική αρχή της Αριστεράς, ότι δηλαδή ο άνθρωπος, οι αρχές, οι αξίες είναι πάνω από τα κέρδη, το χρήμα και την εκμετάλλευση.

«Στη δημοσκοπήση της «Καθημερινής» την προηγούμενη εβδομάδα πάντως φαίνεται πως η κυβέρνηση και το κυβερνών κόμμα έχουν πληγεί, ωστόσο, εσείς δεν κεφαλαιοποιείτε την κυβερνητική φθορά. Πού οφείλεται;

«Οι δημοσκοπήσεις δίνουν την εικόνα της στιγμής. Εκείνο, όμως, που έχει σημασία είναι το αποτέλεσμα στην κάλπη. Στην κάλπη νομίζω τελικά θα μετρήσουν τα μεγάλα διακυβεύματα για την ιστορική εκλογική μάχη των βουλευτικών. Η ανάγκη για Αλλαγή και μια νέα ελπιδοφόρα σελίδα. Η ανάγκη για να αποκτήσουν οι πολίτες δύναμη και ασπίδα προστασίας. Αυτοί είναι οι βασικοί μας στόχοι. Στη δημοσκοπήση υπάρχουν και πολύ θετικά στοιχεία: Η προοπτική να δημιουργηθεί ένας μεγάλος προοδευτικός πόλος για την Αλλαγή. Αναφέρομαι στις σημαντικές εισροές προς το ΑΚΕΛ από τον σοσιαλιστικό χώρο, τον επαναπατρισμό προοδευτικών ψηφοφόρων από τη «Συμμαχία», αλλά και την κινπο

Γνωρίζουμε όλοι ότι το πρόβλημα δεν είναι μόνο ο Κενεβέζος, ο Καδής, ο Χαμπιαούρης ή ο Προδρόμου. Το πρόβλημα είναι κυρίως οι πολιτικές Κυβερνήσεις - Συναγερμού στην παιδεία και στον πολιτισμό, λέει στην «Κ» ο Χρίστος Χριστοφίδης.

ποίηση ψηφοφόρων που απήχταν σε προηγούμενες εκλογές. Ιδιαίτερα τους πολίτες που μας συνδέει κοινή ιστορία, κοινές αξίες και κοινές επιδιώξεις, αλλά δεν έχουν ψηφίσει στις τελευταίες εκλογές, θέλουμε να κιντοποιήσουμε σήμερα. Έχετε δικαίωμα, βέβαια, ότι η δημοσκοπήση παρουσιάζει και αδυναμίες τις οποίες πρέπει να λάβουμε πολύ σοβαρά υπόψη και να προσπαθήσουμε να διορθώσουμε.

«Ίσως να είναι καιρός για ανανέωση εντός του κόμματος;

«Η ανάγκη για ανανέωση είναι διαρκής. Όπως ξέρετε η πανδημία δεν μας επέτρεψε να πραγματοποιήσουμε το εκλογικό μας συνέδριο την περασμένη χρονιά. Το εκλογικό μας συνέδριο προγραμματίζεται για το καλοκαίρι. Στο συνέδριο αναμένεται σημαντική ανανέωση.

«Οι πορείες που διοργανώθηκαν τις περασμένες δύο εβδομάδες θεωρούνται πως έχουν καθαρά αριστερή ιδεολογικοπολιτική προσέγγιση βάσει του δελτίου που έχουν δημοσιοποιήσει. Δημιουργείται μια εξωκοινοβουλευτική αριστερά, αυτό δεν σας ανησυχεί;

«Μα, είναι στόχος μας η συμπίεση και συνεργασία με κινήματα, πολίτες από την Αριστερά και τον ευρύτερο προοδευτικό χώρο. Όπως και με πολίτες από την κεντροαριστερά, το κέντρο μέχρι και την κεντροδεξιά, με τους οποίους συμφω

νούμε στα μεγάλα ζητήματα. Δεν είναι ανάγκη να συμφωνούμε σε όλα. Αυτά που μας ενώνουν είναι πολύ περισσότερα από αυτά που μας χωρίζουν. Άλλωστε, ούτε εντός του ΑΚΕΛ συμφωνούμε όλοι με όλους, για όλα τα θέματα. Σημασία έχει ο σεβασμός της πλειοψηφίας και διαλεκτικά να κατανοούμε όλοι, ποιο είναι το μείζον και ποιο το δευτερεύον, σε κάθε κρίσιμο ζήτημα.

«Η πανδημία έφερε στο προσκήνιο μία σειρά προβληματικών καταστάσεων στην Παιδεία. Ίσως είναι καιρός για μία επανεκκίνηση στον χώρο της εκπαίδευσης, καθώς το υφιστάμενο μοντέλο δεν λειτουργεί;

«Ένα από τα μεγαλύτερα αρνητικά της σημερινής διακυβέρνησης είναι η κατάσταση στην οποία έχουν φέρει την παιδεία και τον πολιτισμό στον τόπο μας. Είναι η οργανωμένη επίθεση κυβέρνησης - Συναγερμού κατά του δημόσιου σχολείου. Η πανδημία όντως ανέδειξε την έλλειψη προγραμματισμού, τις τεχνολογικές ελλείψεις, την περιθωριοποίηση χιλιάδων παιδιών από τα φτωχά στρώματα. Γνωρίζουμε όλοι ότι το πρόβλημα δεν είναι μόνο ο Κενεβέζος, ο Καδής, ο Χαμπιαούρης ή ο Προδρόμου. Το πρόβλημα είναι κυρίως οι πολιτικές κυβερνήσεις - Συναγερμού στην παιδεία και στον πολιτισμό. Ήρθε η ώρα για ανανέωση της παιδείας και του πολιτισμού στην πατρίδα. Με επίκεντρο τον μαθητή και τις ανάγκες του, με

ευαισθησία για τα παιδιά με αναπηρία, με σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις και καινοτόμους θεσμούς. Για όλα αυτά έχουμε συγκεκριμένη, συνολική πρόταση προς την κυπριακή κοινωνία.

«Η άτυπη πενταμερής υπολογίζεται τέλος του Απριλίου. Με δεδομένα τα όσα αρνητικά ακούγονται περί άλλων ιδεών λύσης και τετελεσμένων για ποιο λόγο επιμένετε για τη σύγκλησή της;

«Η «λεγόμενη» στασιμότητα στο Κυπριακό έφερε τα τελευταία τρεις μήνες χρόνια σοβαρές αρνητικές εξελίξεις. Η Τουρκία αλωνίζει ανενόχλητη, προχωρά στον αποικισμό της Αμμοχώστου, σε γεωτρήσεις στην ΑΟΖ μας και προωθεί την πλήρη ενσωμάτωση των Κατεχομένων στην Τουρκία. Μόνος δρόμος είναι η επανένταξη των διαπραγματεύσεων σε μια σωστή βάση μακριά από την καταστροφική περιρρέουσα των δύο κρατών και τις συνομοσπονδιακές προσεγγίσεις.

«Τι να αναμένουμε από αυτήν;

«Εμείς αναμένουμε αλλά και διεκδικούμε επανένταξη της διαπραγματεύσεως στη βάση διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας, από εκεί που έμειναν οι διαπραγματεύσεις στο Κραν Μοντάνα και στη βάση του πλαισίου Γκουτιέρρες, το οποίο καταργεί τις τουρκικές εγγυήσεις και επιστρέφει τη Μόρφου και την Αμμόχωστο υπό ελληνοκυπριακή διοίκηση.

Η αξιοπιστία Αναστασιάδη και οι ευθύνες για την Αμμόχωστο

«Θεωρείτε τον πρόεδρο αναξιόπιστο, ότι συζητάει άλλες μορφές λύσης, ωστόσο την ίδια στιγμή τον καλείτε να διαπραγματευτεί το Κυπριακό. Αυτό δεν είναι αντικρουστικό;

«Η αξιοπιστία του κυρίου Αναστασιάδη έχει πληγεί από τα τεράστια λάθη, τις απίστευτες παλινωδίες του και κυρίως με τη συζήτηση της καταστροφικής προσέγγισης για δύο κράτη. Όπως έχω ήδη εξηγήσει δεν υπάρχει άλλος τρόπος από τη διαπραγματεύση στη σωστή βάση.

Η άγνοια πάροδος του χρόνου οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στην οριστικοποίηση της διχοτόμησης.

«Ο ΔΗΣΥ δεν βλέπει αρνητικά την αποκέντρωση εξουσιών σε μία προσπάθεια να διασκεδαστούν οι ανησυχίες και των δύο πλευρών. Εσείς για ποιο λόγο βρισκεστε απέναντι;

«Δυστυχώς, Αναστασιάδης - ΔΗΣΥ παρουσιάζουν τη «καλαρή» ομοσπονδία ως ένα νέο μοντέλο λύσης. Αυτή η προσέγγιση απομακρύνει

“

Το εκλογικό μας συνέδριο προγραμματίζεται για το καλοκαίρι. Στο συνέδριο αναμένεται σημαντική ανανέωση.

την επανένταξη των διαπραγματεύσεων από εκεί που έμειναν και δίνει την ευκαιρία στην Τουρκία να προτάξει και η ίδια ένα νέο μοντέλο «λύσης», τα δύο κράτη. Εάν υπάρχουν συγκεκριμένες εξουσίες τις οποίες ο κύριος Αναστασιάδης θέλει να μεταφέρει στα ομόσπονδα κρατίδια, να τις προτείνει στο Εθνικό Συμβούλιο, και αν είναι λογικές, όταν επαναρχήσει η διαπραγματεύση στη βάση του πλαισίου Γκουτιέρρες να τις θέσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

«Τα όσα διαδραματίζονται στην περικλειστή πόλη της Αμμοχώστου έχουν προκαλέσει έντονη ανησυχία. Έχει καθεί και το τελευταίο οχυρό ή υπάρχει τρόπος να κερδηθεί η μάχη;

«Ο χειρισμός του ζητήματος της Αμμοχώστου ήταν ακόμα μια τεράστια αποτυχία Αναστασιάδη - Χριστοδουλιδής - Αβέρωφ. Ο κύριος Χριστοδουλιδής μάς διαβεβαίωνε ότι οι εξαγγελίες των Τούρκων για άνοιγμα της Αμμοχώστου ήταν επικοινωνιακές. Ενώ προγραμματίζο

ταν το άνοιγμα της Αμμοχώστου, ξιφουλκούσαν στις Βρυξέλλες για να τιμωρηθούν ακόμα δύο - τρεις ναύτες για τις παράνομες γεωτρήσεις της Τουρκίας στην ΑΟΖ. Περιμένουμε ακόμα τις περιβόητες κυρώσεις «που θα πονούσαν την Τουρκία». Η μάχη δεν έχει καθεί, αλλά η μάχη για να κερδηθεί μόνο ένας τρόπος υπάρχει. Επανεένταξη των διαπραγματεύσεων από εκεί που έμειναν, στη βάση του πλαισίου Γκουτιέρρες και επίτευξη λύσης διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας.

MADE TO FEEL GOOD.

NEO Eagle F1 Asymmetric 3

Ελαστικό υπερ υψηλών επιδόσεων
Με τη μικρότερη απόσταση φρεναρίσματος
σύμφωνα με δοκιμές του TÜV

ΧΡ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ & ΥΙΟΙ ΛΤΔ
Καντάρας 54, Καϊμακλί,
1037 Λευκωσία - Κύπρος

Με το καλό... η επόμενη πενταμερής στο μπαϊράμι

Ψάχνουν αγοραστή

Στο σφυρί ετοιμάζεται να βγάλει η ελληνική κυβέρνηση ένα από τα κυβερνητικά αεροσκάφη της. Στην αναζήτηση αγοραστή, η Αθήνα έστρεψε την προσοχή της και προς τη Λευκωσία. Σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες της «Κ», προτάθηκε όπως η Κύπρος αγοράσει το συγκεκριμένο αεροσκάφος. Όπως είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε απάντηση δεν έχει δοθεί, ωστόσο κάποιοι στη Λευκωσία ψάχνουν να βρουν τρόπο για να πουν ευγενικά, όχι. Άσε που όπως πληροφορούμε υπήρξαν και κάποια μπουρμουνιάρια, από κάποιους εδώ που σχολίασαν με αρνητικό τρόπο την προσπάθεια της Αθήνας να πουλήσει και όχι να παραχωρήσει το αεροσκάφος στη Λευκωσία. Και ο λόγος είναι ότι το κενό που θα προκληθεί στον κυβερνητικό στόλο αεροπορικών μέσων, θα καλυφθεί με άλλο αεροσκάφος που θα πάρει δωρεάν η Ελλάδα από τους Γάλλους, ένεκα της συμφωνίας για την αγορά των μαχητικών Rafale.

• • • • •

Οι Κωνσταντινοί

Πετρίδης, Ζέτα, και Νατάσα τριβουν τα χέρια τους με την άρση των περιοριστικών μέτρων. Ο μόνος που δεν φαίνεται να συμμερίζεται την χαρά τους, είναι ο έτερος Κωνσταντίνος της κυβερνητικής ομάδας που διαχειρίζεται την πανδημία. Ο υπουργός Υγείας. Όπως μαθαίνω, κάθε φορά που είναι υποχρεωμένος να προβεί σε ανακοινώσεις βιώνει το μαρτύριο της σταγόνας. Ο υπουργός Υγείας συνεχίζει να παραμένει ανήσυχος. Το φυσά και δεν κρυώνει με τα όσα ακολούθησαν το περασμένο καλοκαίρι, παρά το γεγονός ότι ο ίδιος, τότε, ήταν επιφυλακτικός. Με τα δεδομένα που υπάρχουν αλλά και τους συσχετισμούς, κυρίως στον λόφο, το άνοιγμα της εστίασης δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένο στις 15 Μαρτίου. Τουαντίον εάν τα νούμερα επιδεινωθούν δεν αποκλείεται να ζησουμε καταστάσεις Μεγάλης Εβδομάδας 2020. Βεβαίως υπάρχουν και οι βουλευτικές εκλογές του ερχόμενου Μαΐου, με κάποιους κοντά στην κυβέρνηση να είναι θιασώτες του αμύητου «Τσοβόλα, δώσ' τα όλα» του Ανδρέα Παπανδρέου.

• • • • •

Ψάχνονται...

Δεν αποτελεί είδηση ότι στην Πινδάρου «τρέμουν» το τι θα αφήσει πίσω της η καθίζηση των ποσοστών της κυβέρνησης, ειδικά μετά και τη δημοσκοπήση της «Κ», την περασμένη Κυριακή. Ήδη στους τελευταί-

Σύμφωνα με πληροφορίες που δεν επιδέχονται αμφισβήτηση, ο γ.γ. του ΟΗΕ σκόνημα όρισε την άτυπη πενταμερή μέσα στη Μεγάλη Εβδομάδα, προκειμένου το Άγιο Φως της Ανάστασης να φωτίσει τους δύο ηγέτες μας και με τον τρόπο αυτό σπάσει το αδιέξοδο στο Κυπριακό. Γιατί εάν πάει με τον ορθόδοξο τρόπο, τότε, καληνύχτα και έφεξε.

ους ορόφους προσπαθούν να δουν πώς θα αναστρέψουν το αρνητικό κλίμα, που έχει δημιουργηθεί τρεις μήνες πριν από τις βουλευτικές εκλογές. Πέριξ του κυβερνητικού κόμματος, το θέμα δεν είναι η υποχώρηση των ποσοστών του ΔΗΣΥ, αυτή θεωρείται βέβαια, αλλά πού θα σταματήσει. Αυτό όμως που τρομάζει τους συναγερμικούς είναι η δυσσάρεσκεια των πολιτών να αποτυπωθεί στη Λευκωσία και να αφήσει εκτός νυμφώνα κάποιο πρωτοκλασάτο συναγερμικό στέλεχος. Σε μια τέτοια περίπτωση λέγεται πως η επόμενη μέρα στην Πινδάρου θα είναι άκρως ενδιαφέρουσα. Αν ισχύουν τα όσα ακούγονται, κάποιοι μεγαλο-συναγερμικοί ακονίζουν μαχαίρια. Πάντως, για

την ιστορία στα κεντρικά κάποιοι λένε για χασούρα έως και δυο έδρες.

• • • • •

Δεν πρόλαβε να χαρεί

Την Τετάρτη, ο γενικός ελεγκτής της Δημοκρατίας, με τη γνωστή τακτική της κουτοπονηριάς, πανηγύριζε ότι η INTOSAI (συμβουλευτική και υποστηρικτική για τις Ελεγκτικές Υπηρεσίες, οργάνωση) τον δικαίωσε πλήρως, για τον έλεγχο που θέλει να κάνει στο θέμα των πολιτογραφήσεων. Τα πανηγύρια του Οδυσσέα δεν κράτησαν ούτε 24 ώρες. Την επομένη, τον προσγείωσε ο γενικός εισαγγελέας της Δημοκρατίας ο οποίος είπε αυτά

που προσέφερε ο πονηρός γενικός ελεγκτής. «Αναγνωρίζει -πολύ ορθά- ότι δεν είναι σε θέση να κρίνει τη νομιμότητα αυτού του προσωρινού περιορισμού, αφού ξεκαθαρίζει ότι δεν μπορεί να υπεισέλθει σε νομικά θέματα, τα οποία εξετάζονται από τα αρμόδια Όργανα της Κυπριακής Δημοκρατίας». Και το κερασάκι στην τούρτα. «Η δήλωση (INTOSAI) δεν είναι τίποτα παραπάνω από μία εθελοντική, μη δεσμευτική δήλωση, της οποίας το περιεχόμενο δεν έχει οποιαδήποτε νομική υπόσταση κάτω από το διεθνές δίκαιο». Αυτό κ. Οδυσσέα το είδες ή το προσέφερες αφιρίζοντας αδιάφορα;

• • • • •

ΟΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Η διπλή αντεπίθεση του Οδυσσέα και οι μυστικές δημοσκοπήσεις

Κομμένη-ραμμένη για τον πρίγκιπα; Διπλό μέτωπο άνοιξε αυτή τη φορά με την κυβέρνηση, ο Οδυσσέας-Τσακ Νόρις. Το ένα μέτωπο αφορά την καταγγελία της κυβέρνησης για παρεμπόδιση του έργου του στον Διεθνή Οργανισμό Ανώτατων Ελεγκτικών Ιδρυμάτων, INTOSAI. Η απάντηση του INTOSAI έκρινε ότι τον δικαίωνει με τον γενικό εισαγγελέα να έχει αντίθετη άποψη, κάτι που προκάλεσε άλλη μια έντονη αντιπαράθεση μεταξύ τους. Δηλαδή, άλλη μια ευχάριστη στιγμή για τον Οδυσσέα-Τσακ Νόρις.

Το δεύτερο μέτωπο αφορά την ειδική έκθεσή του Ελεγκτή για το Υφυπουργείο Τουρισμού και την αναφορά του στον γαμπρό του προέδρου, για σκοπούς διαφάνειας, όπως λέει, ο οποίος ήταν διευθυντής εμπλεκόμενης εταιρείας. Μια αναφορά που, όπως έμαθα, εξόργισε τον Λόφο με κάποιους να λένε ότι ήταν κομμένη-ραμμένη στα μέτρα του πρίγκιπα Νικόλαου.

Πάντως, στην απάντησή του, το Υφυπουργείο Τουρισμού έκανε ιδιαίτερη αναφορά στην αχρείαστη αναφορά της Ελεγκτικής Υπηρεσίας, στον γαμπρό του προέδρου. Άτομο που γνωρίζει μου ψιθύρισε πως η συγκεκριμένη αναφορά για κάποιους δεν ήταν καθόλου αχρείαστη, αντιθέτως ήταν η πιο χρήσιμη... Αληθεύει ότι τα σενάρια για νέα προσπάθεια παύσης του γενικού ελεγκτή επανήλθαν από κάποιους εκεί στο Λόφο;

Μυστικές δημοσκοπήσεις Χαμός γίνεται στα κόμματα μετά τις τελευταίες δημοσκοπήσεις. Όχι μό-

«Νίκο, θέλεις να έρθω και εγώ και να καθίσω δίπλα σου;».

νο αυτές που είδαν το φως της δημοσιότητας, αλλά και κάποιες άλλες που παραγγέλθηκαν και αναλύθηκαν μυστικά. Η πτώση κάποιων κομμάτων εμφανίζεται σε κάποιες από αυτές τις δημοσκοπήσεις τεράστια και εκτός κάθε πρόβλεψης. Κομματάρχες και στελέχη από την ώρα που είδαν τα αποτελέσματα ψάχνουν το λάθος. Και μάλλον δεν πρόκειται να το βρουν και το κυριώ-

τερο να το διορθώσουν μέχρι τον Μάιο. Σε ένα μάλιστα μεγάλο κόμμα, άρχισε ήδη η άσκηση επί χάρου για την αντιμετώπιση των προβλεπόμενων, έντονων εσωκομματικών αντιδράσεων από την πτώση των ποσοστών. Και δεν αναφέρονται μόνο στη δικαιολογημένη αντίδραση από τη βάση του κόμματος, αλλά και από κάποια στελέχη που φαίνεται πως δεν θα τα καταφέρουν να

εκλεγούν ή να επανεκλεγούν. Ίσως και να έχει δίκαιο τελικά μεγάλο στέλεχος μεγάλης παράταξης που ανέφερε σε χρόνο ανύποπτο ότι οι βουλευτικές του Μαΐου ενδέχεται να αλλάξουν οριστικά τον πολιτικό και κομματικό χάρτη της Κύπρου.

Ο μιλημένος Μισέλ Με μία μικρή νίκη πάει η πλευρά μας στην πενταμερή. Και αυτό αφο-

ρά τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης την οποία η Τουρκία και οι Τουρκοκύπριοι πολέμησαν και πολεμούν. Πάντως, η κατηγορηματική δήλωση του Σαρλ Μισέλ την Παρασκευή ότι η Ε.Ε. θα βρίσκεται στην Πενταμερή ως παρατηρητής, όπως βρισκόταν και στις προηγούμενες συνομιλίες για το Κυπριακό, έγινε στην ώρα και με τον τρόπο που έπρεπε. Ούτε παραγγελία να την εί-

Ο ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΚΟΥΛΗΣ

Ο δημιουργός του γκράφιτι στη Λάρνακα μας θύμισε πόσο κοντή είναι η μνήμη μας. Γύρω μας υπάρχουν συνάνθρωποι μας που δεν αποτελούν την εξαίρεση αλλά το κανόνα, έκφρασης αυτής της κοινωνίας. Συνάνθρωποι μας που συνεχίζουν να δίνουν τη δική τους μάχη για ό,τι πολυτιμότερο υπάρχει: Τη ΖΩΗ. Ένα ευχαριστώ, ζωγραφισμένο σε κάποιο τοίχο ως το ελάχιστο, στο ζεστό πρόσωπο πίσω από τη μάσκα.

Ιερές φουρτούνες

Για τις καταγγελίες παρενόχλησης, προσώπου, γένους θηλυκού από μη ενεργό μέλος της Ιεράς Συνόδου που διευρενά η Αστυνομία, η κατάθεση του αρχιεπισκόπου δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι κλείνει το όλο ζήτημα για την Εκκλησία. Η όλη υπόθεση χαρακτηρίζεται ως πολύ σοβαρή και ο Μακαριότατος θα πρέπει να εξηγήσει πρώτον εάν ευσταθούν οι πληροφορίες ότι το φερόμενο θύμα είχε καταγγείλει, στον ίδιο, τον ιεράρχη το 2011. Δεύτερον τι έπραξε ο ίδιος, εάν τις διευρέυσε και ποιο ήταν το αποτέλεσμα των ενεργειών του. Πάντως, ο συγκεκριμένος ιεράρχης παρέμεινε στη θέση του, μέχρι και την παραιτήσή του. Εν αντιθέσει με τις καταγγελίες σεξουαλικής παρενόχλησης, ο αρχιεπίσκοπος αναμένεται να αντιδράσει δυναμικά με την επιλογή της φετινής συμμετοχής της Κύπρου στην Eurovision. Σε πρώτη φάση αναμένεται αυστηρή ανακοίνωση, μάλλον την ερχόμενη Δευτέρα, ενώ δεν θα εκπλαγεί οι παπάδες να οργανώσουν εκδήλωση διαμαρτυρίας έξω από το ΡΙΚ. Έτσι για να δουν, κάποιοι, πώς γίνονται συλλαλητήρια της προκοπής.

Γράφει ο ΙΑΝΟΣ

ξε κάνει ο Αναστασιάδης... Πάντως, είχε προηγηθεί συνομιλία του με τον Μισέλ...

Όπως μαθαίνω υπήρξε και αυστηρή νότα προς τον ΟΗΕ και την αγέλα-στη κυρία Λουτ για το καταστροφικό ενδεχόμενο αποκλεισμού της Ε.Ε. κατ' επιθυμία των Τούρκων. Στο Λόφο και στο παρακείμενο ΥΠΕΞ, σύμφωνα με πηγή μου που γνωρίζω, πρέμψαν όταν ήρθε το μήνυμα πως οι προσκλήσεις του Αντόνιο είναι έτοιμες και μεταξύ αυτών υπάρχει και μία για τον Μπορέλ και ίσως άλλη μία για άλλον αξιωματούχο.

Αυτά φαίνεται πως είχε ακούσει ο Χριστοδουλίδης και βγήκε με τη δήλωση πως τις προσκλήσεις για την πενταμερή τις στέλνει ο γ.γ. του ΟΗΕ, ο οποίος ως οικοδεσπότης αποφασίζει ποιοι θα συμμετέχουν.

Οι βαλίτσες της Τζέιν

Η Τζέιν ετοιμάζει βαλίτσες για την Κύπρο και σύντομα μας έρχεται για ένα τριήμερο. Στο διάστημα 7-9 Μαρτίου θα προσπαθήσει να ταϊριάσει τα αταίριαστα, να φέρει κοντά τον Αναστασιάδη και τον Τατάρ και να συντονίσει έστω και λίγο τον βηματισμό τους. Αληθεύει ότι έχει προτείνει και κοινή συνάντηση των δύο ηγετών με τον Τατάρ να αρνείται, χωρίς να δίνει ουσιαστική δικαιολογία για την άρνησή του;

ΚΟΙΝΩΝΙΑ Ποιο πολιτικό κόμμα έχει αρκετούς λόγους να φοβάται την πρωτοβουλία «Αμμόχωστος για την Κύπρο» που ετοιμάζεται να κατέλθει στις βουλευτικές εκλογές ως Κόμμα με δικούς της υποψήφιους;

Η σεξουαλική παρενόχληση υπάρχει παντού

Αρκετές περιπτώσεις έχουν υποτιμηθεί από προϊστάμενους με αποτέλεσμα οι γυναίκες εργαζόμενες να μένουν απροστάτευτες

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Το ζήτημα της σεξουαλικής παρενόχλησης αρχίζει να λαμβάνει ολοένα και μεγαλύτερες διαστάσεις και στη χώρα μας, με τις καταγγελίες στην Αστυνομία από διάφορους χώρους να αυξάνονται. Σημαντικό ρόλο στην πρόληψη και αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων στη Δημόσια Υπηρεσία διαδραματίζει και ο Κώδικας Πρακτικής για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης και της παρενόχλησης στη Δημόσια Υπηρεσία, ο οποίος είχε παρουσιαστεί τον Ιούνιο του 2018 από το Γραφείο της Επιτροπής Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και μάλιστα είχε καταστεί δεσμευτικός προς όλη τη Δημόσια υπηρεσία με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Μία από τις πρόνοιες του είναι ότι κάθε Τμήμα ή Υπηρεσία θα πρέπει να έχει δημιουργήσει μία τριμελή ή μονομελή επιτροπή στην οποία θα μπορεί να προσφύγει οποιοσδήποτε θεωρεί πως καταπατούνται τα δικαιώματά του και να λάβουν καθοδήγηση. Σύμφωνα με τη λειτουργία δημοσίων σχέσεων της ΠΑΣΥΔΥ και Στάλω Μιχαήλ «η διαμόρφωση και η υιοθέτηση Κώδικα Πρακτικής για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης και της παρενόχλησης στη Δημόσια Υπηρεσία είναι ένα πολύ θετικό βήμα προς τη σωστή πορεία, όπως επίσης και η υιοθέτηση μεταγενέστερα αντίστοιχου Κώδικα που αφορά στις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα». Η κα Μιχαήλ σημειώνει πως από το 2018 και μετά που τέθηκε σε εφαρμογή ο Κώδικας Πρακτικής για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Σεξουαλικής Παρενόχλησης και Παρενόχλησης στη Δημόσια Υπηρεσία, η ΠΑΣΥΔΥ δεν έχει γίνει δέ-

κτος κάποιου παραπόνου αναφορικά με τη μη εφαρμογή του Κώδικα, «ωστόσο δεν μπορούμε να απαντήσουμε με σιγουριά ότι δεν έχουν υποβληθεί τέτοιες καταγγελίες στους φορείς που είναι, βάσει της σχετικής νομοθεσίας, υπεύθυνοι για τα συγκεκριμένα θέματα». Όσον αφορά το Γραφείο της Επιτροπής Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μπορεί να εξετάζει παράπονα γυναικών που υποστηρίζουν ότι δέχθηκαν σεξουαλική παρενόχληση

Η σεξουαλική παρενόχληση δεν περιλαμβάνεται ρητά στα πειθαρχικά παραπτώματα που προβλέπονται στον Κανονισμό για το ωρομίσθιο κυβερνητικό προσωπικό.

στην εργασία τους και σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» φαίνεται ότι οι διευθύνσεις σε αρκετές περιπτώσεις έχουν υποτιμήσει ή έχουν προβεί σε λανθασμένους χειρισμούς, με αποτέλεσμα οι γυναίκες εργαζόμενες να μένουν απροστάτευτες, και φυσικά οι παρενοχλητικές ή κακοποιητικές συμπεριφορές να διαιωνίζονται. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι η σεξουαλική παρενόχληση δεν περιλαμβάνεται ρητά στα πειθαρχικά παραπτώματα που προβλέπονται στον Κανονισμό για το ωρομίσθιο κυβερνητικό προσωπικό, με αποτέλεσμα να εφαρμόζονται μόνον οι σχετικοί πειθαρχικοί κανονισμοί, αλλά να μην επιβάλλονται μεγάλες ποινές. Από το Γραφείο της Επιτροπής Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει αναληφθεί το τελευταίο διάστημα εκστρατεία εν-

Στο Γραφείο της Επιτροπής Διοικήσεως τα τελευταία τρία χρόνια έχουν υποβληθεί 59 παράπονα παρενόχλησης και/η σεξουαλικής παρενόχλησης.

μέρωσης σχετικά με την παρενόχληση και τη σεξουαλική κακοποίηση στην εργασία, υπό το ρόλο του Φορέα Ισότητας και Καταπολέμησης των Διακρίσεων (Equality Body), στο πλαίσιο των 30 χρόνων από την εισαγωγή του θεσμού στη Δημοκρατία. Μάλιστα, επειδή η σεξουαλική παρενόχληση δεν αποτελεί ξεχωριστό πειθαρχικό αδίκημα, αλλά εμπίπτει σε γενικές αναφορές, ανέντιμης συμπεριφοράς από το Γραφείο της Επιτροπής έχει υποβληθεί εισήγηση προς το Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης και Προσωπικού να προωθηθεί η τροποποίηση των σχετικών κανονισμών ώστε να δημιουργηθεί ξεχωριστό πειθαρχικό αδίκημα, σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση που να επιφέρει και την ανάλογη αποτρεπτική ποινή. Προς ώρα η εισήγηση εξετάζεται.

Στο Γραφείο της Επιτροπής Διοικήσεως τα τελευταία τρία χρόνια έχουν υποβληθεί 59 παράπονα παρενόχλησης και/η σεξουαλικής παρενόχλησης. Συγκριμένα 10 το 2018, 31 το 2019 και από αυτά εξετάστηκαν 28 ως βάσιμα και 18 το 2020. Τα περισσότερα επλήθησαν με παράβαση του Γραφείου, με προτροπή προς τον προϊστάμενο της Υπηρεσίας ή Τμήματος να λάβει μέτρα αποκατάστασης είτε με τη μετακίνηση του θύματος ως η επιθυμία του σε άλλο τμήμα/εργασιακό χώρο είτε με την απολογία από τον θύτη, όταν το θύμα δεν ήθελε να προχωρήσει περαιτέρω με επίσημη καταγγελία.

Φοβούνται τον στιγματισμό
Σύμφωνα με τη λειτουργό δημοσίων σχέσεων της ΠΑΣΥΔΥ και Στά-

λω Μιχαήλ, «Ως ΠΑΣΥΔΥ έχουμε γίνει δέκτες κάποιων καταγγελιών, οι οποίες αφορούσαν περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης, οι οποίες ωστόσο είναι λίγες σε αριθμό. Αυτό οφείλεται στο ότι ως συντεχνία ο ρόλος μας σε τέτοιες περιπτώσεις είναι καθοδηγητικός και συμβουλευτικός, καθώς βάσει του νόμου δεν εξουσιοδοτούμαστε να αναλάβουμε τον χειρισμό και τη διερεύνηση οποιασδήποτε τέτοιας καταγγελίας».

Ερωτώμενη η κα Μιχαήλ αν υπάρχουν περιπτώσεις που καταγγελίες αποσύρονται για να μην επηρεαστεί η ανέλιξη υπαλλήλων απάντησε: «Αυτό είναι μια κοινή διαπίστωση που ισχύει γενικότερα σε όλους τους χώρους εργασίας. Συνήθως τα θύματα είναι υφιστάμενοι, οι οποίοι δέχονται παρενόχληση από ανώτερους, οι οποίοι πολύ πιθανόν είναι και υπεύθυνοι για την αξιολόγηση των θυμάτων. Επιπλέον, αυτό που φοβίζει τα θύματα είναι ο στιγματισμός, αφού στην Κύπρο το περιβάλλον δεν είναι αρκετά ώριμο ακόμη να αντιμετωπίσει τέτοιου είδους καταγγελίες και ο αυθορμητισμός τρίτων ατόμων συχνά πληγώνει τα θύματα, καθώς θεωρείται ότι προκάλεσαν οι ίδιοι τη λάθος συμπεριφορά». Μία σημαντική παράμετρος που τονίζει η κα Μιχαήλ είναι ότι η απόδοση δικαιοσύνης καθυστερεί και αποτελεί χρονοβόρα και επώδυνη διαδικασία για το θύμα». Σχετικά με τις διαφορές μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα η κα Μιχαήλ λέει ότι ο δημόσιος λειτουργός δεν μπορεί να απολυθεί αυθαίρετα από τον εργοδότη του, όπως μπορεί να συμβεί σε αντίστοιχη περίπτωση στον ιδιωτικό τομέα, όπου ο εργοδότης για λόγους εκδίκησης μπορεί πιο εύκολα να προχωρήσει σε απόλυση του υπαλλήλου.

Νέος φάκελος στη Ν. Υπηρεσία

Στο στάδιο της αξιολόγησης προκειμένου να αποφασισθεί εάν θα δοθούν οδηγίες για καταχώρηση υπόθεσης στο Δικαστήριο, βρίσκεται δεύτερος φάκελος, αυτή τη φορά άσημνη επίθεση της «Κ», πρόκειται για υπόθεση με φερόμενο δράστη προπονητή ομαδικού αθλήματος, που είχε καταγγεληθεί το 2016. Η συγκεκριμένη περίπτωση, σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες, είχε καταγγεληθεί από το πρόσωπο που είχε δεχθεί, κατά την ίδια, την άσημνη επίθεση από τον προπονητή της ομάδας, της οποίας ήταν παίχτρια. Το πρόσωπο το οποίο δέχθηκε, τότε, την άσημνη επίθεση επανήλθε σήμερα με νέα καταγγελία στην Αστυνομία η οποία άνοιξε και πάλι τον φάκελο, αποστέλλοντάς τον και πάλι στη Νομική Υπηρεσία για νέα αξιολόγηση και λήψη οδηγιών. Παράλληλα η Νομική Υπηρεσία έδωσε οδηγίες για καταχώρηση υπόθεσης στο Δικαστήριο για την περίπτωση σεξουαλικής παρενόχλησης τεσσάρων αθλητριών από προπονητή στίβου. Σε προχωρημένο στάδιο φαίνεται να βρίσκεται και η καταγγελία γυναίκας κατά μη ενεργού μέλους της Ιεράς Συνόδου. Για την εν λόγω υπόθεση, οι ανακριτές μεταξύ άλλων έχουν πάρει κατάθεση από τον φερόμενο δράστη αλλά και τον αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο Β'.

NUROFEN®

EXPRESS

ΠΙΟ ΓΡΗΓΟΡΟ
ΚΑΙ ΠΙΟ ΔΥΝΑΤΟ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΝΟ

Αντιμετωπίζει:

Πονοκέφαλο
Ημικρανία
Οσφυαλγία
Οδοντικό πόνο
Μυϊκό πόνο

Συμβουλευτείτε τον γιατρό ή τον φαρμακοποιό σας
ΤΗΛ: 22 056 300. ΔΙΑΤΗΘΕΤΑΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ

life pharma

Ο προεκλογικός παίζει στο πληκτρολόγιο

Οι χειραφίτες μετατρέπονται σε αιτήματα φιλίας, τα debates σε tweets και το προεκλογικό αφήγημα σε επιχορηγούμενα βίντεο

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Την δεκαετία του '80, ο προεκλογικός διεξαγόταν στους δρόμους, στις πλατείες και στα σωματεία. Από τη δεκαετία του '90 και μετά, ο προεκλογικός μεταφέρθηκε κυρίως στη μικρή οθόνη, με πολιτικά debates υποψηφίων, προεκλογικά σποτ, ακόμη και με μπόλικη αρνητική διαφήμιση. Σήμερα ο προεκλογικός περιορίζεται ως επί το πλείστον στο πληκτρολόγιο, τα χειροκροτήματα από τις εξέδρες μετατρέπονται σε like και share, ενώ οι χειραφίτες σε αιτήματα φιλίας και follow. Τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης έχουν τη δυναμική τους,

όχι μόνο γιατί η πλειοψηφία των πολιτών είναι καθημερινοί χρήστες, αλλά και γιατί η πανδημία έχει περιορίσει στο ελάχιστο τον τρόπο με τον οποίο τα πολιτικά πρόσωπα και τα κόμματα μπορούν να περάσουν το μήνυμά τους στους πολίτες.

Ακτινογραφία των χρηστών

Οι βουλευτικές εκλογές του 2021 είναι λοιπόν οι εκλογές των μέσων κοινωνικών δικτύωσης. Τα σωματεία και οι σύλλογοι κλείνουν λόγω πανδημίας και οι «συνάξεις» γίνονται μέσω τηλεδιασκέψεων υποψηφίων και κομματικών. Το προεκλογικό μήνυμα και αφήγημα περνά μέσα

από επιχορηγούμενα βίντεο στο facebook και αναρτήσεις. Οι καβγάδες γίνονται online, κυρίως μέσω twitter και η δυναμική των υποψηφίων μετρείται από τα follow και τα like. Η αρνητική διαφήμιση που μεσουρανούσε μέχρι και το τέλος του '90 μετατρέπεται σε «ανώνυμα τρολ» που απαντούν, επιτίθενται και ψέγουν το αντίπαλο δέος. Το πόσο αξιόπιστα είναι βεβαίως όλα αυτά και πόση επίδραση έχουν είναι ένα ζήτημα που συζητείται εντόνως. Βάσει της δημοσκοπήσης που διενήργησε για λογαριασμό της «Κ» η Symmetron Market Research, το facebook επιβεβαιώνεται πως είναι πολύ πιο δη-

μοφιλές από το twitter, καθώς, το 72% των ερωτηθέντων το χρησιμοποιεί περισσότερες από μία φορές τον μήνα, ενώ το twitter, μόλις το 25%. Το facebook είναι το μέσο που προσεγγίζουν όλες οι ηλικίες και ιδιαίτερα οι νεότερες που απέχουν από την κάλπη. Το 91% των ηλικιών 18-34 χρησιμοποιούν το facebook, το 92% των παραγωγικών ηλικιών 35-49, το 65% των ηλικιών 50-64 και το 47% των ηλικιών 65 και άνω. Σε ό,τι αφορά το twitter, το 37% των ερωτηθέντων που το χρησιμοποιεί ανήκει στις ηλικίες 18-34, το 35% στις ηλικίες 35-49, 18% 50-64 και το 16% από 65 και πάνω.

Το πόσο μπορούν όσα συζητούνται στα μέσα κοινωνικών δικτύωσης να αποτυπώνονται στην κάλπη είναι βεβαίως ένα ζήτημα θολό. Το είχε αναφέρει άλλωστε και ο σύμβουλος επικοινωνίας της Gnoxa Ανδρέας Χατζηκυριακός σε συνέντευξή του στην «Κ» πως τα likes δεν είναι ούτε ψήφοι ούτε δημοσκοπήση. Ενδεικτικό ότι το 77% όσων απείχαν στις βουλευτικές του 2016 χρησιμοποιεί το facebook. Αυτό φάνηκε για παράδειγμα στην περίπτωση των δημοκρατικών εκλογών Αγλαντζιάς το περασμένο καλοκαίρι, όταν η Έφη Ξάνθου είχε κερδίσει με την προεκλογική της τις εντυπώσεις στο

twitter, είχε αυξημένα like στις αναρτήσεις της σε σχέση με τους άλλους δύο υποψηφίους, θετικά σχόλια, ωστόσο, δεν κατάφερε να κάνει τη διαφορά και να εκλεγεί, μείωσε, μάλιστα, τα ποσοστά της, καταδεικνύοντας πως άλλο η κάλπη και άλλο τα μέσα κοινωνικών δικτύωσης και αυτό είναι κάτι το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Αξίζει να σημειωθεί πως μόλις το 17% θεωρεί αξιόπιστα τα όσα διαβάζει στο facebook, το 51% όχι και τόσο αξιόπιστα το 26% αναξιοπιστα, ενώ στο twitter το 24% θεωρεί πως είναι αξιόπιστα, 47% όχι και τόσο και το 25% αναξιοπιστα.

Ο **Αβέρωφ Νεοφύτου** είναι πρώτος σε ακόλουθους στο twitter με 20.400 followers και ακολουθεί ο Νικόλας Παπαδόπουλος με 14.000. Ο Άντρος Κυπριανού είναι τρίτος με περίπου 9.000, ενώ αποφεύγει να έχει λογαριασμό στο facebook.

Τα τρολ και η περίπτωση του Κωνσταντίνου Οδυσσέως

Το στοίχημα μέχρι τον Μάιο είναι να μπορέσουν τα κόμματα και οι υποψήφιοι να φτάσουν σε όσο το δυνατόν περισσότερους ψηφοφόρους, έστω και μέσω κοινωνικών δικτύων. Ο ΔΗΣΥ θέλει να καλύψει έδαφος στα κοινωνικά μέσα δικτύωσης. Αλυσιμόνητα τα βίντεο και οι φωτογραφίες του Αβέρωφ Νεοφύτου στο Instagram. Έχουν όμως εδώ και καιρό προωθήσει την πολιτική των μικρών βίντεο που προβάλλονται σε facebook και twitter από τον λογαριασμό του κόμματος. Ο κάθε υποψήφιος βουλευτής παρουσιάζεται σε ένα ολιγόλεπτο βίντεο, ενώ οι συνηθισμένες του Αβέρωφ Νεοφύτου, οι τοποθετήσεις του όπως και των υπόλοιπων στελεχών της ανώτατης πυραμίδας προβάλλονται στα κοινωνικά μέσα δικτύωσης. Η επιθυμία του ΔΗΣΥ να έρθει κοντά με μία μερίδα των χρηστών φαίνεται και από την επιλογή του Κωνσταντίνου Οδυσσέως στο ψηφοδέλτιο της Αμμοχώστου. Εκτός από την μακρά πορεία του στα ΜΜΕ και τον έντονο πολιτικό του λόγο, ο κ. Οδυσσέως είχε αποκτήσει ιδιαίτερη δυναμική για τις αναρτήσεις του στο facebook. Αναρτήσεις που σίγουρα δεν ήταν φιλοκυβερνητικές και γι' αυτό τον λόγο πλέον καλείται να δώσει εξηγήσεις σε πολλούς ακόλουθούς του για την απόφασή του.

Στον ΔΗΣΥ έχουν εκφράσει εδώ και καιρό την ανησυχία τους για την εχθρική αντιμετώπιση που έχει τόσο το κυβερνών κόμμα όσο και η κυβέρνηση στο twitter, και προσπαθούν με κάθε τρόπο να καλύψουν το κενό έδαφος. Καθόλου τυχαίο ότι δύο πρόσωπα από το κυβερνητικό σχίσμα, η υπουργός Δικαιοσύνης Έμιλυ Γιολιτ και ο διευθυντής του γραφείου Τύπου του προέδρου Βικτωρας Παπαδόπουλος έχουν «μπλοκάρει» χρήστες εξαιτίας της δριμυίας κριτικής που δέχονται. Σε αυτό το πλαίσιο κυβέρνηση και κυβερνών κόμμα ήδη έχουν δημι-

ουργήσει μία σειρά κομματικών τρολ που είτε αναπαράγουν βίντεο του κόμματος, αναδημοσιεύουν τοποθετήσεις της ηγεσίας του κόμματος και των κυβερνώντων και αναλαμβάνουν να δώσουν και απαντήσεις σε όσους επικρίνουν το κόμμα και το κυβερνητικό έργο. Μάλιστα, τα τρολ του ΔΗΣΥ συστηματικά «κτύπησαν» ΔΗΚΟ και ΑΚΕΛ, όταν προσπάθησαν να οικειοποιηθούν την πάταξη της διαπλοκής, προβάλλοντας δημοσιεύματα που ενέπλεκαν το δικηγорικό

Ο ΔΗΣΥ ανησυχεί για την εικόνα που έχει στα social media και έχει ήδη δημιουργήσει στρατό troll accounts και ισχυρή παρουσία σε όλες τις πλατφόρμες.

γραφείο του Νικόλα Παπαδόπουλου στις πολιτογραφίες και «ξέθαψαν» επιστολή του ΔΗΚΟ προς την κυβέρνηση για έγκριση των 700 αιτήσεων πολιτογραφίσεων τον καιρό της πανδημίας. Έβαλαν βεβαίως στο στόχαστρο και το ΑΚΕΛ, ως μέρος της διαπλοκής υπερπροβάλλοντας την εμπλοκή Τζιοβάννη στο σκάνδαλο των χρυσών διαβητηρίων και προσπάθησαν να πλύνουν το αφήγημα του ΑΚΕΛ περί ηθικού πλεονεκτήματος με τις αποκαλύψεις Ζαννέτου και τις καταγγελίες Λιλλν.

Η δυστοκία του ΑΚΕΛ

Στο ΑΚΕΛ υπάρχει μία σχετική δυσκολία και αμηχανία για το πώς θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν τα social media. Υπήρξε για καιρό η συζήτηση του κατά πόσο θα μπορούν οι υποψήφιοι να έχουν προσωπική σελίδα, αν μπορούν να προβάλλουν βίντεο από τις τηλε-

Η **Άννα Θεολόγου** έχει αποκτήσει ένα πιστό ακροατήριο, μέσω των social media, με πολλούς να παραλληλίζουν μέρος της δράσης της με αυτό του Τραμπ.

Το φαινόμενο Θεολόγου

Αν ένα πρόσωπο σε αυτό τον προεκλογικό βάσει ολόκληρη την καμπάνια του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αυτό δεν είναι άλλο από την Άννα Θεολόγου. Η κα Θεολόγου έχει αποκτήσει εκπληκτική δυναμική μέσα στο facebook, καθώς κάθε ανάρτησή της έχει σημαντική απήχηση στους χρήστες. Είναι ιδιαίτερα δραστήρια με τηλεδιασκέψεις, για μία σειρά ζητημάτων. Είτε αφορά την οικονομία, τους δανειολήπτες, τις συνέπειες της πανδημίας και τη συνταγματικότητα των μέτρων. Δεν περνά απαρατήρητο ότι η κα Θεολόγου έχει βάλει κάτω από τις φτερούγες της πρόσωπα και οργανωμένα σύνολα που αμφισβητούν την πανδημία, τη χρήση μάσκων, τον εμβολιασμό και καταφέρνουν να εναντιώνουν του 5G. Μία πολιτική τακτική που θυμίζει σε πολλούς αυτή του Τραμπ. Το αν βεβαίως αυτή η δυναμική των αρνητών, των αγανακτισμένων των κοινωνικών μέσων δικτύωσης μετατραπούν σε ψήφους στην κάλπη είναι ένα ζήτημα που θα φανεί τον Μάιο.

οπτικές τους παρουσίες, όπως κάνουν στελέχη άλλων κομμάτων. Τελικά, η πανδημία συνέβαλε στο να χαλαρώσουν τους αυστηρούς κώδικες παραγοντισμού. Εξακολουθεί να απαγορεύεται η πληρω-

αποφεύγει τις πολλές αναρτήσεις στο twitter, ενώ δεν έχει προσωπικό λογαριασμό στο facebook. Επιχειρούν, ωστόσο, να κερδίσουν τον κόσμο και έχουν ήδη συζητήσεις στο κόμμα την ανάγκη να δημιουργήσουν κομματικά τρολ που θα αναλάβουν την «κακή διαφήμιση» εντός των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ωστόσο κάτι τέτοιο δεν έχει γίνει. Αναλαμβάνουν βεβαίως και μέλη αυτό τον ρόλο. Στο στόχαστρο βρίσκεται το τελευταίο διάστημα η υπουργός Δι-

Η Έμιλυ Γιολιτ δέχεται δριμυία επίθεση από κόμματα και πολιτικά πρόσωπα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, με αποτέλεσμα να αρχίσει να μπλοκ λογαριασμών.

καιούσης Έμιλυ Γιολιτ, επικρίνοντας και το life style της που απέχει από την υπόλοιπη κοινωνία, αλλά και το ζήτημα κατάχρησης εξουσίας μετά και την ευαισθησία που επέδειξε στην περίπτωση υπόθεση με το parody account αλλά και στην αστυνομική βία κατά την πρώτη πορεία κατά της διαφθοράς. Στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, το κόμμα της Αριστεράς δίνει ιδιαίτερη έμφαση στα ταξίδια του προέδρου στις Σευχέλλες με το περιβόητο τζετ του Σαουδάραβα, αλλά και στις καταχρήσεις του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος.

Το κόμμα που έχει φροντίσει να αξιοποιήσει πλήρως τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης είναι το ΔΗΚΟ. Ο Νικόλας Παπαδόπουλος έχει έντονη παρουσία ιδιαίτερα στο twitter, προβάλλοντας τα κύρια σημεία των συνεντεύξεων και των τοποθετήσεών του. Το ίδιο και στελέχη και υποψήφιοι του κόμματος, οι οποίοι

έχουν επιλέξει, αντί των ανακοινώσεων να τοποθετούνται μέσω μικρών βίντεο. Η οπτικοποίηση των μέσων κοινωνικών δικτύωσης είναι άλλωστε η πολιτική που προτείνει ο νέος σύμβουλος επικοινωνίας του ΔΗΚΟ Γιώργος Χριστοφορίδης. Ο επίσημος λογαριασμός του κόμματος και στελέχη δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στο να κτυπούν την κυβέρνηση σε ζητήματα διαπλοκής και διαφθοράς, στην ανάγκη εμπλοκής του γενικού ελεγκτή αλλά και στα ταξίδια του προέδρου στις Σευχέλλες.

Πρόσωπα κράτες

Όμως, πέραν των τριών μεγάλων κομμάτων, η δυναμική προσωπών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης λαμβάνει μεγάλη σημασία. Οι Οικολόγοι έδωσαν ιδιαίτερη έμφαση σε αυτό, σε συνδυασμό βεβαίως με τον ακτιβισμό. Καθόλου τυχαία η επιλογή των Αλεξάνδρας Ατταλίδου, Θεανώς Καλαβανά και Μιχάλη Παρασκευά. Η κα Ατταλίδου υπήρξε πρωτοπόρος στη δημιουργία μιας σειράς μη κυβερνητικών οργανώσεων που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, την προσπάθεια επίλυσης του Κυπριακού, το περιβάλλον, έντονη και η εμπλοκή της κας Καλαβανά στα κοινά αλλά και του νομικού Μιχάλη Παρασκευά. Η επιλογή του άλλου στενού συνεργάτη του Οδυσσέα Μιχαηλίδη, Ανδρέα Χασαπόπουλου, έχει τη δική του σημασία. Πέραν του ότι ο κ. Χασαπόπουλος προσπαθεί να οικειοποιηθεί από τη «δόξα» του ελεγκτή, ελέγχει επίσης το group στήριξης του Οδυσσέα Μιχαηλίδη, το οποίο πήρε μεγάλες διαστάσεις και ακολούθους το τελευταίο διάστημα. Το κατά πόσο αυτή η έντονη παρουσία του στα social media, ως εν πολλοίς εκπρόσωπος του κ. Μιχαηλίδη θα έχει απήχηση είναι ένα ζήτημα ανοικτό.

Τελευταίο lockdown πριν από το μόνιμο άνοιγμα

Το κυβερνητικό σχέδιο για επανεκκίνηση

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Με πολύ προσεκτικά βήματα, ώστε να μην υπάρξει πισωγύρισμα, η κυβέρνηση έχει ήδη αρχίσει να μελετάει την επόμενη, μετά την πανδημία, ημέρα. Ο στόχος είναι, με δεδομένο πως ο εμβολιασμός προχωράει διαρκώς και εντός της εβδομάδας αναμένεται να σπάσει το φράγμα του ενός εκατομμυρίου, όταν η επιτροπή των ειδικών ανάψει το πράσινο φως για το άνοιγμα του λιανεμπορίου, που θα είναι και η πρώτη οικονομική δραστηριότητα που θα επανέλθει, να μην ξανακλείσει, και η οικονομική και κοινωνική ζωή να αρχίσει σταδιακά να επιστρέφει στην κανονικότητα.

Κυβερνητική βούληση, δηλαδή, είναι να μπει τέλος στο σύστημα του «ακορντεόν» που εφαρμόζεται στη χώρα εδώ και τέσσερις μήνες, από τις αρχές Νοεμβρίου, και αναπόφευκτα έχει προκαλέσει μεγάλη κόπωση στον πληθυσμό. Βεβαίως, το πότε θα ανοίξει το λιανεμπόριο δεν μπορεί κανείς να το προδικάσει. Η παράταση μιας ακόμα εβδομάδας που δόθηκε την Παρασκευή στα υψιστάμενα μέτρα δείχνει άνοιγμα στις 8 Μαρτίου ή το αργότερο μία εβδομάδα μετά. Αρμόδιες πηγές πάντως επισμαίνουν δύο πράγματα: πρώτον, πως όλες οι στατιστικές δείχνουν ότι το λιανεμπόριο δεν αποτελεί βασική πηγή μετάδοσης του ιού και δεύτερον, πως κάθε εβδομάδα που περνάει με κλειστή την οικονομία κοστίζει περίπου 300-400 εκατ. ευρώ.

Συνεπώς η βούληση είναι το λιανεμπόριο να ανοίξει όσο το δυνατόν πιο σύντομα, ώστε να κερδηθεί ο Μάρτιος. Δεν είναι τυχαίο πως η κυβέρνηση έχει ήδη ανακοινώσει την παράταση των εκπτώσεων έως το τέλος Μαρτίου, δείχνοντας τη σαφή πρόθεση η αγορά να «ξεστοκάρει» μέχρι το τέλος του μηνός.

Αρμόδιες πηγές προσθέτουν πως, παρά τη μεγάλη άνοδο των κρουσμάτων την τελευταία εβδομάδα, το σύστημα υγείας δεν έχει φτάσει στα όριά του, κάτι που με την ολοκλήρωση του εμβολιασμού των 60 και άνω θα φανεί ακόμα περισσότερο.

Το Μέγαρο Μαξίμου έχει ήδη στρέψει το βλέμμα στην επόμενη μέρα, με έμφαση στην καθημερινότητα των πολιτών και στην οικονομία.

Σύμφωνα με όσα δήλωσε ο κ. Μπιστοτάκης εντός της εβδομάδας στη γερμανική εφημερίδα Süddeutsche Zeitung, έως τον Μάιο θα έχουν εμβολιαστεί όλοι οι άνω των 60 καθώς και όσοι έχουν υποκειμένα νοσήματα, δημιουργώντας ένα πολύ βασικό τοίχος ανοσίας.

Σε κάθε περίπτωση, όσο προ-

Την Παρασκευή έγινε σύσκεψη στο Μαξίμου για τα επόμενα βήματα, όπου παρουσιάστηκε στον πρωθυπουργό η πλήρης εικόνα της έκθεσης για την αξιοποίηση του Ταμείου Ανάκαμψης, που στόχος είναι να κατατεθεί στα τέλη Μαρτίου ή το αργότερο αρχές Απριλίου (φωτ. αρχείου).

χωράει ο εμβολιασμός τόσο θα ανοίγουν με μεγαλύτερη ασφάλεια οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες. Στα τέλη Μαρτίου, βάσει του σχεδιασμού, θα έχουμε ξεπεράσει το 1,5 εκατ. εμβολιασμούς και θα δοθεί η δυνατότητα για περαιτέρω άνοιγμα.

Οι δύο στόχοι

Η σταδιακή επιστροφή στην κανονικότητα μετατοπίζει και το πολιτικό βάρος. Το Μέγαρο Μαξίμου έχει ήδη στρέψει το βλέμμα στην επόμενη μέρα, με έμφαση στην καθημερινότητα των πολιτών και στην οικονομία. Η πεποίθηση είναι πως, ανεξάρτητα από όλα τα υπόλοιπα και τους πάντα αστάθμητους πολιτικούς παράγοντες –βλ. υπόθεση Λιγνάδη–, αυτά τα δύο πεδία αποτελούν το σημαντικότερο βαρόμετρο που κρίνει μια κυβέρνηση.

Και με το τέλος των περιοριστικών μέτρων, που καλώς εκόντων των πραγμάτων δεν είναι μακριά, τα θέματα αυτά θα έρθουν πρώ-

τα στην ατζέντα. «Οι πολίτες κρίνουν τις κυβερνήσεις από το πώς κυλάει η ζωή τους», λέει στην «Κ» κυβερνητικό στέλεχος.

Στο διά ταύτα, όπως φάνηκε στο τελευταίο υπουργικό συμβούλιο, το βάρος έχει ήδη πέσει σε σχέδια νόμου που αφορούν θέματα καθημερινότητας, όπως η πολιτική για τα ζώα συντροφιάς, για την κοινή γονική μέριμνα, την τηλεργασία στο Δημόσιο, ενώ έπονται και αυτά για τις δημόσιες συμβάσεις, τη βιώσιμη αστική κινητικότητα και τις δομές εκπαίδευσης.

Παράλληλα, από τα συρτάρια της κυβέρνησης βγαίνουν και τα νομοσχέδια για τις ΜΚΟ και για την ψυχιατρική περίθαλψη, που αμφότερα αφορούν ζητήματα καθημερινής ζωής.

Το Ταμείο Ανάκαμψης

Την ίδια ώρα, στην κυβέρνηση ρίχνουν μεγάλο βάρος στον έτερο βασικό πόλο, που είναι η ανόρθωση της οικονομίας μετά

τη λαίλαπα της πανδημίας του τελευταίου έτους. Κομβικό ρόλο σε αυτή την προσπάθεια θα έχει το Ταμείο Ανάκαμψης. Την Παρασκευή πραγματοποιήθηκε κλειστή σύσκεψη στο Μαξίμου για τα επόμενα βήματα, όπου παρουσιάστηκε στον πρωθυπουργό η πλήρης εικόνα της σχετικής έκθεσης, που στόχος είναι να κατατεθεί στα τέλη Μαρτίου ή το αργότερο αρχές Απριλίου.

Στη σύσκεψη συμμετείχαν ο αναπληρωτής υπουργός Θεόδωρος Σκυλακάκης, ο Γιώργος Γεραπετρίτης, ο Ακνς Σκέρτσος, ο Αλέξης Πατέλης, ο γ.γ. Επενδύσεων Δημήτρης Σκάλκος και ο πρόεδρος του Συμβουλίου Οικονομικών Εμπειρογνομόνων Μιχάλης Αργυρού.

Εκεί τέθηκε επί τάπητος ένα από τα βασικά θέματα του ελληνικού σχεδίου, που έχει να κάνει με την εκτίμηση κόστους για κάθε έργο, ώστε ο φάκελος να επιβεβαιώσει τη φήμη πως είναι πλήρης και σχολαστικά δομημένος. Κα-

τά πληροφορίες πάντως, προτού η κυβέρνηση καταθέσει το πρόγραμμα στην Κομισιόν, θα προηγηθεί συζήτηση στη Βουλή, ώστε να παρουσιαστεί το σχέδιο.

Σε κάθε περίπτωση, το άνοιγμα των οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων δεν συνεπάγεται και το τέλος της στήριξης των αδυνάτων. Όπως λένε κυβερνητικές πηγές, ότι παραμένει επηρεασμένο από την πανδημία και δεν μπορεί να λειτουργήσει πλήρως θα έχει στήριξη, όπως είναι για παράδειγμα οι ευάλωτες ομάδες και οι άνεργοι.

Στόχος, να δημιουργηθεί μια ασπίδα προστασίας για τους πιο ευάλωτους μέχρι την επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας, με αιχμή του δόρατος σε αυτή τη φάση τον τουρισμό, που φέτος αναμένεται να φτάσει στο 50% του επιπέδου προ πανδημίας.

Ανω - κάτω ο ΣΥΡΙΖΑ, ξανά, με τον Πολάκη

Ο «πονοκέφαλος» του Αλέξη Τσίπρα με τον βουλευτή Χανίων και το άνοιγμα στον καλλιτεχνικό χώρο

Του ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΩΛΕΤΟΥ

Πριν ο Αλέξης Τσίπρας περάσει την Πέμπτη την πόρτα της Ολομέλειας, η Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΣΥΡΙΖΑ «έβραζε». Σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες, οι αναφορές όσων επισκέφθηκαν το γραφείο του στη Βουλή και τους συνεργάτες του, τα «πηγαδάκια» στους διαδρόμους καθώς και οι τηλεφωνικές γραμμές που «πήραν φωτιά» στα υψηλά κλιμάκια της Κ.Ο. είχαν έναν κοινό παρονομαστή: «τον Παύλο Πολάκη». Τα «κρητικά» του βουλευτή Χανίων έπεσαν για άλλη μια φορά βαριά στην Κουμουνδούρου. Κατευθείαν από το αεροδρόμιο, καθώς βρισκόταν στο νησί του, μπήκε και κάθισε στα πίσω έδρανα της αίθουσας στις δευτερολογίες των αρχηγών. Επελέγη –και όχι τυχαία– να μην είναι στη λίστα των βουλευτών που λόγω των περιορισμών της πανδημίας είχαν οριστεί να παρακολουθήσουν τη συζήτηση από κοντά. Αυτό, ωστόσο, δεν ήταν αρκετό για να κρατήσει τον κ. Πολάκη εκτός Ολομέλειας, αφού γνώριζε καλά ότι μετά την ανάρτησή του για την Ειρήνη Αγαπηδάκη θα ήταν για άλλη μια φορά ο πρωταγωνιστής της συζήτησης.

«Δεν γίνεται να μη βάλουμε ένα αυτοκόλλητο», τόνισε μέλος της Κ.Ο., «κάνουμε όλοι μαζί», συμπλήρωσε άλλος βουλευτής. Κορυφαίο στέλεχος και πρώην υπουργός μετέφερε στην «Κ» ακόμα και τα «γαλλικά» που ακούστηκαν στο γραφείο του προέδρου για τη σπουδή του Παύλου Πολάκη να ξεσπαθώσει για άλλη μια φορά στο Facebook λίγο πριν ο Αλέξης Τσίπρας συγκροτήσει με τον Κυριάκο Μητσοτάκη στη Βουλή. Με λίγα λόγια, στον ΣΥΡΙΖΑ εκτίμησαν πως ο βουλευ-

τής τους έδωσε την ευκαιρία στον πρωθυπουργό να αλλάξει την ατζέντα και να εμφανιστεί ως θύμα ακρόβουλων σχολίων στο Διαδίκτυο.

Για το τι θα γίνει από εδώ και πέρα με τον τώως αναπληρωτή υπουργό Υγείας, γνώστης των συζητήσεων που λαμβάνουν χώρα στην Κουμουνδούρου ξεκαθάρι-

Σύμφωνα με πληροφορίες από την Κουμουνδούρου, δύο δημοσκοπήσεις που διενεργήθηκαν πριν από τη σύλληψη Λιγνάδη αποτύπωναν ήδη πτώση της Ν.Δ., της τάξεως του 3%.

ζε κοφτά: «Απολύτως τίποτα», και συμπλήρωσε πως «μέχρι να γίνουν εκλογές, κανείς δεν θα πειράξει τον Πολάκη». Υπονοούσε πως ο Αλέξης Τσίπρας περιμένει τις κάλπες για να τον θέσει απλώς εκτός ψηφοδελτίων; Κανείς δεν μπορεί να προδικάσει κάτι τέτοιο, γιατί μπορεί στην Κοινοβουλευτική Ομάδα οι φίλοι του να είναι λίγοι, όμως το ίδιο δεν ισχύει και με τους σκληροπυρηνικούς της βάσης του κόμματος. Το μόνο σίγουρο είναι ότι δεν είναι η κατάλληλη ώρα –εφόσον δεν υποτροπιάσει στον μέγιστο βαθμό– ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ να κάνει το χατίρι της Ν.Δ. και να τιμωρήσει με κάποιον τρόπο τον Παύλο Πολάκη. Θα είναι μια ήττα, τη στιγμή που από την αξιωματική αντιπολίτευση επιμένουν στην απομάκρυνση της Λίνας Μενδώνη από το χαρτοφυλάκιο του υπουργείου Πολιτισμού. Αλ-

Για το τι σκοπεύει να κάνει με τον Παύλο Πολάκη ο Αλέξης Τσίπρας, γνώστης των ισορροπιών στην Κουμουνδούρου ξεκαθάριζε: «Απολύτως τίποτα. Μέχρι να γίνουν εκλογές, κανείς δεν θα τον πειράξει...».

λωστε και στη Βουλή ο πρόεδρος τον «άδειασε» μεν, αλλά με μέτρο, σημειώνοντας πως και στελέχη της Ν.Δ. έχουν χρησιμοποιήσει ρυπαρό λόγο.

Άλλες πηγές εκτιμούν πως δρα και πάλι ανεξέλεγκτος και, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», έχει μεταφερθεί προς τον Αλέξη Τσίπρα ότι πρέπει ο ίδιος να αναλάβει... Ο Παύλος Πολάκης είναι από τις λίγες περιπτώσεις στην Κουμουνδούρου που ξεπερνάει ακόμα και τις τάσεις, αφού δέχεται κριτική από παντού. Οι λίγοι υποστηρικτές του μέσα στους «86» της Κ.Ο. δηλώνουν πως ο βουλευτής από τα Χανιά «απαντάει στην προσπάθεια του Μητσοτάκη, από θύτη, να παρουσιαστεί ως το θύμα των επιθέσεων λάσπης» και επενθυμίζουν ότι, σε αντίθεση με Μενδώνη από το χαρτοφυλάκιο του Διαδίκτυο έβγαζε «στα μανταλά-

κια» τον Αλέξη Τσίπρα για το σπίτι στο Σούνιο.

Η Μενδώνη

Ο ΣΥΡΙΖΑ, μέσα από την υπόθεση Λιγνάδη, έχει βρει στο πρόσωπο της Λίνας Μενδώνη τον «αδύναμο κρίκο» της κυβέρνησης που έψαχνε τόσο καιρό και άλλη μια ευκαιρία να συγκροτήσει αντιπολιτευτικό μέτωπο. Μπορεί κατά καιρούς να έχουν στοχοποιήσει τον Αδ. Γεωργιάδη, τον Μ. Χρυσόχοιδη, τον Χρ. Σταϊκούρα, τη Νίκη Κεραμέως, τον Ν. Χαρθαλιά, τον Γ. Βρούτση, τον Χ. Θεοκάρη και τον Β. Κικιλία, ωστόσο τα πράγματα με την υπουργό Πολιτισμού είναι διαφορετικά. Στο δικαστικό έρευνα θα συνεχιστεί και θα έρχονται στο φως νέα στοιχεία, τόσο το πρέσινγκ προς το Μαξίμου θα μεγαλώνει. Ο Αλέξης Τσίπρας, ζητώντας επίμονα την αποπομπή της, επιχειρεί να εγκλωβίσει τον Κυ-

ριάκο Μητσοτάκη να πορευθεί μαζί της μέχρι το τέλος του βίου της κυβέρνησης. Εκτιμούν μάλιστα στην αξιωματική αντιπολίτευση πως ο πρωθυπουργός προκάλεσε τη συζήτηση στη Βουλή για να βάλει τέλος στην εσωτερική μουρμούρα που υπάρχει στη Ν.Δ. για απομάκρυνσή της από την οδό Μπουμπουλίνας.

Ο καλλιτεχνικός χώρος

Από το άνοιγμα του ΣΥΡΙΖΑ στην κοινωνία δεν θα μπορούσαν να μείνουν εκτός οι άνθρωποι του πολιτισμού, με τους οποίους πάντα είχε μια προνομιώδη σχέση. Η υπόθεση Λιγνάδη, αλλά και η δυσάρεσκια που έχει προκαλέσει στον θεατρικό κόσμο η στάση της Λίνας Μενδώνη, ήταν η καλύτερη ευκαιρία για τον Αλέξη Τσίπρα να διευρύνει τις σχέσεις του με τους ανθρώπους των τεχνών. Οι διάλογοι είναι ανοιχτοί και, σύμφωνα με πληροφορίες,

φαίνεται πως υπάρχει ενεργή γραμμή επικοινωνίας, πέρα από τον Μ. Αθανασίου και την Άννα Ελεφάντη, με τους Σπ. Μπιμπίλα, Κλέλια Ρένεση, Γ. Στάνκογλου, Μαριάννα Τουμασάτου, Τάνια Τσανακλίδου κ.ά. Παράλληλα, η αξιωματική αντιπολίτευση προχωρά να απευθυνθεί και σε νέες ηλικίες έως 30 ετών που είτε είχαν ασχοληθεί με τον χώρο του θεάτρου κάποια στιγμή στη ζωή τους είτε παρακολουθούν από πολύ κοντά τα καλλιτεχνικά δρώμενα.

Οι δημοσκοπήσεις

Αν και είναι πολύ νωρίς για να αποτυπωθεί –όπως υποστηρίζουν στον ΣΥΡΙΖΑ– η αδυναμία χειρισμού των αποκαλύψεων και καταγγελιών στον χώρο του θεάτρου από την κυβέρνηση, στην Κουμουνδούρου ήδη έχουν στα χέρια τους δημοσκοπήσεις που διενεργήθηκαν πριν από τη σύλληψη του ηθοποιού - σκηνοθέτη και δείχνουν μια αλλαγή του κλίματος. Σύμφωνα με πληροφορίες από το στρατόπεδο του ΣΥΡΙΖΑ, δύο μετρήσεις αποτυπώνουν πτώση της Ν.Δ., της τάξεως του 3%. Αυτός ο κόσμος σχεδόν στο σύνολό του φαίνεται να μεταφέρεται στο πεδίο της «γκρίζας ζωής». Η αξιωματική αντιπολίτευση κερδίζει μόνο 0,5%-1% και πρώτος στόχος πλέον είναι να ρίξει τη διαφορά σε μονοψήφια ποσοστά. Σε αυτή τη φάση, διαβάζοντας στην αξιωματική αντιπολίτευση τα ποιοτικά στοιχεία που έχουν στη διάθεσή τους, είναι ικανοποιημένοι από τα νούμερα που δείχνουν μείωση της αποδοχής της κυβερνητικής πολιτικής. Σημειώνουν πως, έστω και δειλά, η εικόνα για την κυβέρνηση άρχισε να θολώνει μετά την επίσκεψη του πρωθυπουργού στην Ικάρια.

Σε νέες βάσεις οι σχέσεις Ελλάδας - ΗΠΑ

Η Αθήνα διεκδικεί ρόλο σε Ανατ. Μεσόγειο και Βαλκάνια και μέσω της αναβάθμισης της ελληνοαμερικανικής αμυντικής συνεργασίας

Του ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ

Καθοριστικοί για τη δυνατότητα της Ελλάδας να διαδραματίσει ρόλο στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και των Βαλκανίων θα είναι οι επόμενοι μήνες, καθώς βρίσκεται σε εξέλιξη ένα μεγάλο παιχνίδι, το οποίο συνδυάζει τις περιφερειακές διπλωματικές κινήσεις, την προσπάθεια της Αθήνας να ενισχύσει το οπλοστάσιό της, αλλά και τη λιγότερο δημοφιλή -πλιν όμως απολύτως συνδεδεμένη και με τα εξοπλιστικά- υφιστάμενη συζήτηση για δημιουργία βιομηχανικών υποδομών. Τις προηγούμενες ημέρες η Αγκυρα προχώρησε σε ένα κρεσέντο ρητορικών προκλήσεων, οι οποίες συνοδεύτηκαν από υπερπτήσεις, την ανακοίνωση για πραγματοποίηση της μεγάλης ετήσιας άσκησης «Γαλάζια Πατρίδα» έως τις 5 Μαρτίου και ισχυρισμούς περί «παρενόητων» του «Τσεσμέ» από ελληνικά μαχητικά.

Εμπειροί παρατηρητές επισημαίνουν ότι οι Τούρκοι σε επιχειρησιακό επίπεδο απλώς υπενθύμισαν στην Αθήνα κάτι που είχαν ήδη γνωστοποιήσει στον τελευταίο γύρο των διερυντικών στην Κωνσταντινούπολη. Δηλαδή, ότι οι βασικές διεκδικήσεις τους αφορούν το Αιγαίο, με την Ανατολική Μεσόγειο να τίθεται εκτός πλαισίου διερυντικών (η Αγκυρα πλέον τις περιγράφει ως «συμβουλευτικές»), προκειμένου να συζητηθεί σε εύθετο χρόνο.

Η έμμισση πλιν σαφής αναγνώριση από την Αίγυπτο των νοτίων ορίων της τουρκικής υφαλοκρηπίδας, όπως αυτή κατατέθηκε στον ΟΗΕ τον Νοέμβριο του 2019, αποτελεί και μια σαφή ένδειξη για το πώς μπορεί να προχωρήσουν τα πράγματα στην Ανατολική Μεσόγειο τους επόμενους μήνες, αν βεβαίως η Αγκυρα δεν επιχειρήσει να επαναλάβει προκλήσεις παρόμοιες με εκείνες του περασμένου καλοκαιριού. Επίσης, είναι ιδιαίτερα κρίσιμης σημασίας η εξέλιξη και της άτυπης πενταμερούς υπό την αιγίδα του γ.γ. του ΟΗΕ (5+1) στη Γενεύη, στα τέλη Απριλίου. Η πλευρά της Κυπριακής Δημοκρατίας

Οι Τούρκοι είναι ενοχλημένοι από τη χρήση του λιμανιού της Αλεξανδρούπολης για τη μεταφορά αμερικανικών ελικωπτερών (φωτ.) στη Ρουμανία, αλλά και για μια σειρά επικείμενων ασκήσεων στην περιοχή της Θράκης, ιδιαίτερα στον νομό Ξάνθης.

ας βρίσκεται υπό σημαντική πίεση καθώς, όπως όλα δείχνουν, η λύση της καλαρής συνομοσπονδίας και, εμμέσως, της ουσιαστικής διχοτόμησης του νησιού βρίσκεται κανονικά στο τραπέζι.

Η τουρκική οργή των τελευταίων ημερών οφείλεται και σε κάτι ακόμα, το οποίο προέκυψε ανάγλυφα από το αμερικανικό χτύπημα στη βόρεια Συρία. Οι Αμερικανοί φαίνεται ότι επιστρέφουν δυναμικότερα στις εξελίξεις της περιοχής, επιχειρώντας να υπενθυμίσουν την παρουσία τους στην Ανατολική Μεσόγειο. Ο τουρκικός εκνευρισμός αφορά βεβαίως την αμερικανική προσπάθεια να διαλύσει την «ανίερν» συμμαχία Αγκυρας, Μόσχας, Τεχεράνης, αλλά και τη δραστηριοποίηση των ΗΠΑ αρκετά δυτικότερα. Οι Τούρκοι είναι ιδιαίτερως ενοχλημένοι από τη χρήση του λιμανιού της Αλεξανδρούπολης (όπως αυτή προβλέπεται από την υφιστάμενη Συμφωνία Αμοιβαίας Αμυντικής Συνεργασίας - MDCA Αθήνας - Ουάσιγκτον) για τη μεταφορά αμερικανικών ελικωπτερών στη Ρουμανία, αλλά και για μια σειρά επικείμενων ασκήσεων

Η βιομηχανική παραγωγή

Πέρα από όποια επιλογή γίνει τα επόμενα χρόνια, την Αθήνα απασχολούν οι δυσκολίες δημιουργίας μιας βιομηχανικής βάσης που θα επιτρέψει όχι μόνο την αγορά αλλά και -σε βάθος χρόνου- την ανάπτυξη συστημάτων. Στις συζητήσεις με τους διάφορους ενδιαφερόμενους για το εθνικό τυφέκιο είναι σαφώς ενταγμένη και η δυνατότητα να στηθεί γραμμή παραγωγής για εξαγωγές του προϊόντος και εκτός Ελλάδος. Ανάλογες, βεβαίως, είναι και οι συζητήσεις για τα ναυπηγεία. Κατά πολλούς, η συζήτηση για δύο ξεχωριστά ναυπηγεία (Σκαρμαγκάς και Ελευσίνα) αποτελεί συνταγή αποτυχίας γι' αυτό και θεωρείται βέλτιστη λύση είτε η συγκένωσή τους είτε η ιδιωτικοποίηση της μιας από τις δύο εγκαταστάσεις. Στα προγράμματα που θα προχωρήσουν την επόμενη περίοδο εντάσσεται, πάντως, η αναβάθμιση των παλαιότερων ελικωπτερών Απάτσι της Αεροπορίας Στρατού (AH-64A) αλλά και των πυραυλικών συστημάτων MLRS. Μάλιστα, στην περίπτωση των Απάτσι σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν και οι πρόσφατες επαφές με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ).

στην περιοχή της Θράκης, ιδιαίτερα στον Νομό Ξάνθης.

Η «Defender 2021» θα εξελιχθεί τον Μάρτιο, ενώ αμερικανικά στρατεύματα, ελικόπτερα και τεθωρακισμένα θα συμμετάσχουν και σε μια σειρά από ασκήσεις σε αυτή την ακριτική περιοχή της Ελλάδας τον Απρίλιο και τον Μάιο. Στην προδηλώως στρεβλή ανάγνωση των Τούρ-

κων για το δικαίωμα της Ελλάδας να διεξάγει ασκήσεις με συμμαχούς της στο έδαφος της συμβάλει βεβαίως η χρήση του μειονοτικού ζητήματος. Την ίδια στιγμή, πάντως, που η Αγκυρα διαμαρτύρεται για την ανάπτυξη αμερικανικών δυνάμεων σε ελληνικό έδαφος, εκπαιδευεί στην τουρκική πλευρά της Θράκης Αζέρος στρατιωτικούς στον χειρισμό

UAV τύπου «Bayraktar». Επ' αυτού αξίζει να σημειωθεί ότι η κρίση του Εβρου τον περασμένο Μάρτιο ήταν ιδιαίτερα διδακτική για τον Ελληνικό Στρατό. Με την καθοδήγηση και τη σιωπηλή αλλά διαρκή παρουσία και επιβλεψη του αρχηγού ΓΕΣ Χαράλαμπου Λαλούση, οι δυνάμεις στον Εβρο έχουν αναδιοργανωθεί με τρόπο που μπορούν να αντιμετωπίσουν την αλλαγή περιβάλλοντος που προκαλεί η παρουσία των μη επανδρωμένων αεροχημάτων. Η προμήθεια νέων συστημάτων αντιμετώπισης UAV θα ολοκληρώσει τις δυνατότητες του Στρατού Ξηράς όχι μόνο στον Εβρο, αλλά και στα νησιά.

Το αίτημα

Παράλληλα με τις αυξημένες ασκήσεις, Αθήνα και Ουάσιγκτον βρίσκονται σε προχωρημένες συζητήσεις για την ανανέωση της MDCA. Τις τελευταίες εβδομάδες, από την ελληνική πλευρά (σε επίπεδο τεχνοκρατών) έγινε μια απόπειρα συνδυασμού της πενταετούς ανανέωσης της MDCA με την ένταξη της Ελλάδας σε προγράμματα FMF ανάλογα με εκείνα που αφορούν την Αίγυπτο, το Ισραήλ και την Ιορδανία, δηλαδή χώρες που αποτελούν εταίρους των ΗΠΑ εκτός NATO. Πρακτικά η Ελλάδα ζήτησε την ένταξη σε δύο προγράμματα που θα μπορούσαν να αποφέρουν την ενίσχυση με συνολικά 6 δισ. δολάρια (3+3), ωστόσο κάτι τέτοιο βρίσκεται ολοκληρωτικά εκτός της λογικής με την οποία είναι κατασκευασμένο το αμερικανικό θεσμικό οικοδόμημα.

Στην πραγματικότητα οι συζητήσεις ανάμεσα στις δύο πλευρές αφορούν τη διάρκεια της MDCA και τη χρήση νέων στρατοπέδων ή βάσεων. Εως τώρα έχουν θεθεί στο τραπέζι συνολικά 23 τοποθεσίες (εκτός, βεβαίως, από Σούδα, Στεφανοβίκειο, Λάρισα, Αλεξανδρούπολη). Στο τηλεφώνημα ανάμεσα στους υπουργούς Εξωτερικών Νίκο Δένδια και Τόνι Μπλίνκεν, συνολικής διάρκειας 45 λεπτών, τέθηκαν ευρύτερα στρατηγικά θέματα. Επίσης, παρά τις δυσκολίες που υπάρχουν, γίνονται προσπάθειες και για νέες επικοινωνίες

σε ανώτατο επίπεδο (Τζο Μπλίντεν με Κυριάκο Μητσοτάκη) αλλά και στο αμυντικό (Λόιντ Οστιν με Νίκο Παναγιωτόπουλο), καθώς έως αυτή τη στιγμή η πιθανότητα αποστολής κάποιου υψηλόβαθμου αξιωματούχου στην Ουάσιγκτον για την 25η Μαρτίου και τους εορτασμούς των 200 χρόνων είναι μάλλον αμφίβολη λόγω της πανδημίας.

Ως προς την ποιότητα της αμυντικής συνεργασίας Ελλάδας και ΗΠΑ, η επέκτασή της μπορεί σε σημαντικό βαθμό να κριθεί από το πρόγραμμα των φρεγατών. Στην Ουάσιγκτον αναμένουν τη μη δεσμευτική επιστολή από την Αθήνα (LOR), προκειμένου να ξεκινήσει και μια πιο ουσιαστική συζήτηση για το πλοίο ενδιάμεσης λύσης που προτίθεται (και μπορεί) να αποδυναμώσει το αμερικανικό Ναυτικό, ώστε να προχωρήσουν οι συζητήσεις, εφόσον βεβαίως επιλεγεί η πρόταση των ΗΠΑ έναντι των υφισταμένων Γαλλίας, Ολλανδίας, Ιταλίας, Ισπανίας, Βρετανίας και Γερμανίας. Η ελληνική επιθυμία για αντιτορπιλικό «Αρλέι Μπερκ» παραμένει πολύ δύσκολο να ικανοποιηθεί.

Εφόσον πάντως επιλεγεί η αμερικανική λύση, υπάρχει σαφής πρόβλεψη για την από κοινού ανάπτυξη και παραγωγή της επόμενης κλάσης αμερικανικών φρεγατών τύπου Constellation (FFGX). Πρόκειται, εν ολίγοις, για μια έμμισση πλιν σαφή πρόνοια ότι πιθανή συνεργασία με τις ΗΠΑ στο σκέλος των φρεγατών του Πολεμικού Ναυτικού (Π.Ν.) δεν θα περιοριστεί στις τέσσερις MMSC, αλλά θα οδηγήσει στη ναυπήγηση και άλλων πλοίων αργότερα, στο τέλος της δεκαετίας. Αυτή η αμερικανική επιλογή να επενδύσει στη συνεργασία με την Ελλάδα στο ναυτικό πεδίο, έπειτα από αρκετές δεκαετίες, υποκρύπτει και τη σαφή βούληση της Ουάσιγκτον να συνεργαστεί με τις ναυτικές δυνάμεις της περιοχής. Το Π.Ν., έπειτα από μια δεκαεπταετία ουσιαστικής αδράνειας σε αυτό το σκέλος, καλείται να παίξει γεωπολιτικό ρόλο, ο οποίος δεν μπορεί υπό την παρούσα κατάσταση του στόλου να διαδραματιστεί.

ΜΕΓΑΛΟΙ ΗΘΟΠΟΙΟΙ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΚΥΒΕΛΗ ΑΔΡΙΑΝΟΥ

Μια τολμηρή γυναίκα, με έντονη πολιτική δράση, πρωταγωνιστεί στον πέμπτο τόμο της συλλεκτικής σειράς «Μεγάλοι Ηθοποιοί του Θεάτρου» με την υπογραφή του Μάκη Δελαπόρτα.

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ 7 ΜΑΡΤΙΟΥ
ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Και άλλοι ηθοποιοί ένα βήμα πριν την Εισαγγελία

Στις φυλακές Τριπόλεως ο Δ. Λιγνάδης

Της **ΓΙΩΑΝΝΑΣ ΜΑΝΔΡΟΥ**

Δεν έχει συμπληρωθεί ένας μήνας από τότε που η ολυμπιονίκης Σοφία Μπεκατώρου αποκάλυψε ότι κακοποιήθηκε σεξουαλικά πριν από χρόνια από παράγοντα της Ομοσπονδίας Ιστιοπλοΐας και η Εισαγγελία έχει γίνει αποδέκτρια σειράς καταγγελιών, που έχουν οδηγήσει ήδη στη φυλακή τον Δημήτρη Λιγνάδη κι έναν ακόμη άνδρα από τη Σάμο με την κατηγορία του βιασμού.

Ο Δημήτρης Λιγνάδης, ηθοποιός και σκηνοθέτης με περγαμινές και καταξίωση στον χώρο του θεάτρου, βρισκείται ήδη στις φυλακές της Τριπόλεως, μετά την προσωρινή κράτησή του που αποφασίστηκε από τις δικαστικές αρχές, όταν δύο ενήλικοι σήμερα, ανήλικοι όταν συνέβησαν τα καταγγελλόμενα περιστατικά, κατήγγειλαν στη Δικαιοσύνη ότι τους κακοποίησε σεξουαλικά. Οι καταγγελίες για βιασμό κατά συρροήν, που οδήγησαν στην αιφνίδια σύλληψη του Δημήτρη Λιγνάδη πριν από μία εβδομάδα, αξιολογήθηκαν από τις δικαστικές αρχές, και από την απόφαση ανακρίτριας και εισαγγελέα περί προσωρινής κράτησής του προκύπτει ότι κρίθηκαν βάσιμες.

Ο γνωστός ηθοποιός και σκηνοθέτης κατά τη διάρκεια της πο-

λύωρης απολογίας του, προφορικά αλλά και με υπόμνημα, ισχυρίστηκε ότι οι καταγγελίες εις βάρος του ήταν «κατασκευασμένες» και ότι οι καταγγέλλοντες ανέφεραν στις δικαστικές αρχές ψευδή και ανυπόστατα γεγονότα, δώλωσε «αθώος» και ανέφερε σειρά γεγονότων προκειμένου να στηρίξει τη θέση του ότι οι καταγγελίες εις βάρος του δεν είναι αξιόπιστες. Προς τούτο επικαλέστηκε και άλλοι, προτείνοντας μάρτυρες που εξετάστηκαν, ότι το 2010 αλλά και το 2015 που κατηγορείται ότι διέπραξε τους βιασμούς, δεν ήταν ούτε στον τόπο ούτε στον χρόνο που τα θύματα περιγράφουν στις καταγγελίες τους.

Ωστόσο, οι ισχυρισμοί του, τους οποίους μάρτυρες κλήθηκαν να επιβεβαιώσουν, ότι για παράδειγμα το 2015 ήταν στην Ιθάκη και όχι στην Επίδαυρο, όπως κατηγορείται, δεν στάθηκαν ικανοί να πείσουν ανακρίτρια και εισαγγελέα, οι οποίοι ομόφωνα προχώρησαν, μετά από διάσκεψη πολλών ωρών, σε απόφαση για την προσωρινή κράτησή του.

Σε εξέλιξη οι έρευνες

Η περίπτωση Λιγνάδη, που απασχόλησε έντονα την κοινή γνώμη, φθάνοντας να αποτελέσει και αντικείμενο πολιτικής αντιπαράθεσης, παραμένει για τη Δικαιοσύνη ανοικτή και μετά την προσωρινή κράτησή του. Και τούτο, διότι πληροφορίες που φθάνουν στην Εισαγγελία της Αθήνας, αλλά και σε συνηγούς θυμάτων,

Φως και σε άλλες υποθέσεις στον χώρο του θεάτρου αναμένεται να πέσει το επόμενο διάστημα. Πολλά θύματα, γυναίκες και άνδρες, πλέον μιλούν.

Αμεση προτεραιότητα έχει δοθεί σε υπόθεση καταγγελίας βιασμού, που στρέφεται κατά προσώπου που έχει λάβει μέρος σε πολλές τηλεοπτικές σειρές.

αναφέρουν ότι έχει εκδηλωθεί η πρόθεση και από άλλους να καταγγείλουν περιστατικά αξιόπιστα κατά του Δημήτρη Λιγνάδη, τα οποία αναμένεται να ελεγχθούν δικαστικά. Αλλωστε, οι δικαστικοί χειρισμοί που επιλέχθηκαν από την Εισαγγελία της Αθήνας με την αιφνίδια σύλληψή του κρίθηκαν ήδη από δικαστικό συμβούλιο, στο οποίο προσέφυγε ο δικηγόρος ρυθμούς στην εξέταση και άλλων καταγγελιών που έχουν περιέλθει σε γνώση του εισαγγελέα Κώστα Σπυρόπουλου, ο οποίος δι-

ενεργεί την έρευνα, για πρόσωπα του θεάτρου που επίσης έχουν καταγγελλεί για σεξουαλικές κακοποιήσεις. Αμεση προτεραιότητα έχει δοθεί σε υπόθεση καταγγελίας βιασμού που στρέφεται κατά ηθοποιού που έχει λάβει μέρος σε πολλές τηλεοπτικές σειρές λόγω του ότι το καταγγελλόμενο αδίκημα παραγράφεται σε δύο μήνες από τώρα. Γι' αυτό η Εισαγγελία προχωρεί τάχιστα τις διαδικασίες προκειμένου να αποφευχθεί η παραγραφή, γεγονός που θα προκαλούσε αίσθηση από τη στιγμή που υπάρχει καταγγελία και η υπόθεση είναι σε δικαστικό έλεγχο. Πέρα όμως από αυτόν τον φάκελο, η Εισαγγελία έχει ανοίξει έρευνα για δύο ακόμη περιπτώσεις που καταγγέλλονται για βιασμό και απόπειρες βιασμού, οι οποίες περιλαμβάνονται στον φάκελο που πήγε στην Εισαγγελία το Σωματείο Ελλήνων Ηθοποιών.

Η μία από αυτές, που είναι και

η σοβαρότερη, αφορά γνωστό και δημοφιλή ηθοποιό που έχει καταγγελλεί για βιασμό στο παρελθόν από συνάδελφό του που ζει τα τελευταία χρόνια στο εξωτερικό, αλλά και καταγγελία για απόπειρα βιασμού, αδίκημα που δεν έχει παραγραφεί και ερευνάται. Η άλλη περίπτωση αφορά καταγγελία για απόπειρα βιασμού κατά ηθοποιού, που δεν είναι γνωστός και καταγγέλλεται για σεξουαλικά κακοποιήσεις.

Πάντως, οι δικαστικές έρευνες που κινούνται με γρήγορους ρυθμούς προκειμένου να ξεκαθαρίσει σύντομα το τοπίο λόγω της μεγάλης ηθικής απαξίας των καταγγελλομένων, δεν θα ασχοληθούν με καταγγελίες για σεξουαλικές παρενοχλήσεις, λεκτική βία κ.λπ., που αποτελούν και την πλειονότητα των καταγγελιών που έχουν φθάσει στο Σωματείο Ελλήνων Ηθοποιών, καθώς αυτές διαθέτουν μεγάλη ηθική απαξία, όμως χαμηλή ποινική αξιολόγηση.

Οι ανατριχιαστικές περιγραφές και το άλλοθι της Ιθάκης

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΣΟΥΛΙΩΤΗ**

Δύο καταγγελίες για βιασμό από νεαρούς με καταγωγή από την Αίγυπτο οδήγησαν στην προφυλάκιση του ηθοποιού Δημήτρη Λιγνάδη. Ο πρώτος από τους καταγγέλλοντες, 25 ετών σήμερα, κατέθεσε στις 18 Φεβρουαρίου μήνυση κατά του ηθοποιού στην εισαγγελία Πρωτοδικών. Τον κατηγορεί ότι τον Αύγουστο του 2010 και ενώ θα πήγαινε στη Γ' Γυμνασίου τον βίασε στον καναπέ του διαμερισμάτός του, στο Μεταξουργείο. Ο δεύτερος, 23 ετών, κατέθεσε με την ιδιότητα του μάρτυρα ενώπιον του εισαγγελέα, το βράδυ της 19ης Φεβρουαρίου. Είπε ότι είχε ερωτικές επαφές με τον Δημήτρη Λιγνάδη και ότι τον Αύγουστο του 2015 βιάστηκε από τον ηθοποιό, ενώ έκαναν μαζί διακοπές στην Επίδαυρο. Τις δύο καταγγελίες συνοδεύουν καταθέσεις μαρτύρων. Εκείνοι περιγράφουν επαφές του Λιγνάδη με ανήλικα αγόρια, δίχως πάντως να είναι σε θέση να επιβεβαιώσουν τις δύο βασικές καταγγελίες εις βάρος του ηθοποιού.

Η πολύκροτη υπόθεση που οδήγησε στην αποπομπή του ηθοποιού από τη θέση του διευθυντή του Εθνικού Θεάτρου και τελικά στην προφυλάκιση με την κατηγορία του βιασμού κατά συρροήν άρχισε να εκτυλίσσεται στις 5 Φεβρουαρίου. Ήταν τότε που ο 40χρονος σήμερα Βασίλης Κυπριασσοπούλος, ο οποίος ζει μόνιμα στο Λονδίνο, κατέθεσε μήνυση κατά του Λιγνάδη. Τον κατηγορούσε ότι από την ηλικία των 15 ετών και για τα επόμενα τέσσερα χρόνια τον κακοποιούσε σεξουαλικά.

«Την τρίτη φορά που τον συνάντησα δέχτηκα τη σεξουαλικά και σεξουαλικά κακοποίηση. Δεν μπορούσα να αντιδράσω. Ήταν η αρχή μιας ιστορίας που κράτησε τέσσερα χρόνια», περιέγραψε μεταξύ άλλων. Παρότι το καταγγελλόμενο αδίκη-

μα ήταν παραγεγραμμένο, ο Κυπριασσοπούλος κατέθεσε στις 15 και 19 Φεβρουαρίου δύο υπομνήματα, υποδεικνύοντας στις εισαγγελικές και ανακριτικές αρχές συνολικά 6 μάρτυρες που θα μπορούσαν να επιβεβαιώσουν τις καταγγελίες του.

Ο ένας απ' αυτούς είναι ο 23χρονος Αιγύπτιος, ο οποίος από μάρτυρας μετετράπη σε κατηγορούμενο, καθώς ενάγων τον εισαγγελέα κατέθεσε ότι βιάστηκε από τον Λιγνάδη τον Αύγουστο του 2015. Περιέγραψε ότι γνωρίστηκαν το 2014, την ημέρα του Αγίου Βαλεντίνου, σε gay bar στην Ερμού, και ότι απέκτησε φιλικές και στη συνέχεια ερωτικές σχέσεις μαζί του. «Μου είπε ότι με το πρόσωπό μου θα μπορούσα να πάω πολύ μπροστά στον χώρο του μόντελινγκ και ότι λόγω των γνω-

Ελληνοαιγύπτιος, που ζει και εργάζεται στο εξωτερικό, τον κατηγορεί ότι τον βίασε στο σπίτι του στο Μεταξουργείο, τον Αύγουστο του 2010, και ενώ ήταν μόλις 14 ετών.

ριμιών του θα με βοηθούσε να μπω στον χώρο», κατέθεσε ο νεαρός, μιλώντας για την πρώτη περίοδο της γνωριμίας τους.

Στην ερώτηση του εισαγγελέα εάν είχε σεξουαλική σχέση με τον Δημήτρη Λιγνάδη, ο νεαρός απάντησε: «Ναι, οι συναντήσεις μας στο σπίτι του ήταν γενικά συχνές, είτε μόνοι μας είτε με παρέα. Οι σεξουαλικές σχέσεις μας ήταν στοματικός έρωτας που του έκανα εγώ, φιλιό στο στόμα, θωπείες και αυνανισμοί». Την 9η Αυγούστου 2015 και ενώ είχαν πάει διακοπές στην

Ο γνωστός ηθοποιός και σκηνοθέτης Δημήτρης Λιγνάδης, κατά τη διάρκεια της απολογίας του, ισχυρίστηκε ότι οι καταγγελίες εις βάρος του είναι «κατασκευασμένες» και ότι οι καταγγέλλοντες ανέφεραν στις δικαστικές αρχές ψευδή και ανυπόστατα γεγονότα.

Επίδαυρο, ο νεαρός περιέγραψε ότι βιάστηκε από τον Δημήτρη Λιγνάδη. «Με αιφνίδιασε, δεν την ήθελα αυτή την ενέργεια και ήθελα να σταματήσει», κατέθεσε. Παρότι μετά το συμβάν οι σχέσεις τους προσωρινά ψυχράθηκαν, το 2016 ο νεαρός περιγράφει ότι κατέφυγε για διάστημα 20 ημερών στο σπίτι του Λιγνάδη, όταν οι γονείς του έμαθαν ότι είναι γκέι.

Η δεύτερη μάρτυρας που υπεδείχθη από τον Βασίλη Κυπριασσοπούλου και εξετάστηκε από τους εισαγγελέες είναι μια 40χρονη, κα-

τά δώλωσή της, πρώην σύντροφος του Λιγνάδη. Περιέγραψε τις συνθήκες γνωριμίας τους και κατέθεσε ότι στο σπίτι του ηθοποιού συναντούσε ανήλικα αγόρια. «Του είπα ότι είσαι παιδόφιλος και ότι δεν θέλω να έχω καμία επαφή μαζί σου», κατέθεσε μεταξύ άλλων στον εισαγγελέα και πρόσθεσε ότι ο Λιγνάδης την απειλούσε «για να μη μιλήσει». Ηθοποιός, που επίσης κατέθεσε με την ιδιότητα του μάρτυρα, υποστήριξε ότι συνεργάστηκε με τον Δημήτρη Λιγνάδη στον θεατρικό όμιλο Αρσακείου και ότι έβλεπε ότι ο ηθο-

ποιός και σκηνοθέτης «διατηρούσε εξωσχολικές σχέσεις με τα ανήλικα παιδιά του Αρσακείου».

«Το 2006, πολλές φορές μετά τις πρόβες φεύγαμε παρέα αρκετά άτομα, μεταξύ των οποίων και ένα παιδί νεαρό, το οποίο δεν το ήξερα αλλά στη συνέχεια έμαθα ότι ήταν ανήλικος, περίπου 15-16 ετών, και είχε ερωτική σχέση με τον Δημήτρη Λιγνάδη», είπε ενώπιον του εισαγγελέα.

Η δεύτερη καταγγελία για βιασμό εις βάρος του Λιγνάδη είχε τη μορφή μήνυσης που κατετέθη στην Εισαγγελία Πρωτοδικών τη 19η Φεβρουαρίου. Μηνυτής είναι ένας 25χρονος Ελληνοαιγύπτιος, ο οποίος ζει και εργάζεται στο εξωτερικό. Κατηγορεί τον γνωστό ηθοποιό - σκηνοθέτη ότι τον βίασε στο σπίτι του στο Μεταξουργείο, τον Αύγουστο του 2010, και ενώ ήταν μόλις 14 ετών.

Γνωριμία στο Facebook

Στην αναφορά του περιγράφει ότι γνωρίστηκε με τον Λιγνάδη μέσω Facebook και ότι το καλοκαίρι του 2010 είχαν μαζί με φίλους του επισκεφθεί αρκετές φορές το σπίτι του ηθοποιού, στο Μεταξουργείο. Στις συναντήσεις αυτές, ο Λιγνάδης φέρεται να τους έδινε ποτά και τσιγαράκια με χασίς, προτείνοντάς τους να συμμετάσχουν σε ερωτικά παιχνίδια. Ενα βράδυ που είχε πάει μόνος στο σπίτι του ηθοποιού, καταγγέλλει ότι έπεσε θύμα βιασμού. «Όταν ξαναβρήκα τις αισθήσεις μου ήμουν γυμνός στον καναπέ, ενώ είχε ήδη ξημερώσει», κατήγγειλε. Εκτοτε ο νεαρός δεν ξανασυναντήθηκε με τον ηθοποιό, ενώ όπως επισμαίνει στη μηνυτήρια αναφορά του, «άρχισα να δίνω σημασία σε διάφορες φήμες που κυκλοφορούσαν ανάμεσα σε έφηβους πρόσφυγες και μετανάστες, κι έτσι συνειδητοποίησα ότι δεν ήμουν ο μόνος που είχα περάσει από το κο-

λαστήριό του».

Ο κατηγορούμενος ηθοποιός αρνείται τις κατηγορίες, χαρακτηρίζοντας την υπόθεση «κατασκευασμένη» από το Σωματείο Ελλήνων Ηθοποιών και ειδικότερα τον πρόεδρό του διοικητικού συμβουλίου, Σπύρο Μπίμπιλα. Ο Δημήτρης Λιγνάδης αμφισβητεί όσα παραθέτει στη μήνυσή του ο 25χρονος Ελληνοαιγύπτιος, ισχυριζόμενος ότι τον Αύγουστο του 2010 (οπότε και φέρεται να βίασε τον νεαρό αλλοδαπό) δεν βρισκόταν στην Αθήνα αλλά αρχικά σε ταξίδι αναψυχής στην Αίγυπτο και στη συνέχεια σε θεατρική περιόδεία στην επαρχία. Ο δικώκομος ηθοποιός χαρακτήρισε κατασκευασμένη και τη δεύτερη καταγγελία εις βάρος του. Μεταξύ άλλων, πρόβαλε άλλοθι ότι τον Αύγουστο του 2015 βρισκόταν όχι για διακοπές σε ξενοδοχείο στην Επίδαυρο με τον αιγυπτιακό καταγωγής νεαρό αλλά σε σπίτι φίλων του στην Ιθάκη.

Η ηθοποιός και πρώην βουλευτής Ελένη Κούρκουλα, η οποία νοίκιαζε το σπίτι στην Ιθάκη, ο σύζυγός της, θεατρικός επιχειρηματίας, καθώς επίσης και ο αδελφός του κατηγορουμένου στήριξαν το άλλοθι του, επιβεβαιώνοντας ενώπιον του ανακριτή ότι ο Δημήτρης Λιγνάδης το επίμαχο χρονικό διάστημα βρισκόταν πράγματι στο εξωτερικό τους. «Πήγαμε όλοι μαζί την 1η Αυγούστου, μείναμε όλοι στο σπίτι που νοίκιαζαμε. Το διάστημα αυτό γίνονται πολλά πανηγύρια και επειδή η παρουσία του κ. Λιγνάδη είναι εμφανής επειδή τραγουδάει, τον είδαν πολλοί άνθρωποι εκεί. Δεν έφυγε καθόλου από την Ιθάκη, ούτε δευτερόλεπτο», κατέθεσε η κ. Κούρκουλα.

Οι ισχυρισμοί του Λιγνάδη και οι καταθέσεις των μαρτύρων υπερτάσσονται, πάντως, δεν έπεισαν εισαγγελέα και ανακριτή, οι οποίοι αργά τη νύχτα της Πέμπτης αποφάσισαν την προφυλάκισή του.

Το Crispr τροποποιεί τον γενετικό μας χάρτη

Το «μοριακό ψαλίδι» αναμένεται να φέρει επαναστατικές ανατροπές 20 χρόνια από την αποκωδικοποίηση του ανθρώπινου DNA

Της ΔΙΟΝΥΣΙΑΣ ΒΟΡΙΑΗ

Όταν στις 26 Ιουνίου του 2000, ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ Μπιλ Κλίντον ανήγγειλε με ενθουσιασμό την επερχόμενη αποκωδικοποίηση του ανθρώπινου γονιδιώματος, όλοι πίστεψαν ότι άνοιξε μία νέα σελίδα στην ιατρική επιστήμη, που θα επέτρεπε την πρόληψη, θεραπεία και οριστική εξάλειψη ασθενειών με γενετικό υπόβαθρο. Σήμερα, ακριβώς 20 χρόνια ύστερα από την πρώτη αποκωδικοποίηση που δημοσιεύθηκε σε επιστημονικά περιοδικά, η ανάγνωση του «Βιβλίου της Ζωής» δεν έχει επαληθεύσει τις επιστημονικές προσδοκίες, παρά μόνο μερικώς.

Πρωταρχικό μέλημα των επιστημόνων, μετά την αποκωδικοποίηση του γενετικού μας υλικού, υπήρξε

Ελπίδες για ουσιαστικό πρόοδο στην αντιμετώπιση του Αλτσχάιμερ, σειράς καρκίνων και άλλων σοβαρών νόσων.

η αναζήτηση των γονιδίων που συμβάλλουν στην εμφάνιση νοσημάτων. Παρότι δεν έλαβαν την καθολική απάντηση που αναζητούσαν, εντόπισαν τα γενετικά αίτια κάποιων. Η επόμενη σκέψη λοιπόν ήταν η εξεύρεση τρόπου «επιδιόρθωσης» των ένοχων γονιδίων. Αυτό ακριβώς το πρόβλημα έλυσαν, περίπου το 2012, η βιοχημικός Τζέινερ Ντούντνα και η μικροβιολόγος Εμμανουέλ Σαρπαντιέ, οι οποίες πέρυσι βραβεύθηκαν με Νομπέλ Χημείας. Με την εργασία τους συνέβαλαν στην ανάπτυξη της γενετικής τεχνικής Crispr-Cas9, ενός «μοριακού ψαλιδιού», που επιτρέπει την κατά βούληση τροποποίηση του γενετικού μας υλικού. Στην πραγματικότητα, η Crispr-Cas9 είναι το μολύβι για να ξαναγράψουμε το «Βιβλίο της Ζωής», όπου είναι αναγκαίο, αλλά και όπως θέλουμε. Κατά πόσο η καινοτόμος μέθοδος θα ανοίξει ένα λαμπρό δρόμο για την εξάλειψη των γενετικών μας δεινών ή ένα υπερ-

Επιστήμονες στο Ινστιτούτο Casey Eye, στο Πόρτλαντ του Ορεγκόν, επιχειρήσαν πριν από ένα χρόνο με την τεχνική Crispr να θεραπεύσουν και να επαναφέρουν την όραση ενός ασθενούς, που είχε μια σπάνια μορφή κληρονομικής τύφλωσης.

σύγχρονο «Κουτί της Πανδώρας» μένει να το δούμε.

Η πραγματική υπόσχεση της μεθόδου βρίσκεται στην ικανότητα της ιατρικής να προσκαλούνται από μεταλλάξεις στο DNA μας, όπως η μυϊκή δυστροφία, η συγγενής τύφλωση, κάποιες μορφές καρκίνου, η αρτηριοσκλήρυνση, το σύνδρομο προγρίας, το Αλτσχάιμερ και εκατοντάδες άλλες. Για κάποιες από αυτές ευθύνονται πολλά γονίδια. Για άλλες, όπως η κυστική ίνωση, μόνο ένα. Σε αυτές τις περιπτώσεις η εφαρμογή της Crispr-Cas9 ισοδυναμεί με πλήρη ίαση. Η Crispr-Cas9 για να «επιδιορθώσει» τα τμήματα του DNA που φέρουν νοσογόνα μεταλλάξεις, χρησιμοποιεί μόνιο του ενζύμου Cas9, που ανιχνεύεται στα βακτήρια, και μπορεί να προγραμματιστεί ώστε να εντοπίσει συγκεκριμένο στόχο. Πάνω του μεταφέρει το πασίγνωστο, ύστερα από τα νέου τύπου εμβόλια για τον κορωνοϊό, mRNA, το οποίο διαβέ-

Ένας επιστημονικός Ιανός

Η μέθοδος Crispr είναι ένας επιστημονικός Ιανός. Το ένα της πρόσωπο σώζει από την ασθένεια χαρίζοντας καλή ζωή, ενώ το άλλο χρησιμοποιείται ως μέσο ευγονικής, διαταράσσοντας τη βιολογική μας ποικιλομορφία, με άγνωστες συνέπειες. Η μεγαλύτερη απειλή που εγκυμονεί βρίσκεται στους στόχους του επιστήμονα που την εφαρμόζει. Παράδειγμα του «κουτιού της Πανδώρας» που μπορεί να ανοίξει αποτελεί η ενέργεια του Κινέζου βιοφυσικού, Χε Ζιάνγκουι, που δημιούργησε τα πρώτα «μυρά κατά παραγγελία», ανθεκτικά στον ιό του έιτς και όχι μόνο, καυτηριάστηκε από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα, αλλά και καταδικάστηκε από την κινεζική δικαιοσύνη σε τριετή φυλάκιση. Το μύδρο σύννεφο, όμως, που στοιχειώνει την επιτυχία της Crispr είναι η πιθανότητα χρήσης της για την κατασκευή γενετικών «βελτιωμένων» ανθρώπων, καλύτερων, εξηπνότερων, ισχυρότερων και πιο υγιών. Η δημιουργία «υπερανθρώπων» θα γιγαντώσει, ανάμεσα στα άλλα, τις κοινωνικές ανισότητες, εξοθώνοντας στον κοινωνικό Καϊάδα ανθρώπους που έχουν «υποδεέστερο γενετικό υλικό». Όπως και κάθε άλλη επιστημονική καινοτομία, η Crispr είναι τελικά τόσο καλή όσο καλό είναι οι επιστήμονες που θα την εφαρμόσουν.

τον γενετικό κώδικα για τον εντοπισμό του στόχου. Όταν το ένζυμο βρει την αλληλουχία βάσεων, που μοιάζει με αυτή του mRNA, κόβει στο σημείο, σε δύο κομμάτια την διπλή έλικα του DNA, εξαλείφοντας

τη μετάλλαξη. Το κενό που δημιουργείται συμπληρώνεται με υγιή αλληλουχία βάσεων που μεταφέρονται στο σημείο με άλλα ένζυμα.

Η μεγάλη ακρίβεια και αξιοπιστία της μεθόδου επιτρέπει την ιατρική εφαρμογή της. Η δρ Ντούντνα, τονίζει, ότι εξαιτίας της καινοτομίας και του μεγάλου κόστους της, είναι λογικό η Crispr-Cas9 να εφαρμοστεί, κυρίως, για την ίαση ανιάτων, μέχρι σήμερα, ασθενειών, όπως η δρεπανοκυτταρική και η β-μεσογειακή αναιμία. Ηδη πραγματοποιούνται κλινικές δοκιμές και για τα δύο αιματολογικά νοσήματα. Πέρυσι μία γυναίκα ήταν η πρώτη που υποβλήθηκε σε γενετική θεραπεία Crispr για την δρεπανοκυτταρική αναιμία στο Τενεσί. Αιμοποιητικά βλαστοκύτταρα συλλέχθηκαν από τον νεογνικό μυελό της. Στο εργαστήριο, το γονίδιο τους, που καθορίζει την παραγωγή αιμοσφαιρίνης, τροποποιήθηκε με τη μέθοδο Crispr και «επισκευασμένα» επιστράφηκαν

στον οργανισμό της. Μέχρι στιγμής, η ασθενής δεν χρειάστηκε μεταγίσεις ή νοσηλείες, κάτι απολύτως αναγκαίο στο παρελθόν. Η καινοτόμος θεραπεία φαίνεται επιτυχής.

Ένα μεγάλο πλεονέκτημα της μεθόδου είναι η ευκολία εφαρμογής της. Το γονίδιο-στόχος μεταβάλλεται διά παντός και δεν υπάρχει ανάγκη διαρκών επισκέψεων στον ιατρό. Επίσης, στην περίπτωση της δρεπανοκυτταρικής αναιμίας, ήρκεσε η γονιδιακή επιδιόρθωση του 5% των βλαστοκυττάρων για να αποδώσει η θεραπεία. Πολλοί ερευνητές οραματίζονται ότι με την ίδια μέθοδο θα καταφέρουν να θεραπεύσουν τον καρκίνο. Η κυρίαρχη προσέγγιση για αυτό προϋποθέτει την ενίσχυση του ανοσοποιητικού συστήματος ώστε να εξοντώσει τα καρκινικά κύτταρα. Ηδη, τέτοιες αντικαρκινικές ανοσοθεραπείες καταγράφουν σημαντική επιτυχία και εφαρμόζονται συχνά. Η δρ Ντούντνα εκτιμά πως η εφαρμογή της Crispr θα τις βελτιώσει περαιτέρω. Το 2016 ξεκίνησε στην Κίνα η πρώτη κλινική εφαρμογή της μεθόδου κατά του καρκίνου του πνεύμονα, ενώ πραγματοποιούνται μελέτες και για τη θεραπεία άλλων μορφών της νόσου, κυρίως αιματολογικών, αλλά και του καρκίνου των οστών. Το 2019, επίσης, ξεκίνησε η πρώτη μελέτη της αντικαρκινικής θεραπείας με μέθοδο Crispr στο πανεπιστήμιο της Πενσιλβάνια. Τα Τ λεμφοκύτταρα των ασθενών τροποποιήθηκαν ώστε να «εντοπίζουν» και να εξουδετερώνουν την πρωτεϊνική ασπίδα καρκινικών κυττάρων. Η νέα θεραπεία εφαρμόστηκε σε δύο ασθενείς με πολλαπλά μυέλωματα και έναν πάσχοντα από μεταστατικό σάρκωμα, με ενθαρρυντικά αποτελέσματα.

Παρά τις πολλές ελπίδες που δημιουργεί η «απλοϊκή» Crispr-Cas9, και αυτή έχει περιορισμούς και όπως κάθε θεραπεία συνοδεύεται από δυνητικές παρενέργειες. Λανθασμένοι χειρισμοί μπορεί να πυροδοτήσουν καρκίνο ή οι αλλαγές του κυτταρικού γενετικού κώδικα να επηρεάσουν το DNA ωαρίων και σπερματοζωαρίων και να κληροδοτηθούν στις επόμενες γενιές.

Αλλάζει το στρατιωτικό ισοζύγιο στην Αν. Μεσόγειο

Νέα τουρκική έκθεση εισηγείται τη ριζική αναθεώρηση της εξωτερικής πολιτικής που ακολουθεί η Άγκυρα

Του ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ

Το στρατιωτικό ισοζύγιο στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και του Αιγαίου προβληματίζουν την κυβέρνηση του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, όπως φαίνεται από νέα τουρκική έκθεση με τίτλο «Η πιο δύσκολη δεκαετία της Τουρκικής Πολεμικής Αεροπορίας», που έχει στην κατοχή της η «Κ». Στην έκθεση καταγράφεται η αγωνία της τουρκικής κυβέρνησης σχετικά με τη θέση της τουρκικής Πολεμικής Αεροπορίας στον γεωστρατηγικό χάρτη της περιοχής κατά τις επόμενες δύο δεκαετίες. Το τουρκικό «Κέντρο Ερευνών Οικονομίας και Εξωτερικής Πολιτικής (Edam)» θέτει υπό το μικροσκόπιο του το μέλλον της Πολεμικής Αεροπορίας της Τουρκίας και όπως σημειώνεται στην έκθεσή του οι τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις αντιμετωπίζουν μια ιδιαίτερα δύσκολη συγκυρία, όπως ακριβώς και η τουρκική διπλωματία και η επιτυχία του προγράμματος εκσυγχρονισμού των τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων περνάει μέσα από τη βελτίωση του κλίματος στις σχέσεις της Άγκυρας με τους δυτικούς συμμάχους, κυρίως τις ΗΠΑ. Η Άγκυρα, λοιπόν, πρέπει να αναθεωρήσει πολλές από τις επιλογές της και τις κινήσεις της στο μέτωπο της διπλωματίας ώστε να προλάβει την τροποποίηση του στρατιωτικού ισοζυγίου στην Ανατολική Μεσόγειο και το Αιγαίο, για να μην πληγούν τα τουρκικά συμφέροντα και εισηγείται στην Άγκυρα τη ριζική αναθεώρηση της τουρκικής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής της. Στην έκθεση του «Edam» ξεχωρίζει, επίσης, το γεγονός ότι η Άγκυρα προσεγγίζει την Ελλάδα ως έναν

από τους βασικούς ανταγωνιστές της στην Ανατολική Μεσόγειο του 21ου αιώνα, μαζί με χώρες όπως η Αρμενία, το Ιράν, η Συρία, η Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ) και η Αίγυπτος.

Οι μεγάλες προκλήσεις

Η τουρκική έκθεση συνοψίζει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η τουρκική πολεμική αεροπορία και κατ'επέκταση η ίδια η Τουρκία στην Α. Μεσόγειο κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 2020 και εστιάζει σε τέσσερα πεδία. Το «Edam» σημειώνει ότι την παρούσα περίοδο οι πολεμικές μηχανές των αναπτυσσόμενων και αναπτυσσόμενων χωρών καταβάλλουν προσπάθειες για να μεταβούν στην πέμπτη γενιά των

Το τουρκικό «Κέντρο Ερευνών Οικονομίας και Εξωτερικής Πολιτικής (Edam)» θέτει υπό το μικροσκόπιο του το μέλλον της Πολεμικής Αεροπορίας της Τουρκίας για τις επόμενες δύο δεκαετίες.

μαχητικών αεροσκαφών. Χώρες όπως οι ΗΠΑ, η Βρετανία και το Ισραήλ παραλαμβάνουν την πρώτη παρτίδα των αεροσκαφών τύπου F-35. Αναπτυσσόμενες χώρες, με πιο περιορισμένες δυνατότητες αλλά φιλόδοξα σχέδια για την περιοχή τους, ακολουθούν τα βήματα των προαναφερθέντων χωρών και μεταβαίνουν στη φάση-γενιά 4,5

Για την εξασφάλιση στρατιωτικής και γεωστρατηγικής ισορροπίας στην Ανατολική Μεσόγειο κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του 2020 και 2030, η Άγκυρα πρέπει να προχωρήσει στη ριζική αναθεώρηση της εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής της, εισηγείται η νέα τουρκική έκθεση.

(4+). Έτσι η Αίγυπτος αποκτά τα μαχητικά Su-35 από τη Ρωσία, τα ΗΑΕ παραλαμβάνουν τα πρώτα F-35 και η Ελλάδα αποκτά τα Rafale από τη Γαλλία και προχωρά στην αναβάθμιση των F-16. Επίσης, η Αίγυπτος, η Ελλάδα και τα ΗΑΕ ανταγωνίζονται πολυδιάστατα την Τουρκία σε διάφορα ανοιχτά μέτωπα. Στην έκθεση του «Edam» προ-

στίθεται ότι οι ανταγωνιστές της Τουρκίας στην Α. Μεσόγειο το τελευταίο διάστημα ενώνουν τις δυνάμεις τους σε πολλά ζητήματα. Το τρίτο σημείο που θίγει η έκθεση είναι ότι η Τουρκία τα τελευταία χρόνια αναπτύσσει στην ευρύτερη περιοχή ένα δίκτυο βάσεων σε χώρες όπως το Κατάρ, το Ιράκ, η Συρία, η Σομαλία και η Λιβύη και τονίζει ότι

αυτές οι βάσεις χρειάζονται άμεσα ένα αποτελεσματικό εναέριο σύστημα άμυνας. Αυτή την ανάγκη έφεραν στο προσκήνιο δύο επιθέσεις που δέχθηκε ο τουρκικός στρατός πρώτα το 2016 στη Συρία και στη συνέχεια το 2020 στη Λιβύη. Στη συγκεκριμένη περίπτωση του «Edam» θα πρέπει να προστεθεί και η νέα συζήτηση στην Άγκυρα και στα Κατεχόμενα σχετικά με το ενδεχόμενο της δημιουργίας μιας ναυτικής βάσης στην Αμμόχωστο, την οποία θα υποστηρίζει ένα εναέριο σύστημα άμυνας που θα έχει ως έδρα το «αεροδρόμιο» του κατεχόμενου Λευκονοίκου. Υπενθυμίζεται επίσης, ότι η Τουρκία έχει ήδη εγκαταστήσει στο Λευκόνειο, μη επανδρωμένα αεροσκάφη. Τέλος, το τουρκικό κέντρο προειδοποιεί ότι το Ιράν, η Συρία και η Αρμενία διαθέτουν βαλλιστικούς πυραύλους που «απειλούν» την Τουρκία.

Περιορισμένες επιλογές

Για το «Edam» λοιπόν, εκτός από το γεγονός ότι η Τουρκία «κινδυνεύει να χάσει το τρένο» της πέμπτης γενιάς των μαχητικών αεροσκαφών, αντιμετωπίζει στην Ανατολική Μεσόγειο σειρά προκλήσεων που προέρχονται από χώρες που ανταγωνίζονται την Τουρκία. Απέναντι σε αυτές τις εξελίξεις, το τουρκικό κέντρο επισήμαινει ότι οι επιλογές της Άγκυρας είναι περιορισμένες. «Στην πραγματικότητα η Δημοκρατία της Τουρκίας είχε σχεδιάσει την αγορά 100 F-35. Επίσης, υπήρχαν σμηδιά για αγορά των παραλλαγών των F-35 για χρήση στο πλοίο «TCG Anadolu» υπογραμμίζει το «Edam», το οποίο υποστηρίζει ότι αυτά τα σχέδια παρέμειναν στο χαρτί, επειδή η

Τουρκία επέλεξε να αγοράσει το ρωσικό πυραυλικό σύστημα των S-400. Εξαιτίας αυτής της αγοράς, η Τουρκία αφαιρέθηκε από το πρόγραμμα των F-35 και παρέμεινε αντιμετώπιση με μεγάλες προκλήσεις έχοντας στη διάθεση της σχετικά απαρχαιωμένα μαχητικά της τέταρτης γενιάς.

Σε ό,τι αφορά τα S-400, το «Edam» τονίζει ότι οι ρωσικοί πυραυλοι από μόνοι τους δεν λύνουν τα μεγάλα προβλήματα της Τουρκίας στην Α. Μεσόγειο. Οι ρωσικοί πυραυλοι είναι κομμάτι ενός ευρύτερου ρωσικού αμυντικού σχεδιασμού. Οι S-400 υποστηρίζουν σειρά τεχνολογιών και δυνατοτήτων που σήμερα δεν διαθέτει η Τουρκία. Την ίδια στιγμή, η τουρκική έκθεση προσθέτει ότι όπως οι ρωσικοί πυραυλοι έτσι και τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη, ένα πεδίο, στο οποίο η Τουρκία τα τελευταία χρόνια έχει καταγράψει εντυπωσιακό άλμα, από μόνοι τους δεν παρέχουν λύσεις στα προβλήματα της Άγκυρας. Τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη αποδίδουν ικανοποιητικά αποτελέσματα όταν υποστηρίζονται από μαχητικά αεροσκάφη που τηρούν τις σύγχρονες προδιαγραφές. Το «Edam» τέλος εισηγείται στην Άγκυρα την άμεση επιστροφή της Τουρκίας στο πρόγραμμα των F-35 και τη διαπραγμάτευση με την Ουάσινγκτον για την απόκτηση πυραύλων τύπου «Patriot». Παράλληλα με αυτήν την προσπάθεια, σύμφωνα με το «Edam» θα πρέπει να προχωρήσει η προσπάθεια της Τουρκίας για δημιουργία εγχώριου μαχητικού αεροσκάφους και να αναπτυχθούν οι δυνατότητες των πυραύλων που έχει στη διάθεσή του ο τουρκικός στρατός.

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
-0,35%

Χ.Α.
1,40%

Dow Jones
-0,96%

Nasdaq
-4,11%

Nikkei
-3,69%

Dax
-0,05%

FTSE 100
0,53%

ΚΑΘΡΙΝΤΑΪ
Αντίπαλος
αλλά και εταιρός
της Ουάσιγκτον
είναι το Πεκίνο
Σελ. 9

Πετρέλαιο
5,72%

€/€
0,27%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΕΩΣ ΤΟ 2030

Η Ε.Ε. θα χρειαστεί άλλους 11 εκατ. νοσηλευτές

Το εργατικό δυναμικό της Ε.Ε. στον τομέα της Υγείας και της μακροχρόνιας φροντίδας θα πρέπει να αυξηθεί κατά 11 εκατ. εργαζομένους από το 2018 ως το 2030, ώστε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις μιας κοινωνίας που γερνάει. Στην εκτίμηση αυτή καταλήγει σχετική έκθεση του Κοινού Κέντρου Ερευνών (ΚΚΕΡ) της Επιτροπής. Σελ. 11

ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ 0,45%

Βαρίδι τα ακίνητα για την Τράπεζα Κύπρου

Η μέθοδος της ανταλλαγής χρέους προς ακίνητη περιουσία είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των ΜΕΔ της Τρ. Κύπρου. Ωστόσο, θα της επιβληθεί πέναλτι για τα περιουσιακά της στοιχεία. Στα οικονομικά αποτελέσματα αναφέρει ότι θα υπάρξει εποχική επιβάρυνση έως 0,46% στα κεφάλαιά της με ορίζοντα το πρώτο εξάμηνο του 2021. Σελ. 6

ΤΟ 2020 ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Βουτιά κρατήσεις και τζίρου στην Airbnb

Σοβαρό πλήγμα επέφερε η πανδημία στην αγορά των βραχυχρόνιων μισθώσεων στην Ελλάδα. Ο συνολικός τζίρος υποχώρησε στα 467,4 εκατ. ευρώ, από 989 εκατ. ευρώ το 2019. Η μέση πληρότητα των καταλυμάτων υποχώρησε κατά 27,7% και διαμορφώθηκε σε 36,1%, έναντι 50% το 2019. Σελ. 12

Η πανδημία καθυστέρησε τα νέα mall

Τον Ιούνιο λειτουργεί το Neo Plaza, τον Απρίλιο το Mall of Engomi, την άνοιξη το Metropolis

Τις επενδύσεις και τις νέες αναπτύξεις έχει πλήξει αισθητά η πανδημία. Ιδιαίτερα ισχυρό ήταν το πλήγμα στις επενδύσεις που επικεντρώνονται στον τομέα του λιανικού, ειδικότερα δε επενδύσεις σε νέα

ή υφιστάμενα εμπορικά κέντρα. Τα χρονοδιαγράμματα των εν εξελίξει αλλαγών και η ολοκλήρωση εργασιών για τα εμπορικά κέντρα ολοένα και αλλάζουν. Οι εργασίες για την ανακαίνιση του Mall of Engomi προχωρούν κανονικά και το εμπορικό κέντρο της Έγκωμης αναμένεται ότι θα είναι έτοιμο να υποδεχτεί ξανά το κοινό, τέλη Απριλίου του 2021. Το Neo Plaza θα λειτουργήσει τον Νοέμβριο του 2020,

αλλά καθυστέρησε λόγω πανδημίας και αναμένεται να επαναλειτουργήσει τον Ιούνιο. Αρχικό ο στόχος του Metropolis Mall στην Λάρνακα ήταν να ανοίξει το 2020 και να προλάβει το Black Friday. Στη συνέχεια

μετακινήθηκε για Φεβρουάριο του 2021, ενώ το νέο χρονοδιάγραμμα είναι ο Μάιος του 2021. Σύντομα αναμένεται και η έναρξη των εργασιών για επέκταση του MY Mall Limassol. Σελ. 5

Ζημίες 2,3 δισ. ευρώ για το Χίθροου

Στα επίπεδα της δεκαετίας του '70 υποχώρησε η επιβατική κίνηση στο αεροδρόμιο του Χίθροου, καθώς δεν ήταν δυνατό να αποτελέσει εξαίρεση και να μην υποστεί τις συνέπειες της πανδημίας. Ο αριθμός των επιβατών συρρικνώθηκε κατά 73%, στα 22 εκατομμύρια, ενώ και οι συνολικές ζημίες του για το έτος ανήλθαν σε 2 δισ. στερλίνες, δηλαδή σε 2,33 δισ. ευρώ. Σελ. 11

Βάζει μπρος τους κινητήρες το αεροδρόμιο

Αύξηση πτήσεων και επιβατών

Αλλάζουν από αύριο οι εικόνες με τους λιγοστούς επιβάτες στο αεροδρόμιο Λάρνακας. Ενώ τον Φεβρουάριο το αεροδρόμιο είχε προγραμματισμένες 40 πτήσεις, από την ερχόμενη εβδομάδα γίνονται 74. Για το μήνα Μάρτιο οι αεροπορικές θέσεις φτάνουν τις 130 χιλιάδες. Θα διακινήθούν γύρω στους 60 χιλιάδες επιβάτες. Σελ. 3

Προβλήματα από αναστολή δόσεων

Ανυψικίες των τραπεζών

Η επιστροφή των δανειοληπτών στην καταβολή των δόσεων τους δεν φαίνεται να εξελίσσεται όπως ανέμεναν οι τράπεζες. Τα πρώτα επίσημα αποτελέσματα της Τράπεζας Κύπρου, παρουσιάζουν πως μόλις το 58% των δανειοληπτών κατέβαλαν έστω και μία δόση μέχρι τις 15 Φεβρουαρίου. Η γενική εικόνα θα ξεκαθαρίσει μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων και των άλλων τραπεζών. Σελ. 4

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Προβλέψεις της Ε.Ε. για τις προοπτικές της κυπριακής οικονομίας

Σε προκαθορισμένα χρονικά πλαίσια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει σε αξιολόγηση των οικονομικών των χωρών μελών της Ε.Ε. Αυτή η διαδικασία, γνωστή και ως «Ευρωπαϊκό Εξάμηνο», είναι σημαντική εφόσον αποτελεί τη βάση για τις συστάσεις της Επιτροπής σε θέματα δημοσιονομικής πολιτικής και μεταρρυθμίσεων. Οι κυβερνήσεις δεσμεύονται θεσμικά να υιοθετούν τις συστάσεις ενώ, σε διαφορετικές περιπτώσεις, υπάρχουν πρόνοιες για κλιμακούμενες κυρώσεις.

Η αξιολόγηση και οι συστάσεις της Επιτροπής είναι ακόμη πιο σημαντικές φέτος, διότι θα δημιουργήσουν το υπόβαθρο για την απορρόφηση από την Κύπρο κονδυλίων ύψους πέραν των 2 δισ. ευρώ τα επόμενα χρόνια στο πλαίσιο του συμφωνηθέντος προγράμματος «Ε.Ε. - Νέα Γενιά», συμβάλλοντας στη δυνατότητα της χώρας μας να προσαρμοστεί στη μετά την πανδημία απαιτητική εποχή.

Σε πρακτικό επίπεδο, η αξιολόγηση επιβεβαιώνει ότι οι επιπτώσεις της πανδημίας στην Κύπρο ήταν ηπιότερες από τις αρχικές εκτιμήσεις. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Επιτροπής, η συρρίκνωση της οικονομίας φαίνεται να περιορίζεται στο 6%, σε σύγκριση με τις αρχικές, πολύ δυσμενέστερες, προβλέψεις. Παράλληλα, το δημόσιο χρέος παρουσιάζει αυξητική τάση, η οποία, όμως, αναμένεται να αναστραφεί τα επόμενα χρόνια.

Οι βασικοί παράγοντες που επέδρασαν θετικά ήταν η έγκαιρη λήψη αυστηρών μέτρων κατά της πανδημίας, το Μάρτιο του 2020, καθώς και η συκρατημένη μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης, που αποτυπώνει ότι η πανδημία αντιμετωπίστηκε ως κρίση προσωρινής φύσεως και δεν οδήγησε σε δραστικό περιορισμό των καταναλω-

τικών δαπανών. Σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν επίσης τα κυβερνητικά μέτρα στήριξης, σύμφωνα και με τις κατευθύνσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Οι προβλέψεις της Επιτροπής φέρνουν στην επιφάνεια και μια σειρά από χρόνιες διαρθρωτικές αδυναμίες που θα επηρεάσουν τη μακροχρόνια προσαρμογή της Κυπριακής οικονομίας στις σημερινές προκλήσεις. Το ιδιωτικό χρέος παραμένει σε υπέρμετρα υψηλά επίπεδα και συνεχίζει να επιρεάζει αρνητικά τους ισολογισμούς των τραπεζών. Οι ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις αποτελούν σχετικά χαμηλό ποσοστό του ΑΕΠ και διοχετεύονται πρώτιστα στον τομέα των κατασκευών, η αύξηση παραγωγικότητας παραμένει σε αρνητικό πρόσημο για σειρά ετών, ενώ το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, που αποτελεί σημαντικό δείκτη για τη μακροχρόνια ανταγωνιστικότητα, είναι ελλειμματικό.

Όπως διαφαίνεται σε περαιτέρω εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Κύπρος υστερεί σημαντικά και σε άλλους νευραλγικούς για τη μελλοντική της πορεία τομείς, όπως η πράσινη οικονομία και η σύγχρονη τεχνολογία. Η χώρα υπολείπεται ουσιαστικά των μέσων δράσης της Ε.Ε. σε θέματα αξιοποίησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ανακύκλωσης, καινοτόμων δραστηριοτήτων και δαπανών σε έρευνα και τεχνολογία.

Με βάση τα πιο πάνω, θα πρέπει, στο πλαίσιο της αξιολόγησης του «Ευρωπαϊκού Εξαμήνου», να αναμένεται επανάληψη των συστάσεων της Επιτροπής προς την Κύπρο για άμεση προώθηση ριζοσπαστικών μεταρρυθμίσεων, ειδικότερα στους τομείς της δημόσιας υπηρεσίας, της δικαιοσύνης και της πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση. Επίσης, θα πρέπει να αναμένονται συστάσεις που θα αφορούν τους τομείς

του περιβάλλοντος και της τεχνολογίας.

Η Κύπρος επιβάλλεται να ανταποκριθεί θετικά και να επεξεργαστεί ένα τολμηρό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων και προσαρμογής στη νέα εποχή της πράσινης οικονομίας και της ψηφιακής τεχνολογίας. Το θεμέλιο του προγράμματος πρέπει να αποτελείται από ένα αναβαθμισμένο πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων. Οι ευνοϊκές συνθήκες για δανεισμό από τις διεθνείς αγορές, λόγω παρατεταμένης περιόδου χαμηλών επιτοκίων, και τα γενναία κονδύλια που μπορούν να αντληθούν από το πρόγραμμα «Ε.Ε. - Νέα Γενιά» αποτελούν ευκαιρία, που πρέπει να αξιοποιηθεί.

Ο κ. Ανδρέας Χαράλαμπος είναι οικονομολόγος και πρώην διευθυντής στο Υπουργείο Οικονομικών. Ο κ. Όμηρος Πισσαρίδης είναι διευθυντής συμβούλος της PricewaterhouseCoopers Investment Services.

Απόδοση δεκαετιών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	0,42%	0,15%
Γερμανία	-0,23%	0,12%
Γαλλία	0,00%	0,06%
Ιταλία	0,80%	0,15%
Ισπανία	0,47%	0,14%
Ιρλανδία	-0,08%	-0,03%
Ελλάδα	1,12%	0,25%
Ην. Βασίλειο	0,78%	0,16%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο Χρέος	Βραχυπρόθεσμο Χρέος
DBRS	BBB (low)	R-2 (middle)
Fitch	BBB-	F3
Moody's	Ba2	NP
S&P	BBB-	A-3

“Restart Cyprus: Now”
Για μια πιο πράσινη, ψηφιακή και ανθεκτική Κύπρο

4 Μαρτίου 2021, 16:00

Διαδικτυακή εκδήλωση

Δηλώστε συμμετοχή στην ιστοσελίδα μας

Τριπλάσιες οι πτήσεις λίγο πριν το Πάσχα

Περίπου 60 χιλιάδες επιβάτες θα διακινηθούν από και προς το αεροδρόμιο Λάρνακας τον Μάρτιο

Της ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ

Οι εικόνες με τους λιγοστούς επιβάτες στο αεροδρόμιο Λάρνακας που καταγράφηκαν τους προηγούμενους μήνες από αύριο αλλάζουν και αναμένεται ότι η κίνηση επιβατών και πτήσεων θα είναι ένα βήμα πιο κοντά στην κανονικότητα. Φυσικά αυτό θα γίνει σταδιακά, και αρχίζει μάλλον μούδιασμένα αφού οι αριθμοί αν και αυξημένοι παραμένουν χαμηλοί. Τα στοιχεία από την Hermes Airports αναφέρουν ότι ενώ τον Φεβρουάριο το αεροδρόμιο Λάρνακας είχε προγραμμα-

Η Κύπρος παρουσιάζει ενδιαφέρον ως προορισμός και το γεγονός ότι χρησιμοποιούμε το πρωτόκολλο του ECDC έχει δημιουργήσει σταθερότητα που μας ωφελεί, σημειώνει η κ. Κουρούπη.

τισμένες 40 πτήσεις, από την ερχόμενη εβδομάδα σχεδόν διπλασιάζονται και γίνονται 74. Για όλο τον μήνα ο μέσος όρος πτήσεων είναι 80 ανά εβδομάδα, με την πληρότητα τους να κυμαίνεται στο 45-50%. Για όλο το μήνα Μάρτιο οι αεροπορικές θέσεις φτάνουν τις 130.000. Αυτό σημαίνει ότι θα διακινήθουν γύρω στους 60.000 επιβάτες. Τον δε Απρίλιο, σταδιακά ο αριθμός των πτήσεων αυξάνεται και τριπλασιάζεται. Για όλο τον μήνα καταγράφεται ένας μέσος όρος των 240 πτήσεων ανά εβδομάδα. Ακόμη μεγαλύτερη κινητικότητα καταγράφεται τον Μάιο με τις εβδομαδιαίες πτήσεις να φτάνουν τις 350. Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, οι καλοκαιρινοί μήνες, Ιούλιος, Αύγουστος και Σεπτέμβριος, θεωρείται ότι θα κινηθούν εκτός

απροόπτου ή αλλαγών συνεπεία πανδημίας, στο 65% του προγραμματισμού του 2019. Σημειώνεται ότι τα στοιχεία αφορούν μόνο το αεροδρόμιο Λάρνακας. Στην περίπτωση του αερολιμένα Πάφου, τον Μάρτιο δεν καταγράφονται πτήσεις, ενώ το πτητικό πρόγραμμα ξεκινά σταδιακά τον Απρίλιο με 10-15 πτήσεις την εβδομάδα.

Λόγω σταθερότητας

Η αύξηση της αεροπορικής κίνησης οφείλεται σε δύο λόγους. Όπως εξηγεί η Μαρία Κουρούπη, Ανώτερη Διευθύντρια Αεροπορικής Ανάπτυξης και Επικοινωνίας της Hermes Airports, η Κύπρος ως προορισμός παρουσιάζει ενδιαφέρον και ζήτηση. Δεύτερο, το γεγονός ότι η Κύπρος θα αξιοποιήσει το πρωτόκολλο του ECDC βάζει την Κύπρο στο παιχνίδι προσφέροντας μια προοπτική σταθερότητας, στοιχείο απαραίτητο για τον προγραμματισμό των αεροπορικών εταιρειών. Βάζει την Κύπρο στο παιχνίδι. «Υπάρχουν όλες οι ενδείξεις για να είμαστε αισιόδοχοι χωρίς να σταματήσουμε να είμαστε προσεκτικοί. Είναι εξαιρετικά σημαντικό, να μην έχει η Κύπρος πισωγύρισμα στην επιδημιολογική της εικόνα, σημειώνει η κ. Κουρούπη.

Από Απρίλιο το Ισραήλ

Παρά τις προσδοκίες ξενοδόχων και γενικότερα της τουριστικής βιομηχανίας να ξεκινήσουν τις μηχανές του τουρισμού, γιορτάζοντας το εβραϊκό Πάσχα (από τις 27 Μαρτίου - 4 Απριλίου), τα στοιχεία των προγραμματισμένων πτήσεων υποθετούν την άφιξη των πρώτων Ισραηλινών τουριστών τον Απρίλιο και όχι νωρίτερα. Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει στα χέρια της η Hermes Airports οι προσφερόμενες αεροπορικές θέσεις φτάνουν στο 50% στον προγραμματισμό του 2019, ενώ υπάρχουν πιθανότητες, οι αφίξεις από το Ισραήλ, να πλησιάσουν τους αριθμούς του 2019. Φυσικά όλα αυτά ενδέχεται να διαφοροποιηθούν

Μπορεί ο Μάρτιος να καταγράψει αύξηση στον προγραμματισμό των αεροπορικών θέσεων, ωστόσο ουσιαστική κινητικότητα αναμένεται από τον Μάη και μετά. Συγκεκριμένα τότε οι πτήσεις φτάνουν τις 350 την εβδομάδα από και προς το αεροδρόμιο Λάρνακα.

βάσει και των εξελίξεων της πανδημίας, των αλλαγών στα περιοριστικά μέτρα και της σταθερότητας στη λήψη αποφάσεων διαχείρισης της πανδημίας. Πάντως σημειώνουμε ότι το 2019, είχαν καταγραφεί από το Ισραήλ περίπου 300.000 αεροπορικές αφίξεις.

Ερωτηματικό η Ρωσία

Την ίδια ώρα καταγράφεται ενδιαφέρον και από την ρωσική αγορά, ωστόσο θα πρέπει να γίνουν οι ενέργειες σε πολιτικό επίπεδο ώστε να μπορέσει να μεταφραστεί σε κρατήσεις. Φορείς του τουρισμού υπογραμμίζουν πάντως την ανάγκη να γίνουν ρυθμίσεις και συμφωνίες με Ρωσία και Βρετανία, ανάλογες με αυτή του Ισραήλ.

Μετά τον Μάιο οι Βρετανοί

Το γεγονός ότι τον Μάιο στην ουσία τετραπλασιάζονται οι πτήσεις και εκτός απροόπτου θα συνεχίσουν να αυξάνονται, δεν πρέπει να θεωρείται άσχετο και με το ξεκλείδωμα της βρετανικής αγοράς. Όπως ήδη κατέγραψε η «Κ», ο προγραμματισμός πτήσεων από την Μεγάλη Βρετανία είναι ικανοποιητικός και υπάρχει μεγάλη κινητικότητα. Μάλιστα τα μέχρι στιγμής στοιχεία δείχνουν ότι οι προσφερόμενες αεροπορικές θέσεις φτάνουν στο 60-65% των προσφερόμενων θέσεων του 2019.

Αναμένεται δε ότι μέχρι τέλος του 2021, η Αγγλία θα έχει δύο εκατομμύρια θέσεις, εκ των οποίων το 50% αποτελούν μεμονωμένες κρατήσεις και το υπόλοιπο μέσω διοργανωτών ταξιδιών. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με τα αντίστοιχα στοιχεία του 2019, οι αεροπορικές θέσεις είχαν φτάσει τα 3,4 εκατομμύρια. Πάντως αυτή την στιγμή βάσει της επιδημιολογικής της εικόνας, η χώρα κατατάσσεται στην κατηγορία Γκρίζα - ειδική άδεια. Στη συγκεκριμένη κατηγορία, βάσει του σχεδίου δράσης του Υπουρ-

γειού Μεταφορών, θα ακολουθείται η διαδικασία για παραχώρηση ειδικής άδειας εισόδου στη Δημοκρατία.

Σε αυτή την κατηγορία οι αφιθισόμενοι θα πρέπει να παραμένουν σε καθεστώς υποχρεωτικού αυτοπεριορισμού σύμφωνα με τις εκάστοτε οδηγίες του Υπουργείου Υγείας. Σημειώνεται ότι, για το μήνα Μάρτιο, όλοι οι επιβάτες, ανεξαρτήτως κατηγορίας, που αφιθκνούνται στην Κύπρο θα έχουν περάσει από εργαστηριακό έλεγχο PCR.

Σχέδιο πέντε σημείων για άνοιγμα του τουρισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση

ΤΟΥ ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ

Καθώς η ελληνική κυβέρνηση οριστικοποιεί το σχέδιο για το άνοιγμα των συνόρων στους ξένους ταξιδιώτες για τη φετινή τουριστική σεζόν, το οποίο αναμένεται να ανακοινωθεί από τον ίδιο τον πρωθυπουργό όχι αργότερα από τα μέσα Μαρτίου, περισσότεροι από 60 ταξιδιωτικοί και τουριστικοί οργανισμοί και φορείς υπέβαλαν συγχροτημένο σχέδιο για την επανεκκίνηση του τουρισμού

Οι ευρωπαϊκοί τουριστικοί φορείς ζητούν από την Ε.Ε. την εκπόνηση οδικού χάρτη για την αποκατάσταση των ταξιδιών.

στην Ευρώπη στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των υπουργών Τουρισμού. Η Ευρωπαϊκή Συμμαχία Τουρισμού (European Tourism Manifesto alliance), μια ομάδα περισσότερων από 60 δημόσιων και ιδιωτικών ταξιδιωτικών και τουριστικών οργανισμών, εισηγείται μια σειρά από συστάσεις για τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. σχετικά με τον τρόπο επανέναρξης των ταξιδιών στην Ευρώπη εγκαίρως για το φετινό καλοκαίρι. Στόχος των συστάσεων είναι η ανάπτυξη ενός οδικού χάρτη της Ε.Ε. για την αποκατάσταση των ταξιδιών. Μια ειδική ομάδα εργασίας της Επιτροπής (Commission Task Force) για την αποκατάσταση της ελεύθερης κυκλοφορίας ατόμων προτείνεται

Η Ευρωπαϊκή Συμμαχία Τουρισμού (European Tourism Manifesto alliance), μια ομάδα περισσότερων από 60 δημόσιων και ιδιωτικών ταξιδιωτικών και τουριστικών οργανισμών, εισηγείται μια σειρά από συστάσεις για τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. σχετικά με τον τρόπο επανέναρξης των ταξιδιών στην Ευρώπη εγκαίρως για το φετινό καλοκαίρι.

να καθοδηγεί την εφαρμογή του σχεδίου και να κάνει συνεχείς αξιολογήσεις με βάση τα ρίσκα και τα επιστημονικά δεδομένα. Οι κοινές συστάσεις που διατυπώθηκαν από τη συμμαχία European Tourism Manifesto κοινοποιήθηκαν στις κυβερνήσεις της Ε.Ε. πριν από την τηλεδιάσκεψη των Ευρωπαίων ηγετών και ενόψει της έκτακτης συνάντησης των υπουργών Τουρισμού την 1η Μαρτίου.

Επιγραμματικά οι συστάσεις προς τα κράτη-μέλη της Ε.Ε., που αντανακλούν με ακρίβεια όσα διεθνώς προωθεί η ελληνική κυβέρνηση, περιλαμβάνουν:

- Δημιουργία ειδικής ομάδας της Ε.Ε. (Task Force) για την αποκατά-

σταση της ελεύθερης κυκλοφορίας των ανθρώπων.

- Συντονισμό των ταξιδιωτικών περιορισμών: ένας βελτιωμένος και αποτελεσματικός ευρωπαϊκός συντονισμός των ταξιδιωτικών περιορισμών και απαιτήσεων για να διευκολυνθεί η επανεκκίνηση των ταξιδιών και να επανέλθει η «ορατότητα» τόσο για τους ταξιδιώτες όσο και για τις επιχειρήσεις.

- Τεστ: Ένα εναρμονισμένο πλαίσιο για τεστ που σχετίζονται με ταξίδια πρέπει να περιλαμβάνει τα ακόλουθα: τα κράτη-μέλη να εξασφαλίζουν προστά τεστ σε επαρκείς ποσοτήτες με αμοιβαία αναγνώριση των αποτελεσμάτων μεταξύ των κρατών-μελών.

- Ψηφιακά ποσοποιητικά υγείας: Απαιτείται επεξεργασία ο συντονισμός των εθνικών πρωτοβουλιών της Ε.Ε. για να αποφευχθεί η ύπαρξη 27 διαφορετικών ποσοποιητικών που θα καλύπτουν τα τεστ και τους εμβολιασμούς. Ένα διαλειτουργικό ευρωπαϊκό σύστημα που θα επέτρεπε μια γρήγορη και ψηφιακή επαλήθευση του εμβολιασμού και των αποτελεσμάτων των τεστ αλλά και των άνοσων.

- Ο εμβολιασμός ή τα ποσοποιητικά εμβολιασμού δεν πρέπει να είναι υποχρεωτικά για ταξίδια, αλλά οι εμβολιασμένοι ταξιδιώτες ή εκείνοι με αποδεδειγμένη ανοσία πρέπει να εξαιρούνται από απαγορεύσεις εισόδου, τεστ και περιορισμούς κρατημάτων.

Παραμένουν έρημα τα ευρωπαϊκά αεροδρόμια

Νέα στοιχεία από το Airports Council International Europe, που αντιπροσωπεύει περισσότερα από 500 αεροδρόμια σε 46 ευρωπαϊκές χώρες, καταδεικνύουν την έκταση του πλήγματος από τους ταξιδιωτικούς περιορισμούς και κυρίως από τη γενική οδηγία

Στις 14 Φεβρουαρίου, τα αεροδρόμια της Ευρώπης είχαν ήδη χάσει 182 εκατομμύρια επιβάτες από την αρχή του έτους.

για απαγόρευση όλων των μη απαραίτητων διεθνών ταξιδιών τόσο εντός της Ε.Ε. όσο και εκτός αυτής, όπως και από/προς το Ηνωμένο Βασίλειο. Τις πρώτες δύο εβδομάδες του Φεβρουαρίου, η μείωση της κίνησης των επιβατών στα ευρωπαϊκά αεροδρόμια (Ε.Ε. / ΕΟΧ / Ελβετία / Η.Β.) είναι 89% έναντι του αντίστοιχου μήνα του 2020, με τα αεροδρόμια

σε Ηνωμένο Βασίλειο (-92%), Γερμανία (-90%) και Βελγίους (-90%) να αναφέρουν τις πιο έντονες μειώσεις.

Αντίθετα, αεροδρόμια στην υπόλοιπη Ευρώπη έχουν «δει» την κίνηση των επιβατών τους οριακά καλύτερη, με την πτώση στις αρχές Ιανουαρίου στο 60% και στο 55% τις πρώτες δύο εβδομάδες του Φεβρουαρίου. Ο συνολικός όγκος επιβατών στο ευρύτερο ευρωπαϊκό δίκτυο αεροδρομίων, πάντως, μειώθηκε από 70% πέρσει σε 83% στα μέσα Φεβρουαρίου.

Στις 14 Φεβρουαρίου, τα αεροδρόμια της Ευρώπης είχαν ήδη χάσει 182 εκατομμύρια επιβάτες από την αρχή του έτους.

Μαζί με την πτώση της επιβατικής κίνησης, τον Φεβρουάριο καταγράφεται επίσης μια συνεχόμενη μείωση των αεροπορικών συνδέσεων: Ο αριθμός των αεροπορικών διαδρομών που «χάθηκαν» από/προς και εντός Ευρώπης αυξήθηκε περαιτέρω σε 6.914 αυτό τον μήνα, από 6.663 τον Ιανουάριο και 6.001 τον περασμένο Νοέμβριο.

Τις πρώτες δύο εβδομάδες του Φεβρουαρίου η μείωση της κίνησης των επιβατών στα ευρωπαϊκά αεροδρόμια ήταν 89% έναντι του αντίστοιχου μήνα του 2020.

Προβλήματα από την αναστολή δόσεων

Μόλις το 58% των δανειοληπτών κατέβαλαν ή είχαν να καταβάλλουν δόση στην Τρ. Κύπρου μετά τη λήξη του Σχεδίου

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Βιάστηκαν οι τράπεζες -έστω και συγκρατημένα- να πανηγυρίσουν για την «επιστροφή» των δανειοληπτών στην καταβολή των δόσεων τους, καθώς τα πρώτα επίσημα αποτελέσματα που τυχάνει να είναι της Τράπεζας Κύπρου, παρουσιάζουν πως μόλις το 58% των δανειοληπτών κατέβαλαν έστω και μία δόση μέχρι τις 15 Φεβρουαρίου του 2021. Το πρόβλημα που θα αντιμετωπίσουν συγκεκριμένα κυπριακά τραπεζικά ιδρύματα αναμένεται, όπως δείχνουν τα πράγματα, να είναι μεγαλύτερο από άλλα. Και ο λόγος είναι απλός. Διότι,

Ο «αέρας» πάντως που έχει δημιουργήσει η Τράπεζα Κύπρου με τις διαδοχικές πωλήσεις δανείων που πραγματοποίησε ακόμα και εν μέσω της κρίσης, θα της φανεί πολύ χρήσιμος.

η έκθεση του δανεισμού που έχει για παράδειγμα η Τράπεζα Κύπρου στον τομέα του τουρισμού ανέρχεται σε 1,1 δισεκατομμύρια ευρώ, στον τομέα του εμπορίου 0,9 δισεκατομμύρια ευρώ, τομείς που έχουν «χτυπηθεί» πολύ από τα περιοριστικά μέτρα της πανδημίας. Το ζήτημα της «επιστροφής» των δανειοληπτών στις υποχρεώσεις τους δεν είναι μόνο ζήτημα της Τράπεζας Κύπρου, προφανώς, αλλά και η πρώτη τράπεζα που παρουσιάζει τέτοια αποτελέσματα, χρήζει περαιτέρω ανάλυσης. Πως όμως προκύπτει αυτό το μόλις 58% επιστροφής των δανειοληπτών; Πάνω από 25.000 δανειολήπτες είχαν εγκριθεί για την Τράπεζα Κύπρου να

Πρόσθετα, μετά από αυτά τα «σύννεφα» που θα υπάρξουν σε όλες τις τράπεζες μετά την λήξη του μορατόριου των δόσεων, κάποιες τράπεζες αναμενόμενα θα χαλάσουν τα -ομολογούμενως- πολύ καλά ποσοστά που έχουν διαμορφώσει, όσον αφορά τους νέους δανεισμούς.

συμμετάσχουν στο Σχέδιο αναστολής των δόσεων και αφορούσαν δάνεια -όπως η ίδια η Τράπεζα αναφέρει επίσημως- ύψους περίπου 5,9 δισ. ευρώ στις 31 Δεκεμβρίου 2020. Τα δάνεια αυτά αναλύονται ως εξής: δάνεια σε ιδιώτες 2,1 δισ. ευρώ, σε επιχειρήσεις 3,8 δισ. ευρώ και αντιπροσωπεύουν το 64% του συνόλου των δανείων. Από το σύνολο όμως των 5,9 δισεκατομμυρίων ευρώ που είχαν ανασταλεί η τράπεζα αναφέρει πως υποχρέωση καταβολής δόσης είχαν μόνο για δάνεια ύψους 3,6 δισεκατομμυρίων ευρώ.

Την ίδια ώρα, η τράπεζα ξεκαθαρίζει πως μόνο το 82% των ιδιωτών (δίκως όποια αναφορά για αυτή

Αναμένοντας τις υπόλοιπες

Με μεγάλη προσμονή αναμένουμε τα αποτελέσματα και της Ελληνικής τράπεζας, όντας η δεύτερη μεγαλύτερη τράπεζα στην Κύπρο, καθώς οι δύο αυτές τράπεζες θα «σχηματίσουν» εν πολλοίς την εικόνα των επιπτώσεων της αναστολής δόσεων. Η Ελληνική, βάσει των τελευταίων της αποτελεσμάτων, είχε βάλει στο πρόγραμμα αναστολής δόσεων δάνεια ύψους 2,77 δισεκατομμυρίων ευρώ, εκ των οποίων τα νοικοκυριά αφορούν 1,47 δισ. ευρώ και οι επιχειρήσεις, 1,27 δισ. ευρώ. Σημαντικά θα είναι τα

ευρήματα και για AlphaBank Κύπρου και Astrobank, τράπεζες που έχουν μη εξυμνητούμενα σεβαστό ποσό σε σχέση με τον υγιή τους δανεισμό, για το πώς έχει εξελιχθεί το πρόγραμμα στους ισολογισμούς τους. Οι καθαρές χορηγήσεις της AlphaBank το 2018 ανήλθαν σε 1.540,8 εκατ. και τα ΜΕΔ της ανέρχονταν σε 1,28 δισ. ευρώ και αντιπροσωπεύουν το 57,0% του συνόλου των δανείων της. Η Astrobank έχει ΜΕΔ στο 42% ή 547 εκατ. ευρώ, με το δανεισμό της να φτάνει στα 1,3 δισ. ευρώ.

των κατηγοριοποιήσεων) έπρεπε να επιστρέψει στις δόσεις του μέχρι τη 15η Φεβρουαρίου. Και προχώρησε το 93% εξ αυτών. Όσον αφορά σε επιχειρήσεις, ξεκαθαρίζει πως μόνο το 51% των επιχειρήσεων που είχαν αιτηθεί αναστολής θα έπρεπε να είχαν καταβάλει δόση μέχρι τη 15η Φεβρουαρίου 2021 και από αυτούς έδωσαν δόση το 97%. Βγάζοντας λοιπόν ένα μέσο όρο του 93% και του 97% που είναι το 95%, έχουν καταβάλει δόση μετά το πέρας της απόσυρσης του προγράμματος μόλις το 58% (3,6 δις 5,9 επί 95%) όσων έτυχαν το πλεονέκτημα της αναστολής των δανείων. Ταυτόχρονα, το πρόβλημα ίσως στο μέλλον να μεγαλώσει πε-

ρισσότερο, δεδομένου και του δεύτερου σχεδίου για αναστολή καταβολής πληρωμών κεφαλαίου και τόκων που ισχύει για μέχρι τέλος Ιουνίου 2021. Η τράπεζα τονίζει πως η περίοδος υποβολής αιτήσεων γι' αυτό το σχέδιο έληξε στις 31 Ιανουαρίου 2021 και έχουν υποβληθεί αιτήσεις για δάνεια ύψους περίπου 27 εκατ. και μέχρι τη μέση Φεβρουαρίου έχουν εγκριθεί δάνεια ύψους περίπου 17 εκατ. ευρώ.

Χαλάνε τα ποσοστά

Πρόσθετα, μετά από αυτά τα «σύννεφα» που αναφέραμε πολλάκις ότι θα υπάρξουν σε όλες τις τράπεζες μετά την λήξη του μορατόριου των δόσεων, κάποιες τράπεζες αναμενόμενα θα χαλάσουν τα -ομολογούμενως- πολύ καλά ποσοστά που έχουν διαμορφώσει. Στην περίπτωση της Τράπεζας Κύπρου, για παράδειγμα, το 99% των δανείων που δόθηκαν από το 2016, όπως πολύ σωστά τονίζει, ήταν εξυμνητούμενα πριν από την έναρξη του προγράμματος αναστολής, εντούτοις το ποσοστό θα μειωθεί σημαντικά τώρα που το πρόγραμμα έλαβε τέλος.

Η Τράπεζα Κύπρου είναι ο μεγαλύτερος παροχέας δανείων στην Κύπρο, με το μερίδιο αγοράς της επί των δανείων να ανέρχεται σε 41,9% στις 31 Δεκεμβρίου 2020. Ταυτόχρονα, όλες οι τράπεζες σε ένα περιβάλλον αβεβαιότητας λόγω της μη επιστροφής των δανειοληπτών στην καταβολή των δόσεων τους θα έχουν να αντιμετωπίσουν ίσως μία μεγαλύτερη πρόκληση, που θα αφορά τα χαμηλά rates (νέοι δανεισμοί και αποδόσεις τίτλων σταθερού εισοδήματος) καθώς η υπερβάλλουσα ρευστότητα στους ισολογισμούς τους παραμένει. Ο «αέρας» πάντως που έχει δημιουργήσει η Τράπεζα Κύπρου με τις διαδοχικές πωλήσεις δανείων που πραγματοποίησε ακόμα και εν μέσω της κρίσης, θα της φανεί πολύ χρήσιμος.

ΑΡΘΡΟ / Της δρος ΟΛΓΑΣ ΚΑΛΑΚΟΥΤΑ

Το πλάνο εμβολιασμού θωρακίζει την υγεία της Κύπρου

Ο Μάρτιος του 2021 με την αδειοδότηση τέταρτου εμβολίου από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων (EMA) και την αυξημένη ροή εμβολίων αναμένεται να βρει την Κύπρο να εντατικοποιεί ακόμα περισσότερο το εμβολιαστικό της πρόγραμμα. Για τον ερχόμενο μήνα εξασφαλιστηκαν συνολικά 130.440 δόσεις από τα τρία αδειοδοτημένα εμβόλια, της Pfizer/BioNTech, της AstraZeneca και της Moderna. Ταυτόχρονα, ξεκίνησαν οι διαδικασίες αίτησης για αδειοδότηση που έχει υποβάλει στον EMA η εταιρεία Johnson & Johnson, που αναμένεται να αξιολογηθεί μέχρι τη μέση Μαρτίου.

Το πρόγραμμα εμβολιασμού σχεδιάστηκε ώστε να είναι ευέλικτο και να προσαρμόζεται τόσο στις διαθέσιμες ποσότητες εμβολίων όσο και στον πληθυσμό που θα εξυμνηθεί. Οι αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας είναι κατάλληλα προετοιμασμένες να ανταποκριθούν στις αυξημένες ανάγκες και σε συνδυασμό με τη θετική στάση του πληθυσμού για εμβολιασμό, θα συνεχίσουν δυναμικά την εθνική προσπάθεια εξόδου από την υγειονομική κρίση. Ήδη, το πλάνο έχει επιταχυνθεί σε βαθμό που μας δίνει σημαντικό προβάδισμα έναντι του «αόρατου εχθρού».

Το εμβολιαστικό πρόγραμμα πραγματοποιείται στο πλαίσιο του πιο κάτω σχεδιασμού προτεραιοτήτων: 1. Διαμένοντες και προσωπικό οικων ευγηρίας και ιδρυμάτων χρόνιων παθήσεων ενήλικων. Επαγγελματίες υγείας: Εργαζόμενοι στα νοσηλευτήρια με ασθενείς COVID-19, και σε όλες τις ΜΕΘ, ΤΑΕΠ, τμήματα Ασθενοφόρων (ανεξάρτητα από νοσηλεία COVID). 2. Άτομα > 80 ετών. Άτομα που εργάζονται σε κέντρα ΠΦΥ. 3. Άτομα > 75 ετών. Υπόλοιποι επαγγελματίες υγείας/ προσωπικό. 4. Άτομα > = 16 ετών υψηλού κινδύνου για σοβαρή νό-

Η Κύπρος έχει επιτύχει σε πολύ μεγάλο βαθμό τον πρώτο στόχο της για την εμβολιαστική κάλυψη των ηλικιωμένων, με κάλυψη που με βάση δεδομένα του προγράμματος της 24ης Φεβρουαρίου 2021 ξεπερνά το 70% των ατόμων ηλικίας 80 ετών και άνω.

σηση και ηλικιακά ο υπόλοιπος πληθυσμός. Διαμένοντες σε λοιπές κλειστές δομές, όπως φυλακές και κέντρα φιλοξενίας προσφύγων και μεταναστών. Μέχρι τις 24 Φεβρουαρίου 2021 ολοκληρώθηκαν 67.870 εμβολιασμοί. Συνολικά ολοκληρώθηκε με δύο δόσεις ο εμβολιασμός 20.962 ατόμων. Εκτιμάται ότι μέχρι την πρώτη εβδομάδα Μαρτίου θα έχει ολοκληρωθεί ο εμβολιασμός με πρώτη δόση των πιο πάνω τριών ομάδων, ενώ μέχρι τις πρώτες 10 ημέρες Μαρτίου θα έχει ολοκληρωθεί και των ατόμων άνω των 70 ετών. Ταυτόχρονα από τον Μάρτιο ξεκινά ο εμβολιασμός ατόμων που είναι κλητήρ, μέσω των Υπηρεσιών Κατ' Οίκον Νοσηλείας του ΟΚΥΠΥ.

Ο εμβολιασμός των επαγγελματιών υγείας της πρώτης γραμμής, μαζί με τον εμβολιασμό των νοικοκυριών και του προσωπικού τους αποτελέσαν πρώτη προτεραιότητα. Στόχος η προστασία των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού και η θωράκιση του συστήματος υγείας της χώρας. Με στόχο το τελευταίο, προχώρησε εντατικά και ολοκληρώθηκε ο εμβολιασμός των προσωπικών ιατρών

ενήλικων και παιδιών και του νοσηλευτικού προσωπικού τους. Ο εμβολιασμός των υπόλοιπων επαγγελματιών υγείας ολοκληρώνεται τις επόμενες μέρες. Σταδιακά θα ανοικτεί ο δρόμος για να ξεκινήσουν οι εμβολιασμοί του γενικού πληθυσμού.

Στις πρώτες θέσεις

Το εμβολιαστικό πρόγραμμα της χώρας μας βρίσκεται σε καλό δρόμο και αυτό είναι κάτι που επιβεβαιώνουν διεθνείς οργανισμοί κύρους. Σύμφωνα με τα στοιχεία της OurWorldinData, η χώρα μας κατατάσσεται στις πρώτες θέσεις σε ό,τι αφορά την υλοποίηση του εμβολιαστικού της προγράμματος ανά 100 άτομα. Ταυτόχρονα είμαστε ιδιαίτερα υπερήφανοι και για το γεγονός ότι η Κύπρος έχει επιτύχει σε πολύ μεγάλο βαθμό τον πρώτο στόχο της για την εμβολιαστική κάλυψη των ηλικιωμένων, με κάλυψη που με βάση δεδομένα του προγράμματος της 24ης Φεβρουαρίου 2021 ξεπερνά το 70% των ατόμων ηλικίας 80 ετών

μία σε κάθε επαρχία και μία έκτη που καλύπτει την περιοχή Τροόδους.

15.000 εμβολιασμοί τη μέρα

Τα Εμβολιαστικά Κέντρα στεγάζονται σε Κέντρα Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας του Οργανισμού Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας, που για ακόμη μία φορά στηρίζει με κάθε τρόπο τη μάχη κατά της πανδημίας. Σε πλήρη ανάπτυξη των Κέντρων Εμβολιασμού θα διενεργούνται ακόμη και 15.000 εμβολιασμοί την ημέρα. Σημαντικός είναι ο ρόλος των κινητών μονάδων που προσφέρουν τη δυνατότητα εμβολιασμού σε υπερήλικες απομακρυσμένων περιοχών. Μεταξύ άλλων, εμβολιασμοί πραγματοποιήθηκαν στις κοινότητες Κάμπου, Κάτω Πύργου, Αθναίνου, Παναγιάς. Εμβολιασμοί προγραμματίζονται για την Κυριακή 28 Φεβρουαρίου στον Πεδουλά. Επόμενος στόχος είναι η κάλυψη των ατόμων υψηλού κινδύνου για σοβαρή νόσηση. Η Ad hoc Επιτροπή που συστάθηκε από τον Υπουργό Υγείας προχωρεί με βάση τη σύσταση της Συμβουλευτικής Επιστημονικής Επιτροπής στον καθορισμό του τρόπου υλοποίησης του εμβολιασμού των ασθενών αυτών. Η όλη προσπάθεια είναι επιπονή καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις δεν υπάρχουν μπρώρα των ασθενών μέσω των οποίων να γίνει η προσέγγισή τους για να εκδηλώσουν ενδιαφέρον για εμβολιασμό. Η προσέγγισή τους γίνεται σταδιακά μέσω των ειδικών ιατρών που τους προσφέρουν υπηρεσίες υγείας. Μία εναλλακτική μέθοδος είναι να εντοπιστούν μέσω του λογισμικού του ΓεΣΥ, μέσω του οποίου θα γίνει και ο προγραμματισμός των ραντεβού για εμβολιασμό.

Η υλοποίηση είναι σταδιακή και ξεκίνησε με τους ασθενείς με αιμο-

σφαιρινοπάθειες και άτομα με σοβαρή νεφρική ανεπάρκεια που βρίσκονται σε αιμοκάθαρση ή περιτοναϊκή κάθαρση. 439 και 365 ασθενείς από την κάθε ομάδα, είχαν εμβολιαστεί αντίστοιχα μέχρι τις 24 Φεβρουαρίου 2021. Ακολουθεί ο εμβολιασμός των μεταμοσχευμένων και τα άτομα με HIV Λοίμωξη/ AIDS. Η διαδικασία για εμβολιασμό των ασθενών αυτών στηρίζεται από το Ιατρονοσηλευτικό προσωπικό του ΟΚΥΠΥ.

Το εμβόλιο είναι στο χέρι μας

Η οργανωμένη διαδικασία χορήγησης των εμβολίων είναι μόνο ένας από τους λόγους για τους οποίους το εμβολιαστικό πρόγραμμα εκτιμάται ότι θα είναι πετυχημένο. Η προθυμία του πληθυσμού που καλείται να εμβολιαστεί αποτελεί την κινητήρια δύναμη. Τα κέντρα είναι γεμάτα και τα ραντεβού για το εμβόλιο που σώζει ζωές, περιζήτητα. Το εμβολιαστικό πλάνο της Κύπρου προχωρεί χωρίς καθυστερήσεις, χαρίζοντας ακόμη περισσότερη αισιοδοξία για τη μείωση της νοσηρότητας με στόχο την αναχαίτιση της πανδημίας. Το εμβόλιο κατά της Covid-19 είναι δωρεάν, ανώδυνο, ασφαλές και αποτελεσματικό. Μέσα από την χορήγηση του ανακουφίζονται τα δημόσια νοσηλευτήρια και ο κάθε πολίτης προστατεύει τον άλλο. Ο κόσμος χρειάζεται να δείξει υπομονή. Σκοπός είναι να κερδίσουμε το καλοκαίρι, να ανοίξουν οι δουλειές, να ανοίξει η εστίαση, να επανεκκινήσει ο οικονομία. Η υπευθυνότητα είναι απαραίτητη και τα εμβόλια εξασφαλίζουν ένα καλύτερο και πιο υγιές αύριο για όλους.

Η δρ Όλγα Καλακούτα είναι αναπληρώτρια διευθύντρια των Ιατρικών Υπηρεσιών και Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας.

Έρχονται με καθυστέρηση τα νέα mall

Νέα είσοδο στον χώρο με το Neo Plaza, έρχεται τον Απρίλιο το Mall of Engomi, την άνοιξη το Metropolis

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Οι τελευταίοι δώδεκα μήνες δεν ήταν καλοί για το λιανικό εμπόριο, τις επενδύσεις και τις νέες αναπτύξεις. Προκύπτει, ως εκ τούτου, ότι έχουν πληγεί ειδικότερα επενδύσεις που επικεντρώνονται στον τομέα του λιανικού, ειδικότερα δε επενδύσεις σε νέα ή υφιστάμενα εμπορικά κέντρα. Με αυτά τα δεδομένα, τα χρονοδιαγράμματα των εν εξελίξει αλλαγών και η ολοκλήρωση εργασιών για τα εμπορικά κέντρα ολοένα και αλλάζουν. Για παράδειγμα, το Metropolis Mall στην Λάρνακα, ή το Neo Plaza στην Κοκκινότριμη. Εκκρεμεί, επίσης, η επέκταση του MY Mall Limassol. Την ίδια ώρα, οι εργασίες για την ανακαίνιση του Mall of Engomi προχωρούν κανονικά και το εμπορικό κέντρο της Έγκωμης αναμένεται ότι θα είναι έτοιμο να υποδεχτεί ξανά το κοινό, τέλη Απριλίου του 2021.

Ιούνιο το Neo Plaza

Στο έλεος της πανδημίας βρίσκεται το άνοιγμα του εκπαιδευτικού χώρου στην Κοκκινότριμη. Ο γενικός διευθυντής του Neo Plaza δήλωσε στην «Κ» ότι προϋπόθεση για

Λίγο πριν το Πάσχα αναμένεται η επαναλειτουργία του εμπορικού κέντρου στην Έγκωμη, το οποίο φαίνεται να παραμένει στα αρχικά χρονοδιαγράμματα.

τη λειτουργία του έργου είναι η άρση των περιορισμών διακίνησης, συνάθροισης και διεξαγωγής εκδηλώσεων, αφού το Neo Plaza δεν είναι ένα συμβατικό εμπορικό κέντρο, αλλά ένας προορισμός ψυχαγωγίας. Εκτείνεται σε 55.000 τμ, ενώ 2.000 τμ θα αφορούν χώρο εκδηλώσεων και συναυλιών και 3.700 τμ, παιδότοπο. Αρχικά η ημερομηνία έναρξης είχε οριστεί ο Νοέμβριος του 2020, και αργότερα λόγω των εξελίξεων μετατέθηκε για τον Μάρτιο του 2021. Ωστόσο, λόγω και των εξελίξεων, η εταιρεία αναγκάστηκε ξανά να επαναπρογραμματίσει. Έτσι, νέα ημερομηνία ορίστηκε η 24η Ιουνίου χωρίς να κλειδωθεί, αφού δεν αποκλείεται νέα αναβολή, λόγω των εξελίξεων στο μέτωπο της πανδημίας. Σημειώνεται ότι το εκπαιδευτικό κομμάτι θα περιλαμβάνει 35 εμπορικά καταστήματα, ψυχαγωγικό πάρκο και δέκα χώρους εστίασης. Οι εργασίες βρίσκονται στην τελική φάση, κατά την οποία αναμένεται ότι θα αρχίσουν να παραδίδονται τα καταστήματα, ενώ ολοκληρώνονται πλέον τα αρχιτεκτονικά στοιχεία του έργου. Αυτή την περίοδο ολοκληρώνονται οι τελευταίες πινελιές εξωτερικά του έργου και θα προχωρήσει ο πεζόδρο-

Η λειτουργία των εμπορικών κέντρων στις διάφορες πόλεις αποτελεί ένδειξη ότι η αγορά επανέρχεται στους κανονικούς της ρυθμούς μετά το κτύπημα που δέχθηκε από την πανδημία.

μος. Σύμφωνα με τον κ. Σιγάλα, οι εξωτερικές εργασίες αναμένεται ότι θα ολοκληρωθούν τους επόμενους τέσσερις μήνες ώστε το έργο να παραδοθεί εντός των νέων χρονικών πλαισίων. Στο μεταξύ έχουν κλειδωθεί όλοι οι ένοικοι στο κομμάτι του food court (McDonald's, KFC, BEER&BEER, Loukou, Papa-filiprou, Chopsticks, Caffè Nero, Mikel Coffee, Gelateria Da Vinci, Juice Bar, VOLTAFUNTOWN), ενώ συνεχίζονται οι συζητήσεις για τα καταστήματα ένδυσης και υπόδησης, με νέες ανακοινώσεις να αναμένονται τις επόμενες μέρες. Ήδη έχουν κλειδωθεί Prince Oliver, Dull+ Cream cosmetics, Best for-life philosophy και smarts hopping (όμιλος Ermes), που περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τα brands CK jeans, Champion, Converse, Desigual, Diesel, DKNY, Tommy Hilfinger και Springfield, Orsay και Rebook. Πάντως, παρά το γενικότερο προβληματισμό από πλευράς των brands, ένεκα των εξελίξεων της πανδημίας, εκφράζεται ικανοποίηση για το ενδιαφέρον και την έκβαση των συζητήσεων.

Απρίλιο το Mall of Engomi

Χωρίς καθυστέρηση συνεχίζονται οι εργασίες στο Mall of Engomi με την λειτουργία να υπολογίζεται με την προσεχή Απρίλιο χωρίς να έχουν αλλάξει τα χρονοδιαγράμματα. Στο ανανεωμένο εμπορικό κέντρο θα

δραστηριοποιούνται περίπου 25-30 καταστήματα, κάτι που θα εξαρτηθεί από τα εμβάδον που θα καταλαμβάνουν τα brands που θα φιλοξενηθούν. Το συνολικό του εμβάδον ανέρχεται στα 14.500 τμ. Παραμένουν τα υφιστάμενα Superhome Center και η υπεραγορά Σκλαβενίτης καθώς και το Oniesse και το Next από τον όμιλο Σιακόλα αλλά

και τα Ojo Sunglasses. Συζητήσεις είναι σε εξέλιξη και με ονόματα όπως Zara και Mango. Στην πλευρά τους ενδιαφέρον έχουν επιδείξει brands τα οποία ήδη δραστηριοποιούνται στην κυπριακή αγορά, ενώ καταγράφεται ενδιαφέρον με brands, που δεν έχουν παρουσία στην Κύπρο. Στον τομέα της εστίασης οι συζητήσεις αφορούν επιχει-

ρήσεις γνωστές στην κυπριακή αγορά, χωρίς ωστόσο παρουσία σε malls. Ο marketing manager του Mall of Engomi εξηγεί ότι η λειτουργία της υπεραγοράς Σκλαβενίτης και του Super Home Center εγγυάται την επισκεψιμότητα, ενισχύει το ενδιαφέρον εταιρειών και έχει βοηθήσει στο να διατηρηθούν τα χρονοδιαγράμματα. Εξάλλου το Mall of Engomi διαθέτει πολύ εύκολη πρόσβαση ενώ η περιοχή όπου δραστηριοποιείται, στην 28ης Οκτωβρίου στην Έγκωμη, διαθέτει πυκνότητα πληθυσμού που κατοικεί ή διακινείται. Στα θετικά και η συνεργασία με την κατασκευάστρια εταιρεία Cyfield η οποία προχωρά με εξαιρετικά αποτελέσματα. Επισημαίνει δε ότι υπάρχουν καθυστερήσεις και δυσκολίες λόγω της δύσκολης κατάστασης της περιόδου, ωστόσο σε γενικές γραμμές υπάρχει ικανοποίηση για την πρόοδο των συμφωνιών και την πορεία των εννοικιάσεων. Το συγκεκριμένο mall απευθύνεται στους φοιτητές που διαμένουν περίχ των πανεπιστημίων Λευκωσίας και European, στους κάτοικους της περιοχής (mid to upper class) και των παρακείμενων (Άγιος Δομέτιος, Λακατάμεια,) καθώς και όσους διακινούνται στην περιοχή.

Την άνοιξη το Metropolis

Η ημερομηνία έναρξης της λειτουργίας του mall της Λάρνακας

αλλάζει συνεχώς. Αρχικά ο στόχος ήταν να προλάβει το Black Friday του 2020. Στη συνέχεια μετακινήθηκε για Φεβρουάριο του 2021, στόχος ο οποίος επίσης δεν έχει επιτευχθεί. Σύμφωνα με πληροφορίες που έχει ο δήμος Λάρνακας, φαίνεται ότι το νέο χρονοδιάγραμμα είναι ο Μάιος του 2021, χωρίς φυσικά να αποκλείεται νέα αναβολή, συνεπεία των εξελίξεων με την πανδημία. Επί του παρόντος, οι εργασίες βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο και ήδη έχει κλειστεί το μεγαλύτερο μέρος των εμπορικών καταστημάτων, ωστόσο η εταιρεία κρατά τα χαρτιά της κλειστά για τις συζητήσεις που είναι αυτή την περίοδο σε εξέλιξη. Υπενθυμίζεται ότι το εμπορικό κέντρο θα διαθέτει 135 καταστήματα και 1500 θέσεις στάθμευσης ενώ είναι συνολικής έκτασης 72.000 τμ. Θα διαθέτει, μεταξύ άλλων, κινηματογράφο Rio Cinema, υπεραγορά Άλφα Μεγα, McDonalds και PHC, Media Market και Public McDonalds, ενώ έχουν κλειστεί συμφωνίες με μεγάλες αλυσίδες ένδυσης, υπόδησης, αθλητικών ειδών και καλλυντικών όπως είναι τα Marks&Spencer, Stradivarius, Mango, Beautyline, Prince Oliver. Ιδιοκτήτρια εταιρεία ο όμιλος Acsion ο οποίος επένδυσε για την ανέγερση του mall ποσό ύψους 65 εκατ. ευρώ, το οποίο ωστόσο αυξήθηκε στην πορεία κατά 10%.

Τι γίνεται με το My Mall στη Λεμεσό

Στην προκειμένη περίπτωση η καθυστέρηση στην επέκταση και τις αλλαγές του εμπορικού κέντρου δεν σχετίζεται άμεσα με την πανδημία, αλλά με την καθυστέρηση στην έκδοση νέας πολεοδομικής άδειας η οποία εκκρεμεί τα τελευταία τρία χρόνια. Ωστόσο, σύμφωνα με τον διευθυντή συμβούλου του εμπορικού κέντρου, Αντρέα Χατζημιση, η υπόθεση οδεύει σε αίσια κατάληξη, αφού αναμένεται ότι η άδεια θα εκδοθεί σύντομα. Αυτό σημαίνει έναρξη των εργασιών επέκτασης σε χώρο μεταξύ 6000-7000 τμ. Σε περίπτωση που προχωρήσει το σενάριο της επέκτασης, θα πρέπει να αναμένεται ότι θα υπάρξουν εσωτερικές αλλαγές κυρίως όσον αφορά το Foodcourt.

Οι αλλαγές αφορούν αύξηση, ίσως και μετακίνηση του χώρου. Πηγές αναφέρουν στην «Κ» ότι υπάρχουν ήδη προτάσεις από μεγάλα brands που δραστηριοποιούνται στην κυπριακή αγορά, τα οποία θέλουν να έρθουν στο mall και με τους οποίους οι συζητήσεις είναι σε προχωρημένο στάδιο. Συζητήσεις γίνονται παράλληλα και με εμπορικά καταστήματα τα οποία ήδη δραστηριοποιούνται στην Κύπρο. Το κόστος της επέκτασης υπολογίζεται στα 6-8 εκατομμύρια ευρώ ενώ η περίοδος ολοκλήρωσης είναι 12-14 μήνες. Στον πάγο έχουν μπει για την ώρα τα σενάρια πύλησης του mall, αφού δεν θεωρείται ιδανική περίοδος για τέτοιου είδους επιχειρηματικές κινήσεις.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΠΑΥΛΟΥ ΛΟΪΖΟΥ**

Γραφειακοί χώροι: η χιονοστιβάδα πλησιάζει

Βασισμένη σε έρευνα που διενήργησε σε έξι χώρες, και στην οποία συμμετείχαν πάνω από 4.300 εργαζόμενοι σε γραφειακούς χώρους και 1.500 στελέχη που σχετίζονται με θέματα ανθρώπινου δυναμικού, η Barclays Capital θεωρεί ότι η επανάσταση της εργασίας από το σπίτι (Work From Home - WFH) βρίσκεται ήδη εδώ. Συγκεκριμένα, οι εργαζόμενοι που εργάζονται αναμένουν ότι θα εργάζονται κατά 60% περισσότερο από σπίτι (1,6 μέρες τη βδομάδα κατά μέσο όρο), ενώ οι εργοδότες εκτιμούν ότι οι μέρες εργασίας από το σπίτι θα διπλασιαστούν (δηλαδή θα είναι δύο μέρες τη βδομάδα). Περαιτέρω, οι απαντήσεις όλων των συμμετεχόντων καταδεικνύουν ότι η πρακτική της εργασίας από το σπίτι αφορά όλες τις γεωγραφικές περιοχές και εργαζόμενους κάθε

ηλικίας, γένους και τομέα δραστηριοποίησης. Ωστόσο, διαφαίνεται πως μεγαλύτερο σε μέγεθος οργανισμό από τους τομείς των τηλεπικοινωνιών, των ΜΜΕ, των συμβουλευτικών και επαγγελματικών υπηρεσιών δηλώνουν ότι θα έχουν μεγαλύτερες αλλαγές στο συγκεκριμένο θέμα σε σχέση με πιο μικρούς οργανισμούς.

Έχοντας τα πιο πάνω υπόψη, εκτιμούμε πως στην κυπριακή αγορά γραφειακών χώρων, θα υπάρξει μείωση της ζήτησης από χρήστες της τάξης του 10-15% καθώς οι επιχειρήσεις υιοθετούν το μοντέλο της εξ αποστάσεως εργασίας και την ίδια ώρα παραδοσιακοί θεσμοί, οι οποίοι ενείχαν το στοιχείο της γραφειοκρατίας αυξάνουν σταδιακά το ψηφιακό τους αποτύπωμα και αυτοματοποιούν διάφορες διαδικασίες.

Οι εξελίξεις θα επηρεάσουν εταιρείες, εργαζόμενους και ιδιοκτήτες γης.

Σ' αυτά τα πλαίσια, αναμένουμε πως η μείωση της ζήτησης θα αφορά όλες τις γεωγραφικές περιοχές της χώρας και ο πραγματικός αντίκτυπος ενδεχομένως να ξεπεράσει το προαναφερθέν ευρος αναλόγως της τοποθεσίας και της κατασκευαστικής ποιότητας του κάθε έργου.

Το πιο πιθανό σενάριο στην περίπτωση της Κύπρου είναι η ανάπτυξη ενός υβριδικού μοντέλου που θα συνδυάζει την εργασία από το σπίτι και τις λειτουργίες που γίνονται από τον εργασιακό χώρο. Πιστεύου-

με πως αυτό το μοντέλο θα λειτουργήσει ως μοχλός διαφορετικότητας, ο οποίος θα προσφέρει στις επιχειρήσεις μεγαλύτερη πρόσβαση σε μία πιο διευρυμένη δεξαμενή ανθρώπινου δυναμικού. Οι οργανισμοί, οι οποίοι δεν θα εφαρμόσουν το μοντέλο της εργασίας παρά το σπίτι, ενδεχομένως να κινδυνεύσουν να χάσουν την πρόσβαση σ' αυτήν την αγορά εργαζομένων. Το ίδιο βέβαια μπορεί να ισχύσει για εργαζόμενους που δεν θα μπορούν να προσαρμωθούν στο νέο εργασιακό περιβάλλον. Επιπρόσθετα, η συγκεκριμένη εξέλιξη έρχεται σε μία περίοδο κατά την οποία καθοριστικοί πυλώνες της οικονομίας βρίσκονται σε διαδικασία υλοποίησης σημαντικών αλλαγών, όπως για παράδειγμα ο τραπεζικός τομέας. Άλλοι βρισκονται υπό σημαντική πίεση, όπως

είναι ο τομέας του τουρισμού ή ειδικότερα σε μία περίοδο προκλήσεων, όπως ο τομέας της ανάπτυξης γης. Ο συνδυασμός όλων των πιο πάνω, θα έχει ως αποτέλεσμα την αυξανόμενη πίεση στους εργαζόμενους για να προσαρμοστούν στις ραγδαίες αλλαγές παρά να αντισταθούν στην επερχόμενη χιονοστιβάδα αλλαγών.

Με βάση όλα τα πιο πάνω, μία πιθανή δομική διαφοροποίηση της ζήτησης για γραφειακούς χώρους θα μπορούσε να οδηγήσει σε σημαντική μείωση των ενοικίων και των κεφαλαιουχικών αξιών στα. Κι αυτό γιατί τυχόν αλλαγή στα ποσοστά πληρότητας επηρεάζει έντονα τις τιμές ενοικίασης και κατ'επέκταση τις κεφαλαιουχικές αξίες. Καθώς αναμένουμε τη διαθεσιμότητα γραφειακών χώρων να αυξηθεί, ει-

δικά για κτήρια κατηγορίας Β' που θα βγαίνουν στην αγορά από τις τράπεζες, πιστεύουμε πως οι κεφαλαιουχικές αξίες των συγκεκριμένων ακινήτων θα επηρεαστούν ακόμα περισσότερο. Ταυτόχρονα, αναμένουμε αυξανόμενη απόκλιση στη ζήτηση για προνομιούχα και μη προνομιούχα γραφεία. Με αυτά τα δεδομένα, οι ιδιοκτήτες ακινήτων που διαθέτουν τα απαιτούμενα κεφάλαια ενδεχομένως να έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν γραφειακούς χώρους προσαρμοσμένους στο υβριδικό μοντέλο λειτουργίας και να μπορούν να ζητήσουν αυξημένα ενοίκια.

Τα δεδομένα αλλάζουν γρήγορα.

Ο Παύλος Λοΐζου είναι Διευθύνων Σύμβουλος, WIREFS pavlos.loizou@wire-fs.com

Βαραίνουν τα ακίνητα την Τράπεζα Κύπρου

Εποπτική επιβάρυνση μέχρι 0,46% στα κεφάλαιά της με ορίζοντα τέλος πρώτου εξαμήνου του 2021

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η δημοφιλέστερη μέθοδος ανάκτησης των χρεών, η γνωστή σε όλους μας ανταλλαγή χρέους προς ακίνητη περιουσία που έφερε την Τράπεζα Κύπρου σε μία πολύ καλή θέση μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων της, ωστόσο θα «φάει πέναντι» για περιουσιακά στοιχεία που έχει στην κυριότητα της μέσω εκποιήσεων. Και αυτό, διότι εύρημα το οποίο προκύπτει από τα οικονομικά της αποτελέσματα για το 2020, αναφέρει ότι θα υπάρξει εποπτική επιβάρυνση μέχρι 0,46% στα κεφάλαιά της με ορίζοντα τέλος πρώτου εξαμήνου του 2021.

Στη σελίδα 14 των οικονομικών της αποτελεσμάτων αναφέρει πως «η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ως μέρος του εποπτικού της ρόλου, έχει ολοκληρώσει την επιτόπια επιθεώρηση και επανεξέταση που αφορούσε την αξία των περιουσιακών στοιχείων που περιέρχονται στην κυριότητα του Συγκροτήματος μέσω εκποιήσεων με ημερομηνία αναφοράς την 30 Ιουνίου 2019. Τα ευρήματα αφορούν εποπτική επιβάρυνση μέχρι 46 μ.β., η πλειονότητα της οποίας αναμένεται να ληφθεί στις 30 Ιουνίου 2021, ανάλογα με την πρόοδο που θα σημειώσει η Τράπεζα στην πώληση των ακινήτων που επηρεάζονται από την εποπτική επιβάρυνση». Η «Κ» είχε γράψει εντός Ιουλίου για την πρόθεση των εποπτών να βάλουν «εν είδει προβλέψεων» κάποιες ζημιές σε συγκεκριμένα ακίνητα της Τράπεζας Κύπρου, τα οποία είχαν μείνει αδιάθετα για αρκετό χρονικό διάστημα. Αυτή δε η πρακτική πιθανόν να εφαρμόζεται όχι μόνο στην περίπτωση της Τράπεζας Κύπρου, αλλά σε όλες τις τράπεζες οι οποίες

Η Remu διαχειρίζεται ακίνητα λογιστικής αξίας ύψους 1,45 δισ. ευρώ (αποτελούμενα από ακίνητα ύψους 1,35 δισ. ευρώ τα οποία κατηγοριοποιήθηκαν ως 'Αποθέματα ακινήτων' και 107 εκατ. ως 'Επενδύσεις σε Ακίνητα').

έχουν αδιάθετα ακίνητα στους ισολογισμούς τους για μακρύ χρονικό διάστημα.

Συγχρόνως, παρά το ότι η Τράπεζα Κύπρου έχει σημειώσει μεγάλη επίδοση στη μείωση των μη εξυπηρετούμενων της, βλέπουμε ότι η καθαρή αξία των ΜΕΔ είναι χαμηλότερη από την καθαρή αξία των REOs (η μείωση του είναι αργή), γεγονός που θα επιβαρύνει τα κεφάλαια ακόμη και σε χαμηλές τιμές του δείκτη ΜΕΔ. Την ίδια ώρα, όπως διαφαίνεται από τα αποτελέσματα, η Διεύθυνση Διαχείρισης Ακινήτων (REMU) της Τράπεζας Κύπρου επικεντρώνει την

Η πρακτική αυτή πιθανόν να εφαρμόζεται όχι μόνο στην περίπτωση της Τράπεζας Κύπρου, αλλά σε όλες τις τράπεζες οι οποίες έχουν αδιάθετα ακίνητα στους ισολογισμούς τους για μακρύ χρονικό διάστημα.

προσοχή της στην πώληση των ακινήτων που προκύπτουν από τις συμφωνίες ανταλλαγής χρέους με ακίνητα. Το Συγκρότημα ολοκλήρωσε πωλήσεις ακινήτων ύψους 80 εκατ. κατά το 2020 (σε σύγκριση με 207 εκατ. το 2019), με κέρδη από πωλήσεις ακινήτων ύψους 9 εκατ. για το 2020 (σε σύγκριση με κέρδος από πωλήσεις ακινήτων ύψους 32 εκατ. για το 2019). Κατά το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2020, η Τράπεζα Κύπρου προχώρησε σε εκτέλεση αγοραπωλητήριων συμφωνιών με συνολική τιμή συμβολαίου ύψους 91 εκατ. (492 ακίνητα), σε σύγκριση

με 345 εκατ. (558 ακίνητα) κατά το 2019, εξαιρουμένης της πώλησης του Cyteit. Επιπρόσθετα, το Συγκρότημα είχε υπογράψει αγοραπωλητήριες συμφωνίες για πωλήσεις ακινήτων με τιμή συμβολαίου ύψους 53 εκατ. στις 31 Δεκεμβρίου 2020, σε σύγκριση με 54 εκατ. στις 30 Σεπτεμβρίου 2020 και 36 εκατ. στις 31 Δεκεμβρίου 2019.

Η Remu ανέλαβε ακίνητα ύψους 146 εκατ. κατά το 2020 (μειωμένα κατά 26% σε ετήσια βάση), μέσω συμφωνιών ανταλλαγής χρέους με ακίνητα και ανακτηθέντων ακινήτων.

Στα 1,45 δισ. τα ακίνητα

Πάντως υπάρχει κινητικότητα στην μονάδα. Στα τέλη 2020, όπως αναφέρει στα οικονομικά της αποτελέσματα η Τράπεζα Κύπρου, η Remu διαχειριζόταν ακίνητα λογιστικής αξίας ύψους 1,45 δισ. ευρώ (αποτελούμενα από ακίνητα ύψους 1,35 δισ. ευρώ τα οποία κατηγοριοποιήθηκαν ως 'Αποθέματα ακινήτων' και 107 εκατ. ως 'Επενδύσεις σε Ακίνητα'), σε σύγκριση με 1,46 δισ. στις 30 Σεπτεμβρίου 2020 (αποτελούμενα από ακίνητα ύψους 1,35 δισ. τα οποία κατηγοριοποιήθηκαν ως 'Αποθέματα ακινήτων' και 109 δισ. ως 'Επενδύσεις σε Ακίνητα') και με 1,49 δισ. στις 31 Δεκεμβρίου 2019 (αποτελούμενα από ακίνητα αξίας ύψους 1,37 δισ. τα οποία κατηγοριοποιήθηκαν ως 'Αποθέματα ακινήτων' και 112 εκατ. ευρώ ως 'Επενδύσεις σε ακίνητα'). Επιπρόσθετα από τα ακίνητα τα οποία διαχειρίζεται η Remu, ακίνητα τα οποία κατηγοριοποιήθηκαν ως 'Επενδύσεις σε Ακίνητα' με λογιστική αξία ύψους 21 εκατ. στις 31 Δεκεμβρίου 2020 (στα ίδια επίπεδα στις Σεπτεμβρίου 2020 και σε σύγκριση με 24 εκατ. στις 31 Δεκεμβρίου 2019), αφορούν ακίνητα που κατείχε το Συγκρότημα πριν τη σύσταση της Remu τον Ιανουάριο του 2016. Αναλυτικότερα, η Remu έχει 182 εκατ. ευρώ οικιστικά ακίνητα, 271 εκατ. ευρώ ακίνητα που αφορούν γραφεία ή άλλα εμπορικά ακίνητα, 103 εκατ. ευρώ αξίας σε βιοτεχνίες και βιομηχανίες, 25 εκατ. ευρώ σε ξενοδοχεία, 614 εκατ. ευρώ αξίας σε γη (οικοπεδα και αγροτεμάχια) και 262 εκατ. ευρώ αξίας γήπεδα γκολφ και ακίνητα σχετικά με γκολφ.

Private banking για όλους φέρνουν οι νέες τεχνολογίες στην Ελλάδα

Του ΑΛΕΚΟΥ ΛΙΑΩΡΙΚΗ

Μπορεί τόσο καιρό να μιλούσαμε για προσωποποιημένη εξυπηρέτηση του τραπεζικού πελάτη, αλλά ουσιαστικά δεν την προσφέραμε. Ο κάθε πελάτης μας, όπως και των άλλων τραπεζών, έχει ενταχθεί σε ένα από τα υποσύνολα πελατεϊακών ομάδων που έχουν δημιουργηθεί με βάση κάποια κοινά επιμέρους χαρακτηριστικά (ηλικιακά, εισοδηματικά κ.λπ.) και εξυπηρετείται. Η τεχνολογία όμως αλλάζει τα πάντα και πλέον οδηγούμαστε πραγματικά στην εξατομικευμένη

εξυπηρέτηση, αναφέρει στην «Κ» επιτελικό στέλεχος συστημικής τράπεζας.

Οι τράπεζες θα γνωρίζουν το προφίλ του κάθε πελάτη με τέτοια λεπτομέρεια, που τα προϊόντα που θα του προτείνονται θα είναι αποκλειστικά και μόνον για αυτόν και δεν θα αφορούν την ευρύτερη πελατεϊακή ομάδα στην οποία ανήκει. «Καθώς ο τραπεζικός πελάτης θα βρίσκεται στο εμπορικό κέντρο μιας πόλης, θα λαμβάνει sms στο κινητό ότι το Χ κατάστημα που θα προσπεράσει έχει προσφορές στις τηλεοράσεις και μπορεί να πραγ-

Εξατομικευμένη παροχή τραπεζικών υπηρεσιών ανάλογα με τα ηλκικακά και εισοδηματικά χαρακτηριστικά.

ματοποιήσει την αγορά με άτοκες δόσεις, παίρνοντας και πόντους επιβράβευσης», μας αναφέρει χαρακτηριστικά. Αυτό θα γίνει εφικτό καθώς συστήματα CRM συλλέγουν και επεξεργάζονται έπειτα από

συγκατάθεση του τραπεζικού πελάτη δεδομένα από τις συναλλαγές του, τις αναζητήσεις του στο Διαδίκτυο και γενικότερα την καταναλωτική συμπεριφορά του.

Οι συμβουλευτικές όμως υπηρεσίες των τραπεζών σε ένα νοικοκυριό σταδιακά θα ξεφύγουν και από το αυστηρό τραπεζικό πλαίσιο.

Αναφέρονται χαρακτηριστικοί τομείς συμβουλευτικών υπηρεσιών που ήδη προσφέρονται από τις τράπεζες ή σχεδιάζονται:

– Συμβουλευτικές υπηρεσίες στη διαδικασία κατάρτισης και

παρακολούθησης του ετήσιου οικογενειακού προϋπολογισμού του νοικοκυριού.

Οι υπηρεσίες αυτές αφορούν σειρά επιμέρους θεμάτων, όπως το χτίσιμο του αφορολογήτου, που πλέον είναι δυνατόν να εμφανιστεί με ένα κλικ, μέχρι συμβουλές στον τομέα των στεγαστικών και καταναλωτικών αναγκών.

Οι τράπεζες δεν θα περιμένουν πλέον τον πελάτη να έρθει σε αυτές να ζητήσει στεγαστικό δάνειο για το σπίτι που έχει επιλέξει, αλλά θα επικοινωνούν μαζί του για να του προτείνουν συγκεκριμένο ακί-

ντο από τη βάση δεδομένων τους και τις πλατφόρμες τους με βάση τις πραγματικές και οικονομικές ανάγκες του.

– Εναλλακτικές προτάσεις για εξασφάλιση μελλοντικού εισοδήματος. Το κάθε προϊόν θα αφορά τον συγκεκριμένο πελάτη. Γνωρίζοντας, για παράδειγμα, την ηλικία του παιδιού της οικογένειας και φυσικά τις οικονομικές δυνατότητες, το αποταμιευτικό - επενδυτικό προϊόν θα έχει όλα τα χαρακτηριστικά που ταίριαζουν στην κάθε οικογένεια την κατάλληλη χρονική στιγμή.

ΑΡΘΡΟ / Της ΑΝΝΑΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Branding: Σερφάροντας στα κύματα της πανδημίας

Η πανδημία ήρθε ξαφνικά στη ζωή μας και έφερε τα πάνω-κάτω. Το σύνθημα, σε όλο τον κόσμο, σε όλες τις γλώσσες, συνεχίζει να είναι «Μένουμε σπίτι!». Κάθε εικόνα αγαλιάς, χειραφιάς, συγχρωτισμού, μοιάζει με εικόνα ενός αφελη κόσμου, ο οποίος έχει παρέλθει. Διατηρούμε τις αποστάσεις μας, μένουμε στο σπίτι, μένουμε ασφαλείς. Αυτή είναι η γραμμή άμυνάς μας. Η απειλή, βέβαια, δεν περιορίζεται μόνο ως απειλή για την υγεία μας, είναι επίσης απειλή για την υγεία της παγκόσμιας οικονομίας. Απολύσεις, κλείσιμο επιχειρήσεων, περικοπές μισθών, η νέα οικονομική κρίση διαφαίνεται χειρότερη από κάθε προηγούμενη σύγχρονη οικονομική κρίση, φέρνοντας τα «σταγονίδια ενός αόρατου εκθρόνου». Σε αυτή την παγκόσμια αναταραχή έχει προκύψει φυσικά το ηθικό δίλημμα των brand: συνεχίζουμε τη διαφήμιση ή όχι;

As δούμε, όμως, πρώτα τι περιλαμβάνει ο όρος «branding» και γιατί αυτή η ορολογία είναι σημαντική. Το branding δεν είναι απλώς ένα

λογότυπο ή ένα σχέδιο, το οποίο πλαισιώνει μια οπτική ταυτότητα. Το branding είναι η εμπειρία που δημιουργεί μια εταιρεία, ένα προϊόν, μια υπηρεσία. Είναι ένα σύνολο συναισθημάτων, εμπειριών, ιστοριών, οραμάτων και αντιλήψεων. Επιτυχημένο είναι ένα brand το οποίο, βασιζόμενο στις αξίες του, δημιουργεί συναισθηματικές εμπειρίες, οι οποίες εκφράζονται μέσω της οπτικής επικοινωνίας, μέσω λογότυπων, εταιρικής ταυτότητας, αλλά και μέσω της συσκευασίας, εάν αναφερόμαστε σε προϊόν.

Ορισμένα brand, λοιπόν, ανασητάθηκαν άμεσα. Η McDonald's άλλαξε το λογότυπό της για να επισημάνει τη σημασία τήρησης των απαραίτητων αποστάσεων, οι ίδιοι μόνον, συμπεριλαμβανόμενων των Louis Vuitton, Balenciaga και Yves Saint Laurent, άρρισαν να δημιουργούν μάσκες και στολές για γατρούς και νοσοκόμες, η Tod's Vodka αποφάσισε να παράγει αντισηπτικά, επίσης διεθνείς θεατρικές παραγωγές και μουσεία έχουν ανεβάσει τα έργα τους στο διαδίκτυο

Οι καταναλωτές, οι οποίοι βρίσκονται σε εξαιρετικά δύσκολη ψυχολογική κατάσταση, λόγω καραντίνας στο σπίτι, ζητούν βοήθεια, υποστήριξη ακόμη και καθοδήγηση από τα αγαπημένα τους brand.

δωρεάν. Οι καταναλωτές, οι οποίοι βρίσκονται σε εξαιρετικά δύσκολη ψυχολογική κατάσταση, λόγω καραντίνας στο σπίτι, ζητούν βοήθεια, υποστήριξη ακόμη και καθοδήγηση από τα αγαπημένα τους brand. Έρευνα της Disney | ABC Television, Omnnicom Media Group και Insight Strategy Group έδειξε πως οι καταναλωτές, ανεξαρτήτως ηλικίας, αναζητούν στα brand τις ίδιες αξίες με αυτές που αναζητούν τους φίλους και στην οικογένειά τους –

αξιοπιστία, αυθεντικότητα και την αίσθηση ότι τους καταλαβαίνουν. Σε έρευνα του Twitter σε σχέση με το τι αναμένουν οι άνθρωποι από τα brand, κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, το 64%

δήλωσε ότι τα brand πρέπει να συνεχίσουν τη διαφήμιση προϊόντων ως συνήθως, αλλά μόνο το 7% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι οι επωνυμίες πρέπει να συνεχίσουν με τις προ κορωνοϊού διαφημιστικές πολιτικές τους. Επίσης, ένα υψηλό ποσοστό, 77%, συμφώνησε ότι αισθάνονται πιο θετικά για τα brand που έμπρακτα υποστηρίζουν την κοινωνία.

Αυτή είναι η μεγαλύτερη πρόκληση σήμερα για κάθε brand: πώς να ανταποκριθεί στον καταναλωτή, ο οποίος είναι κλεισμένος μέσα στο σπίτι του.

Εάν η φύση του brand δεν αφορά την παράδειγμα τις δραστηριότητες στο σπίτι, αλλά τις υπαίθριες δραστηριότητες, τότε το brand πρέπει να προσαρμοστεί το μήνυμά του. Εξαιρετικό παράδειγμα η Nike με το «Παιζτε μέσα, παίζτε για τον

κόσμο», προωθώντας την απαραίτητη κοινωνική απόσταση. Επομένως, η εποχή απαιτεί δράση, αλλά δράση προσαρμοσμένη στα όχι συνήθη δεδομένα.

Θα μπορούσαμε να διακρίνουμε την κοινωνική ευθύνη των brand, αναζητώντας απαντήσεις στα παρακάτω καιρία ερωτήματα. Πώς διαχειρίζεται το brand την ασφάλεια και την υγεία των υπαλλήλων του; Σε ποιο βαθμό έχει συγκαταστήσει το ανθρώπινο δυναμικό του; Πώς ενθαρρύνει ψυχολογικά τους υπαλλήλους του; Τι προσφέρει το brand στην κοινωνία; Αν ανήκει στους «τυχερούς» με υψηλά κέρδη από την κρίση του κορωνοϊού, τι κάνει για τους καταναλωτές του; Ποιες υπηρεσίες προσφέρει δωρεάν προκειμένου να συμβάλει στην καλύτερη ψυχολογία των καταναλωτών; Πώς υποστηρίζει το κοινό του σε αυτήν την άνευ προηγουμένου ανασφαλή εποχή; Τα brand καλούνται τώρα να δείξουν την πραγματική αξία που δίνουν στην ανθρώπινη ζωή, θυμίζοντας την παρουσία τους με οποιονδήποτε τρό-

πο θεωρούν καλύτερο για την ταυτότητά τους και το κοινό τους. Εκείνα που παγώνουν την επικοινωνία τους θα φαίνονται ανίσχυρα, ίσως και δειλά, σε μια εποχή που απαιτεί θάρρος και εγγρήγορη – και είναι πιθανό να χάσουν μεγάλο μέρος της ομιλίας στόχου τους. Το κοινό θα τα εγκαταλείψει, όπως ακριβώς εκείνα εγκατέλειψαν το κοινό τους.

Το κάλεσμα, λοιπόν, για υγεία, αλληλεγγύη, φροντίδα θα πρέπει να είναι το κοινό υπόβαθρο πίσω από κάθε εικόνα, πίσω από κάθε λέξη. Ακόμη και το πολύ απλό «Είμαστε στο πλευρό σας!» είναι ένα απαραίτητο μήνυμα, μερικές φορές βαθιά ανθρώπινο, σχεδόν φανερά. Ο καταναλωτής το χρειάζεται και η ευγνωμοσύνη του θα εκφραστεί αργότερα. Έτσι, εάν το σύνθημα για τους ανθρώπους είναι «Μένουμε σπίτι!», το σύνθημα για τα brand θα πρέπει να είναι «Είμαστε μαζί σου, στο σπίτι είναι και το αποδεικνύουμε».

Η κα Άννα Προδρόμου είναι σύμβουλος επικοινωνίας.

Θύμα του παρατεταμένου lockdown η μειωμένη προκαταβολή φόρου

Το μέτρο δεν θα επαναληφθεί φέτος λόγω έλλειψης δημοσιονομικού χώρου

Της ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Θύμα του παρατεταμένου lockdown πέφτει, σύμφωνα με πληροφορίες, το σχέδιο της κυβέρνησης να επαναληφθεί φέτος η μειωμένη προκαταβολή φόρου των επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών, που είχε εφαρμοστεί το 2020.

Οι πληροφορίες από πηγές του οικονομικού επιτελείου της κυβέρνησης αναφέρουν ότι αυτή τη στιγμή το σχέδιο, που θεωρείτο σχεδόν σίγουρο μέχρι πρότινος, έχει φύγει από το τραπέζι, λόγω έλλειψης δημοσιονομικού χώρου για να εφαρμοστεί. Οι ίδιες πηγές προσθέτουν ότι αν στη συνέχεια γίνει η έκπληξη και βελτιωθούν τα δεδομένα, πιθανώς το μέτρο θα επανεξετασθεί, αλλά αυτό δεν θα είναι σαφές πριν περάσουν 1-2 μήνες. «Για την ώρα δεν το έχουμε στα προβλεπόμενα μέτρα», αναφέρουν. Μάλιστα, ο αναπληρωτής υπουργός Οικονομικών Θεόδωρος Σκυλακάκης, ενώ μέχρι πρότινος άφηνε ανοικτό το ενδεχόμενο εφαρμογής του μέτρου, το περασμένο Σαββατοκύριακο, όταν έγινε σαφές ότι οι περιορισμοί στο λιανεμπόριο ήρθαν για να μεινούν, δήλωσε στον ΑΝΤ1 ότι δεν υπάρχει δυνατότητα μείωσης της προκαταβολής φόρου.

Στο οικονομικό επιτελείο σημειώνουν ότι το κόστος του μέτρου είναι αρκετά υψηλό. Οι κερδοφόρες επιχειρήσεις υπολογίζεται ότι θα δηλώσουν κέρδη 2,3 δισ. ευρώ το 2020, έναντι 3,3 δισ. ευρώ που είχαν δηλώσει το 2019. Πρόκειται κυρίως για σουπερ μάρκετ και φαρμακεία, τα οποία πήγαν πολύ καλά εν μέσω πανδημίας. Αν εφαρμοστεί αντιστοίχη μέθοδος με περσού, με μείωση φόρου ως 100%, οπότε η προκαταβολή ήταν μειωμένη

Στο οικονομικό επιτελείο σημειώνουν ότι το κόστος του μέτρου είναι υψηλό, καθώς εάν εφαρμοστεί αντιστοιχη μέθοδος με περσού, με μείωση φόρου έως 100%, η απώλεια για φέτος θα είναι περίπου 1 δισ. ευρώ.

Το κλειστό λιανεμπόριο στις «κόκκινες» περιοχές ανεβάζει το κόστος για τον προϋπολογισμό κατά 175 εκατ. κάθε εβδομάδα.

κατά 1,5 δισ. ευρώ, η απώλεια για φέτος θα είναι της τάξης του 1 δισ. ευρώ περίπου. Με δεδομένους τους περιορισμούς του προϋπολογισμού, αυτό είναι ένα κόστος που δεν φαίνεται να μπορεί να αναλάβει το κράτος φέτος. Αναφέρεται, πάντως, το ενδεχόμενο να εξετασθούν εναλλακτικοί τρόποι μείωσης, στοχευμένα

σε επιχειρήσεις που επλήγησαν, αλλά είχαν παρ' όλα αυτά κέρδη.

Αυτή τη στιγμή, στο οικονομικό επιτελείο περνούν μέρες αγωνίας. Υπολογίζουν ότι κάθε εβδομάδα που παρατείνεται το lockdown στο λιανικό εμπόριο στις περιοχές που βρίσκονται στο «κόκκινο» ανεβαίνει το κόστος για τον προϋπολογισμό κατά 175 εκατ. ευρώ. Ήδη, η έκθεση της Κομισιόν έδειξε υπέρβαση του κόστους των μέτρων στήριξης κατά 1,5% του ΑΕΠ σε σύγκριση με τον προϋπολογισμό, κάτι που σημαίνει ότι το πρωτογενές έλλειμμα βρίσκεται στη περιοχή του 5%-5,5% του ΑΕΠ.

«Θέλουμε να μη καθεί ο Μάρτιος και τον Απρίλιο να λειτουργεί

καλά η αγορά», διαμνύουν τα στελέχη του οικονομικού επιτελείου σε κάθε τόνο.

Θετικές ενδείξεις

Τα καλά νέα, όπως αναφέρουν, είναι ότι τα φορολογικά έσοδα του πρώτου 20ημέρου του Φεβρουαρίου κινήθηκαν κοντά στον στόχο του προϋπολογισμού. Επίσης, οι ηλεκτρονικές συναλλαγές την ίδια περίοδο ήταν ικανοποιητικές, γεγονός που αποδίδεται σε υψηλή καταναλωτική κίνηση σε περιοχές που δεν ήταν στο «κόκκινο».

Στο οικονομικό επιτελείο ευελπιστούν ότι μια τέτοια υπερβάλλουσα καταναλωτική κίνηση θα οδηγήσει και στις «κόκκινες» περιοχές, μόλις ανοίξει η αγορά.

Στα 11,2 δισ. ο λογαριασμός των μέτρων

Περαπέραν επιβάρυνση του προϋπολογισμού κατά 2,6 δισ. ευρώ ή 1,5% του ΑΕΠ, λόγω των ενισχυμένων περιοριστικών μέτρων που εφαρμόζονται από τις αρχές του χρόνου, βλέπει η Κομισιόν στην 9η έκθεση ενισχυμένων εποποιήσεων που έδωσε στη δημοσιότητα. Συγκεκριμένα, η Κομισιόν εκτιμά ότι τα μέτρα στήριξης φέτος θα φτάσουν το 6,5% του ΑΕΠ, ήτοι περίπου 11,2 δισ. ευρώ. Η κυβέρνηση είχε υπολογίσει στον προϋπολογισμό περίπου 7,5 δισ. ευρώ συν 1,1 δισ. ευρώ από το React EU, επομένως συνολικά 8,6 δισ. ευρώ. Ηρθε, όμως, το κλείσιμο του λιανεμπορίου τον Ιανουάριο και Φεβρουάριο –και η προοπτική 1-2 κλειστών εβδομάδων και τον Μάρτιο– για να προσθέσει σε αυτό το ποσό επιπλέον κόστος 2,6 δισ. ευρώ και να φτάσει έτσι ο συνολικός λογαριασμός στα 11,2 δισ. ευρώ.

Το 2020, σύμφωνα με την Κομισιόν, η στήριξη ήταν 9,4% του ΑΕΠ, ήτοι 15,3 δισ. ευρώ. Γενικά, το ύψος των μέτρων είναι λίγο πάνω από τον μέσο όρο της Ε.Ε., αναφέρεται. Το υπουργείο Οικονομικών, πάντως, όχι μόνο δεν αιφνιδιάστηκε, αλλά συμπύκνωση απολύτως στις εκτιμήσεις που με αυτές της Κομισιόν και επιφυλάσσεται για ενδεχόμενες νέες αναθεωρήσεις στο μέλλον. Το καλό σενάριο προβλέπει ανάκαμψη το δεύτερο τρίμηνο, με άνοιγμα του λιανεμπορίου από τον Μάρτιο, αλλά και τις εστιαστές τον Απρίλιο και καλή πορεία του τουρισμού το καλοκαίρι, αλλά ακόμη είναι νωρίς.

Αδύναμο το α' εξάμηνο

Η Κομισιόν στην έκθεσή της τονίζει την αβεβαιότητα. Σημειώνει, πάντως, ότι η ανάκαμψη το πρώτο εξάμηνο θα είναι αναμικτή. Τα περιοριστικά μέτρα ήταν απαραίτητα για να σωθούν ζωές, ανα-

Η Κομισιόν προειδοποιεί για σημαντικούς δημοσιονομικούς κινδύνους, ενώ φέει της παράτασης της πανδημίας και σημειώνει ότι τα μέτρα στήριξης πρέπει να είναι στοχευμένα και προσωρινής φύσης.

Το πακέτο στήριξης της οικονομίας θα φτάσει το 6,5% του ΑΕΠ, εκτιμά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

φέρει, αλλά θα καθυστερήσουν την ανάκαμψη. Επανалаμβάνει την εκτίμηση των χειμερινών προβλέψεων της για ανάκαμψη 3,5% φέτος και 5% το 2022, επισημαίνοντας ότι βασίζεται στην εκτίμηση πως τα πιο ευάλωτα τμήματα του πληθυσμού θα έχουν εμβολιαστεί έως τα μέσα του 2021.

Η Κομισιόν θα επανεκτιμήσει τις προβλέψεις για το έλλειμμα (3,9% του ΑΕΠ σύμφωνα με τον προϋπολογισμό του 2021) την άνοιξη.

Προειδοποιεί όμως για σημαντικούς δημοσιονομικούς κινδύνους ενόψει της παράτασης της πανδημίας και σημειώνει ότι τα μέτρα στήριξης πρέπει να

είναι στοχευμένα και προσωρινής φύσης. Από την άλλη, προειδοποιεί ότι η πρόκληση που θα αντιμετωπίσει η χρηματοπιστωτικός τομέας και οι επιχειρήσεις θα φανεί σε μεταγενέστερο στάδιο, καθώς θα αποσύρονται τα μέτρα στήριξης και στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να είναι πολύ προσεκτική η κυβέρνηση.

Τα «αγκάθια»

Η έκθεση είναι γενικώς θετική, αναγνωρίζει βήματα προόδου και δικαιολογεί καθυστερήσεις λόγω πανδημίας, αλλά δεν παραλείπει να επιστήσει και βαθιά προβλήματα που παραμένουν. Στα «αγκάθια» είναι οι ληξιπρόθεσμες οφειλές, όπου παραβιάστηκε κάθε προθεσμία. Τον Δεκέμβριο του 2020 το ύψος τους έφτανε τα 979 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 485 εκατ. ευρώ δεν αφορούσαν εκκρεμίες συντάξεις και έπρεπε να έχουν μηδενιστεί, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα του 2019. Νέα προ-

θεσμία για τον μηδενισμό τους τέθηκε πλέον για τον Ιούνιο του 2020. Επιπλέον, ο όγκος των εκκρεμών συντάξεων παρέμεινε αμετάβλητος στα περίπου 500 εκατ. ευρώ, αλλά η κυβέρνηση επέμεινε ότι θα τις έχει εκκαθαρίσει ως το τέλος του 2021. Κάτι που αμφισβητείται από ασφαλιστικούς παράγοντες.

Αλλαγές στον ΕΝΦΙΑ

Η έκθεση, εξάλλου, προαναγγέλλει αλλαγές στον ΕΝΦΙΑ, με νέες αντικειμενικές τιμές τον Μάρτιο και μια μεταρρύθμιση ουδέτερης απόδοσης ως τα τέλη Απριλίου.

Η κυβέρνηση δεσμεύθηκε να προωθήσει μεταρρυθμίσεις μέχρι την επόμενη έκθεση, τον Μάιο, στον χρηματοπιστωτικό τομέα, στη στελέχωση της ΑΑΔΕ, καθώς και για τη βελτίωση της λειτουργικότητας του μηχανισμού ωρίμανσης έργων, για τις μεγάλες επενδύσεις, για την απλοποίηση των επενδυτικών αδειοδοτήσεων και για την υιοθέτηση ενός σύγχρονου κώδικα εργασίας.

Στα θετικά που κατονομάζει η έκθεση περιλαμβάνονται οι μεταρρυθμίσεις στην παιδεία, η πρόοδος των ιδιωτικοποιήσεων (μαρίνα Αλιμίου, Ελληνικό, Εγνατία) και οι εξελίξεις στην ενεργειακή πολιτική. Αναφέρεται, επίσης, η καλή συνεργασία με την Κομισιόν στην προετοιμασία του εθνικού σχεδίου ανάκαμψης.

Κανονοποιημένος από την έκθεση δόλωσε ο υπουργός Οικονομικών Χρήστος Σταϊκούρας, επισημαίνοντας ότι «αναγνωρίζει την άμεση και ορθή παρέμβαση της ελληνικής κυβέρνησης από την αρχή της πανδημίας» και ότι «χαίρει την προώθηση μεταρρυθμίσεων και την υλοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών, παρά τις αντίξοες συνθήκες».

ΕΙΡΗΝΗ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Μετά την Καθαρά Δευτέρα το άνοιγμα του λιανεμπορίου

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Για το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Μαρτίου φαίνεται ότι μετατίθεται η επαναλειτουργία των φυσικών εμπορικών καταστημάτων στην Αττική, με το ενδεχόμενο να ανοίξει το λιανεμπόριο στις 8 Μαρτίου να κάνει συνεχώς έδαφος, ειδικά καθώς εξακολουθεί να είναι επιβραυμένη η επιδημιολογική εικόνα.

Η επανέναρξη την 1η Μαρτίου, σενάριο που υπήρχε τις προηγούμενες ημέρες και είχε ακουστεί από κυβερνητικά στελέχη, αλλά ούτε η ίδια η αγορά δεν θεωρούσε πολύ πιθανό, δεν τίθεται πλέον στο τραπέζι, καθώς ο ίδιος ο πρωθυπουργός, στην εισαγωγική του τοποθέτηση στο υπουργικό συμβούλιο, τόνισε πως η αύξηση των κρουσμάτων, ειδικά στην Αττική, απομακρύνει ένα σταδιακό άνοιγμα την 1η Μαρτίου.

Ενδεικτική επίσης της κατάστασης ήταν και η τοποθέτηση του υπουργού Υγείας Βασίλη Κικιλία σε τηλεδιάσκεψη που διοργάνωσε το Επαγγελματικό Επιμελητήριο Αθηνών.

Ο υπουργός Υγείας δεν ανοίγει τα χαρτιά του για το πότε εκτιμά την επανεκκίνηση της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ δεν εκρύψε και τον προβληματισμό του για την αύξηση των κρουσμάτων που καταγράφηκε την Τρίτη, κάτι που δείχνει ότι η κυβέρνηση δεν φαίνεται να προχωράει άμεσα στην επαναλειτουργία του λιανεμπορίου. Ο ίδιος, μάλιστα, ζήτησε την υπομονή όλων για λίγες εβδομάδες ακόμα και τόνισε ότι τη λύση στο πρόβλημα του κορωνοϊού θα δώσει ο εμβολιασμός του πληθυσμού που θα μειώσει τα επίπεδα της νοσηρότητας και της θνησιμότητας.

Πλέον, τόσο αρμόδια στελέχη του υπουργείου Ανάπτυξης όσο και ο εμπορικός κόσμος θεωρούν ότι ούτε την 8η Μαρτίου θα ανοίξουν τα καταστήματα, καθώς εκτιμάται ότι έως και τα μέσα της επόμενης εβδομάδας η επιδημιολογική εικόνα δεν θα είναι καλή στην πρωτεύουσα και θεωρείται πιθανότερη η επανέναρξη στις 16 Μαρτίου (15 Μαρτίου είναι η Καθαρά Δευτέρα).

Ανησυχία για το Πάσχα

Αν και κάθε ημέρα που περνάει με κλειστά καταστήματα σημαίνει μεγάλες απώλειες σε έσοδα, δεν είναι λίγοι οι έμποροι που

φαίνεται να προτιμούν να ανοίξει έστω και στις 16 Μαρτίου ο κλάδος, υπό την προϋπόθεση βεβαίως ότι δεν θα κλείσει ξανά και κυρίως στην πασσαλινή περίοδο που είναι αυξημένοι καταναλωτικές ζήτησης.

Αυτό που τονίζουν, επίσης, είναι ότι για να καταστεί αποτελεσματικός ο νέος τρόπος αγορών, υπό την έννοια να μην οδηγήσει σε ένα νέο lockdown, δηλαδή η αποστολή ειδικού μηνύματος σε άλλον πενταψήφιο αριθμό (13032) με χρονικό περιορισμό τριών ωρών και χρήση του μόνο μία φορά ημερησίως, θα πρέπει να τεθούν χρονικοί ή γεωγραφικοί περιορισμοί και σε άλλους κωδικούς που χρησιμοποιούνται

Απομακρύνεται η επαναλειτουργία της αγοράς στις 8 Μαρτίου - Η 16η Μαρτίου ο νέος στόχος.

σήμερα για τις μετακινήσεις των πολιτών και δη στον κωδικό 6 (μετακίνηση για σωματική άσκηση) ή ακόμη και στον κωδικό 2 (μετακίνηση για αγορές τροφίμων - φαρμάκων).

Σύμφωνα μάλιστα με πληροφορίες, μερίδα της κυβέρνησης με εμπλοκή στη διαχείριση της κρίσης της πανδημίας φέρεται να υποστηρίζει την παραπάνω άποψη, όμως αυτή φαίνεται να προσκρούει σε ζητήματα ατομικών ελευθεριών και προστασίας προσωπικών δεδομένων.

Παράταση εκπώσεις

Τις επόμενες ημέρες, εξάλλου, αναμένεται να θεσπισθεί και η παράταση των χειμερινών εκπώσεων μέχρι τις 31 Μαρτίου αντί για τις 28 Φεβρουαρίου. Πρόκειται για αίτημα του εμπορικού κόσμου που, πάντως, δεν θεωρείται ότι μπορεί να έχει σημαντική θετική επίδραση στον τζίρο του λιανεμπορίου, αφενός διότι είναι ορατό το ενδεχόμενο τα καταστήματα να λειτούργησουν το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Μαρτίου, αφετέρου διότι τον Μάρτιο αρκετές εταιρείες, κυρίως αλυσίδες, τοποθετούν στην αγορά τα είδη της νέας σεζόν.

ΚΕΑΟ: Μόνο για κλειστές επιχειρήσεις η αναστολή εισπραξής των δόσεων

Εν αναμονή της νέας υπουργικής απόφασης, σύμφωνα με τις εξαγγελίες του υπουργού Εργασίας Κωστή Χατζηδάκη, που θα δίνει παράταση τουλάχιστον και για τον Φεβρουάριο στην αναστολή εισπραξής των ρυθμιζόμενων δόσεων για όσους έχουν ασφαλιστικές οφειλές, το ΚΕΑΟ με διευκρινιστική του εγκύκλιο ξεκαθαρίζει ότι η αναστολή του Ιανουαρίου ισχύει μόνο για τις επιχειρήσεις που είναι κλειστές με κρατική εντολή και όχι για τις πληττόμενες βάσει ΚΑΔ. Ο,τι δηλαδή ισχύει και κατά τους προηγούμενους δύο μήνες, Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2020.

Η εγκύκλιος του ΚΕΑΟ αποσαφηνίζει πως η δόση του Ιανουαρίου των αναγόμενων στην ευεργετική διάταξη επιχειρήσεων ή εργοδοτών έχει καταληκτική ημερομηνία πληρωμής την 28η Φεβρουαρίου 2021.

Ο κ. Χατζηδάκης έχει βέβαια προαναγγείλει από το βήμα της Βουλής πως αντίστοιχη παράταση ενός μήνα θα δοθεί και για τη δόση Φεβρουαρίου, καθώς το lockdown συνεχίζεται.

Εφόσον υπάρξει αντίστοιχη απόφαση, οι κλειστές με κρατική εντολή επιχειρήσεις που περιλα-

βάνονται στη λίστα ΚΑΔ της ΚΥΑ για τη μεταχρονολόγηση της δόσης Ιανουαρίου –λιανεμπόριο, μεταφορές, πολιτισμός, επιστησιμίες, αθλητισμός κ.ά.– θα μπορούν να μην πληρώσουν τη δόση Ιανουαρίου, καθώς θα δοθεί νέα παράταση μέχρι τα τέλη Μαρτίου.

Το ΚΕΑΟ σημειώνει ότι με τον τρόπο αυτό η διάρκεια των ρυθμι-

Η ευεργετική διάταξη ισχύει για τον Ιανουάριο, ενώ αναμένεται να παραταθεί και για τον Φεβρουάριο.

σεων για χρέη προς τον e-ΕΦΚΑ των κλειστών με κρατική εντολή επιχειρήσεων παρατείνεται κατά ένα μήνα, καθώς τροποποιούνται και οι καταληκτικές ημερομηνίες των επόμενων μηνιαίων δόσεων της κάθε ενεργής ρύθμισης. Κατά το χρονικό διάστημα της παράτασης, δεν υπολογίζονται πρόσθετα τέλη, τόκοι και λοιπές προσαυξήσεις και επιβαρύνσεις.

ΡΟΥΛΑ ΣΑΛΟΥΡΟΥ

Εκτίναξη ζήτησης για διακοπές στην Ελλάδα από τους Βρετανούς

Κλείνουν πακέτα μετά την εξαγγελία Τζόνσον για πλήρη απελευθέρωση από Ιούνιο

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Τις πρώτες σοβαρές ενδείξεις πως η Ελλάδα μπορεί πράγματι να κεφαλαιοποιήσει τη συσσωρευμένη ζήτηση για διακοπές εξαιτίας της καλής διαχείρισης της πανδημίας και της επιτυχημένης λειτουργίας του τουρισμού κατά το 2020, δίνουν τα στοιχεία των κρατήσεων από τη Μεγάλη Βρετανία των δύο τελευταίων εικοσμηναίων. Ειδικότερα, μετά την ανακοίνωση του οδίκου και χρονικού χάρτη για άρση των περιορισμών στις μετακινήσεις που ανακοίνωσε ο Βρετανός πρωθυπουργός και οι οποίες παραπέμπουν σε υπό προϋποθέσεις πλήρη απελευθέρωση από τις 21 Ιουνίου, μεγάλα τουριστικά γραφεία όπως η TUI αναφέρουν εκτίναξη της ζήτησης για ταξίδια στην Ελλάδα, την Ισπανία αλλά και την Τουρκία κατά το φετινό καλοκαίρι.

Συγκεκριμένα, οι κρατήσεις για διακοπές από τον Ιούλιο και μετά, που δέχτηκε η TUI το πρώτο εικοσμηναίο μετά τις ανακοινώσεις για την άρση των περιορισμών στη Βρετανία, ήταν εξαπλάσιες από εκείνες της προηγούμενης ημέρας. Την ίδια ώρα, η αεροπορική easyJet ανακοίνωσε αύξηση κρατήσεων 337% για πτήσεις και 630% για πακέτα διακοπών σε προορισμούς όπως η Κρήτη και η Μάλαγα. Η easyJet αναφέρει πως οι κρατήσεις είναι ισχυρότερες για τον Αύγουστο και έπονται αυτές για τον Ιούλιο και τον Σεπτέμβριο.

Η Thomas Cook, που λειτουργεί πλέον υπό νέα μετοχική σύνθεση και διοίκηση ύστερα από την κατάρρευση της στο τέλος του 2019, ανέφερε επίσης πως οι επισκέψεις στις ιστοσελίδες της διπλασιάστηκαν από τη Δευτέρα και μετά, όπως και ότι δέχεται μεγάλο αριθμό κρατήσεων για χώρες όπως η Ελλάδα, η Κύπρος αλλά και το Μεξικό.

Οι εξελίξεις αυτές ενισχύουν την επιχειρηματολογία όσων πιστεύουν πως το brand name της Ελλάδας στον τουρισμό έχει ισχυροποιηθεί τα τελευταία χρό-

Η ελληνική κυβέρνηση βρίσκεται σε προχωρημένες συζητήσεις με το Λονδίνο προς επίτευξη διμερούς συμφωνίας - όπως αυτή με το Ισραήλ - για την ελεύθερη μετακίνηση τουριστών που έχουν εμβολιαστεί.

Οι κρατήσεις στην TUI για τον Ιούλιο εξαπλάσιστηκαν μέσα σε μία ημέρα, ενώ η easyJet εμφανίζει αύξηση 630%.

για και έτι περαιτέρω ύστερα από την επιτυχή λειτουργία του τουρισμού το 2020, πρώτη χρονιά της πανδημίας, αλλά και του προγράμματος εμβολιασμών. Δημοσιεύματα με ιδιαίτερα κολακευτικά σχόλια για το ελληνικό πρόγραμμα εμβολιασμών σε χώρες όπως η Γερμανία, η οποία μαζί με την Αγγλία αποτελούν τις δύο μεγαλύτερες αγορές από τις οποίες προσελκύει επισκέπτες η Ελλάδα, λειτουργούν καταλυτικά. Ενδεικτικά αναφέρεται δημοσίευμα της γερμα-

νικής Handelsblatt, στο οποίο χαρακτηριστικά σημειώνεται ότι «οποιοί αναζητεί χώρες-πρότυπα σε ό,τι αφορά τους εμβολιασμούς, θα τις βρει στην Ελλάδα, στη Γαλλία, στη Δανία και στο Ισραήλ».

Παράλληλα, η ελληνική κυβέρνηση πραγματοποιεί συζητήσεις με τη βρετανική προκειμένου να κλείσει μία συμφωνία ανάλογη με αυτή που επέτυχε με το Ισραήλ για τη διευκόλυνση των μετακινήσεων των τουριστών εφόσον έχουν εμβολιαστεί. Να δίδεται δηλαδή στους δυνητικούς ταξιδιώτες η διαβεβαίωση πως δεν θα χρειάζονται каранτινες ούτε κατά την άφιξη ούτε κατά την επιστροφή τους, διαδικασία που αποτέλεσε βασικό αντικείμενο για ταξίδια κατά το τελευταίο έτος.

Σύμφωνα μάλιστα με δηλώσεις του υπουργού Τουρισμού Χάρη Θεοκάρη στους Financial

Times, «το υπουργείο Τουρισμού βρίσκεται σε προχωρημένες συζητήσεις με τη Μεγάλη Βρετανία, σε πλαίσιο παρόμοιο όπως και με το Ισραήλ», προκειμένου να υπάρξει απαλλαγή όσων ταξιδιωτών έχουν εμβολιαστεί από περιττές διατυπώσεις κατά τη μετακίνησή τους ανάμεσα στις δύο χώρες.

Εν τω μεταξύ, ανάλογες επαφές υπάρχουν και με τις Ηνωμένες Πολιτείες, ενώ ήδη μεγάλες αεροπορικές ανακοινώνουν την έναρξη απευθείας πτήσεων, εφόσον δεν ισχύουν απαγορεύσεις, αμέσως μετά την άνοιξη. Η Emirates ανήγγειλε πως ξεκινάει και πάλι τις καθημερινές πτήσεις από την Αθήνα προς το Newark Liberty International Airport στην Νέα Υόρκη από την 1η Ιουνίου 2021, ενώ θα τις αυξήσει (με Boeing 777-300ER), πραγματοποιώντας καθημερινές πτήσεις προς Αθήνα.

Ασφαλής προορισμός η Αθήνα, λένε οι ξένοι που την επισκέφθηκαν

Η Ελλάδα εκλαμβάνεται ως ασφαλής προορισμός από τους ξένους ταξιδιώτες που την επισκέφθηκαν το 2020. Μάλιστα, η ασφάλεια αυτή σε σχέση με την COVID-19 είναι ο δεύτερος κύριος λόγος μετά τους αρχαιολογικούς χώρους και τον πολιτισμό της πόλης για την επιλογή της Αθήνας: περίπου 43% των τουριστών αναψυχής που ήρθαν στην Αθήνα δήλωσαν ότι την επέλεξαν επειδή τη θεώρησαν ασφαλής προορισμό. Μεταξύ των επισκεπτών αναψυχής ηλικίας 18-25 ετών αυτό το ποσοστό ήταν 60%. Πρόκειται για ευρήματα της τελευταίας έρευνας περί «ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΔΟΣΗΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ» της Ένωσης Ξενοδοχών Αθηνών - Αττικής και Αργοσαρωνικού (ΕΞΑΑΑ).

Επιπλέον, οι ξένοι επισκέπτες της πρωτεύουσας αισθάνθηκαν, με βαθμολογία 7,6 στα 10, ότι ήταν αρκετά καλά ενημερωμένοι για τα μέτρα COVID-19 της Ελλάδας. Τόσο οι Έλληνες όσο και οι αλλοδαποί που ρωτήθηκαν, δήλωσαν πως νιώθουν πολύ ασφαλείς στο ξενοδοχείο, βαθμολογώντας με 8,9 και 9,2 αντίστοιχα. Παρόμοια αξιολόγηση έγινε και για τα αξιοθέατα, τα εστιατόρια και τα ταξί, όλα με βαθμό υψηλότερο από 8. Μικρότερη βαθμολογία πήρε η ασφάλεια στους δρόμους, στα καταστήματα και στα bar/cafe, ενώ οι αλλοδαποί αξιολόγησαν πολύ χαμηλά, με 6,9, τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Οι Έλληνες δεν ένιωθαν ασφαλείς στις δημόσιες συγκοινωνίες με βαθμολογία 5,6 και επίσης αξιολόγησαν την ασφάλεια στα ταξί σημαντικά χαμηλότερα από τους ξένους, με βαθμό 7,2. Από την άλλη πλευρά, οι Έλληνες ένιωθαν ασφαλέστεροι στα εστιατόρια και στους δρόμους. Συνολικά, με βαθμό 7,3 οι αλλοδαποί πιστεύουν ότι τα μέτρα COVID-19 δεν επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό την εμπειρία τους στην Αθήνα. Επίσης, προκύπτει ότι η πανδημία δεν είχε αντίκτυπο στις δαπάνες στην πόλη, που κυμάνθηκαν στα ίδια επίπεδα με το 2018 και το 2019, ήτοι 115 ευρώ ημερήσια δαπάνη ανά άτομο. Ετσι, ο συνολικός βαθ-

Θετική είναι η αξιολόγηση για τα αξιοθέατα, τα εστιατόρια και τα ταξί, όλα με βαθμό υψηλότερο από 8 στα 10.

Τη χαμηλότερη βαθμολογία στο θέμα της ασφάλειας σε σχέση με την COVID-19 συγκέντρωσαν τα μέσα μεταφοράς.

μός ικανοποίησης αυξήθηκε από 8,1 το 2019 σε 8,2 το 2020. Βεβαίως, παρά την υψηλή ικανοποίηση των τουριστών και την ασφάλεια που ένιωσαν στην Αθήνα, η τουριστική ζήτηση παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα. Συνολικά, το 2020 χαρακτηρίζεται από την ΕΞΑΑΑ «καταστροφικό» για τον ξενοδοχειακό τομέα. Λαμβάνοντας υπόψη και τα ξενοδοχεία που δεν ήταν σε λειτουργία, η πληρότητα ήταν μόλις 19,7%. Η απώλεια των συνολικών εσόδων για τον ξενοδοχειακό τομέα της Αττικής εκτιμάται σε 700 εκατ. Ωστόσο, τα επίπεδα πληρότητας σε Βαρκελώνη και Ρώμη ήταν ακόμη χαμηλότερα από αυτά της Αθήνας με βάση τη μέθοδο, ενώ η Μαδρίτη έφτασε σε παρόμοιο επίπεδο. Από τις πόλεις της Μεσογείου, μόνο η Κωνσταντινούπολη παρουσίασε σχετικά καλύτερη απόδοση, με πληρότητα 30%.

ΗΛΙΑΣ Γ. ΜΠΕΛΛΟΣ

Μειώθηκαν στα 7,3 εκατ. οι τουρίστες το 2020

Γερμανία και Βρετανία κάλυψαν το 50% αφίξεων και εισπράξεων του τουρισμού το 2020, σύμφωνα με τα αναλυτικά στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος για το ταξιδιωτικό ισοζύγιο. Το 2020, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις εν γένει εμφάνισαν μείωση κατά 76,5% σε σύγκριση με το 2019 και διαμορφώθηκαν στα 4,280 δισ. ευρώ. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στην πτώση των εισπράξεων από κατοίκους των χωρών της Ε.Ε.-27 κατά 70,8%, οι οποίες διαμορφώθηκαν στα 2,840 δισ. ευρώ, καθώς και των εισπράξεων από κατοίκους των χωρών

Γερμανοί και Αγγλοι κάλυψαν το 50% των αφίξεων του περυσινού έτους.

εκτός της Ε.Ε.-27 κατά 82,0%, οι οποίες έφτασαν σε 1,434 δισ. ευρώ. Αναλυτικότερα, οι εισπράξεις από κατοίκους των χωρών της Ζώνης του Ευρώ διαμορφώθηκαν στα 2,390 δισ., μειωμένες κατά 69,1%, ενώ οι εισπράξεις από κατοίκους των χωρών της Ε.Ε.-27 εκτός της Ζώνης του Ευρώ εμφάνισαν πτώση κατά 77,5% και στα 451 εκατ.

Μείωση εισπράξεων

Ειδικότερα, οι εισπράξεις από τη Γερμανία μειώθηκαν κατά 61,6% και διαμορφώθηκαν στα 1,135 δισ., ενώ οι εισπράξεις από τη Γαλλία μειώθηκαν κατά 66,3% και έφτασαν στα 367 εκατ. Από

Ταξιδιωτικές εισπράξεις 2020

ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	2019	2020	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ
Γαλλία	1.089,70	367,30	-66,30%
Γερμανία	2.958,60	1.135,20	-61,60%
Ηνωμένο Βασίλειο	2.564,20	748,80	-70,80%
ΗΠΑ	1.188,60	83,00	-93,00%
Ρωσία	433,40	13,50	-96,90%
Κρουαζιέρες	498,90	5,90	-98,80%
Συνολικές εισπράξεις	18.178,80	4.280,40	-76,50%
Δαπάνη ανά ταξίδι (σε ευρώ)	564,00	579,60	2,80%

Εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση 2020

ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ	2019	2020	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ
Γαλλία	1.541,80	468,80	-69,60%
Γερμανία	4.026,30	1.526,40	-62,10%
Ηνωμένο Βασίλειο	3.499,30	1.068,60	-69,50%
ΗΠΑ	1.179,00	106,60	-91,00%
Ρωσία	582,90	25,70	-95,60%
Σύνολο επισκεπτών	31.348,40	7.374,50	-76,50%

ΠΗΓΗ: Τράπεζα της Ελλάδος

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

τις χώρες εκτός της Ε.Ε.-27, πτώση κατά 70,8% παρουσίασαν οι εισπράξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο, οι οποίες διαμορφώθηκαν

στα 749 εκατ., ενώ οι εισπράξεις από τις ΗΠΑ μειώθηκαν κατά 93,0%, στα 83 εκατ. Οι εισπράξεις από τη Ρωσία μειώθηκαν κα-

τά 96,9% και διαμορφώθηκαν στα 14 εκατ. Το 2020, η εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση μειώθηκε κατά 76,5% και διαμορφώθηκε στα 7,375 εκατ. ταξιδιώτες, έναντι 31,348 εκατ. ταξιδιωτών το 2019.

Η ταξιδιωτική κίνηση μέσω αεροδρομίων μειώθηκε κατά 73,2%, ενώ αυτή μέσω οδικών σταθμών κατά 83,8%. Κατά την περυσινή χρονιά, η ταξιδιωτική κίνηση από τις χώρες της Ε.Ε.-27 διαμορφώθηκε στα 4,889 εκατ. ταξιδιώτες, παρουσιάζοντας πτώση κατά 73,6% σε σύγκριση με το 2019, ενώ η ταξιδιωτική κίνηση από τις χώρες εκτός της Ε.Ε.-27 μειώθηκε κατά 80,6% στα 2,485 εκατ. ταξιδιώτες.

Η Ευρωζώνη

Η κίνηση από τις χώρες της Ζώνης του Ευρώ μειώθηκε κατά 68,9%, ενώ η ταξιδιωτική κίνηση από τις χώρες της Ε.Ε.-27 εκτός της Ζώνης του Ευρώ εμφάνισε πτώση κατά 80,7%. Η ταξιδιωτική κίνηση από τη Γερμανία μειώθηκε κατά 62,1% και διαμορφώθηκε σε 1,526 εκατ. άτομα, ενώ αυτή από τη Γαλλία μειώθηκε κατά 69,6% και έφτασε στις 469.000. Αναφορικά με τις χώρες εκτός της Ε.Ε.-27, η ταξιδιωτική κίνηση από το Ηνωμένο Βασίλειο μειώθηκε κατά 69,5% και διαμορφώθηκε στο 1,069 εκατ. ταξιδιώτες, ενώ αυτή από τις ΗΠΑ παρουσίασε πτώση κατά 91,0% και έφτασε στις 107.000. Η ταξιδιωτική κίνηση από τη Ρωσία μειώθηκε κατά 95,6% και διαμορφώθηκε στις 26.000 ταξιδιώτες.

ΗΛΙΑΣ Γ. ΜΠΕΛΛΟΣ

Κάθε μήνας lockdown μειώνει κατά 0,8% την αύξηση του ΑΕΠ

Της **ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ**

Προς την πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ρυθμό ανάπτυξης φέτος 3,5%, αντί του 4,8% του προϋπολογισμού, εκτιμά το οικονομικό επιτελείο της κυβέρνησης ότι κινείται πιθανότατα η οικονομία, με τα σημερινά δεδομένα, εξαιτίας της παράτασης του lockdown.

Σε υποχώρηση του ρυθμού ανάπτυξης κατά 0,8% και επιβάρυνση του πρωτογενούς ελλείμματος κατά 0,7% του ΑΕΠ μεταφράζεται κάθε μήνας που περνάει με συνέχιση των περιοριστικών μέτρων, είπε χθες ο υπουργός Οικονομικών Χρήστος Σταϊκούρας, αναδεικνύοντας το βαρύ κόστος του lockdown για το ΑΕΠ και τον προϋπολογισμό.

Αντίστοιχα, το έλλειμμα του προϋπολογισμού έχει προβλεφθεί στο 3,9% και μετά τη διμηννη επιβάρυνση είναι πιθανό να κινείται στην περιοχή του 5% του ΑΕΠ, αν δεν αλλάξουν τα δεδομένα του προσεχέ διαστήματος.

Σύμφωνα με τον υπουργό Οικονομικών, τα μέτρα στήριξης του πρώτου τριμήνου θα φτάσουν τα 5,9 δισ. ευρώ, ενώ σε κάθε περίπτωση θα ξεπεραστούν τα 7,5 δισ. ευρώ που προβλέπονται στον προϋπολογισμό για το σύνολο του έτους.

Βεβαίως, αν το καλοκαίρι σημειωθεί μια σημαντική ανάκαμψη, οι προβλέψεις αυτές μπορεί να αλλάξουν και πάλι. Στην κυβέρνηση τοντάρουν στην αναβλλόμενη ζήτηση για την αύξηση της κίνησης στο λιανεμπόριο, αλλά και στον τουρισμό.

Ο κ. Σταϊκούρας είπε στην ΕΡΑ ότι από το δεύτερο τρίμηνο φέτος

αναμένεται να φανεί «φως στην άκρη του τούνελ». Όπως είναι γνωστό, έχει προβλεφθεί ένα βαρύ υφασματικό πρώτο τρίμηνο, όχι μόνο λόγω του lockdown, αλλά και επειδή η σύγκριση γίνεται με το πρώτο τρίμηνο του 2020, όταν το ΑΕΠ κινείται σε θετικό έδαφος.

Ωστόσο, είπε, οι απώλειες της πανδημίας δεν πρόκειται να καλυφθούν φέτος, αλλά το 2022. Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με τις προβλέψεις της Κομισιόν, αυτό θα συμβεί στο τέλος του 2022.

Στο 3,5% από 4,8% εκτιμά πλέον τον ρυθμό ανάπτυξης για το 2021 το υπουργείο Οικονομικών.

«Προσδοκούμε ότι ο τουρισμός του 2021 θα πάει καλύτερα από το 2020, αλλά δεν θα φτάσει στα επίπεδα του 2019», σχολίασε ο κ. Σταϊκούρας.

Στόχος της κυβέρνησης, σύμφωνα με τον υπουργό, είναι να συνεισφέρει το καθεστώς δημοσιονομικής χαλάρωσης και το 2022 και η Ελλάδα να αντιμετωπισθεί όπως οι άλλες ευρωπαϊκές χώρες, παρά το γεγονός ότι βρίσκεται σε καθεστώς ενισχυμένων εποπτείας.

Ο υπουργός Οικονομικών διαβεβαίωσε ότι η κυβέρνηση θα είναι δίπλα στην κοινωνία για όσο χρειαστεί, αλλά εντός των δημοσιονομικών περιορισμών που υπαγορεύει η πανδημία.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Η Ουάσιγκτον μπορεί να σώσει τον Αμαζόνιο

BLOOMBERG

Αποπειρώμενος να αντιμετωπίσει την κλιματική αλλαγή, ο Αμερικανός πρόεδρος Τζο Μπάιντεν δεσμεύθηκε να αναλάβει δράση για την προστασία του τροπικού δάσους του Αμαζονίου. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να πείσει την κυβέρνηση των λαϊκιστών της Βραζιλίας να συνεργαστεί. Κατά τον τελευταίο μισό αιώνα, η ανάπτυξη στη λεκάνη του Αμαζονίου, μια περιοχή που εκτείνεται σε οκτώ χώρες, έχει συρρικνώσει το τροπικό δάσος κατά 17%. Στη Βραζιλία, η οποία καταλαμβάνει περισσότερο από το ήμισυ της λεκάνης, η αποψίλωση των δασών, οι εξορύξεις, η εκτροπή βοοειδών και η κτηνοτροφία αυξήθηκαν κατά 47% από την εκλογή του προέδρου Ζαΐρ Μπολσονάρου, το 2018.

Οι επιστήμονες φοβούνται πως το οικοσύστημα πλησιάζει σε ένα σημείο καμπίς και από εκεί και

Κατά τον τελευταίο μισό αιώνα, η ανάπτυξη στη λεκάνη του Αμαζονίου έχει συρρικνώσει το τροπικό δάσος κατά 17%.

μετά πλέον δεν θα είναι σε θέση να ανανεωθεί. Η περαιτέρω εξάντληση της μεγαλύτερης δεξαμενής συγκέντρωσης χημικών ενώσεων άνθρακα και μείωσης των εκπομπών ρύπων του κόσμου θα θέσει σε κίνδυνο τους στόχους της συμφωνίας του Παρισιού για την υπερθέρμανση του πλανήτη. Ο Βραζιλιάνος πρόεδρος μείωσε τη χρηματοδότηση για τις υπηρεσίες της χώρας που δημοσιεύουν δεδομένα σχετικά με την αποψίλωση των δασών και επέβαλε κανόνες διαχείρισης της γης. Εκτοξεύει μύθους κατά των ξένων ηγετών, οι οποίοι διαμαρτυρούνται για την παράνομη ανάπτυξη, μετατρέποντας το ζήτημα της κυριαρχίας πάνω στο τροπικό δάσος σε κραυγή που απευθύνεται στην εθνικιστική του βάση. Σε μια συνάντηση με τους ηγέτες των κρατών της Λατινικής Αμερικής πέρυσι, ο Μπολσονάρου είπε ότι δεν έχει υπάρξει «ούτε μια αποψίλωση των δασών» και χαρακτήρισε τις όποιες αναφορές για τη λεηλασία του Αμαζονίου «ψέμα». Ως στενός σύμμαχος του Ντό-

ναλντ Τραμπ, ο Μπολσονάρου δεν δέχθηκε έντονες επικρίσεις για την πολιτική του. Ωστόσο, πέρυσι κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας του, ο Τζο Μπάιντεν υποσχέθηκε δράση. Είπε πως θα ασκήσει πιέσεις για να δοθεί οικονομική βοήθεια 20 δισεκατομμυρίων δολαρίων σε κυβερνήσεις της Νοτίου Αμερικής, αποσκοπώντας στη διακοπή της αποψίλωσης δασών και ορκίστηκε πως θα υπάρξουν σοβαρές οικονομικές συνέπειες εάν αρνηθούν.

Η αναγνώριση της παγκόσμιας σημασίας του Αμαζονίου έχει καθυστερήσει πολύ, αλλά η απειλή των κυρώσεων δεν είναι ο καλύτερος τρόπος για να αλλάξει η συμπεριφορά της Βραζιλίας. Οι ΗΠΑ θα πρέπει να προσφέρουν κίνητρα τέτοια τα οποία θα βοηθούν τον Ζαΐρ Μπολσονάρου να πουλήσει την ιδέα της διατήρησης του δάσους του Αμαζονίου στους υποστηρικτές του. Δεδομένων των διασυνδέσεων που με τις ένοπλες δυνάμεις, οι ΗΠΑ θα μπορούσαν να εξετάσουν το ενδεχόμενο επέκτασης περιορισμένης τεχνικής βοήθειας στον στρατό της Βραζιλίας για να συνδράμουν ορισμένες από τις ενέργειές της κατά της παράνομης αποψίλωσης. Η ενεργή υποστήριξη των ΗΠΑ δε για την ένταξη της Βραζιλίας στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), που συνιστά προτεραιότητα για τις επιχειρηματικές ελίτ, οι οποίες ενδιαφέρονται για τους χειρισμούς του Μπολσονάρου στην οικονομία, πρέπει να συναρτάται εν μέρει με βελτιώσεις σε θέμα περιβαλλοντικής προστασίας.

Ταυτόχρονα, οι ΗΠΑ μπορούν να δείξουν ότι είναι πρόθυμες να τον παρακάμψουν εάν χρειαστεί. Οι Αμερικανοί διπλωμάτες πρέπει να εμβαθύνουν τους δεσμούς τους με τους Βραζιλιάνους τοπικούς κυβερνήτες και δημάρχους, και να παράσχουν άμεση βοήθεια σε δήμους που αποδεικνύουν εμπράκτως πως προστατεύουν το δάσος. Εν κατακλείδι, οι ΗΠΑ σε συνεργασία με άλλες κυβερνήσεις και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να βοηθήσουν τη Βραζιλία και άλλες χώρες της περιοχής να επωφεληθούν από τη συντήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, ενδεχομένως δημιουργώντας ένα αποτελεσματικότερο παγκόσμιο σύστημα ανταλλαγής δικαιωμάτων εκπομπών διοξειδίων του άνθρακα.

Τα πρώτα μηνύματα στο Πεκίνο από τη νέα εκπρόσωπο Εμπορίου

Η Κάθριν Τάι αποκάλυψε την Κίνα αντίπαλο αλλά και εταίρο των ΗΠΑ

Τη σκληρή και αποφασιστική στάση αλλά και τον πραγματισμό με τον οποίο σκοπεύει να αντιμετωπίσει η Ουάσιγκτον το Πεκίνο υπό την κυβέρνηση Μπάιντεν σκιαγραφούν όσα δήλωσε, ενώπιον της Γερουσίας, η Κάθριν Τάι, η νέα εκπρόσωπος Εμπορίου των ΗΠΑ. Αφ' ης στιγμής εγκριθεί ο διορισμός της από το Κογκρέσο, η επιλογή του Τζο Μπάιντεν και εμφανώς Κινέζα κ. Τάι θα είναι η εμπροσθοφυλακή σε κάθε αντιμετώπιση της Ουάσιγκτον με τη δεύτερη οικονομία στον κόσμο. Όπως τονίζει το Bloomberg, αναμένεται να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην εφαρμογή της εμπορικής πολιτικής του νέου προέδρου των ΗΠΑ, που έχει δεσμευθεί όπως και η ίδια η κ. Τάι να επικεντρωθούν στη στήριξη των εργαζομένων και της μεσαίας τάξης.

Δίνοντας μια πρώτη γεύση της πολιτικής του νέου προέδρου έναντι των εμπορικών και οικονομικών διενεξιών της με το Πεκίνο, η Κάθριν Τάι υποσχέθηκε να συνεργαστεί με τους συμμάχους της υπερδύναμης για να αντιμετωπίσουν από κοινού την Κίνα. Χαρακτήρισε, άλλωστε, τον ασιατικό οικονομικό γίγαντα αντίπαλο αλλά και εταίρο των ΗΠΑ, καθώς, όπως τονίσει, η υπερδύναμη χρειάζεται τη συνεργασία του Πεκίνου για να αντιμετωπίσουν από κοινού τις παγκόσμιες προκλήσεις.

Χωρίς να επεκταθεί σε λεπτομέρειες για το πώς σκοπεύει να κινήσει στα θέματα των δασμών, του εμπόργκου εξαγωγών και γενικότερα των κεντρικών ζητημάτων ανάμεσα στις δύο μεγαλύτερες οικονομίες του κόσμου, η Κάθριν Τάι σημείωσε ότι έχει επιγνώση «των ευκαιριών, αλλά και των περιορισμών της εργαλειοθήκης μας». Η σκληρή πλευρά της πολιτικής Μπάιντεν αναδύθηκε από τη δήλωση της κ. Τάι ότι η Ουάσιγκτον πρέπει «να δεσμευθεί εκ νέου πως θα εργαστεί ακούραστα μαζί με άλλους για να υπερασπιστεί των κοινών αξιών της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της αλήθειας και της ευκαιρίας στην κοινωνία μας».

Όπως, όμως, τονίζουν αναλυτές του Bloomberg, προδίδει παράλληλα μια πολύ πιο μεθοδική και πρακτική προσέγγιση, που διαφοροποιεί την κυβέρνηση Μπάιντεν από τη χαοτική στάση της ομάδας που προκάτοχε του. Η 47χρονη κ. Τάι, παιδί Κινέζων μεταναστών και απόφοιτος του Γέιλ και της Νομικής Σχολής του

Η 47χρονη Κάθριν Τάι, παιδί Κινέζων μεταναστών και απόφοιτος του Γέιλ και της Νομικής Σχολής του Χάρβαρντ, ανήκει στην προοδευτική πτέρυγα των Δημοκρατικών, αλλά απολαμβάνει την εκτίμηση και των Ρεπουμπλικανών.

Θα κληθεί να αντιμετωπίσει άμεσα προκλήσεις, όπως το τι θα κάνει με τους δασμούς, ύψους 350 δισ. δολαρίων, που εξακολουθούν να ισχύουν.

Χάρβαρντ, ανήκει στην προοδευτική πτέρυγα των Δημοκρατικών, αλλά απολαμβάνει την εκτίμηση και των Ρεπουμπλικανών. Τα δύο κόμματα του αμερικανικού Κογκρέσου έχουν επανειλημμένως επαινέσει την ικανότητά της να βρίσκει κοινό έδαφος και να γεφυρώνει διαφορές σε ακανθώδη ζητήματα, συμπεριλαμβανομέ-

νων των επιχειρηματικών θεμάτων και των σχετικών με την αγορά εργασίας. Σύμφωνα με μάλιστα με το περιοδικό Foreign Policy, δεν υπάρχει κανείς να πει τίποτε αρνητικό για την Τάι, η οποία έως τώρα ήταν εντελώς άγνωστη και ίσως γι' αυτό είναι η μόνη υπάλληλος του Κογκρέσου που μεταπήδησε στην κυβέρνηση. Το εν λόγω περιοδικό επικαλείται το μάλισα Ρεπουμπλικανούς που όταν ρωτήθηκαν σχετικά τη χαρακτήρισαν «σκληρή», «φαναστική», αλλά «ανατριχιαστικά ευφυή». Ενδεικτική ήταν, άλλωστε, η δημόσια φιλοφρόνηση που της απύθυνε ο Αμερικανός πρόεδρος όταν την επέλεξε πέρυσι, ότι «μου τηλεφώνησαν πολύ περισσότερο από όσους μπορούσε να φανταστείτε για να με συγχαρούν που σας επέλεξα».

Η ίδια στην ακρόασή της επικατέστηκε την εμπειρία της από την τριετία που διετέλεσε κύρια

σύμβουλος του εκπροσώπου Εμπορίου των ΗΠΑ για θέματα Κίνας. Υπογράμμισε μάλιστα πως γνωρίζει από πρώτο χέρι την ανάγκη να καταστεί η ασιατική δύναμη υπόλογη για τις αθέμιτες πρακτικές της στο εμπόριο, αλλά και πόσο αναγκαία είναι μια επιδέξια πολιτική από πλευράς των ΗΠΑ. Τα τελευταία τέσσερα χρόνια η κ. Τάι διετέλεσε, εξάλλου, σύμβουλος των Δημοκρατικών για θέματα εμπορίου σε επιτροπή φορολογίας της Βουλής των Αντιπροσώπων. Θα κληθεί να αντιμετωπίσει άμεσα προκλήσεις όπως το τι θα κάνει τελικά η νέα κυβέρνηση με τη λεγόμενη προκαταρκτική εμπορική συμφωνία που υπέγραψε ο Ντόναλντ Τραμπ με το Πεκίνο τον Ιανουάριο του περασμένου έτους, αλλά και με τους δασμούς, ύψους 350 δισ. δολαρίων, που εξακολουθούν να ισχύουν σε σειρά εξαγωγών από την Κίνα.

Επιχείρηση «αυτάρκεια σε τσιπ» στην Ευρώπη

Η Ε.Ε. αποσκοπεί να ελαττώσει την εξάρτησή της από τη Νοτιοανατολική Ασία και τις ΗΠΑ ως προς τον εφοδιασμό των βιομηχανιών της σε ημιαγωγούς, θέτοντας ως στόχο να κατασκευάζει το 20% της παγκόσμιας παραγωγής από το λιγότερο του 10% σήμερα. Η αφορμή δόθηκε από τις μεγαλύτερες γερμανικές αυτοκινητοβιομηχανίες Volkswagen και

Η Ε.Ε. θέτει στόχο να κατασκευάζει το 20% της παγκόσμιας παραγωγής για να ελαττώσει την εξάρτησή της από Ασία και ΗΠΑ.

Daimler, οι οποίες υποχρεώθηκαν να περικλύψουν αισθητά την παραγωγή τους εξαιτίας της έλλειψης ημιαγωγών (τσιπ). Το ζητούμενο είναι η κατασκευή τσιπ μικρότερων από 10 νανόμετρα με τελική διάσταση τα 2 νανόμετρα, σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές, ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες για τα διασυνδεδεμένα αυτοκίνητα, τα

ασύρματα συστήματα τηλεπικοινωνίας 5ης γενιάς, τους υπολογιστές υψηλής απόδοσης και άλλα προϊόντα. Αξίζει να επισημανθεί, όπως αναφέρεται σε σχετικό δημοσίευμα του ειδησεογραφικού πρακτορείου Bloomberg, πως οι δύο κορυφαίοι όμιλοι στο πεδίο είναι η ταϊβανέζικη Taiwan Semiconductor Manufacturing Co. (TSMC) και η νοτιοκορεατική Samsung Electronics, που κατασκευάζουν τα πιο καινοτομικά τσιπ. Ίσως να μπορούσαν και να συμπράξουν με ευρωπαϊκές ομίλους στο πλαίσιο των σχεδίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά τίποτα δεν έχει ακόμα αποφασιστεί, δήλωσε αξιωματούχος του υπουργείου Οικονομικών της Γαλλίας.

Έντονες ελλείψεις

Τα σχέδια αρθρώνονται σε μια κρίσιμη περίοδο, κατά την οποία οι μεγάλες αυτοκινητοβιομηχανίες της Γηραιάς Ηπείρου βρίσκονται αντιμέτωπες με ελλείψεις ημιαγωγών. Η μεγαλύτερη του κλάδου, η Volkswagen, μείωσε κατά χιλιάδες οχήματα την παραγωγή της, ενώ η Daimler AG δήλωσε πως κάνει ό,τι μπορεί για να ελαχιστοποιήσει τις συνέπειες από τη συμμόρφωση του

Τα σχέδια της Ευρώπης αρθρώνονται σε μια κρίσιμη περίοδο, κατά την οποία οι μεγάλες αυτοκινητοβιομηχανίες της Γηραιάς Ηπείρου βρίσκονται αντιμέτωπες με ελλείψεις ημιαγωγών.

εφοδιασμού σε ολόκληρο τον κλάδο. Το κείμενο συμπέρασμα από την όλη κατάσταση, η οποία ίσως αποδειχθεί βραχεία διάρκειας, είναι ότι κατέστησε οδυνηρά οφθαλμο-

φανές την εξάρτηση της Ευρώπης από την εισαγόμενη τεχνολογία. Ενδεχομένως οι προσπάθειες της Ε.Ε. και υπό την καθοδήγηση του Ευρωπαίου επιτρόπου Βιομηχα-

νίας Τιερί Μπρετόν να πρέπει να στραφούν στην εκ νέου ανάπτυξη ενός υπάρχοντος κυπρίου ημιαγωγών ή την κατασκευή νέου, σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές. Για την ιστορία θα πρέπει να αναφερθεί ότι η Ευρώπη μέχρι πριν από είκοσι χρόνια αποτελούσε κόμβο εργασιακών κατασκευών ημιαγωγών. Ωστόσο, έκτοτε προχώρησε σε δραστική μείωση της παραγωγής της. Οι σχεδιαστές τσιπ για χρήση σε αυτοκίνητα, όπως οι NXP Semiconductors και Infineon Technologies προτιμούσαν να αναθέτουν σημαντικό τμήμα της παραγωγής τους σε γίγαντες όπως η TSMC και άλλα κυπρία. Όταν οι αυτοκινητοβιομηχανίες θέλησαν να αυξήσουν τις παραγγελίες στα τέλη του 2020, κατέβαλαν μεγάλη προσπάθεια να καλύψουν τις ανάγκες τους, διότι τα διαθέσιμα εξαρτήματα είχαν δοθεί σε εταιρείες άλλων κλάδων, όπως εκείνες, που κατασκευάζουν έξυπνα κινητά τηλέφωνα.

Πέρυσι η Ευρωπαϊκή Ένωση αναφέρθηκε στον στόχο του 20% της παγκόσμιας παραγωγής σε ημιαγωγούς με κριτήριο την αξία τους, αν και δεν επεκτάθηκε σε λεπτομέ-

ρειες. Όπως τονίσει ο Τιερί Μπρετόν, «δεν μπορούμε να μιλάμε για ψηφιακή κυριαρχία της Ευρώπης, χωρίς η ίδια να έχει αυτονομία και αυτάρκεια στο πεδίο της μικροηλεκτρονικής». Η Κομισιόν δήλωσε, πάντως, ότι θα προωθήσει μία συμμαχία στο πεδίο της μικροηλεκτρονικής, η οποία θα περιλαμβάνει τους μεγαλύτερους κατασκευαστές τσιπ της Ευρώπης και πιθανώς και αυτοκινητοβιομηχανίες και τηλεπικοινωνιακούς ομίλους. Κατά τους αναλυτές, η αφύπνιση της Ευρώπης παρατηρείται με μεγάλη καθυστέρηση και είναι περιορισμένης κλίμακας, όταν η Κίνα, η Ιαπωνία και οι ΗΠΑ προσπαθούν είτε να ενισχύσουν την αυτάρκεια τους σε τσιπ ή να την ανακτήσουν – αλλά όλοι υπολείπονται των κορυφαίων παραγωγών της Samsung και της TSMC. Τέλος, κατά τον Πέτερ Βένινγκ, διευθυνόντα σύμβουλο της ολλανδικής ASML Holding, της μεγαλύτερης εταιρείας διεθνώς στην προμήθεια φωτολιθογραφικών συστημάτων για ημιαγωγούς, το όλο σύστημα εφοδιαστικής αλυσίδας των τσιπ εγκαθιδρύθηκε μέσα σε δεκαετίες και δεν αλλάζει εν μια νυκτί.

Μπαράζ εξαγορών από την Apple μέσα στην τελευταία εξαετία

Αποκτά μία καινούργια εταιρεία κάθε μήνα – Ρεκόρ εσόδων το α΄ τρίμηνο του 2021

Μία εταιρεία κάθε τρεις με τέσσερις εβδομάδες αγοράζει ο αμερικανικός κολοσσός της Apple, ενώ συνολικά τα τελευταία έξι χρόνια απέκτησε με τον ρυθμό αυτό περί τις εκατό επιχειρήσεις. Τα σχετικά αποκάλυψε ο διευθύνων σύμβουλος της, Τιμ Κουκ, και αναφέρει σε δημοσίευσμά του το ειδοσεαφωτικό δίκτυο του BBC. Αφορμή για την ανακοίνωση δόθηκε στο πλαίσιο της καθιερωμένης ετήσιας γενικής συνέλευσης των μετόχων του κολοσσού την Τρίτη.

Πέραν τούτου, η Apple, την οποία συνίδρυσε ο διορατικός Στιβ Τζομπς και στα μέσα της δεκαετίας του 1990 βρέθηκε ένα βήμα πριν από την πτώχευση, είχε καλές ειδήσεις για τους επενδυτές της. Το πρώτο τρίμηνο του οικονομικού έτους 2021 (ημερολογιακά πρόκειται για το διάστημα Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου 2020) είχε τα υψηλότερα έσοδα όλων των εποχών, τα οποία ανήλθαν σε 111,4 δισεκατομμύρια δολάρια, ήτοι είχαν μία αύξηση της τάξεως του 21% με το αντίστοιχο προ ενός έτους διάστημα. Αναφερόμενος, ειδικότερα, στις εξαγορές, ο Τιμ Κουκ είπε στη συνέλευση των μετόχων ότι αυτές αποσκοπούν κυρίως στην απόκτηση τεχνολογίας και ταλέντων.

Ποια, όμως, ήταν η μεγαλύτερη τέτοια επιχειρηματική κίνηση της Apple την τελευταία δεκαετία; Αυτή είχε να κάνει με την απόκτηση αντι 3 δισ. δολαρίων της Beats Electronics, της κατασκευάστριας ακουστικών, την οποία ίδρυσε ο ράπερ και παραγωγός Dr Dre. Το 2018, τώρα, ο αμερικανικός κολοσσός υψηλής τεχνολογίας απέκτησε ακόμα μία υψηλού προφίλ επιχείρηση. Ήταν η Shazam, δημιουργός λογισμικού για την αναγνώριση μουσικής αντί τιμήματος 400 εκατ. δολαρίων. Η πολιτική του Τιμ Κουκ και της Apple είναι να εξαγοράζει μικρότερες εταιρείες υψηλής τεχνολογίας, ούτως

Αναφερόμενος στις εξαγορές, ο διευθύνων σύμβουλος της Apple Τιμ Κουκ είπε στη συνέλευση των μετόχων ότι αυτές αποσκοπούν κυρίως στην απόκτηση τεχνολογίας και ταλέντων.

Η μεγαλύτερη επιχειρηματική κίνηση της Apple ήταν η απόκτηση αντι 3 δισ. δολαρίων της Beats Electronics του ράπερ Dr Dre.

ώστε στη συνέχεια να ενσωματώνει τις καινοτομίες τους στα δικά τους προϊόντα. Ακόμα ένα παράδειγμα αποτελεί η PrimeSense, μια ισραηλινή εταιρεία τρισδιάστατων αισθητήρων, της οποίας η τεχνολογία συνέεισε στην αντίστοιχη αναγνώριση προσώπου της Apple. Η τελευταία, επιπροσθέτως, έχει επενδύσει σε τεχνολογία back-end, που δεν είναι

και τόσο προφανής στους χρήστες iPhone ή Macbook. Η εν λόγω τεχνολογία σχετίζεται με το πώς η εκάστοτε ιστοσελίδα λειτουργεί, ενημερώνεται και αλλάζει. Φυσικά, ένα πεδίο, το οποίο ενδιαφέρει την Apple, είναι και η ηλεκτροκίνηση και η αυτόνομη οδήγηση, όπως έδειξαν και οι πρόσφατες συνομιλίες της με διάφορες αυτοκινητοβιομηχανίες. Εξ ου και ο κατάλογος εξαγορών και επενδύσεων της είναι εξαιρετικά ποικίλος, όπως επισημαίνει το BBC. Τον τελευταίο χρόνο, η Apple αγόρασε πολλές εταιρείες τεχνολογίας νοημοσύνης, μεταξύ των οποίων μία, η οποία δραστηριοποιείται σε εκδηλώσεις ψηφιακής πραγματικότητας, μία νεοφυή εταιρεία ψηφιακών πληροφοριών και μία ακόμα, που ασχολείται με

podcast. Το 2019 η Apple αγόρασε το Drive.ai, μια εταιρεία που χρησιμοποιεί την τεχνητή νοημοσύνη για συστήματα αυτόνομης οδήγησης. Επίσης, το 2016 απέκτησε μερίδιο 1 δισ. δολ. στην κινητική εταιρεία σύνδεσης οδηγών και επιβατών της Didi Chuxing, το οποίο, πάντως, δεν της δίνει λόγο στην τελευταία. Ο κολοσσός έχει στη διάθεσή του πακτώλο ρευστού, οπότε έχει πολλά χρήματα για να κάνει εξαγορές. Ωστόσο, δείχνει να είναι πολύ επιλεκτικός, ανεξαρτήτως του γεγονότος πως απέκτησε 100 μονάδες σε έξι χρόνια. Τέλος, υπενθυμίζεται πως ο Ελον Μασκ, ιδρυτής της Tesla που κατασκευάζει μόνον ηλεκτρικά οχήματα, προσέγγισε την Apple το 2013, αλλά η απόπειρά του δεν ευδοκώθηκε.

Ζημίες 2,3 δισ. ευρώ για το Χίθροου το 2020

Το Χίθροου ανακοίνωσε ότι κατά τη διάρκεια του 2020 ο αριθμός των επιβατών του συρρικνώθηκε κατά 73%, στα 22 εκατομμύρια, ενώ και οι συνολικές ζημιές του για το έτος ανήλθαν σε 2,3 δισ. στερλίνες, δηλαδή σε 2,33 δισ. ευρώ.

Αιτία της δυσμενούς εξέλιξης ήταν η πανδημία του κορωνοϊού, όπως είναι προφανές, η οποία είχε καταστροφικές συνέπειες στην επιβατική κίνηση η οποία υποχώρησε σε επίπεδα πρωτόγνωρα από τη δεκαετία του 1970, όπως αναφέρει σε δημοσίευσμά του το Αθηνναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων (ΑΜΠΕ). Σε έκκληση της διοίκησης του αεροδρομίου προς την κυβέρνηση ζητεί να συμφωνηθούν κοινώς αποδεκτά ταξιδιωτικά πρότυπα, ούτως ώστε να δύνανται να ταξιδεύουν και πάλι οι επιβάτες και τα αεροπλάνα να πετούν το καλοκαίρι, μία περίοδο η οποία ευνοεί τις μετακινήσεις και την ύφεση των ιών.

Επιπλέον, ζήτησε να παρασχεθούν φοροελαφρύνσεις στις εταιρείες, που είναι υπεύθυνες για τη λειτουργία των αεροδρομίων, προκειμένου να ξεπεράσουν την κρίση.

Το αεροδρόμιο, το οποίο βρίσκεται δυτικά του Λονδίνου, ευελπιστεί ότι οι κρατήσεις εισιτηρίων για διεθνή ταξίδια θα ενεργοποιηθούν ξανά από τα μέσα Μαΐου. Κι αυτό βασίζεται στις ανακοινώσεις που έκανε ο κυβερνήτης του Μπόρις Τζόνσον στις αρχές της εβδομάδας σχετικά με τη χαλάρωση των μέτρων εγκλεισμού.

Πάντως, θα πρέπει να σημειωθεί πως το εν λόγω αεροδρόμιο, το μεγαλύτερο του Ηνωμένου Βασιλείου, απόλεσε το 2020 τον τίτλο του κορυφαίου στην Ευρώπη με κριτήριο την επιβατική του κίνηση. Πρώτο αναδείχθηκε το Παρίσι, το οποίο δέχθηκε λιγότερα πλήγματα από την πανδημία συγκριτικά με το Χίθροου και τα δρομολογία του δεν μειώθηκαν σε τέτοιο βαθμό. Ειδικότερα, ο βρετανικός αερολιμένας ανακοίνωσε χτες ότι, διαρκούντος του παρελθόντος έτους, οι επιβάτες του έφθασαν μόλις τα 22 εκατομμύρια, δηλαδή ήταν κατά 73% μειωμένοι εν συγκρίσει με το 2019 και εξ αυτών οι μισοί μετακινήθηκαν μέσω στατους δύο πρώτους μήνες του έτους, τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο – όπερ σημαίνει, ακριβώς το διάστημα πριν από το ξέσπασμα της πανδημίας στην Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες, όπως αναφέρει το ΑΜΠΕ.

Οι προ φόρων και τόκων ζημιές του αερολιμένα ανήλθαν σε 2 δισ. λίρες επί εσόδων μειωμέ-

Η επιβατική κίνηση στο αεροδρόμιο της βρετανικής πρωτεύουσας υποχώρησε πέρυσι στα επίπεδα της δεκαετίας του 1970.

Ο αριθμός των επιβατών του συρρικνώθηκε κατά 73%, στα 22 εκατ. άτομα.

νων κατά 62%, αν και η διοίκησή του ανακοίνωσε ότι, παρά ταύτα, έχει ρευστότητα 3,9 δισ. λιρών και ότι αυτή είναι που θα του προσφέρει στήριξη έως το 2023. Υπενθυμίζεται πως το Χίθροου ανήκει μεταξύ άλλων στην ισπανική Ferrovial, στην Αρχή Επενδύσεων του Κατάρ και την China Investment. Πάντως, θα πρέπει να τονισθεί, σύμφωνα με το Bloomberg, πως στον κλάδο των αερομεταφορών υπάρχει και ένα φωτεινό σημείο: κι αυτό δεν είναι άλλο από τη μεταφορά αγαθών από αέρος από τη μία μεριά της Γης στην άλλη. Ειδικά, μάλιστα, εάν σκεφθεί κανείς πως παρατηρείται συμφόρηση στη μεταφορά εμπορευμάτων με τα πλοία, η από αέρος διαδρομή αποτελεί μια λύση. Προ πανδημίας το 60% όλης της χωρτικότητας στα τους δύο πρώτους μήνες του έτους, τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο – όπερ σημαίνει, ακριβώς το διάστημα πριν από το ξέσπασμα της πανδημίας στην Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες, όπως αναφέρει το ΑΜΠΕ.

Οι προ φόρων και τόκων ζημιές του αερολιμένα ανήλθαν σε 2 δισ. λίρες επί εσόδων μειωμέ-

Η πανδημία αύξησε τις ανέπαφες συναλλαγές

Λόγω φόβου για πιθανή μετάδοση του κορωνοϊού, αλλά και για να αποφύγουν τις ουρές, ολοένα και πιο πολλοί Γερμανοί προτιμούν τις ανέπαφες πληρωμές στο σούπερ μάρκετ ή στα καταστήματα. Τα σχετικά αναφέρει σε δημοσίευσμά της η Deutsche Welle. Αρκετοί καταναλωτές προσπαθούν να περιορίσουν όσο το δυνατόν τους όποιους κινδύνους με τη βοήθεια ανέπαφων πληρωμών ή σωρώνοντας οι ίδιοι

τα προϊόντα που τοποθετούν στο καλάθι τους – έτσι δεν χρειάζεται να περιμένουν στις ουρές. Γεγονός πάντως είναι ότι ο κορωνοϊός θα αλλάξει σε βάθος χρόνου το τρόπο με τον οποίο ψωνίζουμε, πόσο μάλλον για τους Γερμανούς και τις Γερμανίδες, οι οποίοι προ πανδημίας έδειχναν να προτιμούν το ρευστό και όχι το «πλαστικό» χρήμα.

Σύμφωνα με έρευνα του Ινστιτούτου Εμπορικών Έρευνών της

Κολωνίας (ΕΗΙ), το 2020 πληρώθηκαν με μετρητά ένα δισεκατομμύριο αγορές λιγότερο από ό,τι την προπερασμένη χρονιά. Συνολικά οι καταναλωτές περιόρισαν πενήντα το ψώνια με μετρητά κατά 28 δισ. ευρώ.

Έτσι, το 2020 κατεγράφη η μεγαλύτερη αύξηση πληρωμών χωρίς μετρητά στη Γερμανία, από τότε που το ΕΗΙ ξεκίνησε πριν από 25 χρόνια τις μετρήσεις, αναφέρει

ο ερευνητής του, Χορστ Ρίτερ. Η αλλαγή είναι αισθητή παντού, τόσο στα κανονικά σούπερ μάρκετ όσο και στα εκπτώτικα. Η αλυσίδα Aldi Süd (στα νότια της Γερμανίας), για παράδειγμα, ανέφερε σε σφυγμομέτρηση του γερμανικού πρακτορείου ειδήσεων δρα ότι «τον Ιανουάριο πάνω από το 40% των πληρωμών πραγματοποιήθηκε με κάρτα και από αυτές πάνω από το 60% ανέπαφα».

ΔΕΛΤΙΟ Α ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΥ Δυνάμει του περί Πώλησης Ενυπόθηκου Ακινήτου μέσω Ηλεκτρονικού Συστήματος Πλειστηριασμού Διατάγματος του 2019

ΑΝΑΚΟΙΝΩΝΕΤΑΙ ότι σύμφωνα με το περί Πωλήσεως Ενυπόθηκου Ακινήτου μέσω Ηλεκτρονικού Συστήματος Πλειστηριασμού Διάταγμα του 2019, το οποίο εκδόθηκε δυνάμει των διατάξεων του περί Μεταβίβασης και Υποθηκείωσης Ακινήτων Νόμου, θα πωληθεί σε ηλεκτρονικό πλειστηριασμό μετά από αίτηση της Ελληνικής Τράπεζας Δημόσιας Εταιρείας Λτδ, η ακίνητη ιδιοκτησία που περιγράφεται στον πιο κάτω Πίνακα από τον Υπάλληλο Ηλεκτρονικού Πλειστηριασμού ή τον εργοδότη αυτού ACB E-Auctions Ltd, αρ. τηλ. 22-222230, ηλεκτρονική διεύθυνση: info@eauctions-cy.com

Η πώληση θα διεξαχθεί μέσω Ηλεκτρονικού Συστήματος Πλειστηριασμού στην Ιστοσελίδα Ηλεκτρονικού Πλειστηριασμού www.eauction-cy.com, στις 29/03/2021 και ώρα 10:00π.μ.

Μοναδικός Αριθμός Ηλεκτρονικού Πλειστηριασμού: GTUS84NS8B

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ						
Α/Α	Αριθμός εγγραφής	Αριθμός Φύλλου/Σχεδίου και Αρ. Τεμαχίου	Δήμος/Ενορία/Κοινότητα	Τοποθεσία ή οδός	Λεπτομέρειες του ακινήτου Είδος Έκταση τ.μ.	Εγγεγραμμένο συμφέρον που θα πωληθεί
1.	0/2689	30/32W1 και 2503	Λευκωσία/Δήμος Γερίου	Καλόν Αργάκι	Χωράφι 6647	1/1
Επιφυλασσομένη τιμή πώλησης: €446.000						
Ποσό Εγγύησης: €44.600						

1. Το ακίνητο δεν θα παραδοθεί αν δεν καλυφθεί η επιφυλαχθείσα τιμή πώλησης.
 2. Το συμφέρον στο πιο πάνω ακίνητο προσφέρεται στην πώληση χωρίς περισσότερες εγγυήσεις σχετικά με την ύπαρξη, το είδος ή την έκταση του ακινήτου ή με το δικαίωμα που έχει ο ενυπόθηκος οφειλέτης.
 3. Ο ψηλότερος Προσφοροδότης πρέπει να έχει υπόψη του ότι, το υπόλοιπο από το τίμημα πώλησης (αποδεχόμενης τιμής προσφοράς μείον το ποσό της εγγύησης) πρέπει να πληρωθεί στον ενυπόθηκο δανειστή, διαφορετικά κάνει το ποσό της εγγύησης και έχει ευθύνη για κάθε ζημία που πιθανόν να υπάρξει σε κατοπινή πώληση.
 4. Οι πλειοδότες θα πρέπει να έχουν υπόψη τους ότι, σε περιπτώσεις όπου ενδέχεται να προκύψει Φ.Π.Α., το οποιοδήποτε κατακυρωθέν τίμημα πώλησης δεν θα περιλαμβάνει το ποσό του Φ.Π.Α. Το ποσό αυτό θα είναι πληρωτέο επιπρόσθετα από το τίμημα πώλησης και θα βαρύνει τον αγοραστή.
 5. Το 6% περίπου του ακινήτου εμπίπτει εντός της Πολεοδομικής Ζώνης Δα2 (Ζώνη Προστασίας). Το ακίνητο έχει άδεια διαίρεσης γης.

Ημερομηνία: 12/02/2021

Η Τράπεζα θα παρέχει περαιτέρω πληροφόρηση αναφορικά με το ακίνητο στους ενδιαφερόμενους αγοραστές, οι οποίοι παρακαλούνται όπως απευθυνθούν στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.hellenicbank.com και/ή στο τηλέφωνο 22-690470.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Κάθε μέρα, κάθε λεπτό

kathimerini.com.cy

ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ - GOOD LIFE SHOWBIZ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ - ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΨΥΚΤΙΚΟΙ ΘΑΛΑΜΟΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΨΥΞΗΣ ΠΡΟΣ ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ

Επενδύοντας συνεχώς στην ανάπτυξη, προχωρήσαμε στη δημιουργία ενός Νέου Κέντρου Διανομής στη Βιομηχανική Περιοχή Ιδαίου. Πρόκειται για ένα σύγχρονο και λειτουργικό κτίριο συνολικού εμβαδού 4.000m², το οποίο περιλαμβάνει 10 ράμπες φορτοεκφόρτωσης, 4 θερμοκρασιακές ζώνες αποθήκευσης και 4 χιλιάδες παλετοθέσεις.

Μετά την ολοκλήρωση του έργου, είμαστε στην ευχάριστη θέση να σας πληροφορήσουμε ότι διαθέτουμε ψυκτικούς θαλάμους συντήρησης και κατάψυξης, προς ενοίκιαση.

Για πληροφορίες επικοινωνήστε με τον κ. Βασιλή Τσελική στο: 22056701/99111573 ή στο 22488400 ή στο info@iph.com.cy

iph
iakovos photiades
foodstuff suppliers ltd

Κάθε μέρα, κάθε λεπτό

kathimerini.com.cy

ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ - GOOD LIFE SHOWBIZ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ - ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το υπερόπλο Μπάιντεν και οι αργοί ρυθμοί της Ε.Ε.

Πώς αναμένεται να επιδράσουν στην ανάκαμψη τα μέτρα στήριξης

Του ALEXANDER WEBER / BLOOMBERG

Την ώρα κατά την οποία στις ΗΠΑ δρομολογείται ένα γενναίο πακέτο στήριξης της οικονομίας με σκοπό να επιταχύνει την ανάκαμψη από την κρίση της πανδημίας, μεγάλο μέρος της Ευρώπης κωλυσιεργεί στη λωρίδα αργής κυκλοφορίας. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της UniCredit, αν το Κογκρέσο εγκρίνει στο αμέριστο το πακέτο του 1,9 τρις δολαρίων που προωθεί ο πρόεδρος Μπάιντεν, οι δαπάνες της αμερικανικής κυβέρνησης το 2021 θα είναι υπερτριπλάσιες από τα ποσά που σχεδιάζουν να διαθέσουν οι χώρες της Ευρώπης.

Κατά συνέπεια, οι περισσότεροι οικονομολόγοι προβλέπουν πως η αμερικανική οικονομία θα φτάσει στα προ πανδημίας επίπεδα γύρω στα μέσα του έτους, που σημαίνει ένα ολόκληρο έτος νωρίτερα από την Ευρώπη. Η JPMorgan Chase εκτιμά πως «η δημοσιονομική ώθηση» που θα προσφέρουν στην αμερικανική οικονομία οι δαπάνες της κυβέρνησης, μείον όποια ζημία συνεπάγεται η λήξη των φοροπαλλαγών και των μέτρων στήριξης, θα προσθέσει 1,8% στο αμερικανικό ΑΕΠ φέτος. Για την Ευρώπη προ-

βλέπει ότι οι αντίστοιχες πολιτικές θα μειώσουν το ΑΕΠ της κατά 0,1%. Οι αργοί ρυθμοί της Ευρώπης οφείλονται μερικώς στη δυσκίνητη δομή της. Οι 27 κυβερνήσεις της Ε.Ε. ορίζουν ξεχωριστά τις δικές τους πολιτικές και χρειάστηκαν μήνες διαπραγματεύσεων πέρυσι για να συμφωνήσουν στο Ταμείο Ανάκαμψης των 750 δισ. ευρώ. Ακόμη και τώρα επεξεργάζονται προτάσεις για το πώς θα διατεθούν τα χρήματα του Ταμείου που πιθανώς δεν θα αρχίσουν να εκταμιεύονται παρά το δεύτερο εξάμηνο του έτους. Μια τόσο προσεκτική διαχείριση σίγουρα έχει και τα πλεονεκτήματά της. Αν πάνε όλα καλά, η Ε.Ε. θα έχει μια σωστά διαρθρωμένη σειρά προγραμμάτων που θα αναβαθμίσουν την παραγωγικότητά της και το δυναμικό ανάπτυξής της για τα επόμενα χρόνια.

Αν, όμως, δεν πάνε κατ' ευχήν, η Γηραιά Ήπειρος θα έχει προβλήματα για μεγάλο χρονικό διάστημα. «Το θέμα είναι τι θέλουμε να επιτύχουμε» δηλώνει ο Κάρστεν Μπρτζέσκι, οικονομολόγος της ING στη Γερμανία και διευκρινίζει, «θέλουμε αυτήν τη βραχυπρόθεσμη τόνωση ή να χρησιμοποίησουμε τα χρήματα για να βελτιώσουμε τη

Η JPMorgan Chase εκτιμά πως «η δημοσιονομική ώθηση» που θα προσφέρουν στην αμερικανική οικονομία οι δαπάνες της κυβέρνησης θα προσθέσει 1,8% στο αμερικανικό ΑΕΠ φέτος. Για την Ευρώπη προβλέπει ότι οι αντίστοιχες πολιτικές θα μειώσουν το ΑΕΠ της κατά 0,1%.

Οικονομολόγοι προβλέπουν πως η αμερικανική οικονομία θα φτάσει στα προ πανδημίας επίπεδα ένα χρόνο νωρίτερα από την Ευρώπη.

δομή της οικονομίας κατά βιώσιμο τρόπο; Στην Ευρώπη χρειαζόμαστε το δεύτερο». Για την Ε.Ε. το Ταμείο Ανάκαμψης σε συνδυασμό με τον προϋπολογισμό του 1,1 τρις ευρώ αποτελεί θεαματική στήριξη. Τα χρήματα θα δαπανηθούν από φέτος έως και το 2027, με μεγάλο μέρος τους να προορίζεται για τον «εκσυγχρονισμό», όπως για παράδειγμα η ψηφιοποίηση αλλά και η

καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Οχι μόνον πρόκειται για το μεγαλύτερο πακέτο στήριξης στην ιστορία της Ε.Ε. αλλά παράλληλα χρηματοδοτείται από ομόλογα που θα εκδοθούν από κοινού. Είναι η πρώτη φορά που η Ε.Ε. συμφωνήσει τέτοιου είδους μέτρο. Είναι προσωρινό αλλά τα στελέχη της ΕΚΤ ευελπιστούν πως θα οδηγήσει τελικά σε κάποια μόνιμη δυνατότητα κοινής δημοσιονομικής στήριξης, που πρακτικά θα είναι αντίστοιχη του ομοσπονδιακού προϋπολογισμού των ΗΠΑ. Η Ευρώπη έχει αγωνιστεί να αμβλύνει τις οικονομικές αποκλίσεις ανάμεσα στις χώρες-μέλη της τις οποίες έφερε ξανά στην επιφάνεια η πανδημία. Τα εθνικά προγράμματα δημοσιονομικής στήριξης ήταν πιο γενναία δώρα στις πλούσιες χώρες, όπως η Γερμανία, σε σύγκριση με εκείνα των ασθενέστερων, όπως η Ιταλία

και η Ισπανία. Και κανείς δεν έχει πεισθεί πως η Ευρώπη τα κάνει σωστά. Ο Ερίκ Νίλσεν, επικεφαλής των οικονομολόγων της UniCredit, χαρακτηρίζει «ουσιαστικά ανεπαρκή» την προσέγγιση της Ευρώπης και θεωρεί πως σε σύγκριση με τα αμερικανικά, τα ευρωπαϊκά προγράμματα στήριξης είναι περιπλοκά και ακατανόητα. Σε σχετική έκθεσή του προβλέπει πως η ευρωπαϊκή προσέγγιση θα οδηγήσει τελικά σε ισχνή ανάκαμψη, υψηλή ανεργία, βαθύτερα σημάδια στην οικονομία και χαμηλό πληθωρισμό. Κάτι εξαιρετικά γνώριμο στην Ευρώπη. Η εμμονή στη λιτότητα με σκοπό τη μείωση του χρέους μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση της δεκαετίας 2008-2009 αντί για την τόνωση της ανάπτυξης μέσω της κατανάλωσης καταδίκασε την Ευρώπη σε μια πολύ αργή ανάκαμψη που μετεξελίχθηκε σε

κρίση χρέους και διπλή ύφεση. Το ΔΝΤ εκτιμά πως το 2020 το αμερικανικό ΑΕΠ μειώθηκε κατά 3,2%, ενώ της Ευρώπης κατά 5,1%.

Η Μαρία Δεμερτζή, διευθυντικό στέλεχος, εκτιμά πως οι ευρωπαϊκές χώρες κάνουν καλά που επικεντρώνονται στη στήριξη των επενδύσεων και των προβληματικών πτυχών της οικονομίας. Επισημαίνει όμως ότι δεν έχουν ληφθεί αρκετά μέτρα για να δοθεί ώθηση στην κατανάλωση.

Η εμπειρία μας από το 2020 καταδεικνύει ότι οι Ευρωπαίοι μάλλον θα βγουν έξω και θα αρχίσουν να δαπανούν μόλις τους το επιτρέψουν οι κυβερνήσεις τους. Τα νοικοκυριά έχουν συγκεντρώσει αποταμιεύσεις εκατοντάδων δισ. ευρώ που δεν μπορούσαν να δαπανήσουν στη διάρκεια των lockdowns. Και αυτά τα κεφάλαια μπορούν να δώσουν ώθηση στην οικονομία.

Η ΕΚΤ φοβάται ότι μια απότομη αύξηση των επιτοκίων θα πλήξει την ανάκαμψη

Την άποψη ότι μια απότομη αύξηση των επιτοκίων μπορεί να υπονομεύσει την οικονομική ανάκαμψη, εξέφρασε η Ιζαμπέλ Σνάμπελ, μέλος της εκτελεστικής επιτροπής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. «Θα εξασφαλίσουμε πως δεν υπάρχει κάποια αδικαιολόγητη κίνηση για να αυστηροποιηθούν οι συνθήκες χρηματοδότησης», ανέφερε σε συνέντευξή της. «Μια απότομη αύξηση των επιτοκίων θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την οικονομική ανάκαμψη. Για τον λόγο αυτό παρακολουθούμε πολύ στενά πώς διαμορφώνονται οι συνθήκες στην αγορά». Οι δηλώσεις της κ. Σνάμπελ ήρθαν λίγες ημέρες έπειτα από εκείνες της προέδρου της ΕΚΤ, Κριστίν Λαγκάρντ, πως «παρακολουθούμε στενά την εξέλιξη στις ονομαστικές αποδόσεις των ομολόγων». Μάλιστα, το συγκεκριμένο σκόλο της κ. Λαγκάρντ υποδηλώνει πιθανή ανησυχία πως οι αποδόσεις των μακροπρόθεσμων ομολόγων έχουν αυξηθεί, παρά τη δέσμευση της ΕΚΤ να διατηρήσει σε χαμηλά επίπεδα τους

Η ανάπτυξη των ευρωπαϊκών χωρών αναμένεται να προσεγγίσει την πρόβλεψη για 3,9%.

εξαιρετικά χαλαρούς όρους χρηματοδότησης. Ετσι, όπως αναφέρει το Bloomberg, έχοντας διοχετίσει κεφάλαια πολλών τρις στις διεθνείς αγορές ως στήριξη για την αντιμετώπιση της πανδημίας, όσοι χαράσσουν πολιτική στις κεντρικές τράπεζες μεγάλων οικονομιών εξετάζουν να αντιδράσουν απέναντι στις αποδόσεις των ομολόγων οι οποίες, για τις οικονομίες τους, αυξάνονται με ταχείς ρυθμούς. Σύμφωνα με το Bloomberg, η κεντρική τράπεζα της Κορέας προειδοποιεί πως θα παρέμβει εάν το κόστος δανεισμού αυξηθεί, ενώ η κεντρική τράπεζα της Αυστραλίας υποχρέωθηκε να συνεχίσει το πρόγραμμα

«Θα εξασφαλίσουμε πως δεν υπάρχει κάποια αδικαιολόγητη κίνηση για να αυστηροποιηθούν οι συνθήκες χρηματοδότησης», τόνισε η Ιζαμπέλ Σνάμπελ της ΕΚΤ.

αγοράς ομολόγων. Από την πλευρά της, η Τράπεζα της Νέας Ζηλανδίας υποσχέθηκε να συνεχίσει να λαμβάνει μέτρα για τη στήριξη της οί-

νομίας ακόμη και εάν οι εκτιμήσεις για την πορεία της εγχώριας οικονομίας είναι ευνοϊκές. Η κ. Σνάμπελ πρόσθεσε πως διαβλέπει ενθαρρ-

ντικά σημάδια ανάκαμψης, με τον ρυθμό των εμβολιασμών να βελτιώνεται και την παγκόσμια οικονομία να ανακάμπτει ταχύτερα από τις αρχικές εκτιμήσεις της ΕΚΤ. Όπως ανέφερε η ίδια, παρότι η ανάπτυξη των χωρών της Ε.Ε. μπορεί να είναι πιο αναμικτή από αυτή που αναμενόταν αρχικά, εξαιτίας των συνεχόμενων lockdowns, αναμένεται να προσεγγίσει την πρόβλεψη που έκανε τον Δεκέμβριο η ΕΚΤ (3,9%). Όσον αφορά τις επιχειρήσεις, τα χρέη των εταιρειών αλλά και η αδυναμία αποπληρωμής τους είναι φαινόμενα που αναμένεται να αυξηθούν όταν η βούληση που παρέχουν τα κράτη αρχίσει να μειώνεται. Αυτό μακροπρόθεσμα θα μπορούσε να πλήξει σημαντικά τον χρηματοπιστωτικό τομέα, αυξάνοντας τον αριθμό των μη εξυπηρετούμενων δανείων. «Η ανάλυσή μας δείχνει πως οι ευρωπαϊκές τράπεζες θα πρέπει να είναι ικανές να αντιμετωπίσουν αυτό το πρόβλημα, καθώς η βούληση δεν έχει αποσυρθεί πολύ νωρίς και πολύ απότομα και καθώς όλες οι συνθήκες παραμένουν ευνο-

ϊκές, συμπεριλαμβανομένων και των συνθηκών χρηματοδότησης που παρέχει η ΕΚΤ», επισήμανε.

Σημειώνεται ότι την περασμένη Τετάρτη κορυφαίοι εκπρόσωποι της Ε.Ε., υπεύθυνοι για την αντιμονοπωλιακή νομοθεσία, δήλωσε πως τα μέτρα στήριξης κατά της COVID-19 διατήρησαν κατά πάσα πιθανότητα ζωντανές ορισμένες εταιρείες «ζόμπι», οι οποίες κανονικά θα είχαν διακοπεί τη λειτουργία τους. Συχνά οι ρυθμιστικές αρχές εξετάζουν τη ροή των κρατικών επιδοτήσεων που δίνονται από το κράτος προκειμένου να αποφύχουν ανεπιθύμητες επιπτώσεις, όπως η ενίσχυση επιχειρήσεων που δεν έχουν κέρδη, επισήμανε, σύμφωνα με το Bloomberg, ο Ολιβιέ Γιουρέσεντ, επικεφαλής στην επιτροπή ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αυτοί οι κανόνες καλάρωσαν πέρυσι για να επιτραπεί στα κράτη να υποστηρίξουν τις επιχειρήσεις, καθώς η πανδημία «πάγωσε» την οικονομική δραστηριότητα.

Ανάγκη για 11 εκατ. προσλήψεις στον τομέα της Υγείας

Το εργατικό δυναμικό της Ε.Ε. στον τομέα της Υγείας και της μακροχρόνιας φροντίδας θα πρέπει να αυξηθεί κατά 11 εκατ. εργαζομένους από το 2018 ως το 2030, ώστε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις μιας κοινωνίας που γερνεί. Στην εκτίμηση αυτή καταλήγει σχετική έκθεση που δημοσίευσε το Κοινό Κέντρο Ερευνών (ΚΚΕρ) της Επιτροπής. Μεγάλο μέρος της ζήτησης καλύπτεται από την εκπαίδευση και κατάρτιση, ενώ η μεταναστεύση και η κινητικότητα εντός Ε.Ε. παίζουν όλο και σημαντικότερο ρόλο. Το 2018, στην Ε.Ε. υπήρχαν σχεδόν 2 εκατ. εργαζόμενοι στον τομέα της υγείας και της μακροχρόνιας φροντίδας που εργάζονταν σε άλλο κράτος από τη χώρα γέννησής τους.

Η έκθεση του ΚΚΕρ συνιστά οι υφιστάμενοι δίαυλοι μεταναστεύσης εργαζομένων να ενσωματωθούν με συγκεκριμένες παραμέ-

Στόχος, να εξασφαλίστούν οι κοινωνικές υπηρεσίες σε μια Ευρώπη που γερνεί.

τρους σχετικά με τα συστήματα υγείας και μακροχρόνιας φροντίδας, παραμένοντας ευθυγραμμισμένοι με τον παγκόσμιο κώδικα ορθής πρακτικής του ΠΟΕ. Ετσι θα μπορούσαν να προαχθούν οι ροές κινητικότητας, με όφελος για τις χώρες προέλευσης και προορισμού. Θα διευκολύνονταν επίσης η αναγνώριση των προσόντων και η πλήρης ενεργοποίηση των δεξιοτήτων των μεταναστών εργαζομένων στην Ε.Ε.

Η αντιπρόεδρος της Επιτροπής για θέματα Δημοκρατίας και Δημογραφίας Ντούμπραβκα Σούιτσα δήλωσε σχετικά: «Η Ευρώπη είναι μια ήπειρος που γερνεί και, ενώ

το μεγαλύτερο προσδόκιμο ζωής και τα περισσότερα χρόνια υγιούς διαβίωσης αποτελούν επίτευγμα, πρέπει να προετοιμαστούμε για την αυξανόμενη ζήτηση για μακροχρόνια φροντίδα. Κοινή μας πρόκληση θα είναι να εξασφαλίσουμε προσβάσιμη, οικονομικά προσιτή και ποιοτική μακροχρόνια φροντίδα και επαρκές εργατικό δυναμικό».

Η επιτροπος Καινοτομίας, Ερευνας, Πολιτισμού, Εκπαίδευσης και Νεολαίας Μαρίγια Γκαμπριέλ σχολίασε: «Η ανάλυση του Κοινού Κέντρου Ερευνών σχετικά με τη μεταβαλλόμενη δημογραφική κατάσταση και τον αντίκτυπό της στη ζήτηση για υγειονομική περίθαλψη και μακροχρόνια φροντίδα αποτελεί επίκαιρη συεισφορά, καθώς η Ευρώπη αντιμετωπίζει μία από τις βασικές προκλήσεις μιας κοινωνίας που γερνεί».

Η Επιτροπή έχει αναλάβει σει-

ρά πολιτικών πρωτοβουλιών για να στηρίξει τις χώρες της Ε.Ε. στην αντιμετώπιση των προκλήσεων της γήρανσης του πληθυσμού και των επιπτώσεων στους τομείς της υγείας και της μακροχρόνιας φροντίδας, συμπεριλαμβανομένων των πρώτων βημάτων προς μια Ευρωπαϊκή Ένωση Υγείας. Με την πρόσφατη «Πράσινη Βίβλο» που εξέδωσε η Επιτροπή για το θέμα ξεκίνησε μια ευρεία δημόσια διαβούλευση, μεταξύ άλλων, σχετικά με τον τρόπο ορισμού ανθεκτικών συστημάτων υγείας και μακροχρόνιας περίθαλψης. Μια άλλη σημαντική πρωτοβουλία που πρόκειται να παρουσιαστεί σύντομα είναι το σχέδιο δράσης για τον Ευρωπαϊκό Πύλο Κοινωνικών Δικαιωμάτων. Ο πυλώνας παρέχει μια πυξίδα για την αντιμετώπιση των κοινωνικών και οικονομικών προκλήσεων της εποχής μας, συμπεριλαμβανομένων της δημογραφικής αλλαγής.

Η μετανάστευση εντός Ε.Ε. παίζει όλο και σημαντικότερο ρόλο στην κάλυψη της ζήτησης σε νέους εργαζομένους στον χώρο της Υγείας.

Κατρακύλησαν οι κρατήσεις και οι τιμές στην Airbnb

Σοβαρό ήταν το «πλήγμα» που επέφερε η πανδημία το 2020

Του ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ

Σοβαρό ήταν το «πλήγμα» που επέφερε η πανδημία και η συρρίκνωση της τουριστικής περιόδου κατά τη διάρκεια του 2020 στην αγορά των βραχυχρόνιων μισθώσεων, καθώς ο συνολικός τζίρος υποχώρησε στα 467,4 εκατ. ευρώ, από 989 εκατ. ευρώ το 2019, μια πτώση της τάξεως του 53%. Ενδεικτικό της πίεσης

Από την πτώση δεν «ξέφυγαν» δημοφιλείς περιοχές όπως η Μύκονος, η Σαντορίνη, αλλά και το κέντρο της Αθήνας.

που ασκήθηκε πέρυσι στην αγορά των βραχυχρόνιων μισθώσεων είναι ότι η μέση πληρότητα των καταλυμάτων υποχώρησε κατά 27,7% και διαμορφώθηκε σε μόλις 36,1%, έναντι σχεδόν 50% το 2019. Ουσιαστικά δηλαδή υπήρξαν κρατήσεις μόλις για το 1/3 των διαθέσιμων ημερών.

Τα παραπάνω στοιχεία προκύπτουν από την ετήσια έρευνα για την ελληνική αγορά, που εκπόνησε η εξειδικευμένη εταιρεία AirDNA, η οποία αντλεί στοιχεία από περισσότερες από 10 εκατ. αγγελίες ακινήτων βραχυχρόνιας μίσθωσης σε παγκόσμια βάση (Airbnb και

Vrbo). Με βάση τη σχετική έρευνα για το 2020, στην Ελλάδα το μέσο ημερήσιο εισόδημα ανά διαθέσιμο κατάλυμα δεν ξεπέρασε τα 40,2 ευρώ, υποχωρώντας κατά 32,5%, από τα 59,55 ευρώ του 2019. Από την πτώση αυτή μάλιστα δεν «ξέφυγαν» οι δημοφιλέστερες περιοχές, το αντίθετο μάλιστα. Για παράδειγμα, στη Μύκονο η πτώση του μηνιαίου εισοδήματος ενός καταλύματος βραχυχρόνιας μίσθωσης ήταν της τάξεως του 41%, ενώ στο κέντρο της Αθήνας η κάμψη άγγιξε το 37%. Στη Σαντορίνη, η πτώση άγγιξε το 33% και στην Κρήτη το 25,7%. Στην Πάρο, τα μηνιαία έσοδα μειώθηκαν κατά 31,4% και στην Τήνο κατά 25%. Μεγάλες μειώσεις σημείωσαν επίσης τα καταλύματα στη Χαλκιδική, όπου η μείωση των τουριστών από τις βαλκανικές χώρες είχε σημαντική επίπτωση. Έτσι, στη Κασσάνδρα η πτώση του μηνιαίου εισοδήματος διαμορφώθηκε σε 44%, στη Σιθωνία σε 40,2% και στη Νέα Προποντίδα σε 39,3%, ενώ στη Θεσσαλονίκη δεν ξεπέρασε το 25,8%.

Στον αντίποδα, στα καταλύματα του παράκτιου μετώπου της Αττικής, η εικόνα ήταν σαφώς καλύτερη, καθώς η μείωση ήταν μόλις 9,3%. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι μεγάλη μερίδα των κατοίκων του λεκανοπεδίου επέλεξε κοντινούς προορισμούς για τις διακοπές του 2020, αποφεύγοντας να μετακινηθεί σε μεγάλες αποστάσεις για λόγους ασφαλείας.

Παράλληλα, επιβεβαιώθηκε η

Οι αριθμοί της Airbnb στην Ελλάδα το 2020

ΠΗΓΗ: AirDNA

53%

η μείωση των εσόδων διαμονής για τα καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης το 2020

49,3%

η μείωση των διανυκτερεύσεων σε 4,2 εκατ.

36,1%

η μέση πληρότητα, μειωμένη κατά 27,7% από το 2019

€111,2

το μέσο κόστος ανά διανυκτέρευση, μειωμένο κατά 6,7%

11,6%

η μείωση του αριθμού των αγγελιών ακινήτων πανελλαδικά σε 72.591

τάση της κυριαρχίας του ελληνικού «στοιχείου», ως προς την προέλευση των κρατήσεων καθ' όλη τη διάρκεια του 2020, κάτι που είναι πιθανό να καταγραφεί και κατά τη φετινή σεζόν. Σύμφωνα με τα στοιχεία της AirDNA, οι Έλληνες ήταν η μεγαλύτερη ομάδα επισκεπτών καταλυμάτων βραχυχρόνιας μίσθωσης, ενώ ακολούθησαν, κατά σειρά, οι Βρετανοί, οι Γάλλοι, οι Γερμανοί, οι Αμερικανοί και οι Ισπανοί. Στον αντίποδα, το 2019, οι χώρες που είχαν τις περισσότερες κρατήσεις ήταν κατά σειρά οι ΗΠΑ, η Μεγ. Βρετανία, η Ελλάδα, η Γαλλία, η Γερμανία και ο Καναδάς.

Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2020, μέσω των βραχυχρόνιων μισθώσεων προσφέρθηκαν συνολικά 11,6 εκατ. διαθέσιμες διανυκτερεύσεις. Εξ αυτών, κρατήσεις έγιναν μόνο για τα 4,2 εκατ. διανυκτερεύσεις, μέγεθος που αποτελεί πτώση της τάξεως του 49,3% σε σχέση με τα 8,3 εκατ. κρατήσεις που πραγματοποιήθηκαν το 2019. Πτώση κατά 6,7% σημείωσε και το μέσο κόστος ανά διανυκτέρευση, καθώς διαμορφώθηκε σε 111,3 ευρώ, από 119,2 ευρώ το 2019.

Μειωμένες κατά 11,6% ήταν και οι ενεργές αγγελίες (όπου δηλαδή έχει καταγραφεί τουλάχιστον μία κράτηση) για το 2020. Ο αριθμός τους, σε πανελλαδικό επίπεδο, διαμορφώθηκε σε 72.591, έναντι 82.138 το 2019. Ωστόσο, ο Δεκέμβριος του 2020 αποδείχθηκε ο χειρότερος μήνας του χρόνου. Συγκεκριμένα, εν μέσω μιας ακόμα περιόδου περιορισμού της κυκλοφορίας, ήταν προφανές ότι ο αντίκτυπος στη βραχυχρόνια μίσθωση θα ήταν ακόμα πιο αρνητικός. Έτσι, στα μέσα Δεκεμβρίου, ο αριθμός των αγγελιών ακινήτων υποχώρησε κατά 75,4% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2019, σε επίπεδο χαμηλότερο των 45.000 πανελλαδικά.

Ωστόσο, αν ληφθούν υπόψη τα ακίνητα στα οποία υπήρξε τουλάχιστον μία κράτηση σε μηνιαία βάση, αποκαλύπτεται ότι τα νοούμερα είναι ακόμα πιο χαμηλά. Για παράδειγμα, τον Δεκέμβριο σημειώθηκε τουλάχιστον μία κράτηση σε λιγότερο από 20.000 ακίνητα. Ακόμα και στο απόγειο της αγοράς, δηλαδή τον μήνα Αύγουστο, τα ακίνητα που κατόρθωσαν να εξασφαλίσουν έστω μια κράτηση μετά bias ξεπέρασαν τις 60.000. Πρόκειται για μια σαφή ένδειξη ότι η αγορά βραχυχρόνιας μισθώσεων υπολειπόταν το 2020 για μεγάλη μερίδα ιδιοκτητών.

Πρόκειται για μια σαφή ένδειξη ότι η αγορά βραχυχρόνιας μισθώσεων υπολειπόταν το 2020 για μεγάλη μερίδα ιδιοκτητών.

Νέο τοπίο

Παράγοντες της αγοράς βραχυχρόνιων μισθώσεων διαπιστώνουν ότι σήμερα έχει πλέον διαμορφωθεί ένα διαφορετικό «τοπίο», καθώς η πανδημία επτάχυνε τις εξελίξεις που είχαν αρχίσει να διαγράφονται ήδη από το 2019. Συγκεκριμένα, χιλιάδες αγγελίες καταλυμάτων έχουν πλέον «κατέβει» από τις ψηφιακές πλατφόρμες βραχυχρόνιας μισθώσεων, προκειμένου να προωθηθούν μέσω μακροχρόνιων συμβολαίων, ενώ υπάρχουν και αρκετές περιπτώσεις όπου το ακίνητο είναι διαθέσιμο για μίσθωση ορισμένων μηνών (π.χ. έξι), δείγμα ότι ο ιδιοκτήτης του σχεδιάζει να επιστρέψει στη βραχυχρόνια μίσθωση.

Ανεξάρτητα πάντως από το πόσα ακίνητα θα κάνουν την επανεμφάνισή τους στις ψηφιακές πλατφόρμες τύπου Airbnb, το βέβαιο είναι ότι η αγορά θα είναι πιο ανταγωνιστική και κυρίως πιο επαγγελματική. Αλλιώς, οι εταιρείες

που εκμεταλλεύονται ή διαχειρίζονται πολλαπλά ακίνητα κερδίζουν συνεχώς μερίδιο αγοράς. Με βάση τα στοιχεία της AirDNA, το 2014 όσοι διαχειρίζονταν πάνω από 21 ακίνητα κατείχαν μερίδιο της τάξεως του 14% στο σύνολο των εισοδημάτων από ενοίκια. Το μερίδιο αυτό ενισχύεται σταθερά έκτοτε, αγγίζοντας το 21% το 2020. Ακόμα και σήμερα, βέβαια, όσοι διαχειρίζονται μέχρι πέντε ακίνητα αποτελούν τη «μερίδα του λέοντος» της ελληνικής αγοράς, ελέγχοντας μερίδιο της τάξεως του 63%.

Όσον αφορά την πορεία του κλάδου το 2021, υπάρχει συγκρατημένη αισιοδοξία για σημαντική ενίσχυση των κρατήσεων, ώστε να προσεγγίσουν τουλάχιστον το 50% του επιπέδου πληρότητας του 2019. Ήδη, με βάση τον όγκο των κρατήσεων που έχουν γίνει για τους θερινούς μήνες του 2021, η εικόνα είναι σχεδόν ίδια με αυτή του 2020. Ωστόσο, όσο προχωράει το πρόγραμμα των εμβολιασμών σε όλες τις χώρες και έρχεται πιο κοντά χρονικά η επιστροφή προς την κανονικότητα, αναμένεται σημαντική ενίσχυση και του αριθμού των κρατήσεων.

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ

Η νέα εποχή έρχεται!

Ο ερχομός της φετινής άνοιξης συμπιέζει με την απάρχη της σταδιακής χαλάρωσης των περιοριστικών μέτρων του λεγόμενου δεύτερου κύματος της πανδημίας η οποία μας βασανίζει εδώ και ένα χρόνο. Πριν ένα χρόνο βαδίζαμε στο άγνωστο με βάρκα την ελπίδα. Ελπίζαμε πως καθώς ο καιρός ανέβαζε θερμοκρασίες, ο κορωνοϊός θα αποδυναμωνόταν επιτρέποντας μας να ανακτήσουμε τις ελευθερίες μας. Μπορεί να γινόταν αναφορά σε ένα δεύτερο κύμα, αλλά λίγοι θέλαμε να πιστέψουμε σε αυτό. Ουσιαστικά όμως όλοι (πλην των γραφικών έως επικινδυνών αρνητών) κατανοούσαμε ότι το δεύτερο, το τρίτο, το τέταρτο κύμα ήταν όλα πιθανά σενάρια ενόσω δεν υπήρχε πρόληψη ή/και θεραπεία, αλλά τα ευκολόγια καλά κρατούσαν.

Πέρασε το καλοκαίρι και με το φθινόπωρο επανήλθε και ο ιός σε πλήρη άνθηση. Εκεί που μάθαμε να ζούμε έστω με μειωμένες ανάσες, μας επιβλήθηκαν νέοι πλην γνώριμοι περιορισμοί. Όλοι στερηθήκαμε τις ελευθερίες μας, τις ανέμελες μας εξόδους για ποτό και φαγητό, τις συννευρέσεις με καλούς φίλους, τα ταξίδια μας... τα πάντα. Όταν το high light της ζωής μας για ένα χρόνο είναι το ψώνισμα από την υπεραγορά, μια βόλτα στη γειτονιά ή το πάρκο, άντε και κάποιο take away για να σπάσει η ρουτίνα του delivery και των περματισμών στην κουζίνα, κοιτάζοντας πάντα το ρολόι και ψαχου-

Η χαλάρωση των μέτρων ως μην γίνει αιτία να ξεφύγουμε απροστάτευτοι. Οι οικονομικές συνέπειες νέων περιοριστικών μέτρων θα είναι για όλους μας καταστροφικές.

λετώντας τις τσέπες μας για να βεβαιωθούμε ότι δεν ξεκάσαμε την ταυτότητα μας, τότε τα πράγματα δεν είναι και πολλά υποσχόμενα.

Με τον ερχομό του νέου έτους χάραζε και μια ελπίδα η οποία στην πορεία του χρόνου φαίνεται να ενδυναμώνεται. Ήλθαν τα εμβόλια και δουλεύουν. Με 113,6εκ κρούσματα και 2,5εκ θανάτους παγκοσμίως μέχρι τώρα, φαίνεται να τιθασεύεται το θηρίο. Οι πρώτες τρεις χώρες που προηγούνται στους εμβολιασμούς (Ισραήλ, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και Ηνωμένο Βασίλειο) πλέον μας δίνουν αδιάσειστα στοιχεία ότι τα εμβόλια μειώνουν την εξάπλωση, αποφορτίζουν τα συστήματα υγείας και δημιουργούν ασπίδα προστασίας. Επιπλέον, φαίνεται να είμαστε πιο κοντά στην ανακάλυψη φαρμάκων που θα δρουν άμεσα εναντίον του ιού και θα τον καταστρέφουν.

Μόνο μελανό σημείο είναι η

Αυτή η Άνοιξη είναι διαφορετική από την περσινή. Έχουμε να προσβλέπουμε σε νίκη. Μια νίκη που είναι βέβαιη και θέμα χρόνου να επικρατήσει.

σχετικά αργή διάθεση των εμβολίων. Όμως, αυτή η άνοιξη είναι διαφορετική από την περσινή. Έχουμε να προσβλέπουμε σε νίκη. Μια νίκη που είναι βέβαιη και θέμα χρόνου να επικρατήσει. Πρέπει να αντέξουμε όλοι ακόμη λίγο και το τέλος του μαρτυρίου είναι κοντά. Η χαλάρωση των μέτρων ως μην γίνει αιτία να ξεφύγουμε απροστά-

τευτοι. Οι οικονομικές συνέπειες νέων περιοριστικών μέτρων θα είναι για όλους μας καταστροφικές.

Όλοι μετρούμε ζημιές. Άλλοι μικρότερες, άλλοι τεράστιες έως και καταστροφικές. Η καταστολή της επίδρασης του ιού θα φέρει μεγάλη οικονομική ευφορία. Όλοι προσδοκούμε στη στιγμή που και πάλι ελεύθεροι θα μπορούμε να κάνουμε

ό,τι θέλουμε. Η παγκόσμια διάσταση της πανδημίας θα φέρει ένα παγκόσμιο ξέσπασμα καταναλωτισμού, επενδύσεων, απόλαυσης της ζωής ωσάν να μην υπάρχει αύριο.

Η χώρα μας δηλώνει παρούσα σε αυτό που θα ακολουθήσει. Ανεξάρτητα τι λένε κάποιοι γραφικοί υποψήφιοι που την είδαν βουλευτές

και σωτήρες του σύμπαντος, η Κύπρος μέχρι σήμερα είναι από τις χώρες που διαχειρίστηκαν υποδειγματικά την πανδημία εντός των χαοτικών δεδομένων που επικρατούν παγκοσμίως. Ναί έγιναν και γίνονται λάθη, αλλά δεν υπήρχε και δεν υπάρχει μια έτοιμη συνταγή που να θεωρείται σωστή. Οι οποίες στρατηγικές αντιμετώπισης του προβλήματος είναι εν μέρει προληπτικές αλλά και αντιδραστικές. Και όσο πιο άγνωστος είναι ο εχθρός κατά της υγείας, τόσο πιο σκληρή είναι η πρόληψη. Εκ των υστέρων, όλοι είμαστε προφήτες και καθηγητές.

Η Κύπρος, λοιπόν, θα είναι παρούσα στο νέο οικονομικό παγκόσμιο ξέσπασμα. Με τον τουρισμό της, τον πολιτισμό της, την κουλτούρα της, τις ομορφιές της, τις γαστρονομικές της απολαύσεις, τον μοναδικό και αξιοζήλευτο τρόπο ζωής που προσφέρει, την ασφάλεια των πολιτών της, το ψηλό επίπεδο υπηρεσιών της, την προσφορά της σε μοναδικές επενδύσεις. Θα είναι παρούσα για όλους τους καλούς λόγους που για χιλιετίες τόσο και τόσο την αγάπησαν και θέλησαν να γίνουν ένα με αυτήν. Είναι η στιγμή εμείς να βάλουμε πίσω τον κακό μας εαυτό και να κάνουμε ένα σωστό reset · μια σωστή επανεκκίνηση. Η νέα εποχή έρχεται!

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

«Η σεξουαλική βία μάς αφορά όλους»

Η ιστορικός Τζοάνα Μπερκ μιλάει στην «Κ» για το νέο της βιβλίο, που εξετάζει το ζήτημα σε όλο τον κόσμο και στην Ελλάδα

Συνέντευξη στον **ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ**

«**Αν και τα επίπεδα** της σεξουαλικής βίας στην Ελλάδα είναι παρόμοια με αυτά της Ευρώπης, το ίδιο το φαινόμενο δεν ήταν μέχρι πρότινος ψηλά στη δημόσια ατζέντα. Για παράδειγμα, μία στις πέντε γυναίκες στην Ελλάδα θα υποστεί σεξουαλική επίθεση ή βιασμό στη ζωή της, ενώ ένας στους οκτώ ή εννέα άνδρες θα πάθει το ίδιο. Τα ποσοστά είναι ίδια και στην Ευρώπη», μας λέει η Τζοάνα Μπερκ, ιστορικός και καθηγήτρια Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Μπίρμινγκ του Λονδίνου. Όπως και στη Βρετανία, συμπληρώνει, έτσι και στην Ελλάδα, υπάρχει έντονη η αίσθηση του ανδρικού «σεξουαλικού δικαιώματος». Όταν μιλάμε για τη σεξουαλική βία και παρενόχληση, μιλάμε για εξουσία και τη χαλαρή αίσθηση του (σεξουαλικού) δικαιώματος που οι περισσότεροι άνδρες θεωρούν ότι έχουν. Όχι όλοι οι άνδρες, αλλά υπάρχει μια κουλτούρα ανδρισμού (masculine culture) την οποία πρέπει να αντιμετωπίσουμε», λέει η κ. Μπερκ και επανέρχεται στο θέμα της εξουσίας.

«Όταν υπάρχουν ανισότητες σε θέματα εξουσίας, τότε αυξάνεται ο αριθμός των κακοποιήσεων και, όπως γνωρίζετε, υπάρχουν μεγάλες ανισότητες μεταξύ ανδρών και γυναικών στην Ελλάδα. Δεν είναι έκπληξη ότι υπάρχει κακοποίηση».

Η γνωστή ιστορικός Τζοάνα Μπερκ έχει αφιερώσει την καριέρα της στην έρευνα δυσάρεστων, κατά κοινή ομολογία, θεμάτων. Έχει γράψει, για παράδειγμα, για την ιστορία του φόνου και ειδικότερα για τον φόνο σε μάχες σώμα με σώμα στους δύο παγκόσμιους πολέμους και στον πόλεμο του Βιετνάμ, για τον σωματικό και ψυχολογικό πόνο, αλλά και για την πολιτισμική ιστορία του φόβου. Αναζητήσαμε την κ. Μπερκ με αφορμή το βιβλίο της σχετικά με την ιστορία του βιασμού («The History of Rape: From 1860 to the present») που έγραψε πριν από μερικά χρόνια, αλλά μιλώντας μαζί της μας είπε ότι πριν από δύο εβδομάδες έστειλε στους εκδότες της το τελευταίο της βιβλίο, μια παγκόσμια ιστορία της σεξουαλικής βίας («A Global History of Sexual Violence»), στο οποίο εξετάζει το φαινόμενο σε 80 χώρες, ανάμεσα τους και η Ελλάδα.

«Είναι μια συνέχεια μετά το βιβλίο για τον βιασμό. Είμαι μια ιστορικός της βίας», λέει γελώντας από την άλλη άκρη της τηλεφωνικής γραμμής, που βρίσκεται στο σπίτι της στην Πλάκα όπου ζει με τον Έλληνα σύντροφό της. Στην «Ιστορία του βιασμού», η Μπερκ εξετάζει τα γεγονότα από το 1860 έως σήμερα στη Βρετανία και στην Αμερική, ενώ στο νέο βιβλίο το γεωγραφικό, πολιτισμικό εύρος διευρύνεται. «Οι δύο χώρες, όμως, είναι πολύ μικρές σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο. Ηθελα να μάθω τι συμβαίνει αλλού και με έκπληξη διαπίστωσα ότι δεν υπάρχει μια παγκόσμια ιστορία για τη σεξουαλική βία παρόλο που επηρεάζει τους πάντες, άνδρες, γυναίκες, άλλα φύλα».

«Όλοι ξέρουμε κάποιο θύμα»

«Η σεξουαλική βία μάς αφορά όλους», συνεχίζει, «στην αρχή νόμιζα ότι αφορούσε περισσότερο τους ανθρώπους που είχαν κακοποιηθεί, αλλά δεν είναι έτσι. Μόλις αρχίσεις και μιλάς με ανθρώπους που έχουν υποστεί σεξουαλικές παρενοχλήσεις, καταλαβαίνεις ότι είναι κάτι που έχει συμβεί σε πολλούς ανθρώπους που γνωρίζεις. Μας επηρεά-

ζει όλους γιατί όλοι ξέρουμε κάποιο θύμα».

Ένα από τα βασικά επιχειρήματα του βιβλίου είναι ότι η σεξουαλική βία δεν είναι κάτι αναπόφευκτο. Αντιθέτως, είναι δυνατή η δημιουργία κοινωνιών όπου τέτοια φαινόμενα έχουν εξαλειφθεί ή δεν συμβαίνουν σε πολύ μεγάλη συχνότητα. «Αν δούμε, διεθνώς, σε ποιες περιπτώσεις οι βιασμοί βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα, διαπιστώνουμε ότι είναι σε κουλτούρες που δεν έχουν πολεμικές συγκρούσεις, που δεν έχουν μεγάλες δαπάνες σε στρατιωτικό εξοπλισμό, σε κοινωνίες ισότητας μεταξύ των φύλων, όπου οι γυναίκες βρίσκονται σε θέσεις ευθύνης και η εκπαίδευση αγοριών και κοριτσιών είναι σε υψηλά επίπεδα. Αν θέλουμε να μειώσουμε τη σεξουαλική βία, ένας από τους τρόπους είναι να αντιμετωπίσουμε τα ευρύτερα προβλήματα, όπως αυτά των πολεμικών συγκρούσεων, της ισότητας και της εκπαίδευσης».

Η Μπερκ έγραψε την «Ιστορία του βιασμού» το 2008, πολύ πριν ξεσπάσει το κίνημα #MeToo στην Αμερική, ενώ δούλευε το νέο της βιβλίο την ώρα που ο Χάρβεϊ Βινστάϊν οδηγούνταν στις αμερικανικές αρχές. Κάθε φορά που μιλάει γι' αυτό, μας λέει, νιώθει την ανάγκη να υπενθυμίσει ότι το #MeToo ξεκίνησε από τη μαύρη ακτιβίστρια Τάρανα Μπερκ το 2006, αν και έγινε παγκοσμίως γνωστό από τη λευκή ηθοποιό Αλίσσα Μιλάνο μία δεκαετία

Η **Τζοάνα Μπερκ** είναι καθηγήτρια Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Μπίρμινγκ του Λονδίνου.

«**Οι βιασμοί βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα σε κουλτούρες που δεν έχουν πολεμικές συγκρούσεις, σε κοινωνίες ισότητας μεταξύ των φύλων, όπου οι γυναίκες βρίσκονται σε θέσεις ευθύνης.**»

αργότερα. «Μετά το #MeToo έφυγε από τους χώρους της τέχνης και ανοίχτηκε σε ένα ευρύτερο κίνημα και τώρα το βλέπουμε να συμβαίνει και στην Ελλάδα. Τώρα εισβάλλει στην ελληνική συνείδηση, εντούτοις πρέπει να θυμόμαστε ότι υπήρχαν Ελληνίδες φεμινίστριες που έδωσαν αγώνα τα προηγούμενα χρόνια απέναντι στη σεξουαλική βία, αλλά οι φωνές τους δεν εισακούστηκαν. Υπάρχει ιστορία από πίσω που συνήθως γράφεται από ανθρώπους στο περιθώριο, οι οποίοι δεν έχουν πάντα μεγάλο δημόσιο βήμα».

Τι έχει αλλάξει όμως και οι φωνές των θυμάτων ακούγονται τώρα πιο δυνατά; «Το χειρότερο πράγμα που αντιμετωπίζει ένα θύμα σεξουαλικής βίας ή κακοποίησης είναι το αίσθημα της ντροπής, η αίσθηση

που έχει το θύμα ότι κάτι έχει κάνει λάθος», απαντά η κ. Μπερκ, «αλλά το #MeToo μετατόπισε την ντροπή στον θύτη και έδωσε την ευκαιρία στα θύματα να μιλήσουν ανοιχτά και να δουν ότι το ίδιο συνέβη και σε άλλους. Δημιουργούνται δεσμοί αλληλεγγύης, το συναίσθημα της ντροπής υποχωρεί, μετατρέπεται σε θυμό και σε πολιτική αλλαγή».

Και αν οι αποκαλύψεις είναι το πρώτο βήμα, για να αλλάξουν τα πράγματα στην ουσία τους χρειάζονται, λέει η κ. Μπερκ, συμμαχίες. «Στα επόμενα βήματα αυτού του κινήματος πρέπει να συμπεριλάβουμε τα αγόρια και τους άνδρες», τονίζει και απορρίπτει παλιές ιδέες, όπως αυτές του «διαχωριστικού φεμινισμού» του '70 και του '80.

Αν η συζήτηση, συμπληρώνει, μείνει μόνο στο Διαδίκτυο, η αλλαγή θα είναι μικρής εμβέλειας. Οι διαδικτυακές εξομολογήσεις μπορεί να λειτουργούν καθαρτικά και να δημιουργούν ομάδες αλληλεγγύης, αλλά είναι ευάλωτες σε κακότροπα σχόλια και τρολ. «Αν οι άνθρωποι μιλήσουν γι' αυτά τα θέματα στον δημόσιο διάλογο και στον χώρο εργασίας τους και δημιουργηθεί ένα κίνημα για την ισότητα των φύλων, τότε θα δούμε πιο μόνιμες αλλαγές», σημειώνει. Και τι γίνεται με το τραύμα; Επουλώνονται οι πληγές που ανοίγει η σεξουαλική βία; Η κ. Μπερκ απαντά θετικά. «Αυτό που με εντυπωσιάζει όταν μιλάω με θύματα σεξουαλικής βίας είναι ότι πραγματικά επουλώνουν τα τραύματά τους. Με διαφορετικό τρόπο, ίσως όχι πάντα ολοκληρωτικά, αλλά βρίσκουν τον τρόπο, αρχικά με το να εξαλείψουν το αίσθημα της ντροπής και μετά με το να μετατρέψουν την πληγή σε κάτι θετικό. Άλλοι βρίσκουν έναν δημιουργικό τρόπο, όπως να γράψουν ή να μιλήσουν γι' αυτό, άλλοι ενεργοποιούνται πολιτικά ή ακτιβιστικά», τονίζει.

Τα παιδικά χρόνια

Η Τζοάνα Μπερκ μεγάλωσε στην Αϊτή, για την οποία οι περισσότεροι ίσως μόνο γνωρίζουν ότι βρίσκεται στην εξωτική Καραϊβική. Και όμως, είναι μία από τις πιο φτωχές χώρες στον πλανήτη και μία από τις πιο βίαιες, μας λέει. Η 58χρονη ιστορικός μεγάλωσε στα χρόνια του απολυταρχικού καθεστώτος του Ζαν-Κλοντ Ντιβαλιέ, γνωστού και ως Baby Doc, στα χρόνια του οποίου χιλιάδες Αϊτινοί εκτελέστηκαν, βασανίστηκαν και έφυγαν από τη χώρα. «Ως παιδί είδα πάρα πολλά βία και πόνο. Σοκαρίστηκα όταν είδα πώς οι άνθρωποι, ακόμη και καλοί άνθρωποι, μπορούν να κάνουν τόσο κακό σε άλλους», και αυτό ήταν που την παρακίνησε να ασχοληθεί με θέματα που, κυριολεκτικά και μεταφορικά, πονάνε. «Μπόρεσα να μεταφράσω αυτή τη φρίκη σε κάτι δημιουργικό, ωστόσο τα κατάφερα επειδή ζω μια προνομαχική ζωή. Είναι πολύ δύσκολο να βγάλεις κάτι δημιουργικό από τη φρίκη, αν ακόμη ζεις μέσα σε αυτήν».

Ακόμη και η ακαδημαϊκή ενσκόληση, όμως, με αυτά τα θέματα μπορεί να είναι μια ψυχική δοκιμασία. Αυτό που συμβουλεύει η ίδια τους φοιτητές της είναι να φροντίζουν τον εαυτό τους και να έχουν μηχανισμούς άμυνας. Ο δικός της αμυντικός μηχανισμός, μας λέει γελώντας, είναι το μαγείρεμα. «Μπορεί να κλειστώ για ώρες στην κουζίνα και να φτιάξω κάτι δημιουργικό». Και με τι φαγητό «κωνεύτηκε» το βαρύ θέμα της παγκόσμιας ιστορίας της σεξουαλικής παρενόχλησης; «Με μεζέδες λαχανικών και Prosecco», κάτι ελαφρύ.

Κάποιος που μιλούσε για πλατέες και σημαίες

Ο Δώρος Λοΐζου ήταν ένας αγωνιστής που γνώριζε ότι η ελευθερία είναι ο ίδιος ο άνθρωπος και ποτέ δεν είναι δεδομένη

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

«Σήμερα, τη χρονική αυτή στιγμή, η ανάγκη της επανάστασης, γίνεται ολοένα και πιο επιτακτική. Ιδίως στον κοινωνικό και πολιτικό τομέα. Είναι καιρός τ' άτομα να ενδοαφερθούν ενεργητικότερα στον τρόπο της διακυβέρνησης του τόπου όσο και για την πολιτική της κυβέρνησης. Ιδίως οι πνευματικοί άνθρωποι έχουν καθήκον να συμμετάσχουν σε πρώτο πλάνο στα της πολιτείας, διότι είναι οι οδηγοί και οι εκφραστές της κοινής γνώμης», αυτά τα δεκαετία του 1970, αυτά σε καιρούς δύσκολους όπου και ο αέρας που ανάπνεε κανείς ήταν επικίνδυνος έγραφε ο Δώρος Λοΐζου, ο γραμματέας της Σοσιαλιστικής Νεολαίας ΕΔΕΝ, ένας καθόλα ενεργός πολίτης, ο οποίος γεννήθηκε στις 23 Φεβρουαρίου 1944 και δολοφονήθηκε στις 30 Αυγούστου 1974, από σκοτεινές εθνικιστικές δυνάμεις, ενώ οδηγούσε το αυτοκίνητο στο οποίο επέβαινε ο Βάσσος Λυσαριδής, αλλά και η σύζυγος του Δώρου, Βαρβάρα. Πέρασαν 77 χρόνια από τη γέννηση του Δώρου και 47 από τη δολοφονία του και ακόμα φωνάζουμε για ελευθερία, για ψωμί και γράφει η ποιήτρια Κλεοπάτρα Μαρκίδου στο πρόσφατο βιβλίο της Δώρος Λοΐζου. Ο Ωραιοί της Επανάστασης. Ποιήματα: «Σύντροφε Δώρο / όλα είναι όπως τα άψφες παλιά / εμείς και τα διαχρονικά μας σύνδρομα».

Η ποίηση του Δώρου Λοΐζου συμπεριέχει ένα πολύ σημαντικό στοιχείο και δεν είναι άλλο από την αίσθηση της ελευθερίας του ατόμου, αλλά και της συλλογικότητας. Αυτή η αίσθηση αναδύ-

ται από το ίδιο το αρχείο του Δώρου Λοΐζου.

Η έννοια της ελευθερίας είναι διάχυτη στα ποιήματά του, είναι εναντίον της στείρας πολιτικής που δεν οδηγεί πουθενά. Σε κάθε περίπτωση, και αυτό φαίνεται από τα κατάλοιπα του ζητάει ο καθένας και όλοι μαζί να δώσουμε τον αγώνα που μας αναλογεί, έναντι κάθε αδικίας. Η ποίηση του Δώρου Λοΐζου θίγει τα κακώς κείμενα διεθνώς, βλέπε «Το τραγούδι του Λεύτερου», το «Vietnam» (στα ποιητικά κατάλοιπα του Λοΐζου υπάρχουν δύο διαφορετικά ποιήματα με τίτλο «Vietnam», τα οποία αφορούν τον πόλεμο του Βιετνάμ. Το ένα είναι γραμμένο στην Κύπρο, στις 29 Ιουνίου 1966 και το δεύτερο στη Βοστώνη τον Δεκέμβριο του 1969), το «Το κλάσις επιστρατεύσεως, 1962», τα οποία ταιριάζουν στα της Κύπρου, και δεν δυσκολεύεται ο Δώρος να τα εντάξει στην κυπριακή πραγματικότητα, αφογκράζεται τα κοινά ιδεώδη του Ανθρώπου και μπορεί να δημιουργήσει ευθύβολους στίχους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το «Το τραγούδι του Λεύτερου», που δείχνει πώς ο Λοΐζου επικαιροποιούσε την ποιητική του σκέψη. Έχει ενδιαφέρον, λοιπόν, να παρατηρήσουμε μία μείζονα αλλαγή στο εμβληματικό αυτό ποίημα, το οποίο δημοσιεύθηκε στις 22 Αυγούστου 1974, λίγες ημέρες δηλαδή πριν από τη δολοφονία του, στην εφημερίδα «Τα Νέα» με τον τίτλο «Ψωμί και Ελευθερία» και ένα εισαγωγικό κείμενο, σαφώς επηρεασμένο από το ποίημα «Παλαμάς» που απήγγειλε ο Άγγελος Σικελιανός στις 28 Φεβρουαρίου 1943, στην κηδεία του Κωστή

Ο Δώρος Λοΐζου δεν δυσκολεύεται να εντάξει στην κυπριακή πραγματικότητα παλαιότερα κείμενά του, μιας και αφογκράζεται τα κοινά ιδεώδη του Ανθρώπου και έτσι μπορεί να δημιουργήσει ευθύβολους στίχους, άτοπους και άχρονους.

Παλαμά, που μετετράπη σε παλλαϊκή συγκέντρωση. Όπως φαίνεται στο Αρχείο του Δώρου Λοΐζου το ποίημα έχει τον τίτλο «Ημέρα Ειρήνης, 15 Νοεμβρίου 1969 και γράφτηκε κατά την

Η ποίηση του Δώρου Λοΐζου συμπεριέχει ένα πολύ σημαντικό στοιχείο και δεν είναι άλλο από την αίσθηση της ελευθερίας του ατόμου, αλλά και της συλλογικότητας. Αυτή η αίσθηση αναδύεται από το ίδιο το αρχείο του.

Ενδιαφέροντα αναγνώσματα

Τα τελευταία χρόνια η έρευνα αρχίζει και δίνει ενδιαφέρουσες μελέτες γύρω από τον βίο και την ποίηση του Δώρου Λοΐζου, αλλά και εμπνέει νέες ποιητικές δουλειές. Μεταξύ αυτών «Δώρος Λοΐζου: Ο μεγάλος ελεύθερος: μια κριτική ανάγνωση της ποίησης του» του Χρίστου Μαυρή, το «Οι μνήμες που δεν κοιμήθηκαν ποτέ. Ο Βάσος Λυσαριδής μιλάει

για τον Δώρο Λοΐζου» του Άθου Ερωτοκρίτου, το «Δώρος Λοΐζου. Οι δολοφόνοι κυκλοφορούν ελεύθεροι» του Κώστα Βενιζέλου και το «Δώρος Λοΐζου. Ο Ωραιοί της Επανάστασης. Ποιήματα» της Κλεοπάτρας Μαρκίδου. Στο τρίτο τεύχος του φιλολογικού και λογοτεχνικού περιοδικού «Κυπριακή Εστία» περιλαμβάνει Αφιέρωμα στον ποιητή Δώρο Λοΐζου.

περίοδο διαμονής του στις ΗΠΑ και όπως συνάγεται από τον τίτλο του είναι αφιερωμένο στην εμβληματική πορεία εναντίον του πολέμου στο Βιετνάμ, που έγινε στην Ουάσινγκτον στις 15 Νοεμβρίου 1969 και στην οποία συμμετείχαν σχεδόν μισό εκατομμύριο πολίτες και θεωρείται από τις μαζικότερες που έχουν λάβει χώρα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Γράφει, λοιπόν, ο Λοΐζου στη δεύτερη στροφή, δεύτερο στίχο στο πρωτόλειο ποίημα: «Θα 'ρθουν οι αστυνομικοί να μου σπάσουν τα πλευρά» και στην τελευταία στροφή, στίχοι 3-5, κλείνει το ποίημα ως εξής: «θα βγω στις πλατέες με σημαίες, φωνές, με συνθήματα να διεκδικώ: Ψωμί και Ελευθερία». Το ειρηνιστικό συγκείμενο των ΗΠΑ του 1969 στην Κύπρο του 1974 δεν βρισκεί έδαφος: έτσι, τον δεύτερο στίχο της δεύτερης στροφής, ο Δώρος τον μετέλλαξε: «Θα 'ρθουν οι 'ειδικοί αστυνομικοί' να μου σπάσουν τα πλευρά» και στον τέταρτο στίχο της τελευταίας στροφής, οι σημαίες αντικαθίστανται με τη λέξη ντου-

φέκια: «Θα βγω στις πλατέες με ντουφέκια, φωνές, με συνθήματα να διεκδικώ: Ψωμί και Ελευθερία». Φυσικά και δεν έγινε ο Δώρος Λοΐζου ξάφνου πολεμοχαρής, ούτε θιασώτης της βίας, αλλά οι εποχές δεν είναι ρομαντικές, δεν είναι ποιητικές.

Ο Δώρος Λοΐζου είχε προκαλέσει ποιητικά με το «Το κλάσις επιστρατεύσεως, 1962» τον Ιούνιο του 1974 στη «Σοσιαλιστική Έκφραση», της οποίας υπήρξε υπεύθυνος. Ο Δώρος Λοΐζου αναζητούσε την ελευθερία από πολύ νωρίς και το έκανε ανάμεσα στους ανθρώπους, στην κοινωνία και γράφει σε κάποιο του σημείωμα βρισκόμενα στο Αρχείο του: «Αφήστε να πεθάνω τουλάχιστον με την εντύπωση ότι έζησα μεταξύ ανθρώπων».*

➔ Περισσότερα βλ. στην εργασία μας «“Ήταν κάποιος που νόμιζαν πως ήταν άνθρωποι”»: Ανθρώπος και ελευθερία στην ποίηση του Δώρου Λοΐζου», στο γ' τεύχος της «Κυπριακής Εστίας».

Θιαύρο / 03

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ προτείνει

6/3 Rialto Theatre Live
Μνημονεύοντας το Καρναβάλι MACUMBA PLUS
Σάββατο 19:00 (65')

Με καρναβαλιστική διάθεση και τους Macumba Plus το θέατρο Ριάτο μεταφέρει ζωντανά από τη σκηνή του μουσικής latin και salsa με κουβανέζικα παχρώματα. Η παράσταση θα είναι διαθέσιμη διαδικτυακά μέχρι και τις 14 Μαρτίου.
Είσοδος ελεύθερη

12/3 Rialto Theatre Live
Στα Θέατρα της Κύπρου - 3 Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου
Παρασκευή 19:00 (65')

Στην τρίτη συναυλία της σειράς «Μουσική στα Θέατρα της Κύπρου», η Σ.Ο.Κ. παρουσιάζει ένα ελκυστικό πρόγραμμα με έργα Tchaikovsky (Σερβέντα για έγχορδα σε Ντο μείζονα, έργο 48) και Beethoven (Συμφωνία αρ. 2 σε Ρε μείζονα, έργο 36).
Μαέστρος: Μιχάλης Οικονόμου
€ 12-7-5

14/3 Rialto Theatre Live
Όλοι οι Ρεμπέτες του Ντουιά Δημήτρης Φανής
Κυριακή 18:00 (90')

Ένα ταξίδι - αφιέρωμα στο ρεμπέτικο και σε εκείνους που το σφράγισαν: Τούντας, Βαμβακάρης, Μπίτης, Σκαρβέλης, Χατζηχρήστος, Παπαϊωάννου, Τσιτσάνης, κ.ά.
Κείμενα / καλλιτεχνική επιμέλεια / σκηνοθεσία: Δημήτρης Φανής
Στο πλαίσιο των συναυλιών της Κίνησης Πολιτισμού «Κανένας μόνος του».
€ 10-8

16&17/3 on stage
Picture Perfect SRSLYours Ensemble
Τρίτη - Τετάρτη 19:00 (75')

Η βραβευμένη ομάδα SRSLYours Ensemble δημιουργεί μια νέα θεατρική εμπειρία συνδέοντας 3 πρωταγωνιστές, 1 ψηφιακό μπάλερ και το κοινό σε μια ομαδική αναζήτηση.
Σκηνοθεσία/δραματοουργία: Achim Wieland
Συν-δραματοουργία: Μάριος Ιωάννου
€ 15-12

19/3
Le Grand Soir | Francis Reusser
Παρασκευή 19:00 (1976, 95')

Η Πρεσβεία της Ελβετίας τιμά τον Ελβετό σκηνοθέτη Francis Reusser παρουσιάζοντας μια πρόσφατη επανέκδοση της κλασικής ταινίας του, που απέσπασε τη Χρυσή Λεοπάρδαλη στο Φεστιβάλ του Λουάρνο το 1976.
Στο πλαίσιο του προγράμματος Γαλλοφωνίας με τη συνεργασία της Alliance Française de Limassol. Στα Γαλλικά με αγγλικούς υπότιτλους.
Είσοδος ελεύθερη

20&21/3 18+
Σε Κρίσιμη Κατάσταση Νέα Σκηνή ΘΟΚ
Σάββατο - Κυριακή 17:00 (110')

Γραμμένο στη σύγχρονη καθολομυμένη κυπριακή, το έργο του Αντώνη Γεωργίου εκτυλίσσεται έξω από την εντατική ενός νοσοκομείου κι' έτσι στο επίκεντρό του ανθρώπους, οι οποίοι βιώνουν σε πυκνό χρόνο τα όρια μιας πραγματικότητας τόσο άστατης όσο και η ίδια η ανθρώπινη ζωή.
Σκηνοθεσία: Αμίλλος Χαραλαμπίδης
€ 12-6

26&27/3 on stage
Out of Necessity | Fresh Target Theatre Ensemble
Παρασκευή - Σάββατο 19:00 (75')

Μια θεατρική παράσταση που επιχειρεί την αναζήτηση ταυτότητας, έχοντας ως αφηγήτρια το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας και το Δίκαιο της Ανάγκης. Πώς αυτά τα θεμελιώδη έγγραφα καθόρισαν και εξακολουθούν να καθορίζουν την πολιτική μας υπόσταση σήμερα; Πώς η έκτακτη ανάγκη μετατρέπεται σε μονιμότητα.
Σύλληψη - σκηνοθεσία - δραματολογία: Μαρία Κυριάκου - Μαρία Βαρνακίδου
€ 15-12

31/3
Οι Γυναίκες
Τετάρτη 19:00

Βασισμένο στο θεατρικό της C. B. Luce, το έργο που ανεβάζει το Russian Art Theatre of Cyprus επικεντρώνεται στον γάμο και τη γυναικεία φιλία. Τι αξία έχουν στη σύγχρονη κοινωνία; Είναι άραγε η φιλία ισχυρότερη από τον έρωτα;
Σκηνοθεσία: Stasy Tikalenko.
Στα Ρώσικα
€ 30-25

77 77 77 45
rialto.com.cy

Στην «πραγματικότητα» του Μάτριξ

«Μήπως ζούμε σε μια προσομοίωση;» διερωτάται ένα νέο φιλμ που προβάλλεται στο 23ο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης

Του ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ

Εχετε δει ταινίες όπως τη «Μέρα της Μαρμότας»; Το «Μάτριξ»; Το «Existenz»; Το «Τρούμαν Σζου»; Αν ναι, τότε έχετε μια καλή ιδέα –ακόμα και χωρίς να το ξέρετε– του τι σημαίνει «προσομοίωση της πραγματικότητας». Αν όχι, ίσως απλώς να έχετε νιώσει ότι οι μέρες σας, οι ιδέες σας, οι διαδρομές σας επαναλαμβάνονται μ' έναν τόσο προβλέψιμο τρόπο, που θα μπορούσε όλο αυτό να είναι σχεδιασμένο από κάποιον αόρατο προγραμματιστή.

Αν έστω και μία φορά είχατε παρόμοιες σκέψεις, μη νιώσετε ότι παρανοείτε εντελώς, γιατί δεν είστε οι μόνοι. Το 1977, στο Μετς της Γαλλίας, ο διάσημος συγγραφέας βιβλίων επιστημονικής φαντασίας Φίλιπ Κ. Ντικ κάνει μια ομιλία σ' ένα κοινό που διψάει να τον ακούσει ν' αναλύει τα επιτυχημένα βιβλία του. Ο Ντικ έχει γράψει το μυθιστόρημα πάνω στο οποίο βασίστηκε το αριστουργηματικό φιλμ «Blade Runner» (Ρίντλεϊ Σκοτ, 1984) και το διήγημα πάνω στο οποίο βασίστηκε ένα άλλο σημαντικό φιλμ τεχνολογικής φαντασίας, το «Minority Report» (Στίβεν Σπίλμπεργκ, 2002). Στη διάλεξη του, όμως, ο Ντικ ξεφεύγει από τα όρια της μυθοπλασίας κι επικεντρώνεται στη σχέση του αντικειμένου του με τη θρησκεία και τη φιλοσοφία. Αναφέρεται κυρίως σε μια αλλόκοτη ιδέα, που θα γίνει το κεντρικό θέμα του ντοκιμαντέρ «A glitch in the Matrix» (Σφάλμα στο Μάτριξ), το οποίο κάνει αυτές τις μέρες πανευρωπαϊκή προεπιμέλεια στην Ελλάδα.

«Αν νομίζετε ότι αυτός ο κόσμος είναι κακός», λέει ξεκινώντας την ομιλία του ο Ντικ, «τότε περιμένετε να δείτε και τους άλλους». Προειδοποιεί με ειλικρίνεια το κοινό του ότι αυτά για τα οποία θα μιλήσει μπορεί να μην υπάρχουν καν. Αλλά πρέπει να συνεχίσει, γιατί ήδη από τον Φεβρουάριο και τον Μάρτιο του 1974, έχοντας πάρει μια καλή δόση αναισθησίας για να του γίνει εξαγωγή ενός δοντιού, καταλαβαίνει κάτι βαθύ κι αλλόκοτο, το οποίο αμβλύνει την εμφανή παράνοιά του. Ο Ντικ μιλάει για την «παράξενη προβλεψιμότητα που 'χει η μυθοπλασία». «Ζούμε σε μια πραγματικότητα που 'χει φτιαχτεί

«Αν νομίζετε ότι αυτός ο κόσμος είναι κακός, τότε περιμένετε να δείτε και τους άλλους», είχε πει σε ομιλία του το 1977 ο διάσημος συγγραφέας βιβλίων επιστημονικής φαντασίας Φίλιπ Κ. Ντικ (στη φωτ., σκηνή από το ντοκιμαντέρ «Σφάλμα στο Μάτριξ»).

«Σε λίγο το παιχνίδι θα γίνει αεχώριστο από την πραγματικότητα», λέει ο εμπνευστής της Tesla και της Space X, Ελον Μασκ.

απ' το πρόγραμμα ενός υπολογιστή», λέει, «και το μόνο στοιχείο που έχουμε για να το αποδείξουμε είναι όταν συμβαίνει κάποια αλλαγή μεταβλητής».

Αυτή η αλλαγή μεταβλητής, ή αλλιώς η δυσλειτουργία του συστήματος, είναι η αφετηρία των μαρτυριών που αποσπά ο ιδιοσυγκρασιακός σκηνοθέτης του ντοκιμαντέρ, ο Ρόντινι Ασερ, από ανθρώπους που υποστηρίζουν ότι όντως ζούμε στην εναλλακτική πραγμα-

τικότητα. Οι άνθρωποι αυτοί, πέντε τον αριθμό, είναι πεπεισμένοι ότι τα σώματά και τα μυαλά τους καθοδηγούνται από μια εξωτερική υπολογιστική δύναμη. Το αίσθημα του déjà vu, που έχουμε βιώσει όλοι, ερμηνεύεται από εκείνους σαν μια στιγμή που το σύστημα, αποτυγχάνοντας να λειτουργήσει σωστά, προδίδει την ύπαρξή του.

Προτού κάνετε μορφοσκόπιο, βάλτε τα γέλια και σταματήστε την ανάγνωση, αξίζει να πληροφορηθείτε το εξής: η θεωρία της προσομοίωσης της πραγματικότητας δεν είναι τόσο γελοία και γραφική όσο ακούγεται την πρώτη φορά. Προφανώς είναι μια θεωρία η οποία δεν έχει ισχυρές αποδείξεις και γι' αυτό μπορεί να πάρει κάποιες ακραίες και αστειές διαστάσεις. Όμως, κάποιες πλευρές της είναι βάσιμες και σίγουρα ενδιαφέρουσες. Εδώ επενδύει και το ντοκιμαντέρ. Αν

δεν κάποιος πιο προσεκτικά πόσο έχει εξελιχθεί η τεχνολογία της εικονικής πραγματικότητας στα βιντεοπαιχνίδια, πόσο έχει εξελιχθεί η αλγοριθμική ενημέρωση καθώς και οι τεχνικές νοημοσύνης στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, θα καταλάβει ότι τα όρια του πραγματικού και του εικονικού αρχίζουν σε κάποιες περιπτώσεις να θολώνουν επικίνδυνα. Σε κάθε περίπτωση, τουλάχιστον σε φιλοσοφικό επίπεδο, η ιδέα της προσομοίωσης είναι γοητευτική και διανοητικά ερεθιστική.

Χρειάζεται κάποιος χρόνος κι αρκετή δόση διανοητικής ελευθερίας και πνευματικής ευελιξίας, κατ' αρχήν, για να την αντιληφθεί κάποιος στην ολότητά της, να τη χωνέψει και να τη συζητήσει. Γι' αυτό τον λόγο, ο δημιουργός του ντοκιμαντέρ δεν στέκεται μόνο σε όσους περιγράφουν τις εμπειρίες τους,

αλλά προχωράει και στις απόψεις αναλυτών που έχουν πάρει την υπόθεση πιο σοβαρά.

Ένας από τους επιστήμονες που έχουν σκεφτεί αρκετά πάνω στην «υπόθεση της προσομοίωσης» είναι ο φιλόσοφος και καθηγητής στην Οξφόρδη, Νικ Μπόστρομ, ο οποίος έχει γράψει κι ένα από τα πιο επιδραστικά βιβλία για την υπερνοημοσύνη. Σε ένα άρθρο του το 2003, ο Μπόστρομ υποστηρίζει ότι ένα από τα ακόλουθα τρία επιχειρήματα είναι αληθές: 1. Ο άνθρωπος πολιτισμός εξαφανίζεται πριν φτάσει στην προσομοίωση. 2. Ο ανθρώπινος πολιτισμός φτάνει σ' ένα μετα-ανθρώπινο στάδιο, ανακαλύπτει την προσομοίωση αλλά την εγκαταλείπει. 3. Ζούμε σε μια προσομοίωση.

Ο Μπόστρομ πιστεύει ότι η τρίτη υπόθεση είναι πολύ πιθανή. Την πίστη του αυτή συμμερίζεται και

ο παγκοσμίου φήμης επιχειρηματίας της Tesla και της Space X, ο Ελον Μασκ: «Σε λίγο», λέει, «το παιχνίδι θα γίνει αεχώριστο από την πραγματικότητα». Η παραβολή του Σπυλαίου του Πλάτωνα μοιάζει να μην ήταν ποτέ πιο επίκαιρη. Οι άνθρωποι, αλυσσοδεμένοι από τα δεσμά της πραγματικότητας, είναι υποχρεωμένοι να κοιτάζουν στον τοίχο ένα θέατρο σκιών. Αυτή η εικονική πραγματικότητα είναι η μόνη διαθέσιμη που έχουν. Όταν ένας επαναστάτης τους δείξει ότι ζουν σε προσομοίωση, θα τον αμφισβητήσουν.

Πράγματι, έως το τέλος του προηγούμενου αιώνα, η συζήτηση περί προσομοίωσης αφορά μάλλον μερικούς γραφικούς και κάποιους περιργμένους συνωμοσιολόγους. Από το ντοκιμαντέρ απουσιάζει αδικαιολόγητα ο σπουδαίος Γάλλος φιλόσοφος Ζαν Μποντριγιάρ, ο οποίος δεν ήταν καθόλου παρανοϊκός και είχε γράψει πολύ πειστικά για την προσομοίωση ήδη από τη δεκαετία του '80. Το 1999 όμως έρχεται η μαζική κουλτούρα και οι αδελφοί Γουατσόφσκι με την ταινία «Μάτριξ» ν' ανοίξουν ένα νέο κεφάλαιο στην ιστορία της ιδέας και τρόπον τινά να την κανονικοποιήσουν.

Τα άβατα

Στο ντοκιμαντέρ του Ασερ, οι άνθρωποι που λένε ότι ζουν σε μια προσομοίωση μιλούν με τα πρόσωπα καλυμμένα. Βλέπουμε τις ψηφιακές εκδοχές τους, τα τρισδιάστατα άβατά τους, που μοιάζουν με χαρακτηριστές του παιχνιδιού Fortnite. Κάποιοι πιθανώς να φλερτάρουν με την ψυχοπαθολογία, όλοι όμως σίγουρα μοιράζονται το λεγόμενο «άγχος της προσομοίωσης».

Η πιο αμφίσημη κι ενοχλητική στιγμή της ταινίας είναι όταν ένας από τους συνεντευξιαζόμενους, ο Τζόσουα Κουκ, περιγράφει μέσα από τη φυλακή, απ' όπου εκτίει ποινή 40 ετών, πώς δολοφόνησε τους θετούς γονείς του, θεωρώντας ότι ήταν ο Νίο, ο πρωταγωνιστής του «Μάτριξ», με το οποίο είχε παθολογική εμμονή. «Ο Τζόσουα», λέει ο σκηνοθέτης, «ήταν πολύ σαφής σχετικά με τον λόγο που ήθελε να συμμετάσχει στην ταινία. Θέλει να προσεγγίσει εφήβους που βρίσκονται σε σύγχυση, ώστε να μην κάνουν τα ίδια λάθη που έκανε κι εκείνος».

Το αίσθημα του déjà vu ερμηνεύεται από τους υποστηρικτές της Θεωρίας του Μάτριξ σαν μια στιγμή που το σύστημα, αποτυγχάνοντας να λειτουργήσει σωστά, προδίδει την ύπαρξή του (φωτ. από σκηνές του ντοκιμαντέρ).

Η πανδημία και ο εγκλεισμός ως καταλύτες της θεωρίας

Όσο γραφική κι αν είναι η συζήτηση, στις μέρες μας αποκτά μια παράξενη επικαιρότητα. Ο εγκλεισμός λόγω της πανδημίας, η επιταχυνόμενη ψηφιοποίηση της ζωής, η επικράτηση του εικονικού έναντι του φυσικού, δεν μπορούν παρά να κάνουν την υπόθεση της προσομοίωσης αρκετά οικεία.

«Σε καμία άλλη φάση της Ιστορίας δεν κοιτούσαν οι άνθρωποι τα πρόσωπά τους όπως εμείς, που προσπαθούμε να ζήσουμε σ' αυτή την πραγματικότητα του Zoom», λέει ο παραγωγός του ντοκιμαντέρ,

Ρος Μ. Ντινερσταϊν. «Προφανώς δεν θα ήθελα να είχε συμβεί ποτέ η πανδημία, αλλά με τη γυναίκα μου αστεειεύμαστε τους τελευταίους μήνες λέγοντας "μπορεί, παρακαλώ, να πάει κάποιος να κάνει επανεκκίνηση του ρούτερ;" Μοιάζει όλο αυτό να μην είναι πραγματικό. Πάνω τον εαυτό μου να βγάζει βόλτα τον σκύλο, με τη μάσκα μου, και να βλέπω όλο αυτό τον κόσμο με τις μάσκες και τα σκυλιά τους, και ναιώθω ότι ζω σε προσομοίωση».

Ο σκηνοθέτης, από την άλλη, σημειώνει: «Είτε ζούμε σε προ-

Ο σκηνοθέτης Ρόντινι Ασερ και η αφίσα του ντοκιμαντέρ «Σφάλμα στο Μάτριξ».

σομοίωση είτε όχι, εξακολουθούμε να έχουμε την υποχρέωση να προσέχουμε τους άλλους και να παίρνουμε τη ζωή στα σοβαρά. Μπορούμε να σκεφτόμαστε εναλλακτικές πραγματικότητες, αλλά αυτή είναι η πραγματικότητα που μοιραζόμαστε. Αυτή με απασχολεί κι εμένα».

Το φιλμ τελικά εστιάζει στην ηθική, στο πώς αντιμετωπίζουμε τους άλλους στο εδώ και τώρα. Η προσομοίωση, ο εικονικός κόσμος όπου τα πάντα είναι εφικτά, δεν μπορεί να είναι άλλοθι να κάνεις

ό, τι σου καπνίσει, όπως ίσως σου διδάσκει το βιντεοπαιχνίδι αλλά και η μυθοπλασία. Ο άνθρωπος χωρίς αξίες, όρια κι αγάπη είναι ένα επικίνδυνο αυτόματο.

Το ντοκιμαντέρ «Σφάλμα στο Μάτριξ» προβάλλεται στο τμήμα Top Docs του 23ου Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης, που θα διεξαχθεί online από τις 4 έως τις 14 Μαρτίου 2021. Το ντοκιμαντέρ θα είναι διαθέσιμο για όλη τη διάρκεια της διοργάνωσης μέσω της ψηφιακής πλατφόρμας του φεστιβάλ online.filmfestival.gr.

Όταν ο χώρος θυμάται, ο χρόνος ξεχνά

«Η τέχνη είναι πάντα σύγχρονη εφόσον είναι άχρονη» λέει ο Βασίλης Βασιλειάδης στην «Κ» που συμμετείχε στο Trento Art Festival

Συνέντευξη στη ΛΟΥΙΖΑ ΛΟΥΗ

Ο **Εικαστικός** Βασίλης Βασιλειάδης μίλησε στην «Κ» για τη συμμετοχή του στο διαδικτυακό φεστιβάλ τέχνης Trento Art Festival. Ο καλλιτέχνης εξήγησε τα έργα του μέσα από την «κβαντική τέχνη», η οποία όπως ο ίδιος δηλώνει «αγνοεί τον χρόνο ως παράμετρο και υπάρχει μόνο σε σχέση με τον χώρο». Ο χρόνος και χώρος είναι δύο έννοιες όπου πολλοί καλλιτέχνες επιλέγουν να ερμηνεύουν μέσα από τα έργα τους. Βλέποντας τα έργα του κ. Βασιλειάδη από τη συγκεκριμένη έκθεση ο θεατής μπορεί να νιώσει τη «στασιμότητα» του χρόνου, όπως ο ίδιος ο καλλιτέχνης τονίζει στην «Κ» η «τέχνη είναι πάντα σύγχρονη εφόσον είναι άχρονη».

–Μίλησέ μας για το Trento Art Festival και τη συμμετοχή σου σε αυτό;

–Το Trento Art Festival, στη Βόρεια Ιταλία, είναι ένα καλλιτεχνικό φεστιβάλ που φέτος διεξάγεται εξ ολοκλήρου διαδικτυακά λόγω των μέτρων της πανδημίας. Συμμετέχουν 118 καλλιτέχνες με πάνω από 500 έργα τέχνης απ' όλο τον κόσμο σ' έναν εικονικό χώρο 20.000 τ.μ. Συμμετέχουν 44 καλλιτεχνικές προτάσεις από γκαλερί στην Ιταλία και την Ελλάδα, η οποία φέτος είναι η τιμώμενη χώρα. Παράλληλα, έχουν επιλεγεί και 12 αυτόνομες, ανεξάρτητες καλλιτεχνικές προτάσεις από καλλιτέχνες από όλο τον κόσμο. Είναι σε αυτό το διαγωνιστικό μέρος της διοργάνωσης που συμμετέχω και εγώ με κάποια έργα μου.

–Πώς δημιουργήθηκαν τα έργα;

–Τα συγκεκριμένα έργα έχουν δημιουργηθεί τα τελευταία δύο χρόνια. Πρόκειται για ένα είδος «κβαντικής τέχνης» όπως την ονομάζω, η οποία φλερτάρει με το παράλογο, αγνοεί τον χρόνο ως παράμετρο και υπάρχει μόνο σε σχέση με τον χώρο. Αυστηρές, γεωμετρικές, παγωμένες κινήσεις που διασχίζουν τον χώρο αιώνια. Έξω από τη νευτώνεια αντίληψη της «παχυλής ύλης» τα πράγματα υπάρχουν «άχρονα», δεν αποδεικνύονται ούτε δικαιολογούνται.

–Τι είναι ο χρόνος για εσάς; Γιατί εσείς προτιμάτε να παραμείνετε στάσιμος στον χρόνο;

«**Ποτέ δεν με έπεισε ο χρόνος. Δεν με απασχολεί αυτή η επινοημένη διάσταση που δεν αφορά κανένα άλλο παρά μόνο τον άνθρωπο**», δηλώνει ο Βασίλης Βασιλειάδης.

–Ποτέ δεν με έπεισε ο χρόνος. Δεν με απασχολεί αυτή η επινοημένη διάσταση που δεν αφορά κανένα άλλο παρά μόνο τον άνθρωπο. Αντίθετα με συγκινεί ο χώρος. Μόνο ο χώρος θυμάται, ο χρόνος ξεχνά. Ο χώρος είναι εξοικειωμένος με το ταυτόχρονο, με το παράλογο. Κρατάει μνήμες και συγκινήσεις. Επιστρέφεις σε έναν χώρο αιώνες μετά και νιώθεις τη συσσωρευμένη μνήμη που ακόμη αναβλύζει από μέσα του. Ο χρόνος παραμένει μονοδιάστατος, εγκλω-

Έργο από την έκθεση, Βάρκα σε κβαντική σπράγγα - 2020 (002).

Έργο από την έκθεση, Εμσαούς - 2021.

Έργο από την έκθεση, κβαντική θλιυκότητα.

Η ομορφιά να γίνει συναίσθημα

–Ο κύβος και τα «αυστηρά» χρώματα παίζουν ρόλο στα έργα σας...

–Κινούμενος πάντα μέσα σε μια κλασική αντίληψη του κόσμου, έφτασα να καταλήγω συνεχώς σε γεωμετρικά στερεά και καθαρά χρώματα. Δεν υπάρχει τίποτα περισσότερο πίσω από αυτό. Πάρα μόνο η εμμονή μου σε μια συγκεκριμένη αισθητική που επιτρέπει στις ιδέες μου να ανθίζουν. Οτιδήποτε απομακρύνεται από αυτό με οδηγεί μοιραία σε έναν εξηρησιασμό που είναι ασύμβατος με τη ματιά μου, εννοώ με την έκφρασή μου.

–Στο κείμενό σας λέτε ότι θεωρείται τον εαυτό σας «slow - burning» τι σημαίνει αυτό;

–Βραδύκαυστος, έτσι νιώθω. Η αρχική μου εικόνα μεταβάλλεται συνεχώς. Τόσο εγώ, όσο και τα έργα μου, μεταλλασόμαστε αργά. Ενστικτωδώς επενδύω στην επίγνωση και όλη η καλλιτεχνική μου εμπειρία μεταφράζεται σε μια πορεία διείσδυσης. Στο μυαλό, στην ψυχή, στον χώρο. Δεν θέλω τα έργα μου ούτε να φωνάζουν, ούτε να ενοχλούν. Θέλω να μεταμορφώνονται, να στάζουν αργά, ανεπαίσθητα, στις ψυχές αυτών που τα κοιτάζουν. Ωσπου να γίνει η ομορφιά συναίσθημα.

βισμένοι σε μια εφήμερη, άγνη γραμμικότητα που καταφέρνει μόνο να απελπίζει και να απειλεί.

–«Θεωρώ τα έργα μου ως απομεινάρια μιας εκδύλωσης απόδειξη μιας μεταφυσικής εμπειρίας που πάγωσε με την πάροδο του χρόνου», γράφετε στο κείμενο της έκθεσης...

–Μπροστά σε κάθε έργο τέχνης υποβάλλω στον εαυτό μου το ίδιο ερώτημα. «Τι έγινε εδώ;» Και μετά συγκινούμαι, όταν μένει αναπάντητο. Αναζητώ την ίδια εμπειρία και για τους θεατές των δικών μου έργων. Φτιάχνω έργα σαν αποτυπώματα μιας ανεξήγητης κατάστασης που για κάποιο λόγο κάποτε σταμάτησε. Η εμπειρία που θα ήθελα κάποιος θεατής να βιώνει μπροστά από ένα έργο μου θα ήταν εκείνη της συνεχούς διατύπωσης αναπάντητων ερωτημάτων. Μια παραλλαγή του παράδοξου του Ζήνωνα, όπου με κάθε ερώτημα πλησιάζεις χωρίς όμως να φτάνεις ποτέ.

–Πώς μπορείτε να «χειραγωγώσετε» τον χρόνο μέσα από τα έργα σας

–Δεν προσπαθώ να χειραγωγώσω τον χρόνο, απλώς τον βγάζω από την εξίσωση των έργων μου, δεν με αφορά. Η Τέχνη είναι πάντα σύγχρονη, επειδή είναι άχρονη. Ένα επιμνησκυμένο αγαλματίδιο των Ετρούσκων, το κεφάλι της Αφροδίτης της Σαλαμίνας και η Αφροδίτη του Βιλλεντορφ βρίσκονται δίπλα – δίπλα στον ίδιο χώρο, ανεξαρτήτως όσον μας διηγείται ο χρόνος και η Ιστορία. Είναι μια «κβαντική» αισθητική που υπάρχει σε πολλούς χώρους ταυτόχρονα.

06/03 Σάββατο Saturday 19:00

Quinto

Μνημονεύοντας το
Καρναβάλι
In memory of Carnival
Macumba Plus

Rialto Theatre
LIVE
ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ
FREE ENTRANCE

Διαδικτυακά μέχρι Online until 14/03

Χορηγός / Sponsor: Χορηγοί Επικοινωνίας / Media Sponsors:

77 77 77 45
rialto.com.cy

ΣΠΟΡ FM 95.0 ΑΚΟΥΝ ΟΙ ΑΝΤΡΕΣ

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΣ
ΣΤΑΘΜΟΣ ΣΤΟΥΣ ΑΝΤΡΕΣ

ΤΡΙΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΡΙΚ	20.2
ΣΠΟΡ FM	14.2
ΚΑΝΑΛΙ 6	14.1
ΡΑΔΙΟ ΠΡΩΤΟ	13.6
SUPER SPORT FM	13.6
MIX FM	12.2
SUPER FM	10.6
ΑΝΤΙ	10.3
DEEJAY RADIO	9.6
SFERA RADIO	9.6
ΚΛΙΚ FM	9.1
ACTIVE	8.7
KISS FM	8.3
ΔΙΕΣΗ	8.2
POLITIS	7.9
ASTRA	7.8

Listen
Live
Radio Live

24sports.com.cy

Επίσημη έρευνα ακροαματικότητας
Οκτώβριος - Δεκέμβριος 2020
ΟΛΗ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ
ΗΛΙΚΙΕΣ 13 - 80

ΤΟ ΑΘΛΗΤΙΚΟ
ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΜΑΤΙΕΣ
ΣΤΟΝ
ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΙΚΑΓΟ
Κλοντ Μονέ

«Γιατί να πάτε στο Παρίσι, όταν το Παρίσι έχει έρθει στο Σικάγο;» έγραφε η Chicago Daily Tribune το 1888. Ο Κλοντ Μονέ παρουσίαζε τότε έργα του σε μια γκαλερί της πόλης. Εκτοτε αναπτύχθηκε μια ιδιαίτερη σχέση ανάμεσα στον Μονέ και στο Σικάγο, με το κοινό να τον ακολουθεί πιστά και τις πρώτες συλλογές να γεννώνται. Αυτήν την περίοδο και ως το καλοκαίρι, το Art Institute του Σικάγου, πιστό στην παράδοση, παρουσιάζει έργα του Μονέ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ
Τομ Στόπαρντ

Η τέχνη της βιογραφίας στην Αγγλία είναι στα υψηλότερα επίπεδα, με μακρά παράδοση και μεγάλο κοινό. Μία από τις επιφανέστερες βιογράφους, η Ερμιόνη Λι, παρέδωσε προ μηνών την ογκώδη βιογραφία του 84χρονου θεατρικού συγγραφέα Τομ Στόπαρντ, που σταδιακά αποκτά όλο και περισσότερους αναγνώστες. Η βιογραφία, πάνω από 800 σελίδες, αφηγείται μια ζωή γεμάτη θέατρο και πνευματικές αναζητήσεις. Η Λι έχει γράψει τη βιογραφία πολλών συγγραφέων.

ΑΡΛΙΓΚΤΟΝ

Η «Ελιξ» της Amazon

Το νέο κτίριο της Amazon στο Αρλιγκτον της Βιρτζίνια τελεί υπό ανέγερση και προβλέπεται να θέσει νέα κριτήρια για τη βιωσιμότητα των μεγάλων κατασκευών. Ως φιλοσοφία, θέλει να προσφέρει ένα νέο τύπο κτιρίου που να διευρύνει την εμπειρία της εργασίας σε περιβάλλον με ελάχιστη κατά το δυνατόν κατανάλωση ενέργειας. Το σχήμα του έλικα θα ενισχύεται από την πυκνή φύτευση, που θα ενσωματώνεται στη μορφή αλλά και στη λειτουργία του κτιρίου.

ΤΕΝΕΣΙ

Ντόλι Πάρτον

Ως σύμβολο κοινωνικής προσφοράς, η Ντόλι Πάρτον προβλέπεται να τιμηθεί από την πολιτεία του Τενεσί, που σκοπεύει να χρηματοδοτήσει άγαλμα της δημοφιλούς ερμηνεύτριας. Ωστόσο, η ίδια η Πάρτον ζήτησε να μην προχωρήσει η ευγενής πρόθεση της πολιτείας δεδομένων των αντικειμενικών συνθηκών της εποχής μας. Η ίδια έχει αφιερώσει τη ζωή της στην αλληλεγγύη. Πρόσφατα δώρισε 1 εκατ. δολάρια για να επιταχυνθεί η δημιουργία του εμβολίου της Moderna.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Αισιοδοξία

Οι γκαλερί στο Λονδίνο παραμένουν κλειστές, αλλά υπάρχει αισιοδοξία. «Οι πελάτες μας από το εξωτερικό δεν παύουν να μας λένε πόσο έχουν επιθυμήσει το Λονδίνο και πόσο ανυπομονούν να επιστρέψουν με φυσική παρουσία», λέει στην «Ντέιλι Τέλεγραφ» ο Τζέιμς Γκριν, διευθυντής της διεθνούς γκαλερί David Zwirner, στο Μείφερ. Ήδη, διαδικτυακές πωλήσεις, με την πρωτοβουλία Studio Initiative, από τον περασμένο Μάιο έχουν φέρει πάνω από 20 εκατ. στερλίνες.

Ο Βρετανός ρομαντικός ποιητής Τζον Κιτς (1795-1821) σε έργο του Γουίλιαμ Χίλτον. Φέτος είναι η επέτειος των 200 χρόνων από τον θάνατό του.

Τα 200 χρόνια από τον θάνατο
του Τζον Κιτς, ωδή στη ζωή

Στις 23 Φεβρουαρίου 1821, ο 25χρονος Τζον Κιτς πεθαίνει από φυματίωση. Το τέλος τον βρίσκει στη Ρώμη, όπου είχε καταφύγει για να βρίσκεται στο φως της Μεσογείου, ένα ακόμη θύμα της τρομερής ασθένειας που στοίχειωσε την Ευρώπη του 19ου αιώνα. Ο Κιτς έμεινε στην ιστορία ως ένας από τους πιο αγαπητούς ρομαντικούς ποιητές, έχει μόνιμη παρουσία στα σχολικά εγχειρίδια του Ηνωμένου Βασιλείου κι αποτελεί μέρος του δυτικού κανόνα. Το πρόωρο τέλος του τον ενέταξε στο πάνθεον των ημίθεων που πέθαναν νέοι, αλλά η ποίησή του δεν είναι πένθημη ή, τουλάχιστον, δεν χρειάζεται να προσεγγίζεται μονάχα υπό το πρίσμα του ρομαντικού πένθους.

Η επέτειος των 200 χρόνων από τον θάνατό του γεννάει νέες συζητήσεις. Ενα νέο βιβλίο, το οποίο παρουσίασε η συγγραφέας Μιράντα Σέιμουρ στους «Φαίνανσιαλ Τάιμς» (6/2/21), είναι το βιβλίο της Λουκάστα Μίλερ «Keats: A Brief Life in Nine Poems and One Epitaph» που κυκλοφόρησε από τον οίκο Jonathan Cape. Είναι μια εισαγωγή στον κόσμο του Κιτς, γραμμένη με ενσυναίσθηση και θαυμασμό γι' αυτόν τον νέο, που ο ίδιος είχε σπουδάσει ιατρική και είχε περιβάλει, πριν χάσει, τον αγαπημένο του αδελφό που έπασχε επίσης από φυματίωση. Η «Ωδή σε μια ελληνική κούρνια», ένα από τα πολυδιαβασμένα ποιήματα του Κιτς, ανελκύεται στις μέρες μας ως διαχρονικά επίκαιρο. Ο Κιτς συνομιλεί με τον

χρόνο, με την απόλεια, με τη ζωή σε παύση, με τη ζωή σε κίνηση, με τη ζωή στη λήθη.

Ο Ιαν Νιούμαν, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Νορτ Νταμ στην Ιντιάνα, δημοσίευσε ένα εξαιρετικό άρθρο στο NBC News με τίτλο «Κανένος η ζωή δεν πρέπει να ορίζεται από τις συνθήκες του τέλους. Ούτε ακόμη και του Τζον Κιτς». Ο Νιούμαν επιχειρεί ένα ρεαλιστικό, φιλοσοφικό στοχασμό πάνω στην ισχύ των στίχων του Κιτς και επιμένει πως στη γενική παιδεία μας παραδίδεται η πένθημη πλευρά του ποιητή. Υπήρχε όμως και η ζωηρή, η εύθυμη, η παιγνιώδης ζωή. Από τις επιστολές που άφησε ο Κιτς, προκύπτει πως ήταν ένας γεμάτος ενέργεια και ζωντάνια νέος, με δίψα για ζωή, επινοητικός και ορμητικός. Πέθανε, όμως, έχοντας την εντύπωση πως άφησε ένα ελάχιστο ίχνος στη ζωή, αν και είχε εκδώσει τα ποιήματά του. Έγραφε από 19 ετών. Αργότερα, όμως, στη διάρκεια της βικτωριανής περιόδου, μετά το 1840, το πρότυπο του νέου ποιητή που πεθαίνει πρόωρα από ασθένεια υπηρέτούσε θαυμάσια το ρομαντικό πρότυπο του ώριμου 19ου αιώνα.

Ο Κιτς αναβαπτίστηκε ως εθνική μορφή και οι ωδές του ενσωματώθηκαν στο βρετανικό υποσυνείδητο. Η «Ωδή σε μια ελληνική κούρνια», ένα από τα πολυδιαβασμένα ποιήματα του Κιτς, ανελκύεται στις μέρες μας ως διαχρονικά επίκαιρο. Ο Κιτς συνομιλεί με τον

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

«Θα πρέπει να είναι έργο ενός τρελού»

«Προχώρησα στον δρόμο μαζί με δύο φίλους –ένιωθα το δειλινό σαν μια ανάσα λύπης–, ξαφνικά ο ουρανός έγινε κόκκινος σαν το αίμα, σταμάτησα κι έγειρα πάνω σε ένα φράκτι, εξουθενωμένος – παρατήρησα τα πορφυρά, σαν το αίμα, σύννεφα να διαπερνούν την πόλη, το βαθύ σκεδόν μαύρο φιορδ και την πόλη. Οι φίλοι μου έφυγαν – εγώ έμεινα εκεί, τρέμοντας από την απελπισία, και αισθάνθηκα αυτή τη μεγάλη, άπειρη κραυγή να σκίζει τη φύση».

Αυτά λέει ο κύριος Γκρι πως έγραφε ο Εντβαντ Μουνκ στα ημερολόγια του κάπου ανάμεσα στο 1890 με 1892. Και το «ματωμένο» εκείνο δειλινό του ενέπνευσε τον πίνακα με την πασίγνωστη «Κραυγή», διαχρονικό και στερεοτυπικό –πλέον– σύμβολο της ανθρώπινης κατάστασης.

Ο κύριος Γκρι σήμερα στέκεται περισσότερο σε άλλα μεγάλα έργα

«Οι φίλοι μου έφυγαν και αισθάνθηκα αυτή τη μεγάλη, άπειρη κραυγή να σκίζει τη φύση».

αυτού του αλλόκοτου ανθρώπου, που μεγάλωσε μέσα σε μια οικογένεια με ιστορικό ψυχικών ασθενειών και πρόωρων θανάτων.

Μεγάλη έληξ του ασκούν οι γυναικείες μορφές του Μουνκ, αυτό το ιδιότυπο μείγμα αισθησιασμού και μελαγχολίας. Ορισμένες από τις γυναικείες σιλουέτες του έχουν κάτι το βαμπυρικό και στη μνήμη του έχουν χαρακτηριστεί ανεξίτηλα σαν μνημεία της αιώνιας αντίληψης.

Ωστόσο, ο πρόσφατος εντοπισμός «κρυφού» επιγράμματος πάνω στον πασίγνωστο πίνακα, το οποίο φέρει τον γραφικό χαρακτή-

Οι ειδικοί έχουν αναγνωρίσει στην «Κραυγή» σπάνιο τύπο νεφών (noctilucent ή Nacreous Clouds), που ενίοτε εμφανίζονται λίγο πριν από το χάραμα ή με το δειλινό, όταν ο ήλιος βρίσκεται χαμηλά στον ορίζοντα.

ρα του Μουνκ και λέει «Θα πρέπει να είναι έργο ενός τρελού», τράβηξε ξανά την προσοχή του κυρίου Γκρι στο συγκεκριμένο έργο.

Περισσότερο ακόμα, την προσοχή του τράβηξε μια άλλη απίθανη λεπτομέρεια, στην οποία στάθηκαν Νορβηγοί επιστήμονες: παραμερίστε την τρομακτική, απελομένη φιγούρα που κραυγάζει κρατώντας το παραμορφωμένο πρόσωπό της, και κοιτάξτε τον ουρανό πίσω της: τα «ματωμένα» σύννεφα της διήγησης του Μουνκ.

Ούτε δέκα χρόνια προτού ο Νορβηγός καλλιτέχνης φιλοτεχνήσει τη σπαρακτική «Κραυγή», είχε εκραγεί το ηφαίστειο Κρακατόα της Ινδονησίας, ένα από τα πιο βίαια γεγονότα στη φυσική ιστορία της Γης, διαχέοντας ασύλληπτες ποσότητες θειαφίου στην ατμόσφαιρα και επηρεάζοντας για χρόνια τα ηλιοβασιλέματα σε όλο τον πλανήτη: μέσα

από αυτά ίσως ο Μουνκ να ένιωσε την «κραυγή της φύσης» να τον διαπερνά σαν ξυράφι: ο απόπκος μιας αποκαλυπτικής έκρηξης, ενός βίαιου ξεσπάσματος της φύσης.

Σήμερα, στην εποχή της κλιματικής αλλαγής, ο πίνακας παραμένει επίκαιρος: επιστήμονες εκτιμούν πως έχουν παρατηρηθεί ξανά τέτοιοι σπάνιοι τύποι νεφών ακριβώς εξαιτίας των δραματικών μεταβολών που υφίσταται το κλίμα.

«Αλλά η Κραυγή», σχολιάζει ο κύριος Γκρι, «παραμένει το ουρλιαχτό της εσωτερικής μας αγωνίας, ειδικά σήμερα που ο καθένας μοιάζει να κραυγάζει κλεισμένος σπίτι του. Ακόμα και το πιο πορφυρό, σφαιροσμένο νέφος που στάζει αίμα έχει σήμερα μια απλυσία που ανακουφίζει. Αν τον Μουνκ τον τρόμαζε το απέραντο, σήμερα ασφυκτούμε από ένα πνιγηρό κλείσιμο».

Καλοκαίρι του 1921. Έλληνες στρατιώτες ξεδιψούν στον ποταμό Πουρσάκ, παραπόταμο του Σαγγάριου.

1921, μια μοιραία χρονιά

Συμπληρώνεται ένας αιώνας από τότε που το «Μικρασιατικό Ζήτημα», προτού γίνει Καταστροφή, πήρε τον χαρακτήρα της εκστρατείας

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

100 ΧΡΟΝΙΑ
ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

Του ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ

Φέτος συμπληρώνονται διακόσια χρόνια από τον Αγώνα της Ανεξαρτησίας. Οστόσο, ήδη γίνονται κάποιες συζητήσεις για την άλλη μεγάλη ιστορική επέτειο που ακολουθεί το 2022: τα εκατό χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή.

Και η φετινή χρονιά όμως έχει έναν, άτυπο έστω, χαρακτήρα επετιμίου και απομονωμένο, πολεμούσε κάποιες συζητήσεις για την άλλη μεγάλη ιστορική επέτειο που ακολουθεί το 2022: τα εκατό χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή.

Από τις αρχές του 1921, περίπου ενάμιση χρόνο μετά την απόβαση του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη, όλα έδειχναν να μεταβάλλονται δραματικά. Η κυβέρνηση είχε αλλάξει από τον Νοέμβριο του 1920, ο βασιλιάς Κωνσταντίνος είχε επιστρέψει και η Ελλάδα έμπαινε όλο και πιο βαθιά σε μια περιπέτεια με την αρχαιοελληνική σημασία της λέξης: μέσα στο 1921 η χώρα επιδίωξε κάτι μεγάλο, στο τέλος όμως βρέθηκε αντιμέτωπη με το ακριβώς αντίθετο αυτού που επιδίωκε.

Το ελληνικό κράτος, με ολοένα αυξανόμενους οικονομικούς τριγμούς, με μια κοινωνία εξαντλημένη έπειτα από δέκα συνεχή χρόνια πολέμων, διπλωματικά αποδυναμωμένο και απομονωμένο, πολεμούσε σε στρατιωτικό αλλά και πολιτικό επίπεδο για να βρει τη χρυσή τομή στην κρίση. Στις 8 Φεβρουαρίου του 1921, κατά τη Διασυμμαχική Διάσκεψη του Λονδίνου για το Μικρασιατικό, ενώ ο Λόιτ Τζορτζ έδινε την εντύπωση στους Έλληνες εκπροσώπους ότι η Βρετανία υποστήριζε με ενθουσιασμό τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στη Μικρά Ασία, προτάθηκε συμβιβασμός τον οποίο η ελληνική αντιπροσωπεία απέρριψε.

Την ίδια στιγμή, μέσα στο 1921

η τουρκική ηγεσία πέτυχε τη σύναψη φιλικών σχέσεων με την Ιταλία και τη Γαλλία, ενισχύοντας την απομάκρυνσή τους από τις βρετανικές επιλογές. Ειδικότερα, με τον Ιταλό υπουργό Σφόρτσα οι Τούρκοι συμφώνησαν στην κοινή διαχείριση πόρων της ιταλικής ζώνης στη Μικρά Ασία με αντάλλαγμα τις δυνάμεις της Σμύρνης και στη Θράκη. Η Ιταλία απέσυρε σταδιακά τις δυνάμεις της από την Αντάλια και επέτρεψε στους Τούρκους να αναλάβουν τον έλεγχο της περιοχής. Η Τουρκία είχε επίσης βρει αναπάντεχο σύμμαχο στη νεοσύστατη Σοβιετική Ένωση.

Μέσα σε αυτό το διάστημα, η Ελλάδα επένδυε μονάχα στο άκτιστο αίμα μιας ολόκληρης γενιάς νεαρών ανδρών, πολλοί από τους οποίους βρισκόταν μακριά απ' τα σπίτια τους από το 1912. Έτσι, μέσα από συνεχείς επιστρατεύσεις, η χώρα προχώρησε σε κλιμακωπή των στρατιωτικών επιχειρήσεων. Στην ημερησία διαταγή της 6ης Μαρτίου του 1921, η πρώτη, εμβληματική φράση του Αναστάσιου Παπούλα, αρχηγού της Στρατιάς Μικράς Ασίας μετά τον Νοέμβριο του 1920, προς τους στρατιώτες ήταν: «Στρατιώτα, θα επιτεθώμεν!»...

Όμως, οι Έλληνες αξιωματικοί και στρατιώτες άρχισαν τότε να παρατηρούν έκπληκτοι ότι, πλέον, σε χτυπητή αντίθεση με το 1919 και το 1920, δεν είχαν απέναντί τους ελλείψεις και κακά οργανωμένες τουρκικές στρατιωτικές μονάδες ή ομάδες ατάκτων, αλλά έναν τακτικό στρατό που οργανωνόταν, εξοπλιζόταν, διατηρώντας παράλληλα αμείωτο τον φανατισμό και τον πατριωτισμό του.

Αν το 1920 η απόφαση του τότε αρχηγού Στρατιάς Λεωνίδα Παρασκευόπουλου να καταλάβει την Προύσα είχε προκαλέσει την οργή του Βενιζέλου, στις αρχές του 1921 η διεύρυνση του μετώπου και, κυρίως, η διεύρυνση εντός της τουρκικής ενδοχώρας, πήρε δραματικές διαστάσεις. Στη μεγάλη ειρηνική επίθεση του Γ' Σώματος Στρατού τον Μάρτιο του 1921 βορείως του Εσκή Σεχίρ, για πρώτη φορά οι ελληνικές μονάδες υπέστησαν τεράστιες απώλειες δίχως να επιτευχθεί ο αντικειμενικός σκοπός. Επρόκειτο για την πρώτη, ουσιαστικά, ήττα της Στρατιάς Μικράς Ασίας.

Ανώτατοι και ανώτεροι αξιωματικοί του Γ' Σώματος Στρατού, το οποίο σήκωσε το κυρίως βάρος της ειρηνικής επίθεσης τον Μάρτιο του 1921.

Ιούλιος 1921. Άνδρες του Γ' Σώματος Στρατού εισέρχονται στο Εσκή Σεχίρ.

Με αφορμή την άτυπη επέτειο, η «Κ» θα αφιερώσει καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς σελίδες με μαρτυρίες, αφηγήσεις, κυρίως όμως κείμενα έγκριτων ιστορικών.

Τον Μάιο, νέα συμβιβαστική πρόταση από τις ξένες δυνάμεις απορρίφθηκε από την κυβέρνηση Γούναρη και τη συμβολική ημερομηνία της 29ης Μαΐου ο Κωνσταντίνος και η κυβέρνηση μετέβησαν στη Σμύρνη, με τον ασθενή και εξασθενημένο βασιλιά να αναλαμβάνει την ηγεσία του στρατεύματος. Ένα ακριβώς μήνα μετά, στις 29

Οι «νεκροθάφτες»

Ο στρατιώτης Λεωτέρης Παρασκευαΐδης, της 7ης Μεραρχίας Πεζικού, σημειώνει στο ημερολόγιό του ότι μετά την παύση των μαχών του Μαρτίου του 1921 έγινε μάρτυρας στιχομυθίας ανάμεσα σε δύο τραυματιοφορείς που ξεφόρτωναν δύο νεκρούς από ένα μουλάρι για να τους θάψουν σε ένα λάκκο «που έχει μέσα ακόμη καμιά δεκαπενταριά». Λέει ο ένας: «Ο,τι είχαν να δώσουν το έδωσαν. Τώρα να δούμε τους τραυματίες που μας είναι ακόμα χρήσιμοι. Αυτούς να σώσουμε. Νεκροθάφτες θα γίνουμε; Βαρέθηκαν τρία χρόνια να κουβαλώ σκοτωμένους. Οι σκοτωμένοι γλύτωσαν» («Ημερολόγιο και Αλληλογραφία ενός φαντάρου της Μικρασιατικής Εκστρατείας», εκδ. University Studio Press). Από το Γ' Σώμα Στρατού, οι απώλειες μιας εβδομάδας μαχών ήταν: 212 αξιωματικοί και 3.988 οπλίτες, εκ των οποίων 53 αξιωματικοί και 655 οπλίτες νεκροί (αντιστρατήγος Αριστοτέλους Ι. Βλαχοπούλου, «Απομνημονεύματα εκ των εν Μικρά Ασία Επιχειρήσεων Μαρτίου - Ιουλίου 1921», Αθήνα, 1963).

ντα στο μέτωπο. Ξεκινώντας μια αδιανόητη επίπονη πορεία την 1η Αυγούστου, εν μέσω καύσωνα, διαβαίνοντας τον ποταμό Σαγγάριο και περνώντας μέσα από τη φλογισμένη Αλμυρά Ερημο, η Στρατιά συγκρούστηκε με τον φανατισμένο εχθρό σε ένα ευρύτατο μέτωπο πολλών χιλιομέτρων επί τρεις ολόκληρες εβδομάδες (10-31 Αυγούστου 1921).

Η περίφημη Μάχη του Σαγγάριου ήταν ένα σφαγείο εντός εχθρικού, αφιλόξενο εδάφους και έκρινε ουσιαστικά τους κόπους μιας ολόκληρης χρονιάς, αν όχι και της εκστρατείας συνολικά: η ελληνική Στρατιά διάβηκε εκ νέου τον Σαγγάριο, αυτή τη φορά όμως με κατεύθυνση δυτικά – τεράστιο χτύπημα στο ήδη καταπονημένο ηθικό των Ελλήνων στρατιωτών, που υπερέβησαν αντοχές, σωματικές και ψυχικές.

Άγνο παρασκήνιο

Από το σημείο αυτό και πέρα, ξεκινάει ένας ολόκληρος χρόνος αποτελεμάτων και άγνοου διπλωματικού παρασκήνιου. Ένας κουρασμένος, στα όρια της ανταρσίας, στρατός που τελεί σε αδράνητα τον χειμώνα του 1921-1922 στα χιονισμένα υψίπεδα της Μικράς Ασίας, με τον αντίστοιχο τουρκικό να εξοπλίζεται πυρετωδώς, σε συνδυασμό με το αδιέξοδο σε πολιτικό, διπλωματικό επίπεδο – όλα θα οδηγήσουν στην Καταστροφή του Αυγούστου του 1922.

Η «Κ» θα αφιερώνει καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της χρονιάς σελίδες με μαρτυρίες, αφηγήσεις, κυρίως όμως κείμενα έγκριτων ιστορικών με θέμα το κρίσιμο και μοιραίο 1921, σε μια προσπάθεια να παρακολουθήσουμε και να αναλύσουμε τις δραματικές εξελίξεις. Θα δημοσιεύεται τουλάχιστον ένα άρθρο τον μήνα, ενίοτε και δύο φορές (ειδικά καθώς θα διανύουμε τους καλοκαιρινούς μήνες), με εναλλαγές ανάμεσα στην ιστοριογραφική ανάλυση και στην ανάδειξη μαρτυριών και άλλων αφηγήσεων από ημερολόγια και άλλα χρονικά που κράτησαν απλόι κληρωτοί και αξιωματικοί. Το ιδιότυπο αυτό αφιέρωμα διαρκείας ευελπιστούμε να λειτουργήσει σαν ένα είδος «προθέρμανσης» στη μεγάλη επέτειο από την εθνική καταστροφή του 1922, οπότε και η «Κ» θα επανέλθει με νέα αφιερώματα.

ΕΡΜΙΟ ΛΕΩΤΕΡΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΕΡΜΙΟ ΛΕΩΤΕΡΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Ιουνίου του 1921, ξεκίνησε η μεγάλη θερινή επίθεση της Στρατιάς (είχαν προηγηθεί νέες επιστρατεύσεις, όχι μόνον Ελλαδικών αλλά και Μικρασιατών). Στις 4 Ιουλίου καταλήφθηκε η Κιουτάχεια και δύο ημέρες μετά το Εσκή Σεχίρ.

Παρά την ελληνική θριαμβολογία, ο τουρκικός στρατός είχε και πάλι αποτραβηχτεί με επιτυχία ανατολικά, αυτή τη φορά στην έδρα της κεμαλικής κυβέρνησης, την Αγκυρα. Μοιραία ημερομηνία είναι η 15η Ιουλίου του 1921, όταν στην Κιουτάχεια πραγματοποιείται το μεγάλο πολεμικό συμβούλιο, οπότε και αποφασίζεται η συνέχιση της εκστρατείας ανατολικά. Ο στόχος παρέμενε ο ίδιος: η εξόντωση του κεμαλικού στρατού μέσα από την κατάληψη της Αγκυρας. Ο στρατηγός Κλεάνθης Μπουλα-

λάς, στο βιβλίο του «Η Ελλάς και οι σύγχρονοι πόλεμοι» (1965), θυμάται τον φίλο και σύντροφο εν πολέμω Θεμιστοκλή Αθανασιάδη-Νόβα (και μετέπειτα βραχύβιο πρωθυπουργό), ο οποίος το 1921 βρίσκεται στη Μικρά Ασία ως πολεμικός ανταποκριτής, και ο Μπουλαλάς τον ρωτάει πού το ξέρει. «Μου απάντησεν», γράφει ο Μπουλαλάς, «ότι έρχεται από την Κιουτάχεια και του το είπεν ο ίδιος ο Γούναρης».

Έτσι, τον Αύγουστο του 1921 η Ελλάδα θα παρατάξει τον μεγαλύτερο εμπόλεμο στρατό στη νεότερη ιστορία της, περί τις 220.000 άνδρες, με τις 125.000 να βρίσκο-

Αρχαιολογία: πολιτική χωρίς στρατηγική

Του ΑΓΓΕΛΟΥ ΧΑΝΙΩΤΗ

Το νομοσχέδιο που μετατρέπει πέντε εμβληματικά μουσεία (Εθνικό Αρχαιολογικό Αθηνών, Αρχαιολογικό Θεσσαλονίκης, Αρχαιολογικό Ηρακλείου, Βυζαντινό και Χριστιανικό Αθηνών, Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης) σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου από κάποιους χαιρετίστηκε ως μέτρο που δίνει στα μουσεία αυτοτέλεια στη διαχείριση πόρων και στη χάραξη πολιτικής, από άλλους επικρίθηκε επειδή τα αποσπά από την Αρχαιολογική Υπηρεσία. Και οι υπέρμαχοι και οι επικριτές κοιτάζουν ένα προβληματικό δέντρο και όχι το δάσος που νοσεί από καιρό. Το ότι ελληνικά μουσεία δεν έχουν αξιοποιήσει πλήρως το δυναμικό τους δεν οφείλεται στο νομικό τους καθεστώς, αλλά στη στελέχωση και λειτουργία της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, στις ανεπάρκειες της αρχαιολογικής παιδείας και στην έλλειψη ενιαίας στρατηγικής για την έρευνα και προβολή του υλικού πολιτισμού της αρχαιότητας και του Βυζαντίου.

Η Αρχαιολογική Υπηρεσία είναι ιδιόμορφος οργανισμός με δύσκολο έργο: διοικητικό, ανασκαφικό, επιστημονικό, πολιτιστικό και εκπαιδευτικό. Ωστόσο, παρά τις ιδιαίτερα υψηλές απαιτήσεις της αποστολής της, η στελέχωσή της είναι ελλιπής και επί δεκαετίες γίνεται χωρίς διαγωνισμούς ή άλλα αξιοκρατικά κριτήρια (ειδίκευση, εμπειρία), με συμβάσεις που σταδιακά οδηγούν στη μονιμότητα. Η Αρχαιολογική Υπηρεσία είναι καθρέφτης των προβλημάτων του ελληνικού Δημοσίου: υποφέρει από έλλειψη αξιοκρατίας, κομματικές παρεμβάσεις, ευνοιοκρατία, δημοσιοπάληλη νοοτροπία, ακόμα και νεποτισμό. Το αν υπάρχουν –

και υπάρχουν – άξια και εξαιρετικά καταρτισμένα στελέχη που με αφοσίωση και μερικές φορές αυτοθυσία υπηρετούν τη μελέτη και ανάδειξη του υλικού πολιτισμού της αρχαιότητας, αυτό είναι προϊόν ευτυχούς σύμπτωσης και όχι διαδικασιών αξιολόγησης.

Με το να απομονώνει πέντε μουσεία και να τα απομακρύνει από την Αρχαιολογική Υπηρεσία, το υπουργείο Πολιτισμού αφήνει τα υπόλοιπα στην τύχη τους και την Αρχαιολογική Υπηρεσία στην κακοδαιμονία της. Ο σχεδιαζόμενος διορισμός των διοικητικών συμβουλίων των πέντε μουσείων από το υπουργείο, χωρίς εγγυή-

Με το νέο νομοσχέδιο το υπουργείο Πολιτισμού αντιμετωπίζει πολυσύμβατα ζητήματα αποσπασματικά και ανοίγει νέες πληγές χωρίς να λύνει προβλήματα.

ση ότι θα γίνεται με διαφάνεια και αξιοκρατικά κριτήρια, υπονομεύει την αυτοτέλειά τους. Τα μουσεία δεν είναι μόνο εκθεσιακοί χώροι και πωλητήρια: έχουν βιβλιοθήκες, εργαστήρια συντήρησης, αποθήκες, φωτογραφικά αρχεία και επιστημονικές συλλογές. Η απομάκρυνσή τους από την ευθύνη της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας δημιουργεί προβλήματα στις συνεργασίες με τις Εφορείες Αρχαιοτήτων που διαρκώς φέρνουν στο φως νέα ευρήματα που χρειάζονται συντήρηση, μελέτη, δημοσίευση και έκθεση.

Όμως η διαχείριση των μουσείων και η στελέχωση της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας είναι δύο μόνο

Το νομοσχέδιο μετατρέπει πέντε μουσεία (φωτ. το Εθνικό Αρχαιολογικό Αθηνών) σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Τους δίνει αυτοτέλεια στη διαχείριση πόρων και στη χάραξη πολιτικής, αλλά τα αποσπά από την Αρχαιολογική Υπηρεσία.

λογικής Υπηρεσίας είναι δύο μόνο πτυχές ενός ευρύτερου ζητήματος. Αρχαιολογική εκπαίδευση, μουσειολογία, συντήρηση αρχαιοτήτων και ξενάγηση αποτελούν μια ενότητα που απαιτεί ενιαία αντιμετώπιση. Τα ελληνικά ΑΕΙ, από τα οποία προέρχονται στη συντριπτική τους πλειονότητα τα στελέχη της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, υποφέρουν επί δεκαετίες από ανεπαρκή χρηματοδότηση και απουσία στοιχειώδους συντονισμού στη διδασκαλία των σχετικών γνωστικών αντικειμένων. Η διαχρονική πολιτική των μεταπολιτευτικών κυβερνήσεων να ιδρύουν πανεπιστημιακά τμήματα

υπό την πίεση βουλευτών και δημάρχων και όχι με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, έχει ως αποτέλεσμα αρχαιολογικά αντικείμενα να διδάσκονται σήμερα σε 10 ελληνικά ΑΕΙ: στα Πανεπιστήμια Αθηνών, Αιγαίου, Θεσσαλονίκης, Θεσσαλίας, Θράκης, Ιωαννίνων, Κρήτης, Πάτρας (στο Αγρίνιο, Μουσειολογία στον Πύργο), Πελοποννήσου και εν μέρει στο Διεθνές Πανεπιστήμιο. Ενώ κάποια τμήματα έχουν προσπαθήσει να δημιουργήσουν ιδιαίτερο προφίλ – π.χ. το Πανεπιστήμιο του Αιγαίου δίνει έμφαση στην αρχαιολογία – η έλλειψη προσω-

πικού στα περισσότερα τμήματα οριακά μόνο επιτρέπει την κάλυψη της βασικής ύλης.

Ενώ τα τμήματα αρχαιολογίας παράγουν αποφοίτους που σπάνια θα απασχοληθούν στο αντικείμενο των σπουδών τους, η συντήρηση αρχαιοτήτων, στην οποία η Ελλάδα θα έπρεπε να είναι πρωτοπόρος, διδάσκεται μόνο στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής (πρώην ΤΕΙ Αιγιάλεω) και στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο (πρώην ΤΕΙ Ζακύνθου). Ενώ με τα μέτρα Γαβρόγλου αποκτήσαμε πανεπιστημιακά τμήματα με φανταχτερά ονόματα –Τμήμα Πολιτισμού και Δημιουργικών Μέσων και Βιομηχανιών, Τμήμα

Δημιουργικού Σχεδιασμού και Ενδους, Τμήμα Διοίκησης Εφοδιαστικής Αλυσίδας (για επιτέλους, γιατί να μη διδάσκεται και η κομωτική σε ένα Τμήμα Αισθητικής Διαχείρισης της Κριτικής Επιφάνειας;)– η Σχολή Ξεναγών παραμένει στην ευθύνη του υπουργείου Τουρισμού και όχι του υπουργείου Παιδείας.

Μία από τις πρώτες μέριμνες εκείνων που πριν από 200 χρόνια ίδρυσαν το ελληνικό κράτος ήταν η προστασία, συλλογή και μελέτη του υλικού πολιτισμού της αρχαιότητας. Αγωνιστής της επανάστασης ήταν ο Κυριακός Πιττάκης, ο πρώτος έφορος αρχαιοτήτων. «Δι' αυτά επολεμήσαμε» είναι τα περίφημα λόγια του Μακρυγιάννη για αγάλματα που κάποιοι στρατιώτες σκόπευαν να πουλήσουν σε Ευρωπαίους. Η ενιαία αντιμετώπιση των διαφόρων πτυχών της αρχαιολογίας είναι εθνική ανάγκη: από την πανεπιστημιακή εκπαίδευση ως τη συντήρηση, τη μουσειακή έκθεση και την ξενάγηση, από τη δημοσίευση σωστικών ανασκαφών ως τις συνεργασίες της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας με τα ΑΕΙ (π.χ. για την καταλογόγραφηση αντικειμένων) και από τη διαχείριση των πόρων του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων ως τις αξιοκρατικές διαδικασίες για τη στελέχωση της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας. Με το νέο νομοσχέδιο το υπουργείο Πολιτισμού αντιμετωπίζει πολυσύμβατα ζητήματα αποσπασματικά και ανοίγει νέες πληγές χωρίς να λύνει προβλήματα. Δεν είναι αργά να αποσύρει το νομοσχέδιο και να πάρει την πρωτοβουλία για τη διαμόρφωση μιας στρατηγικής.

Ο κ. Αγγελος Χανιώτης είναι καθηγητής Αρχαίας Ιστορίας, Ινστιτούτο Προηγμένων Μελετών, Πρίνστον.

50
ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΚΥΠΡΟΥ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΑΠΤΙΣ

Ο Θάνατος του Εμποράκου

Άρθουρ Μίλλερ

Δεν είμαι γεννημένος ηγέτης. Ούτε κι εσύ!
Ένας φουκαράς ήσουνα πάντοτε.
Ένας εμποράκος που δούλεψε σκληρά
και στο τέλος δεν κατάφερε τίποτα.
Όπως οι περισσότεροι γύρω μας.

77 77 27 17
THOC.ORG.CY
ΘΟΚ/THOC
©th.o.c ΘΘOC

ΧΟΡΗΓΟΣ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

“Αγαπητό μου ημερολόγιο”
υάθε Σάββατο και Κυριακή
από τις 5 μέχρι τις 7 το απόγευμα,
να μην ξεχάσω να αιούσω
τα αγαπημένα μου τραγούδια,
νέα και παλιά.

... και τις Παρασκευές, το βράδυ αιούσει
από τις 9 μέχρι τις 12 **“Εκ γυναικός”**
με μελωδίες ταξιδιάρικες.

παρέα με την **Μαριάννα Γαλιδη** στο

www.kanali6.com.cy | info@kanali6.com.cy | 25-820500

Τιμώντας τη μνήμη ενός δασκάλου της Αρχαιολογίας

Αντίδωρο προς τον Γιώργο Δεσπίνη

Της ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

«Ήταν ένα υγρό θεσσαλονικιώτικο απόγευμα, Οκτώβρης του 1974, όταν μπήκε στην αίθουσα 54 της παλιάς Φιλοσοφικής Σχολής της Θεσσαλονίκης ο άνθρωπος με τον μπερέ να μας διδάξει κλασική πλαστική. Κρατούσε στο χέρι του και μια πολύ μακριά στέκα, λίγο δυσανάλογη του ύψους του, αλλά διόλου δεν μας πέρασε από το μυαλό ότι θα τη χρησιμοποιήσει για να επιβάλει την τάξη. Με αυτήν θα έδειχνε τις λεπτομέρειες στις διαφάνειες που προβάλλονταν όχι με power point, αλλά με τον παλιό τρόπο του προτζέκτορα σε μια μικρή πάνινη οθόνη.

Από την πρώτη κιόλας μέρα κέρδισε τις καρδιές όλων μας, καθώς, εκτός από το πλατύ και φιλικότατο χαμόγελό του, μας εντυπωσίασε ο τρόπος διδασκαλίας, όχι από την έδρα του καθηγητή που βρίσκεται σε απόσταση από τα έδρανα, αλλά κυκλοφορώντας ανάμεσά μας, να μας δείχνει σλάιντς με γλυπτά και να μας βάζει να τα περιγράψουμε, να συζητάει μαζί μας και να προσπαθεί να μας μιλήσει στον τρόπο εξάσκησης του ματιού στην παρατήρηση.

Σε πρώτο πρόσωπο, με τη θερμότητα μιας πολύτιμης ανάμνησης ξεκινά ένα κείμενό του για τον καθηγητή του Γιώργο Δεσπίνη ο αρχαιολόγος Νικόλαος Καλτσάς. «Μελέτες του Γιώργου Δεσπίνη για τη γλυπτική του 4ου αι. π.Χ.» τιτλοφορείται και έχει δημοσιευθεί στη σειρά «Τιμής Ενεκεν», από τις εκδόσεις του Μουσείου Μπενάκη που από το 2007 τιμούν το έργο ξεχωριστών ανθρώπων του πνεύματος. Παρά τον επιστημονικό χαρακτήρα του άρθρου, ο συγγραφέας δεν κρύβει τον θαυμασμό και τον βαθύ σεβασμό του όχι μόνον για τον σπουδαίο αρχαιολόγο, αλλά επίσης για τον γενναιόδωρο πανεπιστημιακό δάσκαλό του και στη συνέχεια τον σπάνιο συνεργάτη.

Ο Γιώργος Δεσπίνης (1936-2014), ομότιμος καθηγητής της Κλασικής Αρχαιολογίας στο ΑΠΘ, υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους μελετητές της αρχαίας ελληνικής πλαστικής στον κόσμο. Και παράλληλα ένας άνθρωπος σπάνιου ήθους, που αδιαφόρησε για την αυτοπροβολή και στάθηκε πάντοτε μακριά από σκοπιμότητες. Σπούδασε στην Ελλάδα και στη Γερμανία, δίδαξε, μελέτησε εις βάθος το αντικείμενό του, διακρίθηκε διεθνώς, και το 2007 βραβεύ-

Ο Γ. Δεσπίνης στο εργαστήριο γλυπτών του Μουσείου Καλύμνου, στην προετοιμασία της έκθεσης του 2006 (φωτ.: Δ. Μπουνάκης).

«“Εν μίαν ηράσθην, την Αρχαιολογία” θυμάμαι πως έλεγε στα νιάτα μας», έγραψε ο Αγγελος Δελιβορριάς.

Η δίτομη έκδοση «Σπονδή, αφιέρωμα στη μνήμη του Γιώργου Δεσπίνης».

θηκε με το αργυρό μετάλλιο Γραμμάτων και Τεχνών της Ακαδημίας Αθηνών για το συνολικό έργο του στην αρχαιολογία.

Με τον μοναδικό τρόπο που είχε να εκφράζεται, έγραψε ο Αγγελος Δελιβορριάς –επίσης στο «Τιμής Ενεκεν»– για τον επιστήθιο φίλο του: «“Εν μίαν ηράσθην, την Αρχαιολογία” θυμάμαι πως έλεγε στα νιάτα μας, με το πονηρό και παιχνιδιάρικο χιούμορ του, πολύ πριν συναντήσει βέβαια την Κα-

αντανικατάστατο δάσκαλο που γνώρισε από κοντά.

«Ο Γιώργος Δεσπίνης έγινε καθηγητής πολύ νέος, στα 35 του χρόνια. Ήταν ένας άνθρωπος μετρίου αναστήματος, πολύ συμπαθητικός, πολύ προσηνής, ευχάριστος και χαμηλών τόνων. Καταγόταν από την Τήνο, και μάλιστα από τον Πύργο της Τήνου, γενέτειρα των μαρμαράδων και των καλλιτεχνών της γλυπτικής του 19ου αιώνα. Όταν επισκεφτήκαμε το νησί, μου εξήγησε πως όταν ήταν μικρός, πήγαινε στα εργαστήρια και παρακολουθούσε τη δουλειά των μαρμαράδων. Είχε –θα έλεγα– μια μεταφυσική σχέση με το μάρμαρο. Το μάρμαρο οποιουδήποτε είδους –παριανό, ναξιώτικο, πεντελικό ή θασιώτικο–, ήταν η προέκταση των δακτύλων του. Ήξερε πάρα

Ο λίθος VI από τη ζωφόρο της ανατολικής πλευράς του Παρθενώνα, συμπληρωμένος με το θραύσμα των χεριών της Αρτεμις και της Αφροδίτης που συγκόλλησε ο Γιώργος Δεσπίνης (φωτογραφία: Σ. Μαυρομμάτης).

Μαρμάρινος κορμός. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, αρ. ευρήματος 2.324.

τηρίνα. Και την πράσθη με έναν τρόπο ιδιόρρυθμο, εντελώς δικό του. Παθιασμένα, θα έλεγα, και σωματικά, χωρίς ίχνος από τις ρομαντικές αμφιταλαντεύσεις των ιδεαλιστικών διαφυγών και τις μεταφυσικές τους προεκτάσεις. Όχι ότι τον απωθεί η θεωρητική επότητα των αντικειμένων που κατά καιρούς σπουδάζει και παρατηρεί, σε μια εξουθενωτική προσπάθεια να σπάσει τον κρυπτογραφικό τους κώδικα. Αλλά πώς τον μαγντίζει

η υλική τους υπόσταση, ερεθίζοντας πρώτα αυτή την ερευνητική του περιέργεια. Η ποιότητα του μαρμάρου και η τεχνική της επεξεργασίας του, η πνοή της πέτρας, η άρθρωση και η μουσικότητα της φωνής της, το πώς ακούγεται ο λόγος της και τι μπορεί να φτάσει στα αυτιά μας από το εννοιολογικό του οπλοστάσιο.

Ο Αγγελος Δελιβορριάς, αρχαιολόγος και λάτρης της ελληνιστικής γλυπτικής από την ίδια ερευνη-

Μαρμάρινη κεφαλή από ανασκαφή στην αρχαία πόλη της Σάμου. Στη θέση του προσώπου, που αφαιρέθηκε, λαξεύτηκε σταυρός.

Κεφάλι κορπισιού. Ρώμη, ιδιωτική συλλογή.

τική στόφα και γενιά με τον Γιώργο Δεσπίνη, ανέλαβε μετά τον θάνατο του ακριβού του φίλου, την πρωτοβουλία ενός αφιερώματος. Συγκρότησε ομάδα από αρχαιολόγους, συνεργάτες και συνοδοιπόρους του Δεσπίνη (την Ευγενία Βικέλα, τον Αγγελο Ζαρκάδα, τον Νικόλαο Καλτσά και την Ισμήνη Τριάντη) και με τη δική του επίβλεψη απύθνηταν πρόσκληση προς διαπρεπείς Έλληνες και ξένους μελετητές της αρχαίας ελληνικής γλυπτικής για να

συμμετάσχουν. Εξασφάλισε επίσης την οικονομική στήριξη της προσπάθειας, χάρη στην οποία και υλοποιήθηκε η δίτομη έκδοση. Σήμερα το επιστημονικό έργο «Σπονδή, αφιέρωμα στη μνήμη του Γιώργου Δεσπίνης» είναι πλέον γεγονός. Δυστυχώς εκείνος που το εμπνεύστηκε και τόσο το υποστήριξε, έφυγε από τη ζωή πριν ολοκληρωθεί η εργασία. Για αυτό η έκδοση έχει για το Μουσείο Μπενάκη ιδιαίτερη αξία: Είναι ένα βιβλίο αναφοράς για την ελληνιστική γλυπτική που συγκεντρώνει τις μελέτες 80 αναγνωρισμένων ερευνητών από όλο τον κόσμο. Είναι όμως παράλληλα μια πράξη αγάπης προς τον αρχαιολόγο και δάσκαλο Δεσπίνη, και η εκπλήρωση μιας υπόσχεσης απέναντι στον επί σειράν ετών διευθυντή, την ψυχή αυτού του μουσείου.

«Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΜΕΓΑΛΟΣ»

Έγραψε ο Αγγελος Δελιβορριάς στον «Επικήδειό» του για τον Δεσπίνη, που δημοσιεύεται στη «Σπονδή»: «Τα καλοκαίρια μάτια πλέον θα τον περιμένει η Τήνος, τις λίγες μέρες που ξεκλεβε για να πατήσει το κώμα της, να ανασάνει τον καθαρό της αέρα, να δροσιστεί στα θαλασσινά της νερά. Ούτε και η βιβλιοθήκη του Γερμανικού Ινστιτούτου θα τον ξαναδεί, εκεί όπου πέραγε τις μέρες του, εμπλουτίζοντας συνεχώς τον γνωστικό του ορίζοντα και προσφέροντας γενναιόδωρα τις συμβουλές του σε νεότερους μελετητές. Στις αιθούσες και στις αποθήκες του Εθνικού Μουσείου δεν θα ακούγονται τα βήματά του, όπως δεν θα ακούγονται και σε πολλά άλλα μουσεία της υπηλίου, όπου σύχναζε τακτικά. Η Κλασική Αρχαιολογία έχασε τον τελευταίο της μεγάλο εκπρόσωπο, και μαζί της η Ελλάδα έναν από τους λίγους διεθνώς καταξιωμένους επιστήμονες, για τους οποίους μπορούσε πραγματικά να είναι περήφανη» (15-9-2014).

«Το μάρμαρο, ναξιώτικο ή πεντελικό, ήταν προέκταση των δακτύλων του»

«Ευτύχιστα να έχω δυο δασκάλους, τελείως διαφορετικούς στον χαρακτήρα μεταξύ τους. Από τη μία μεριά ήταν ο Γιώργος Δεσπίνης: λεπτομερειακός, εμβριθής, κυριολεκτικός. Και από την άλλη μεριά ήταν ο Μανώλης Ανδρόνικος, με τον ευρύ του ορίζοντα, που περιλάμβανε την αρχαιολογία αλλά και την τέχνη και τη λογοτεχνία. Και έτσι θεωρώ ότι η δική μας η γενιά, δηλαδή των φοιτητών της δεκαετίας του '70, ήταν πολύ τυχερή, επειδή μπόρεσε να πλατύνει το εύρος και το βάθος των γνώσεών της».

Ο καθηγητής στο τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης Νίκος Σταμπολίδης υπήρξε ένας από τους φοιτητές του Γιώργου Δεσπίνη, και ο λόγος που ακολουθεί αποδίδει φόρο ευγνωμοσύνης και αγάπης προς τον

αντανικατάστατο δάσκαλο που γνώρισε από κοντά. «Ο Γιώργος Δεσπίνης έγινε καθηγητής πολύ νέος, στα 35 του χρόνια. Ήταν ένας άνθρωπος μετρίου αναστήματος, πολύ συμπαθητικός, πολύ προσηνής, ευχάριστος και χαμηλών τόνων. Καταγόταν από την Τήνο, και μάλιστα από τον Πύργο της Τήνου, γενέτειρα των μαρμαράδων και των καλλιτεχνών της γλυπτικής του 19ου αιώνα. Όταν επισκεφτήκαμε το νησί, μου εξήγησε πως όταν ήταν μικρός, πήγαινε στα εργαστήρια και παρακολουθούσε τη δουλειά των μαρμαράδων. Είχε –θα έλεγα– μια μεταφυσική σχέση με το μάρμαρο. Το μάρμαρο οποιουδήποτε είδους –παριανό, ναξιώτικο, πεντελικό ή θασιώτικο–, ήταν η προέκταση των δακτύλων του. Ήξερε πάρα

Στον κήπο του Αρχαιολογικού Μουσείου Πειραιά, το τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας του ΑΠΘ σε εκπαιδευτική εκδρομή, στα μέσα της δεκαετίας του 1970. Στην πρώτη σειρά, ο καθηγητής Γιώργος Δεσπίνης (τέταρτος εκ δεξιών) και στα αριστερά του ο Νίκος Σταμπολίδης.

πολύ καλά αυτό το υλικό, τον χειρισμό, τα εργαλεία. Και αυτή τη γνώση είναι τεράστιο εφόδιο για τον δάσκαλο της Κλασικής Αρχαιολογίας, καθώς η γλυπτική, και των λίθινων έργων, αποτελεί την πεμπτολογία της επιστήμης του.

Η βαθιά κατανόηση της γλυπτικής γλώσσας ήταν συστατικό στοιχείο της έρευνάς του. Όταν οι αρχαιολόγοι αναζητούμε τα χαμένα τμήματα ενός σπασμένου αγάλματος, είναι λιγότερο ή περισσότερο πιθανόν να καταφέρουμε να τατίσουμε εκείνα που έχουν σχέση με το εξωτερικό περιβάλλον, δηλαδή τις πτυχές του ενδύματος, τα χέρια ή το πρόσωπο. Εκείνος όμως, έβρισκε αυτά που λέμε “τυφλά” κομμάτια μαρμάρου, δηλαδή αυτά που προέρχονται από τον όγκο στο εσωτερικό του έργου. Χωρίς

γλυφές, χωρίς διακριτικά στοιχεία, κι όμως μπορούσε να τα ενώσει.

Στις περιφημες εκπαιδευτικές εκδρομές που κάναμε, μας έφερνε στην Αθήνα και μας γύριζε σε όλη την περιοχή που σήμερα ονομάζουμε “Περίπατο”. Σταματούσαμε και μας έδειχνε κομμάτια από μάρμαρο, ζητώντας μας να φανταστούμε από ποιο προερχόταν. Ήταν τόσο λεπτομερειακός και αισθαντικός στη διδασκαλία, ώστε τη μετέδιδε με τον καλύτερο τρόπο. Υπήρξε κυριολεκτικά δάσκαλος, δηλαδή μας μάθαινε τη μέθοδο. Τι πρέπει να ρωτάμε και τι απαντήσεις περιμένουμε. Μας έλεγε πολλές φορές, ότι δεν έχει σημασία αν δεν μπορείς να απαντήσεις, ή να ερμηνεύσεις τα πάντα. Σημασία έχουν οι σωστές ερωτήσεις».

must

07/03

ME THN & Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

MAPIA KOPTZIA

LESS
IS MORE

